

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXVIII, Nr. 11 — 12
NOIEMBRIE - DECEMBRIE
1979

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

COMITETUL DE REDACȚIE .

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

IUSTIN

Mitropolitul Ungrovlahiei și
Patriarhul Bisericii
Ortodoxe Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. ANTIM
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. S. EPIFANIE NOROCEL-
TOMITANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Tomisului și Dunării de Jos

P. C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. ILIE GEORGESCU
Consilier cultural mitropolitan

REDACTOR ADJUNCT :

P. C. Pr. GH. BOGDAPROSTE

C U P R I N S U L

Pag.

ANIVERSĂRI

REDACȚIA, Republica la a XXXII-a Aniversare 1073

PASTORALE

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, *Pastorală la Nașterea Domnului* 1078

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos, *Pastorală la Nașterea Domnului* 1086

Prea Sfințitul Antim, Episcop-onorar al Eparhiei Buzăului, *Pastorală la Nașterea Domnului* 1091

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Arhim. VENIAMIN MICLE, *La Duminica a XXII-a după Rusalii* 1098

Pr. asist. NICOLAE DURĂ, *La Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil* 1102

Diac. drd. GH. URSACHE, *La Duminica a XXVI-a după Rusalii* 1108

Arhid. prof. IOASAF GANEA, *La Intrarea Maicii Domnului în Biserică* 1111

Pr. lect. NICOLAE NECULA, *La Duminica a XXX-a după Rusalii* 1116

Diac. asist. EMILIAN CORNIȚESCU, *La Sfântul Nicolae* 1120

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

Pr. GH. BOGDAPROSTE, *Fapte și acțiuni în slujba păcii* 1124

Diac. prof. O. BUCEVSCHI, *Știri ecumenice* 1129

ARTICOLE ȘI STUDII

Diac. asist. dr. VIOREL IONIȚĂ, *Cinstirea Sfântului Vasile cel Mare în Biserica Ortodoxă Română* 1135

Pr. lect. dr. NICOLAE NECULA, *Anafora Sfântului Vasile cel Mare din ritul liturgic copt (introducere, traducere și note)* 1141

DOCUMENTARE

† EPIFANIE TOMITANUL, *Episcop-vicar, Sfântul Apostol Andrei în tradiția românilor — mărturie a vechimii creștinismului și a continuității noastre pe aceste meleaguri* 1157

Pr. prof. MIRCEA PĂCURARIU, *Unitate și continuitate în istoria poporului român* 1175

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Pr. ANTON POȘIRCĂ, secretar eparhial, <i>Lucrările Adunării eparhiale din Arhiepiscopia Bucureștilor</i>	1188
Pr. DAVID POPESCU, <i>Stințirea bisericii din parohia Bărăitaru, jud. Prahova</i>	1195
ASISTENT, <i>Stințirea bisericii din comuna Ursei, filiala Sultanu, jud. Dimbovița</i>	1196
ASISTENT, <i>Tîrnosirea bisericii din comuna Singeru, jud. Prahova</i>	1197
ASISTENT, <i>Stințirea bisericii din parohia Izvoarele, jud. Ilfov</i>	1198
ASISTENT, <i>Stințirea bisericii din parohia Vovidenia din Capitală</i>	1200
Lector dr. CEZAR VASILIU, <i>Revederea după 20 de ani a promoției 1959 de la Seminarul teologic Curtea de Argeș — București</i>	1201
Diac. asist. dr. VIOREL IONIȚĂ, † <i>Preotul Gheorghe Popescu</i>	1203

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

Arhim. IERONIM MOTOC, <i>Din activitatea Centrului arhiepiscopal Galați</i>	1205
---	------

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. GRIGORIE DIONISIE, <i>Consilier cultural, Știri din cuprinsul Eparhiei</i>	1211
--	------

RECENZII

Jamgon Kongrtul, <i>The Torch of Certainty (Făclia siguranței)</i> , Boulder and London, 1977, p. XVIII + 161, ilustrații 8, de Lector RUS REMUS	1218
Constantin Daniel, <i>Civilizația feniciană</i> , Editura Sport-Turism, București, 1979, de Lector MIHAI RĂDULESCU	1221
George Călinescu, <i>Scrisori și documente</i> . Ediție îngrijită, Note și indici de Nicolae Scurtu, Ed. Minerva, București, 1979 (p. IX—390), de Pr. Prof. SEBASTIAN CHILEA	1227
Diac. prof. OREST BUCEVSCHI, <i>Note bibliografice</i>	1231

REPUBLICA LA A XXXII-A ANIVERSARE

Sub semnul unor fapte fundamentale, timpul a căpătat pentru noi, locuitorii acestui pământ binecuvîntat, o consistență nouă. Realizările de astăzi ar fi fost greu de imaginat în urmă cu 32 de ani. În această perioadă care, pentru istorie nu înseamnă mai mult de o clipă, ne-am înscris într-o cursă susținută pentru progres, care adună toate energiile națiunii noastre pe un traiect configurat cu îndrăzneală și luciditate. Pe acest drum, acumulările cantitative și calitative, noile dimensiuni spirituale proiectează pentru anii ce vin sensul nou al demnității, libertății, democrației și propășirii țării noastre. Țara își clădește cu voința dîrză și chibzuință ziua de mîine, avînd chezdășie a izbînzilor ei viziunea clară a conducerii de stat, în frunte cu Președintele Nicolae Ceaușescu.

Cu prilejul altor momente aniversare din istoria patriei noastre am făcut adesea retrospectiva importantelor realizări care au dus la înflorirea Republicii, la ridicarea țării pe noi trepte ale devenirii, ale progresului și civilizației. De data aceasta, vom folosi prilejul ce ni-l oferă omagierea celei de a 32-a aniversări a Republicii, pentru a prezenta cititorilor noștri viabilitatea conceptului românesc de dezvoltare.

Momentul actual al dezvoltării României constituie un moment de graniță în creșterea economico-socială a țării — așa cum a fost formulat de Președintele Republicii, Nicolae Ceaușescu — și anume, al «trecerii de la acumulările cantitative la o calitate nouă, superioară». Acesta este conținutul de fond al etapei prezente a țării noastre și pe care anii cincinalului următor vor trebui să-l impună pe deplin, să-l adîncească, asigurîndu-se astfel toate condițiile depășirii stadiului de țară în curs de dezvoltare și înscrierii în rîndul țărilor cu dezvoltare medie; totodată, se vor crea premisele atingerii, într-o etapă ulterioară, a nivelului statelor avansate economic.

Experiența țării noastre probează, în mod grăitor, viabilitatea strategiei românești de dezvoltare — stabilită de Conducerea de stat, de Președintele Republicii, potrivit căreia progresul în general și, îndeosebi, lichidarea rămîinerii în urmă nu pot veni din afară. Fără contribuția hotărîtoare a factorilor interni, a efortului propriu, colaborarea internațională, așezată pe echitate și sprijin multilateral pentru țări mai puțin

avansate, rămîne fără efect. Factorul extern în eliminarea decalajelor nu-l poate decît întregi, dar, în nici un caz, substitui pe cel intern, care este de o însemnătate primordială, întrucît de acesta depinde realizarea unei cote ridicate de acumulare, unica modalitate de obținere a unor ritmuri înalte de creștere economică. În acest sens, conducerea țării noastre a promovat alocarea unei părți importante (peste o treime) din venitul național în scopul progresului rapid și multilateral al patriei.

Pornind de la necesitatea lichidării stării de înapoiere economică în care se găsea țara noastră și înscrierii ei ferme pe calea progresului și civilizației — după cum arată Președintele Nicolae Ceaușescu — conducerea țării a acordat o atenție deosebită justei repartizări a venitului național în fond de consum și fond de dezvoltare, alocînd, în ultimii 10—12 ani, pentru fondul de dezvoltare circa o treime din venitul național. Viața a arătat că numai pe baza unui ritm înalt de acumulare s-a putut asigura creșterea forțelor de producție, ridicarea nivelului de trai material și spiritual al națiunii noastre. Tocmai pe această bază România a putut deveni astăzi o țară industrial-agrară, cu o industrie modernă și o agricultură dezvoltată, cu învățămînt, știință și cultură socialistă înaintate, o țară în care se asigură un nivel de viață tot mai ridicat pentru întregul popor.

O țară în curs de dezvoltare, cu un venit național pe locuitor de 1.000 dolari de pildă, are nevoie să întrețină un ritm mediu anual de 10 la sută, timp de 25 de ani, pentru a ajunge din urmă o țară dezvoltată cu un venit național pe locuitor de 4.000 dolari — și aceasta numai în cazul în care respectiva țară dezvoltată nu va înregistra, în cei 25 de ani, decît un ritm mediu anual relativ modest de 4 la sută în creșterea sa economică. Or, pe baze econometrice, studii ale O.N.U., au stabilit — iar practica internațională a confirmat — că, în timp ce un ritm de 4 la sută poate fi realizat pe baza unei cote de acumulare de 20 la sută, un ritm superior, de 9—10 la sută, nu poate fi obținut decît pe baza unei cote de acumulare mult mai înalte, de peste o treime (o cotă de acumulare de 30 la sută asigurînd, de regulă, un ritm de creștere de 7—8 la sută).

«Dacă țara noastră ar alocă pentru dezvoltare tot atît cît un stat avansat — arată Președintele Republicii, Nicolae Ceaușescu — atunci ar fi sortită să rămîină veșnic în urmă. De altfel, realitățile din viața internațională atestă cu putere că, în această perioadă, în care România a cunoscut un simțitor progres pe calea dezvoltării economico-sociale, țările slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare, care nu au avut mijloace și nu au alocat o parte însemnată în scopul dezvoltării, nu numai că nu au micșorat decalajul față de țările dezvoltate, dar, în ciuda «Deceniului dezvoltării», acest decalaj s-a adîncit. Iată de ce putem afirma — atît pe baza experienței proprii, cît și pe baza practicii și experienței mondiale — că singura cale pentru lichidarea subdezvoltării, pentru progre-

sul economico-social, pentru ridicarea fiecărei națiuni la un grad de civilizație este efortul fiecărui popor; fără aceasta nu se poate realiza nici un progres!».

Locul nou, în permanentă creștere, pe care-l ocupă țara noastră în contextul economiei mondiale este expresia nemijlocită a ritmurilor înalte de dezvoltare, atât generală cât, în special, industrială, obținute prin eforturile și munca plină de abnegație a întregului nostru popor.

Fără aceste eforturi din anii Republicii, România nu ar fi putut realiza acea puternică dezvoltare a bazei tehnico-materiale, acele necesare acurulări cantitative care să permită, în momentul în care ne găsim, trecerea — la fel de necesară — la o etapă nouă, a accentuării laturii calitative, condiții în care devine posibilă, între altele, și adoptarea unei alte repartizări a venitului național între fondul de dezvoltare și fondul de consum, mai apropiată de cea din țările economic avansate.

Pentru țara noastră, anul în care vom intra curînd, 1980, ultimul din cincinul în curs, va însemna un volum de investiții mai amplu decît cel realizat în primele două cincinale! Planul național unic de dezvoltare economico-socială va atinge în anul 1980 recordul valoric de 245 miliarde lei, cifră în stare să prefigureze o hartă economică înfloritoare: 670 de noi capacități de producție industriale și agrozootehnice și peste 600 de obiective principale de cercetare vor da un impuls nou întregului organism economic, ridicînd România la o nouă altitudine a civilizației socialiste.

Activitatea politică din anul în care vom intra va fi marcată de evenimente de seamă: alegerea de deputați în Marea Adunare Națională, cel de-al doilea Congres al Frontului Unității Socialiste, cea mai largă organizație politică, în rîndurile căreia s-au înscris pînă acum, ca membri individuali, peste 2.400.000 cetățeni. Anul 1980 va consemna și o dată jubiliară cu o amplă și profundă rezonanță în conștiința tuturor fiilor acestui pămînt: 2.050 de ani de la făurirea, sub Burebista, a primului stat dac centralizat și independent.

Vocața de constructor a poporului român, dorința sa fierbinte de a-și clădi un viitor prosper, de maxime împliniri materiale și spirituale, conferă un sens major eforturilor sale ca lumea de azi și nu numai de mîine să ie a păcii și destinderii, a înțelegerii, a colaborării. Singurul climat în stare să fertilizeze aspirațiile spre progres, singurul cadru de manifestare plenară a virtuților civilizate este cel al unei vieți internaționale scutite de tensionări și perturbări, de zăngănitul armelor și manevrela politice de forță și dictat. Din suita de priorități a epocii contemporane, pacea ocupă în mod firesc primul loc. Voința popoarelor de a trăi într-o lume pașnică, în care drepturile inalienabile ale națiunilor să fie în fapte și nu în vorbe respectate, constituie un imperativ stringent, o condiție indispensabilă a edificării progresului și civilizației. Popoarele așa cum a subliniat în nenumărate rînduri Președintele

Republicii, Nicolae Ceaușescu, sînt preocupate de a se pune capăt politicii de dominație, de forță și amestec în treburile altor state, de a se respecta neabătut dreptul fiecărei națiuni de a se dezvolta independent, liber, de a-și decide de sine stătător calea dezvoltării sociale și economice fără nici un amestec din afară.

Dreptul fiecărui popor de a-și clădi destinul, în deplină conformitate cu propriile aspirații, reprezintă piatra unghiulară a tuturor eforturilor îndreptate spre edificarea unei lumi a echității și justiției.

Este știut că furibunda cursă a înarmărilor se accelerează de la un an la altul. În paginile numerelor revistei noastre din acest an am consemnat destule știri îngrijorătoare în acest sens. Bugetele militare înghit sume care, altfel, ar fi destinate dezvoltării. Acumulările imense de tehnică de luptă, de arme și armamente din ce în ce mai sofisticate și mai distrugătoare, compun, implacabil, pericolul potențial al izbucnirii unei conflagrații mondiale. Întreaga civilizație poate fi pusă sub semnul întrebării și se poate spune că de-a lungul întregii istorii a umanității nu s-a înregistrat un efort mai absurd decît cel destinat perfecționării armelor nucleare. Se știe, în domeniul dezarmării țara noastră a luat o serie de inițiative menite să stimuleze negocierile, să ofere un impuls trecerii la măsuri concrete de înghețare a bugetelor militare și de eșalonare a măsurilor destinate dezarmării. În același spirit, al practicii viabile, România a acționat pentru ca securitatea și cooperarea în Europa să devină realități palpabile, pentru ca prevederile Actului final de la Helsinki să se regăsească în climatul politic al continentului nostru.

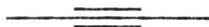
Fericitul Augustin spunea: «Este o mare glorie să ucizi războiul prin cuvînt, decît oamenii prin robie și să cîștigi sau să obții pacea prin pace și nu prin război». Noi credem că acest deziderat se va împlini.

*

Acestea au fost cîteva din gîndurile pe care am ținut să le încrustăm cu prilejul celei de a 32-a aniversări a zilei Republicii. La fiecare popas aniversar din istoria nouă a patriei, Biserica noastră strămoșească participă cu tot sufletul, cu toată dragostea, fiindcă ea s-a născut în sînul acestui popor, a fost întotdeauna alături de fiii acestui pămînt străbun, i-a slujit năzuințele așa cum a putut, iar acum se bucură de fiecare izbîndă a acestui neam atît de încercat de-a lungul veacurilor. Slujitorii altarelor străbune știu că binele nostru, al tuturor, nu poate rîsări decît din pămîntul în care se odihnesc osemintele strămoșilor noștri și pe care fiii de astăzi îl fac tot mai înfloritor. Făcînd parte din Frontul Unității Socialiste, alături de celelalte culte, Biserica noastră se sînte într-o deplină unitate cu poporul, participînd, de pe poziția sa specifică, la toate acțiunile îndeobște folositoare. Biserica noastră este o biserică slujitoare: slujim la altarul lui Dumnezeu, dar slujim, după puterile noastre, și la altarul pămîntului străbun. Cler și credincioși ne rugăm ca Domnul să reverse darurile sale cele bogate peste această țară, să binecuvînteze

toate strădaniile celor ce cu mintea și cu brațele zidesc din temelii o viață nouă, prosperă. Ne rugăm și milităm alături de toți fiii acestei țări, pentru vremuri pașnice, de bună înțelegere între oameni. Ascultînd îndemnul Întîistătătorului Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, cler și credincioși ne vom strădui să fim implinitori a tot lucrul bun, să cinstim Biserica și Patria cu fapte vrednice de laudă, îndeplinind astfel un rost binecuvîntat de Dumnezeu, bineplăcut și de folos semenilor noștri, așa cum spunea Prea Fericirea Sa cu prilejul întronizării : «În mod cu totul deosebit vom spori eforturile noastre pentru apărarea păcii, întrucît pacea se află plasată în însuși centrul misiunii noastre religioase. Împăcarea omului cu Dumnezeu, pacea în sufletul omului și viețuirea oamenilor în pace desăvîrșită unii cu alți, constituie țelul cel mare al religiei noastre. De aceea, în slujba păcii noi punem adevărurile noastre de credință, căldura dragostei și zelul nostru statornic de înfăptuire a ei».

REDAȚIA

PASTORALE

† IUSTIN

*DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE*

IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR
CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU ATOATEȚIITORUL, IAR DE LA NOI
PĂRINTEASCĂ BINECUVÎNTARE

Iubiți credincioși,

«Iată, vă binevestesc, acum, bucurie mare... În cetatea lui David s-a născut, astăzi, pentru noi, Mîntuitorul Care este Hristos Domnul» (Luca II, 11). Aceasta este mărturia pe Care îngerul Gavriil, vestitorul revărsării bunăvoirii cerești asupra oamenilor, a dat-o către păstorii care-și păzeau turmele lor pe cîmp, în binecuvîntata noapte a Nașterii Domnului, în ținuturile Betleemului din Iudeia. Iar semnul, adică dovada adevărului spuselor sale, acesta a fost : «în peșteră veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle». Dar, nici n-apucară să se dumirească bine de neașteptata veste primită de la înger și deodată s-a adunat lingă înger mulțime de oaste cerească, lăudînd pe Dumnezeu și zicînd :

«Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu
și pe pămînt pace,
între oameni bunăvoire !».

Dînd ascultare îndemnului îngeresc, păstorii au purces în grabă către peștera de la Betleem. Acolo au aflat pe Sfînta Maică a Domnului, pe dreptul Iosif și pe Prunc culcat în iesle. Cu bucurie, ei le-au istorisit tot ceea ce văzuseră și auziseră de la înger. Apoi, s-au întors la turmele lor, preamărind și lăudînd pe Dumnezeu. De spusele păstorilor «toți se mirau», zice Sfîntul Evanghelist Luca. Dar, «Maria ținea toate aceste cuvinte, păstrîndu-le în inima ei» (Luca II, 19).

În vremea aceea, cînd credincioșii din ținuturi diferite așteptau venirea Mîntuitorului în lume, luîndu-se după mersul unei stele neobișnuite, trei magi de la răsărit au sosit în Iudeea și au găsit pe Iisus. «Venind în casă, ei au văzut Copilul, împreună cu Maria, mama Lui, și căzînd, s-au închinat Lui și, deschizînd vistieriile lor, I-au adus Lui daruri : aur, tămîie și smîrnă» (Matei II, 11), ca «Celui ce este Dumnezeu tuturilor, împărat veșnic și ziditor a toată lumea», cum se spune într-o veche cîntare bisericească.

Vestea nașterii Domnului a ajuns și la urechile lui Irod, stăpînitorul de atunci al țării aceleia. De teamă să nu-i ia tronul, cînd va fi mai mare, Irod a pus la cale uciderea pruncului Iisus. Dar cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, El a scăpat de primejdia aceasta.

După oarecare vreme, Iisus, împreună cu mama Sa și cu Iosif, s-a întors în Nazaret, orașul lor. Acolo «Copilul creștea și se întărea cu Duhul, umplîndu-se de înțelepciune și harul lui Dumnezeu era peste El», zice Sfîntul Evanghelist Luca (II, 40).

An de an, în ziua acestui luminat și preamărit praznic, împreună cu întreaga făptură credincioasă în Dumnezeu, trăim și noi aevea noaptea cea de taină a Nașterii Domnului. Lumina care a învăluit pe păstori, la venirea îngerului, o simțim și noi acum plutind în jurul nostru ; în auzurile noastre duhovnicești răsună acum stăruitor cîntarea îngerească de mărire a lui Dumnezeu, de statornicire a păcii desăvîrșite pe pămînt și de pogorîre a bunăvoirii cerești în sufletele noastre. După pilda magilor de la răsărit, plecîndu-ne la pămînt, înaintea pruncului Iisus, Îi punem în față tot ceea ce avem noi mai de preț : credința noastră dreaptă, nădejdea noastră stăruitoare și dragostea noastră fierbinte.

Iubiți fii sufletești,

Făgăduința lui Dumnezeu de a trimite pe Mîntuitorul în lume, pentru a o izbăvi de rău, a fost dată celor dintîi oameni îndată după căderea în păcat. Apoi, una după alta, vechile proorocii au ținut trează nădejdea mîntuirii de-a lungul veacurilor, pînă la ivirea Sfîntului Ioan Botezătorul.

În adevăr, proorocii vechi vestiseră mai dinainte venirea lui Mesia-Hristos — Unsul lui Dumnezeu. Ioan Botezătorul însă îl arată oamenilor pe Iisus zicînd : «Iată Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii... Eu nu-L cunoșteam pe El, dar Cel ce m-a trimis pe mine să botez cu apă, Acela mi-a spus : Peste Cel care vei vedea Duhul pogorîndu-se și rămînînd deasupra Lui, Acela este Cel ce botează cu Duhul Sfînt. Iar eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu» (Ioan I, 29—34).

Grăind în felul acesta, desigur, Sfîntul Ioan Botezătorul avea, în auzul său, glasul ceresc care zisese, la botezul lui Iisus : «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit» (Matei III, 17; Marcu I, 11; Luca III, 22). Același glas l-au auzit, mai tîrziu, pe muntele Taborului, cei trei ucenici mai apropiați de Iisus: Iacob, Petru și Ioan, la schimbarea Domnului la față. Dar, Sfîntul Ioan Botezătorul nu se mărginește să spună ceea ce a auzit; el dă mărturie și despre ceea ce a văzut, adică despre porumbelul în chipul căruia a venit Sfîntul Duh peste Iisus.

Ceea ce Sfîntul Ioan Botezătorul ține să pună în lumină nu este numai pogorîrea Sfîntului Duh ci îndeosebi rămînerea Lui peste Iisus. În acest semn a văzut el adevărul că Mîntuitorul este Fiul lui Dumnezeu.

De altfel, proorocul Isaia vestise mai dinainte că peste Hristos «se va odihni Duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul voinței și al tăriei, duhul cunoștinței și al evlaviei; și-L va umple pe El duhul temerii de Dumnezeu» (XI, 2). Cu alte cuvinte, plinătatea darurilor Sfîntului Duh trebuia să sălășluiască în El.

În adevăr, felul în care Iisus a trăit printre oameni, învățătura pe care a propovăduit-o și faptele pe care le-a săvîrșit, toate poartă pecetea puterii Sfîntului Duh. Așa le vedeau credincioșii; așa ni le înfățișează evangheliștii. Sfîntul Luca zice

că Mîntuitorul, copil fiind, creștea «și se întărea cu Duhul», iar, mai tîrziu, cînd Iisus avea doisprezece ani, zice că «avea har la Dumnezeu și la oameni» (II, 40, 52).

La botez, cum bine se știe, Duhul Sfînt a coborît din cer și a rămas asupra Lui (Ioan I, 32). Astfel, cînd s-a întors de la Iordan, El «era plin de Duhul Sfînt». Apoi «a fost purtat de Duhul în pustie», iar din pustie «s-a înapoiat întru puterea Duhului în Galileea» (Luca IV, 1, 14). Acolo, în Nazaret, după obiceiul Lui «a intrat în ziua Sîmbetei în sinagogă și s-a ridicat să citească. Și I-au dat cartea profetului Isaia și deschizînd El cartea, a găsit locul unde era scris: «Duhul Domnului este asupra Mea...» (Luca IV, 18—19).

După ce a terminat să citească, a mărturisit zicînd: «Astăzi s-a împlinit scrierea aceasta în urechile voastre». Mărturia lui Iisus era limpede, proorocirile s-au împlinit; Hristos-Mesia a venit; este aici în fața lor, plin de Sfîntul Duh. Dar, nici un «profet nu este bine primit în patria Sa». De aceea Iisus s-a îndreptat în alte părți, «propovăduind Evanghelia împărăției și tămăduind orice boală și orice neputință în popor» (Matei IV, 23; IX, 35). Pe ucenici îi învăța și aparte, dar mulțimilor le grăia oriunde se afla, în templu sau în sinagogi, în pustie sau în orașe și sate, la malul mării, din corabie, sau sus pe munți și jos pe cîmpii.

În jurul Lui se îngrămădeau mulțimile din toate părțile, urmîndu-L și ascultîndu-L. Credincioșii, obișnuiți cu învățătura și cu propovăduitorii Legii Vechi, rămîneau uimiți însă de învățătura pe care Iisus o prezenta ca lege nouă. El «îi învăța ca unul care are putere și nu ca învățătorii lor» (Matei VII, 29; Marcu I, 22; Luca IV, 32). Unii mărturiseau însă de-a dreptul că «niciodată n-a vorbit așa un om cum vorbește Omul Acesta» (Ioan VII, 46).

Mai mult, desigur, decît vorbirea Mîntuitorului, pe credincioși îi uimeau faptele Sale minunate. Pretutîndeni unde se afla de venirea Lui, mulțimile porneau la El, avînd cu ei șchiopi, orbi, muți și alții mulți și-i puneau pe ei la picioarele Lui, iar El îi tămăduia (Matei XV, 30). Asemenea momente au fost destul de obișnuite în viața Mîntuitorului. Sfîntul Evanghelist Matei zice că Iisus «străbătea toate orașele și satele, vindecînd toată boala și neputința în popor» (IX, 35); iar Sfîntul Apostol Petru zice că «Iisus din Nazaret a fost uns de Dumnezeu cu Duhul

Sfânt și cu putere și a umblat din loc în loc, făcînd binele și tămăduind pe toți... pentru că Dumnezeu era cu El» (*Fap. Ap. X, 38*).

Desigur, unele minuni erau semne sau dovezi ale puterii dumnezeiești a Domnului nostru Iisus Hristos, ale dumnezeirii Sale. Printre acestea, la loc de frunte, se așează învierea din morți. Cele mai multe însă erau fapte izvorîte din marea dragoste de oameni a Mîntuitorului; erau acte de bunătate, de îndurare, de milostivire față de omul în suferință. Dar, toate fac parte, într-un anumit fel, din lucrarea mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, din lucrarea de izbăvire a omului de durere și slăbiciune, din lucrarea de nimicire a răului din lume.

*Oricare ar fi scopul fiecărei minuni, un fapt rămîne sigur: minunile Mîntuitorului sînt acte mai presus de legile firii, sînt fapte săvîrșite cu puterea Sa dumnezeiască. De aceea, văzîndu-le, mulțimile rămîneau uimite sau înfricoșate; dar, totdeauna «lăudau și preamăreau pe Dumnezeu» (*Luca VII, 16; XVIII, 43*).*

*Astfel, dacă auzindu-L vorbind, ascultătorii ziceau despre Iisus că «niciodată n-a vorbit un om ca Omul Acesta», tot așa, privindu-I faptele, deseori spuneau că au văzut «lucruri de necrezut» (*Luca V, 26*). Cei mai mulți mărturiseau că asemenea fapte «n-au fost săvîrșite niciodată pînă atunci». Iar dacă ne întoarcem cu gîndul, căutînd să aflăm ce fel de viață a dus Iisus, n-avem decît să citim cele scrise de Sfîntul Apostol Petru, care mărturisește că El «păcat n-a săvîrșit, nici s-a aflat vicleșug în gura Lui» (*I Petru II, 22*). În fața tuturor, El s-a dovedit «sfînt, fără de răutate, fără de pată, osebit de păcătoși și mai înalt decît cerurile» (*Evrei VII, 26*). Într-adevăr, «mai înalt decît cerurile», n-a trăit niciodată pe pămînt alt om decît Dumnezeu-Omul, Domnul nostru Iisus Hristos.*

Iubiții mei fii duhovnicești,

Binecuvîntarea dumnezeiască dintîi se revarsă, astăzi, din nou, peste noi. «Zidul cel despărțitor acum cade; sabia cea de foc se îndepărtează; Heruvimul nu mai păzește pomul vieții; iar noi ne împărtășim din dulceața cea din rai... Cerul și pămîntul astăzi să se veselească..., îngerii cu oamenii duhovnicești

să prăznuiască, fiindcă Dumnezeu în trup s-a arătat... Cerul și pământul astăzi s-au împreunat, născându-se Hristos. Astăzi, Dumnezeu pe pământ a venit și omul la cer s-a suit...».

Cu asemenea cuvinte pe buze, împrumutate din scrierile Sfinților Părinți, întâmpinăm noi, astăzi, pe Fiul lui Dumnezeu la nașterea Sa în trup omenesc. Împreunînd bucuria cu evlavie, noi căutăm la dumnezeiasca Sa arătare, neputînd însă pătrunde cu mintea noastră cum strălucesc laolaltă smerenia omenească și mărirea dumnezeiască.

Într-adevăr, Domnul nostru Iisus Hristos s-a născut într-un sărac sălaş, în vreme de noapte, cînd întunericul și tăcerea se aștern pretutindenea. Dar, îngerul Domnului — arhanghelul Gavriil —, a vestit păstorilor că la Betleem s-a născut Hristos-Domnul. Apoi, coborînd din înălțimile cerului deasupra peșterii, îngerii s-au mirat văzînd pe Domnul tuturor că a luat chip om și de Tatăl nu s-a despărțit cu nimic și au început să laude pe Dumnezeu cîntînd cu bucurie: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!». Taina ascunsă în Dumnezeu «de-a lungul veșnicilor veacuri» (Romani XVI, 25), se dezvăluia acum în fața puterilor cerești. Dîndu-și seama de noua descoperire a lui Dumnezeu în lume, îngerii au început să-L preamărească, vestind totodată și înțelesul tainei celei noi: pacea pe pământ și bunăvoirea lui Dumnezeu față de noi.

De aceeași sfîntă bucurie s-au cuprins și păstorii care stăteau de veghe lîngă turmele lor, cînd au aflat că Mîntuitorul lumii, Hristos-Domnul, s-a născut în noaptea aceea. După ce au văzut Pruncul, incredințîndu-se că făgăduința lui Dumnezeu dată strămoșilor lor se împlinise, ei s-au întors la turmele lor, preamărînd și lăudînd pe Dumnezeu. Apoi, plini de bucurie și de evlavie s-au dovedit și magii de la răsărit, înțelegînd că «așteptarea neamurilor» s-a împlinit.

Iubiți credincioși,

«Hristos se naște, măriți-L,
Hristos din ceruri, întâmpinați-L,
Hristos pe pământ, înălțați-vă!».

Astăzi, Hristos în Betleem se naște. Cu privirile ațintite acolo, către ieslea din peștera, unde a venit pe lume Mîntuitorul, împreună cu păstorii cuvînt de laudă și preamărire să-I înălțăm.

Împreună cu îngerii din ceruri, cîntînd, întru întîmpinare să-I ieșim și cu bucurie în inimile noastre să-L primim. Locaș sfînt să-I gătim în noi, împodobindu-ne întreaga ființă cu gînduri curate, cu fapte bune și cu evlavie adîncă.

Purtînd pe Mîntuitorul în noi, să ne înălțăm cu duhul nostru de pe pămînt la cer, căutînd «pe cele de sus, unde Hristos se află șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu», cum zice Sfîntul Apostol Pavel (Coloseni III, 1—2).

Neîncetat să cugetăm la adevărul vestit păstorilor de îngeri, în noaptea sfîntă a nașterii Domnului, că darul ceresc pe care l-a adus oamenilor Mîntuitorul este pacea. De aceea și praznicul nostru de astăzi se mai numește și sărbătoarea păcii. «Ziua de naștere a Domnului, zic părinții Bisericii, este ziua de naștere a păcii».

Ca fii ai Dumnezeului dragostei și al păcii, să înțelegem rugăciunile noastre pentru «pacea a toată lumea»; din zi în zi tot mai puternic să răsune glasul nostru hotărît pentru apărarea și întărirea păcii; voința neclintită a poporului nostru de a trăi în pace cu toate popoarele lumii să o facem cunoscută pretutindeni.

Sîntem adînc recunoscători înaltei cîrmuirii a statului nostru, în frunte cu Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii noastre Socialiste, pentru dovada concretă de voință de pace pe care a dat-o, anul acesta, reducînd cheltuielile militare și sporind ajutoarele pentru creșterea copiilor.

Pildă altor popoare făcîndu-ne pentru apărarea păcii în lume, să ne facem pildă și în privința viețuirii noastre frățești în țară. În întreaga obște românească, la fel ca în împărăția lui Dumnezeu, să domnească «dreptatea, pacea și bucuria în Sfîntul Duh» (Romani XIV, 17).

Dragostea de pămîntul strămoșesc să o împerechem cu munca; cunoscînd că bunăstarea fiecăruia își are izvorul în bună-

starea țării, fiecare «să caute nu numai la ale sale dar și la cele ale altora» (Filipeni II, 4), făcându-se părtaș la zidirea binelui obștesc. Întemeiată pe muncă, dreptate, pace și bucurie, viața cea nouă care se clădește acum în țara noastră să fie rod al silințelor înmănunchiate ale tuturor fiilor scumpei noastre patrii.

Hărnicia să fie podoaba celor ce muncesc cu mintea sau cu brațele; cinstea să încununeze frunțile celor ce chivernisesc avutul obștesc; virtutea noastră străbună, omenia, să strălucească pe fețele tuturor.

Odată cu acest cuvînt de dreaptă învățătură creștinească, în ziua de astăzi a luminatului praznic al Nașterii Domnului, vă trimit tuturor arhieresti binecuvîntări și îmbrățișare părintească.

Al vostru de tot binele voitor și pururea către Domnul rugător,

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† ANTIM

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL EPARHIEI TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

Intregului nostru cler și tuturor dreptcredincioșilor creștini din această Eparhie : har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia noastră, arhieriești binecuvântări.

«Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire s-a pogorît din ceruri și s-a întrupat de la Duhul Sînt și din Maria Fecioară și s-a făcut om»

(Crezul, art. 3).

Iubiți credincioși,

Iată că din nou ne întîlnim, astăzi, cu aceeași mare bucurie, pentru prăznuirea Nașterii după trup a lui Mesia, cel mult așteptat, Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. La venirea Lui în lume, la plinirea vremii, cînd proorociile s-au adeverit — așa cum se arată în Sfintele Scripturi — s-au auzit glasuri cerești, preamărind nașterea cea minunată din peștera Betleemului, prin cuvintele sfinte : «*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire !*» (Luca II, 14).

A fost vrerea Celui Preaînalt ca întruparea Fiului Său iubit să se săvîrșească în lăcaș smerit, departe de slava cea deșartă, ca unul ce a fost pregătit să binevestească săracilor, să vindece pe cei zdrobiți la inimă, să propovăduiască robilor iertare și orbilor vedere, să slobozească pe cei apăsați și să aducă vestirea milei Domnului (Luca IV, 18—19).

Nașterea Domnului este dovada dragostei nemărginite arătată de Ziditorul pentru făptura Sa cea căzută în păcat, ca să o ridice și să o aducă iarăși la frumusețea cea dintîi și la viața

cea veșnică. Astfel luînd trup omenesc, Hristos «*s-a făcut asemenea nouă pentru ca noi să ne facem asemenea Lui, pe cît este cu putință firii noastre*», după cum spune Sf. Chiril al Alexandriei.

Mîntuitorul Hristos, smerindu-se pe Sine, a venit în lume pentru a sluji cu jertfelnicie nemărginită pe oameni și ne-a dat pildă de a ne dărui și noi cu toată ființa lucrării pentru binele semenilor. Totodată, prin întruparea Sa, ne-a deschis porțile mîntuirii veșnice și ne-a arătat calea împărăției lui Dumnezeu pe pămînt, care este «*dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfînt* (Rom. XIV, 17).

La lucrarea Sa de mîntuire, care se săvîrșește cu puterea tainică a lui Dumnezeu, pentru binele sufletelor noastre și pentru semenii noștri, este însă necesar să adăugăm și stăruința și strădania noastră, așa cum ne îndeamnă Sf. Ap. Pavel : «*Pășiți pururea la lucrul Domnului, știind că osteneala voastră nu este zadarnică înaintea lui Dumnezeu*» (I Cor. XV, 58). În acest chip, noi cei ce mărturisim pe Hristos și căutăm căile Lui, răspundem dragostei lui Dumnezeu față de noi cu dovada vredniciei noastre.

Dragii mei fii duhovnicești,

Venirea pe pămînt a Fiului lui Dumnezeu și lucrarea Sa mîntuitoare este continuată de Sfînta Biserică, așezată de El pentru a fi «*stîlp și temelie a adevărului*» (I Tim. III, 15). Hristos este Capul Bisericii, pe care o cîrmuiește și o întărește spre a fi slăvită, sfîntă și fără de prihană. Așa fiind, noi fiii Bisericii, cei botezați în numele Domnului Iisus Hristos, avem pururea înaintea noastră încredințarea și mîngîierea cuvintelor Sale : «*Iată Eu cu voi sînt în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului*» (Matei XXVIII, 20).

Sf. Ap. Petru numește pe cei credincioși pietre vii, așezate la temelia casei lui Dumnezeu. Iar Sf. Ap. Pavel numește pe creștini mădulare ale trupului lui Hristos, zicînd : «*Nu știți oare că trupurile voastre sînt mădularele lui Hristos?*» (I Cor. VI, 15). Și îi îndeamnă la curăție duhovnicească, la bunăînțelegere, la unitate și dragoste, căci «*Dacă pătimește un mădular, pătimesc*

toate mădularele împreună cu el; iar dacă se cinstește un mădular se bucură toate mădularele împreună cu el» (I Cor. XII, 26).

La baza relațiilor dintre oameni este așezată de Mîntuitorul dragostea de aproapele, cea mai mare virtute creștinească, despre care El însuși zice: «*După aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi» (Ioan XIII, 35).*

Dragostea noastră de aproapele înseamnă dragostea de ființa umană de orice neam, de orice rasă sau limbă, căci toți oamenii sînt frați între ei, fiind zidiți din același sînge de Tatăl Ceresc. De aceea și spune Sf. Ioan Evanghelistul: «*Dacă zice cineva: Iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este!*» (I Ioan IV, 20).

Faptele dragostei creștinești stau la însăși temelia credinței noastre, căci spune Sf. Ap. Iacob: «*Credința fără de fapte este moartă*» (Iacob II, 26). Iar Sf. Ap. Pavel ne dă povață că: «*Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare și ale altora*» (I Cor. X, 24). Numai astfel lucrînd pentru binele și fericirea altora putem avea nădejdea mîntuirii și răsplătirii veșnice, cînd vom da seamă în fața Dreptului Judecător de cele ce am săvîrșit în această viață pămîntească.

Dragostea creștină ne leagă strîns uniți unul de altul, ne încălzește inimile și ne călăuzește pașii spre împliniri folositoare și plăcute lui Dumnezeu. Prilejurile de a ne arăta prin fapte credința și simțămintele noastre creștinești sînt nenumărate în viața noastră cea de toate zilele.

Pe lîngă îndatoririle față de orice semen și față de obștea în care viețuim, fiecare credincios, care a văzut lumina cea adevărată și a primit Duhul cel ceresc — după cum cîntăm la Sfînta Liturghie — trebuie să păstreze cu rîvnă odorul scump al dreptei credințe moștenită de la vrednicii noștri înaintași.

Totodată, să ne ferim de momelile celor rătăciți, care, răs-tălmăcind scripturile, seamănă neghină în ogorul sfînt al Bisericii noastre și încearcă să ne abată de la căile credinței strămoșești. Pentru aceasta este îndeosebi de trebuință să cunoaștem temeiurile învățaturii celei adevărate și, după cum zice Sf. Ap. Petru, să fim totdeauna gata de răspuns oricui ne cere socoteală de nădejdea noastră (I Petru III, 15).

Dragostea pentru dreapta credință s-a arătat lucrătoare de-a lungul veacurilor și prin zidirea și împodobirea de sfinte lăcașuri de închinare, în care s-au plămădit legături vii ale Bisericii cu poporul nostru și cu aspirațiile lui pentru unitate, independență și dreptate socială. Unele din acestea, pentru valoarea lor deosebită istorică și artistică, fac parte din Patrimoniul Cultural Național.

Ne bucurăm că fiii noștri sufletești continuă să manifeste râvnă pentru păstrarea și întreținerea acestui tezaur spiritual al neamului, ca și pentru toate sfintele lui Dumnezeu lăcașuri. De aceea, Biserica pomenește cu evlavie și se roagă neîncetat pentru ctitorii și binefăcătorii sfintelor lăcașuri și pentru toți cei ce iubesc podoaba casei Domnului.

Aducem cuvânt de prețuire slujitorilor sfintelor altare și tuturor organelor parohiale pentru neobosita lor grijă pe care o au în sprijinirea activităților Bisericii și în promovarea cerințelor vieții obștești.

Iubiți fii duhovnicești,

Praznicul de astăzi al Nașterii Domnului aduce lumină și căldură în sufletele noastre ale tuturor și în sînul familiilor noastre, prin sfintele slujbe la care participăm și ne înnoim sufletește, prin trăirea frumoaselor tradiții sărbătorești, moștenite de la părinții și strămoșii noștri, prin întâlnirea plină de bucurie cu cei dragi ai noștri.

Aceste zile înălțătoare, așezate la încheierea anului calendaristic, ne oferă prilejul de a aduce mulțumiri lui Dumnezeu pentru binefacerile pe care le-a revărsat asupra Bisericii noastre, care și-a îndeplinit cu sîrguință slujirea ei în mijlocul credincioșilor și a poporului.

Odată cu aceasta trăim bucuria legată de mărețele succese ale poporului nostru în toate ramurile de activitate, care au dus la ridicarea nivelului de viață al oamenilor, precum și la sporirea prestigiului țării noastre în lumea întregă, prin eforturile înțelepte ale Conducerii de Stat pentru promovarea păcii și întărirea colaborării internaționale.

În noul an în care vom păși curînd, cu nădejdi și năzuințe de noi realizări, Biserica se alătură poporului nostru la cinstirea împlinirii a 2050 de ani de la întemeierea primului stat al strămoșilor noștri geto-daci, sub sceptrul marelui conducător Burebista.

A fost dat poporului nostru, în trecutul său cu multe și grele încercări, să aibă în fruntea sa străluciți conducători, care cu dîrzenie și bărbăție au înfruntat greutățile vremii, pentru apărarea gliei străbune, a unității și independenței neamului. Îndreptîndu-ne gîndul către acele nemuritoare chipuri, inimile noastre se însuflețesc de dragoste și recunoștință pentru toți cei ce au luptat și s-au jertfit pentru afirmarea și propășirea națiunii noastre.

Uniți în cuget și simțiri cu toți fiii Patriei noastre, clerul și credincioșii Bisericii vor continua și în noul an cu același elan să sprijine eforturile și năzuințele de pace și de progres ale poporului nostru.

Îndulcindu-ne de bucuriile acestor zile de prăznuire, lăsate spre îndestularea și întărirea noastră duhovnicească, împărtășim tuturor fiilor noștri sufletești încredințarea dragostei noastre părintești ce v-o păstrăm și vă adresăm cele mai călduroase urări de sănătate, de pace și întru toate bunăsporire. La mulți ani !

Al vostru către Domnul pururea rugător,

A N T I M

Arhiepiscopul Tomisului și Dunării de Jos

† ANTIM

DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP ONORAR
AL DE DUMNEZEU-PĂZITEI EPARHII A BUZĂULUI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini: har, milă și pace de la Dumnezeu, iar de la noi arhierescă binecuvîntare.

«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și
pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!»

(Luca II, 14).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Frunzele ruginite au căzut, copacii și-au irosit podoabele, parfumul florilor s-a trecut, zumzetul albinelor a încetat și încă un an se sfîrșește.

An cu an s-au adunat și au trecut atît de repede aproape două mii de ani de atunci, de pare că a fost ieri.

Dreptcredincioșii cu bucurie vin și astăzi în pace și voie bună să sărbătorească în sfintele lăcașuri ale bisericilor «Nașterea după trup a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos».

În această zi solemnă sîntem ca totdeauna, cu gîndul și toate simțirile noastre alături de voi, dar trupul nostru obosit de anii care s-au îngrămădit nu ne mai urmează.

Vă scriem deci pentru ultima oară și vă trimitem arhierescile noastre binecuvîntări. Și pe mai departe, în fiecare zi, ne vom ruga pentru întărirea credinței, a dragostei și a speranței voastre, ca să dobîndiți bunurile cele mai de preț, liniștea sufletească, sănătatea și spor în toate, pentru binele vostru și al tuturor.

Astăzi bucuria Praznicului Crăciunului ne copleșește pe toți, tineri sau bătrîni.

Precum noaptea își întinde vâlul ei întunecat și acoperă munții, dealurile, văile, ponoarele și întinsele cîmpii și apoi se călătorește, iar zările luminoase ale dimineții vestesc soarele

strălucitor ce se ridică semeț pe bolta cerului, tot astfel și nașterea Domnului a venit pe pământ în cea mai adâncă tăcere și s-a apropiat de noi pămîntenii spre a ne lumina și a ne izbăvi.

Astăzi lumina lumii, Soarele Hristos a răsărit întrupîndu-se din pîntecele fecioresc al Preacuratei Sale Maici.

Întrupîndu-se om, n-a încetat să fie Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat. Credem, mărturisim și recunoaștem în El două firi: pe cea dumnezeiască și pe cea omenească, dar numai o singură persoană căreia ne închinăm.

Cerul vestește pămîntului slava Fiului născut în veci din Tatăl.

Istoria acestei mari taine a întrupării ne-o dezvăluie Sf. Evanghelist Luca.

«Împăratul August de la Roma, a dat poruncă ca toată lumea de sub stăpînirea sa, să se înscrie în orașul de unde i se trăgea neamul. S-a suit atunci și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David ce se chema Vitleem, ca să se înscrie cu Maria, logodnica sa. Pe cînd erau ei acolo, Mariei i-a venit vremea să nască. Și a născut pe Fiul Său, întîiul născut. L-a înfășat și L-a culcat în iesle pentru că ei nu au avut loc în casa de oaspeți» (Luca II, 1—7).

Îngerii stau de veghe pe bolta cerească să vadă semnul Stăpînului și să-I cînte imn de *«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!»* (Luca II, 13—14).

Totul este gata precum au grăit proorocii și Dumnezeu-Tatăl a rînduit: *«Hristos se naște, măriți-L, Hristos din ceruri, întîmpinați-L»* (din Catavasii).

Să mergem la peștera din Vitleem și călăuziți pe aripile credinței să intrăm cu sfială dumnezeiască ca să vedem cu ochii minții pe pruncul Iisus și pe Preacurata Sa Maică și pururea Fecioară, Maica lui Dumnezeu, împreună cu logodnicul și păzitorul ei Iosif. Ne plecăm cu adîncă smerenie, cu frică și cutremur căci: *«Un Dumnezeu a venit pe pămînt»* precum ne grăiește Sf. Ioan Gură de Aur.

Văzduhul s-a umplut de cîntarea cetelor îngeresti. Unul dintre ei, luînd chip omenesc și înconjurat de o lumină strălucitoare se desprinde din ceată și aduce vestea Nașterii Domnului păstorilor *«cari mîneau pe cîmp și străjuiau cu rîndul împrejurul turmei lor»* (Luca II, 8—9).

O priveliște atît de măreață și neașteptată i-a înspăimîntat. *«Nu vă temeți, zise îngerul, — căci iată, vă vestesc bucurie mare,*

că astăzi în cetatea lui David vi s-a născut un Mîntuitor Care este Hristos-Domnul. Și acesta va fi vouă semnul: «Veți găsi culcat în iesle un prunc înfășat» (Luca II, 10—12).

Ei s-au dus la peșteră, așa cum le-a grăit îngerul și au aflat cele ce li s-au spus, pe Fecioara Maria și Pruncul înfășat și culcat în iesle.

Curînd după aceasta au venit și cei trei magi sau craii de la Răsărit, din Persida, călăuziți de o stea, cu daruri, să se închine «Noului Împărat».

Magii erau filozofi și învățaseră mersul stelelor pe bolta cerească de la strămoșul lor Valaam, care proorocise despre venirea pe lume a Fiului lui Dumnezeu, zicînd: «*Va răsări o stea din Iacob, un toiag se ridică din Israel*» (Numeri XXIV, 17).

În peșteră magii s-au închinat Pruncului, și dezlegîndu-și vistieriile, i-au adus ca daruri: aur, smirnă și tămîie; aur ca unui împărat, smirnă ca unui Dumnezeu și tămîie pentru înomenirea și îngroparea Sa.

Irod de teamă să nu-și piardă scaunul, a voit să omoare Pruncul-Împărat. Magii luînd înștiințare de la îngeri despre aceasta, nu au mai trecut prin Ierusalim să-L vestească, ci «*pe altă cale s-au întors în țara lor*» (Matei II, 12).

Irod, văzînd că a fost nesocotit de magi, care nu au mai venit să-l înștiințeze, s-a tulburat foarte și a fost cuprins de mînie, după care «*a trimis ostași în Betleem și în tot ținutul lui săucidă toți pruncii de la doi ani în jos, după vremea ce aflase de la magi*» (Matei II, 16).

Ucișorii lui Irod aduc la îndeplinire cruda lui poruncă și cu sabia în mînă pătrund în toate casele.

Sîngele pruncilor curge în valuri. Strigătele lor disperate se înalță pînă la ceruri, iar jalea mamelor scaldată în lacrimi nu mai are margini.

Nelegiuitul împărat a călcat porunca dumnezeiască «*Să nu ucizi*» și a murit de o moarte năpraznică.

Dumnezeu-Tatăl L-a ocrotit pe Fiul Său cel Unul-Născut, trimițînd un înger care se arată în vis lui Iosif și-i zice: «*Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo pînă îți voi spune eu, căci Irod va să caute Pruncul ca să-L omoare*» (Matei II, 13).

Bătrînul Iosif, a făcut așa cum îngerul Domnului i-a spus; Iisus Hristos a fost salvat pentru desăvîrșirea chemării Sale.

Iubiților,

Sfânta Fecioară Maria, Maica Domnului, a îngrijit pruncul Iisus cu osebită dragoste de mamă duioasă și înțeleaptă, așa cum toate mamele creștine sînt.

Ivirea unui nou copil pe lume iscă o întregă și adevărată lume de har și mîntuitoare reculegere. Căci Dumnezeu a pus în fiecare copil un suflet ce sălășluiește în pieptul său ca un adevărat altar.

Nașterea de fii este sfințită și încununează cu semn ceresc fruntea mamei care dă copilului său toate bucuriile și lacrimile sale. Fără oboseală îl ține în brațe și îl adoarme în leagăn cu glasul ei dulce.

Sufletul de copil care este așa de frumos și bogat în daruri Dumnezeu l-a pus în mîinile părinților.

Iară copilul, acest oaspete atît de dorit și așteptat, ne apropie de Dumnezeu și de toți oamenii.

Mamelor, iubiți-vă pruncii, dar minunat de la Dumnezeu.

Iubiților,

Cunoaștem acum iconomia întrupării Domnului Iisus Hristos, cea mai înainte rînduită de Dumnezeu-Tatăl.

Spunem și noi împreună cu Apostolul Pavel: «*Hristos a venit în lume să mîntuiască pe păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu*» (I Tim. I, 15).

Aici se vede nemărginita lui Dumnezeu bunătate și dragoste. Dacă nu s-ar fi născut Mîntuitorul Hristos, am fi rămas întru întunericul neștiinței și păcatului. Cerul s-ar fi încuiat și mînia lui Dumnezeu ar fi apăsat greu asupra noastră. Nimeni nu s-ar fi mîntuit și nici Duhul Sfînt nu ni s-ar fi dat.

Poarta împărăției lui Dumnezeu ar fi rămas închisă și pierdută ar fi fost nădejdea mîntuirii.

I s-a făcut milă lui Dumnezeu de zidirea mîinilor Sale și ne-a trimis pe Fiul Său cel iubit «*pentru dragostea cea mare cu care ne-a iubit*» (Efeseni II, 7).

Iubiților,

Sfinta biserică ne unește acum la acest mare praznic. Împreună cu îngerii să cântăm cu bucurie venirea la noi a Fiului lui Dumnezeu. Biserica ne îndeamnă să mergem cu păstorii și să vedem pe Noul-Născut, Hristos-Domnul, care a venit să ne mîntuiască și să ia asupra Sa păcatele noastre, dîndu-și viața pe cruce ca preț pentru mîntuirea noastră.

Să ne curățim simțirile și să-L vedem pe Domnul Iisus care se mai numește Emanuel, adică «cu noi este Dumnezeu».

Să mulțumim cu bucurie bunului Dumnezeu că ne-a învrednicit și în acest an să ne aducem aminte de nașterea trupească a Domnului nostru Iisus Hristos.

Ne temem însă că nu vom putea afunda ciutura învățăturilor în fîntîna credinței pentru a scoate apa cea vie a duhovnicștilor sfaturi, învățături și îndemnuri pe care să le urmăm cu acest fericit prilej.

Din tîlcul praznicului să ne îndulcim duhovnicește. «*Vă scriem acestea ca bucuria voastră să fie deplină*» (I Ioan I, 4).

Cum putem oare să ne apropiem de Domnul nostru Iisus Hristos? Numai prin sfînta noastră biserică strămoșească. Asemenea stelei minunate care a călăuzit pe magi, biserica ne îndrumează și ne arată căile mîntuirii prin sfintele taine și învățăturile descoperite de Dumnezeu și lămurite de Sfinții Apostoli și de Sfinții Părinți ai Bisericii.

Biserica ne ferește de orice alunecări și alte greșeli de la dreapta credință. De aceea vă spunem și noi că «în afară de biserică nu este mîntuire». Ea ne învață să ne învrednicim de mîntuire, agonisind-o prin credință și fapte bune.

Să nu fim creștini numai cu numele, să trăim și să facem fapte creștinești.

Iubiții mei fii sufletești,

Sfîntul Ioan Gură de Aur prin biserică înțelege voința și unirea credincioșilor și de aceea cei ce vor să aibă loc în biserica Domnului Iisus Hristos trebuie să fie uniți unii cu alții, căci toți sîntem frați, toți avem un tată în cer care ne priveghează și ne dăruiește cele cerești și cele pămîntești.

Să fim fapaturi noi căci «în Hristos nimic nu prețuiește... ci numai făptura nouă» (Galateni VI, 15).

Magii luînd poruncă în vis, s-au întors pe altă cale în țara lor. Tot așa să facem și noi. Nu se cade să ne mai întoarcem pe calea păcatului și a greșelilor.

Să ne schimbăm firea și viața noastră din trecut. «*Dezbrăcați-vă de omul cel vechi și de faptele lui și vă îmbrăcați în cel nou, care se înnoiește după chipul Celui ce l-a făcut*» (Coloseni III, 9-10).

Deci, se cade să ducem o viață nouă, să ne înfrățim în muncă și să ne facem împreună-lucrători în toate laturile vieții celei noi la care sîntem chemați pentru binele nostru al tuturor. Întru toate să arătăm iubire frățească, slujire creștinească și cinstit cetățenească.

Sîntem în plin progres social și spiritual datorită înțelepților cîrmuitori ai patriei noastre în fruntea căroră Dl. Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, veghează la bunul mers al treburilor obștești din țară și de peste hotare, fiind o călăuză sigură spre binele și fericirea tuturor.

În țara noastră cele vechi au trecut : «Iată toate s-au făcut noi», dar să nu uităm nici o clipă trecutul. Iată în anul ce vine vom sărbători 2050 de ani de la întemeierea statului dac centralizat și independent sub conducerea lui Burebista, aniversare cu profunde rezonanțe istorice pentru fiecare locuitor al acestei vetre străbune.

Să ne împodobim cu credință și fapte bune. Să ascultăm de întîistătorul Bisericii și să îndeplinim cum se cade toate datoriile creștinești. Să ne oprim de la păcat și să ne învrednicim de Sfînta Împărtășanie.

Domnul Iisus este un Domn al Păcii. Dumnezeu nostru este un Dumnezeu al păcii și al îndurărilor. Evanghelia este testamentul dragostei care nu poate înflori decît în climat de pace.

«*Pacea este mai presus de minte*» (Filipeni IV, 7) ; «*Să domnească în inimile voastre pacea lui Dumnezeu pentru care sînteți chemați să alcătuiți un singur trup*» (Coloseni III, 15).

Sfînta noastră Biserică condusă destoinic și cu jertfelnicie de Prea Fericitul Patriarh Iustin, depune toate silințele și puterile spirituale, împreună cu celelalte Biserici creștine, pentru «Pacea a toată lumea».

Să ne rugăm dară cu și mai multă sîrguință ca mierea curgătoare a fericitei păci și frumusețea ei cerească, să se sălășluiască în toată lumea. Anul Nou să fie un an binecuvîntat de Dumnezeu, cu pace și întru toate bună-sporire.

Iubiții mei fii sufletești,

Și acum ora socotelilor noastre s-a încheiat, activitatea noastră administrativă a încetat.

Am lucrat cît s-a putut, cu părintească dragoste și grijă, cu dreptate, cu multă blîndețe și răbdare și am căutat să mulțumim pe fiecare, slujind Biserica și Patria mult iubită.

Dacă voi fi greșit unora, cer iertare.

«Veniți să ne întoarcem către Domnul, căci numai El după ce ne-a rănît, ne tămăduiește, iar după ce ne-a bătut, leagă rănile noastre !» (Osea VI, 1).

«Doamne, inima mea nu s-a mîndrit nici nu s-au înălțat ochii mei nici nu am umblat după măririi, nici după lucruri mai presus de mine, dimpotrivă mi-am smerit și am domolit sufletul meu... Să nădăjduiască dreptcredincioșii în Domnul, de acum și pînă în veac !» (Psalmul 130).

Zis-a Domnul nostru Iisus Hristos vorbe sfinte, înaintea sfîrșitului : *«Iată, a venit ceasul și a și venit ca să vă risipiți fiecare la ale sale și pe Mine să Mă lăsați singur. Dar nu sînt singur, pentru că Tatăl este cu Mine» (Ioan XVI, 32).*

Pînă la sfîrșitul zilelor noastre nu vom conțeni să vă iubim și să ne rugăm bunului Dumnezeu neîncetat pentru sănătatea deplină și tot binele, vouă și familiilor voastre.

Bunurile Praznicului Întrupările Domnului să se reverse cu îmbelșugare în țara aceasta și în căminele voastre, spre slava Celui ce în peșteră s-a născut pentru a noastră mîntuire.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi toți. Amin!
(Romani XVI, 24).

Dr. ANTIM ANGELESCU
Episcop onorar al Eparhiei Buzăului

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

G. B. 1979, XXXVIII
11-12

LA DUMINICA A XXII-A DUPĂ RUSALII

Credința creștină are la temelia ei și convingerea că omul nu dispare odată cu moartea. Potrivit învățaturii ei, moartea nu este altceva decât un popas pe firul vieții, despărțirea sufletului de trup; sufletul se reîntoarce la Dumnezeu, de unde își are existența, iar trupul se redă firii din care a fost alcătuit (*Eclesiastul XII, 7*).

Credința în viața veșnică se întemeiază pe o serie de mărturii luate din Sfânta Scriptură — depozitara Revelației dumnezeiești a adevărului absolut. Chiar în Vechiul Testament, proorocul Moisi scrie în cartea Facerii, că: «Avraam a murit la bătrînețe adânci... și s-a adăugat la poporul său» (*Facere XXV, 8*), iar patriarhul Iacov spune fiilor săi: «Am să trec la poporul meu» (*Facere XLIX, 29*). Din aceste texte biblice se constată că ei aveau convingerea că înaintașii lor formează un popor, care își continuă viața dincolo de mormânt.

Această sublimă învățătură a fost desăvârșită în Noul Testament. Aici, Mântuitorul nostru Iisus Hristos zice către iudeii răzvrățiți împotriva Lui: «Adevărat, adevărat spun vouă: Cel ce ascultă cuvîntul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață» (*Ioan V, 24*), iar către ucenicii Săi: «Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă» (*Matei X, 28*). De asemenea, Sfîntul Apostol Pavel scrie în Epistola către Romani: «Și dacă trăim și dacă murim, ai Domnului sîntem» (*Romani XIV, 8*).

Adevărul creștin despre viața de dincolo de moarte ni-l prezintă în chipul cel mai realist însuși Mântuitorul Iisus Hristos în pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (*Luca XVI, 19—31*).

Din această pildă, constatăm că, îndată după moarte, sufletele oamenilor sînt supuse unei judecăți particulare. Cele găsite vrednice sînt primite în «sînul lui Avraam» (*Luca XVI, 22*), iar cele păcătoase, trimise în iad (*Luca XVI, 23*), între care există o mare prăpastie (*Luca XVI, 26*).

Ele își continuă viața de pe pământ, cu toate pasiunile, frământările, idealurile și aspirațiile bune sau rele, nutrite aici. Fiecare duce cu sine dispozițiile avute în ultimele clipe ale vieții. Dincolo de moartea trupească, ele sînt active, cu toate funcțiunile sale : gîndirea, simțirea și voința. Bogatul din Sfînta Evanghelie de astăzi cunoaște cauzele nenorocirilor sale, deci are rațiuni și judecată ; simte dureri, deci are simțuri ; aspiră la alinarea suferințelor sale, deci are voință ; își aduce aminte de frații săi de pe pământ, deci are memorie. Cu toate acestea, nu reușește să facă nimic, întrucît, după moarte, nimeni nu mai poate lucra pentru mîntuirea sufletului său (*Luca IX, 4*).

Să vedem însă, mai de aproape, care este învățătura creștină despre cele două locuri, unde merg după moarte, adică despre rai și iad.

În primele pagini ale Sfîntei Scripturi, prin rai se înțelege o grădină frumoasă, plină de flori și de pomi roditori, oferind strămoșilor noștri, Adam și Eva, înainte de păcat, o stare de supremă fericire (*Facere II și III*). Întrucît în țările calde, grădina este cel mai potrivit loc de reconfortare în zilele arse de soare, omul a desemnat, cu acest cuvînt, locul și starea de fericire a dreptilor din lumea de dincolo de mormînt. Astfel, prin cuvîntul rai, învățătura creștină ortodoxă înțelege un loc și o stare de fericire. Adică, locul unde s-au găsit strămoșii noștri înainte de-a păcătui (*Facere II, 8 ; III, 23*) ; locul unde se află sufletele dreptilor de la judecata particulară, efectuată îndată după moarte, pînă la judecata universală (*Luca XXIII, 43*) și locul unde se vor afla dreptii, cu trupul și sufletul, de la judecata universală în veșnicie.

Cuvîntul «rai» îl găsim în Sfînta Scriptură menționat în mai multe locuri (*Luca XXIII, 43 ; II Cor. XII, 4 ; Apoc. II, 7*), dar ea folosește pentru el diferite alte denumiri. Dintre ele, cele mai obișnuite sînt : «Împărăția cerurilor» (*Matei V, 3*) ; «Împărăția lui Dumnezeu» (*Luca XIII, 29 ; I Cor. XV, 50*) ; «Casa Tatălui ceresc» (*Ioan XIV, 2*) ; «Viața cu Hristos» (*Ioan XIV, 4*) ; «Cer» (*II Cor. V, 1*) ; «Bucuria Domnului» (*Matei XXV, 21*) ; iar Biserica îl numește : «Loc luminat, loc de verdeață, loc de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea» (*Ectenia pentru morți*).

Viața dreptilor în rai este cu totul diferită de cea a oamenilor de pe pământ. Ea nu poate însă fie descrisă în cuvinte omenești. Aceasta o mărturisește Sfîntul Apostol Pavel, care a fost răpit pînă la al treilea cer, cînd scrie către corinteni că «a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine să le grăiască» (*II Cor. XII, 4*), precum și că «cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El» (*I Cor. II, 9*). Nici însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos nu a descris această viață. El vorbește despre ea în imagini, zicînd că dreptii sînt acolo ca în casa părintească, ascultă cîntece de bucurie, fiind înconjurați de lumină și în comuniune cu Dumnezeu (*Ioan XVII, 3*). Ei nu suferă nici un necaz, că Dumnezeu a șters «orice lacrimă din ochii lor ; și moarte nu va mai fi, nici plîngere,

nici strigăt, nici durere» (*Apoc. XXI, 4*). «Nu vor mai flămânzi, nici nu vor mai înseta, nici nu va mai cădea soarele peste ei și nici o arșiță; că Mielul, Cel ce stă la mijlocul tronului, îi va proteja pe ei și-i va duce la izvoarele apelor vieții» (*Apoc. VII, 16—17*). Iar Sfântul Ioan Gură de Aur ne învață că, despre această viață, ne putem face numai o idee ne-deplină, spunînd că acolo nu va fi durere, întristare, suspinare, boală, sărăcie, invidie, răzbunare, seară, noapte, frig, căldură, ci «totul va fi pace, bucurie și veselie; totul va fi lin și plăcut; totul va fi zi, splendoare și lumină».

Deplinătatea fericirii dreptilor din rai o desăvîrșește viața lor împreună cu Dumnezeu (*Matei V, 8*), cu Iisus Hristos (*Ioan XIV, 3*), cu îngerii (*Evrei XII, 22*) și cu toți sfinții (*Matei VIII, 21*).

Iadul, după învățătura noastră creștină, este tot un loc și o stare, unde ajung sufletele păcătoase, îndată după judecata particulară. Acolo se află duhurile necurate, și tot acolo vor fi osîndiți păcătoșii după învierea generală.

Despre existența iadului se vorbește în Vechiul Testament. Poorocul Isaia spune că, după moarte, pentru păcătoșii care au călcat poruncile Domnului, nu este nici o bucurie (*Isaia LVII, 1—2*), iar psalmistul David, vorbind tot despre păcătoși, zice că s-au risipit «oasele lor lîngă iad» (*Psalmul CXL, 7*). În Noul Testament, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne povățuiește să ne temem de acela ce poate pierde și trupul și sufletul în gheenă (*Matei X, 28*), pentru că păcătoșii vor fi păstrați acolo, împreună cu duhurile rele, spre judecată (*II Petru II, 4—9*).

Pentru a ne arăta cît mai plastic și mai realist ceea ce este iadul, cărțile Noului Testament folosesc diferite nume pentru definirea lui. Astfel, îl numește: foc nestins (*Matei III, 12*); gheenă (*Luca VIII, 31*); gheenă focului (*Matei V, 22*); pieire (*Filipeni III, 19*); întunericul cel mai dinafară (*Matei VIII, 12*); iezerul de foc unde arde pucioasă (*Apoc. XIX, 20*); loc de chin (*Luca XVI, 20*); depărtare de la privirea lui Dumnezeu (*Matei VII, 23*); închisoarea duhurilor (*I Petru III, 19*). Toate aceste denumiri arată că sufletele trăiesc acolo o suferință de nedescris, trăsătura caracteristică a iadului.

Nenumărate sînt pedepsele celor din iad, dar cea mai grozavă dintre ele este cea a sentimentului singurătății. Izolați de semenii lor, prin satisfacerea de pămînt a plăcerilor egoiste, păcătoșii vor fi separați dincolo de tot și de toate. Bogatul nemilostiv nu s-a apropiat aici de cei săraci și neputincioși; dincolo, rămîne singur în chinurile nesfîrșite. El a pierdut, asemenea tuturor celor din iad, comuniunea cu Dumnezeu, cu sfinții și cu îngerii. Petrece într-o continuă mustrare de conștiință, exprimată de Sfînta Scriptură prin imaginea unui vierme neadormit, care nu moare niciodată (*Marcu IX, 44*). Prin aceasta se înțelege că mustrarea de conștiință va fi neîncetată și veșnică.

Altă suferință a iadului este «plîngerea și scrișnirea dinților» (*Matei XXII, 23*), provocate de durerile îndurate de păcătoși. Dureroasă este și pedeapsa focului. Bogatul se plînge de chinuirea văpăilor care îl ard

și nu are nici o posibilitate de-a se răcori. Sfântul Ioan Damaschin ne învață că numai Dumnezeu știe cum este acest foc. El a fost destinat diavolilor, dar, întrucît unii oameni se unesc cu ei, săvîrșind fapte asemănătoare, primesc aceeași pedeapsă. Se știe, că acest foc nu are sfîrșit, arzînd în veșnicie. Făcînd o comparație între el și cel de aici, Sfîntul Ioan Gură de Aur zice că, focul pămîntesc, atunci cînd «cuprinde un obiect, îl consumă, îl preface în altul; dar acela, cînd îl apucă pe cineva, îl arde în veci și nu mai încetează, de aceea se și numește nestins».

Teologia noastră creștină ortodoxă ne învață că existența raiului și a iadului poate fi justificată nu numai cu dovezi scripturistice din Revelația divină, ci și cu ajutorul minții sănătoase. Ea spune că orice lege, deci și legea dumnezeiască, sancționează atît binele cît și răul; răsplătește pe cel ce-i îndeplinește prevederile și pedepsește pe cel ce i le calcă. Experiența zilnică demonstrează însă că nu toate faptele bune sînt răsplătite, nici toate păcatele pedepsite aici pe pămînt. De aceea, se impune un for suprem, just și imparțial, care să acorde răsplătire bună sau rea, potrivit faptelor săvîrșite în decursul vieții.

Dobîndirea fericirii raiului sau căderea în muncile nesfîrșite ale iadului depind de fiecare om. Viața sa pămîntească este hotărîtoare în această privință. Sfîntul Apostol Pavel scrie că «noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca fiecare, după faptele sale cele săvîrșite în trup, să primească ori bine ori rău» (*II Cor. V, 10*). Tot Sfînta Scriptură învață că viața pămîntească este arena în care omul își hotărîște soarta pentru veșnicie. După moarte nu mai poate să-și schimbe personal starea sa. «Vine noaptea (adică moartea) și nimeni nu poate să lucreze» (*Ioan IX, 4*), zice Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. În muncile iadului, păcătosul va fi ca legat de mîini și de picioare (*Matei XXIII, 13*). Interpretînd aceste cuvinte, Sfîntul Ioan Gură de Aur spune că: «Precum sînt duși din închisoare legați cu lanțuri în fața tribunalului, tot astfel vor fi duse înaintea scaunului înfricoșător și suferetele acelea, cînd vor pleca de aici încinse cu multe legături ale păcatelor».

La rugămîntea bogatului, ca să trimită pe Lazăr la casa tatălui său, pentru a spune toate chinurile sale fraților săi, ca să nu ajungă și ei după moarte în iad, Avraam îi spune: «Au pe Moisi și pe prooroci. Să asculte de ei» (*Luca XVI, 29*). Adică au cărțile scrise de Moisi și de prooroci, unde se cuprinde toată Legea Vechiului Testament. Ea arată poporului ales calea divină pentru a dobîndi fericirea veșnică. Noi avem mai mult decît pe Moisi și pe prooroci. Avem pe însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. El s-a dăruit nouă ființial, prin cuvîntul și trupul Său. El ne-a arătat cea mai înaltă cale a desăvîrșirii: calea iubirii de Dumnezeu și de aproapele. Mergînd pe ea, ajungem în «sinul lui Avraam» sau în raiul desfătării, pregătît sufletelor iubitoare de sfințenie. El ne-a lăsat Sfîntul Său Trup și Sînge, ca hrană și băutură duhovnicească, pentru dobîndirea comuniunii depline cu El, aici și în veșnicie.

Cine nu ascultă de cuvintele Mîntuitorului Hristos, cuprinse în Sfînta Evanghelie și propovăduit din amvonul Bisericii noastre străbune, «nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți» (*Luca XVI, 21*).

Creștinii buni au raiul în inima lor și îl duc cu ei dincolo, iar cei răi au iadul, cu care pleacă în veșnicie.

Bunul Dumnezeu să reverse harul Său în sufletele noastre, ca să punem, trăind pe pământ, temelia raiului ceresc, prin dragoste, pace și dreptate cu toți semenii noștri. Amin.

Arhim. VENIAMIN MICLE

LA SFINȚII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL — 8 noiembrie —

*«Cînd s-au făcut stelele lăudatu-M-au cu
glas mare toți îngerii Mei»*

(Iov XXXVIII, 7).

În preafrumoase cîntări de laudă și stihuri de înălțătoare simțire creștinească, Biserica noastră Ortodoxă cinstește astăzi pe voievozii celor îngerești. Se cuvine deci ca în această zi să zăbovim, cu gînd curat și inimă plină de evlavie, pentru a desprinde cuvînt de învățătură despre cetele îngerești și mai marii oștirilor cerești.

Despre existența făpturilor nevăzute ale lui Dumnezeu, ne încredințează Însuși Mîntuitorul, prin cuvintele: «Oricine Mă va mărturisi înaintea oamenilor, și Fiul Omului îl va mărturisi pe el înaintea îngerilor lui Dumnezeu, iar cel ce se va lepăda pe Mine înaintea oamenilor, lepădat va fi înaintea îngerilor lui Dumnezeu» (Luca XII, 8—9).

Îngerii sînt soli, trimiși, vestitori ai voii lui Dumnezeu și solitori în strădaniile noastre pentru dobîndirea mîntuirii. Sf. Apostol Pavel ne mărturisește că toți îngerii sînt duhuri slujitoare, trimise spre slujire pentru cei ce au să moștenească mîntuirea (Evrei I, 14).

Sf. Îngeri sînt și purtătorii rugăciunilor noastre la Dumnezeu. Psalmistul ne spune că: «Îngerul Domnului străjuiește împrejurul celor ce se tem de dînsul și de toate necazurile îi scapă» (Ps. XXXIII, 7). Ca unii ce văd în continuu fața Tatălui Ceresc, Sfinții Îngeri ne luminează mintea spre tot lucrul cel bun, îndreptîndu-ne pașii pe calea adevărului și a unei vieți curate. Ne apără sufletul și trupul împotriva ispitelor de tot felul, se roagă pentru noi la Dumnezeu și însoțesc pe cei ce au trecut la cele veșnice. Sfîntul Ap. Ioan ne încredințează că îngerii «care stau înaintea lui Dumnezeu aduc rugăciunile tuturor Sfinților pe Jertfelnicul de aur dinaintea tronului» (Apoc. VIII, 3).

Îngerilor, deci, ca unor soli ai lui Dumnezeu și rugători pentru mîntuirea noastră, le datorăm cinstire și iubire. Datori sîntem să cinstim pe Sfinții Îngeri, pentru harul și puterea lui Dumnezeu, care lucrează în ei, pentru binefacerile pe care Dumnezeu ni le trimite prin ei.

Sfînta Scriptură ne dă nenumărate exemple despre venerarea adusă îngerilor de către oameni. Astfel Iosua, atunci cînd îngerul lui Dumnezeu i s-a arătat nu departe de Ierihon, a căzut cu fața la pământ și i s-a închinat (Iosua V, 13—14); la fel i s-au închinat îngerului venit din ceruri și părinții lui Samson (Jud. III, 20). Sfîntul Ap. Ioan ne mărturi-

sește că a căzut cu fața la pământ și s-a închinat îngerului, care i-a descoperit cele viitoare (Apoc. XXII, 8).

Statornicind în anumite zile cinstirea Sf. Îngeri, Biserica noastră ne pune în față exemple grăitoare de slujire a lui Dumnezeu și respect față de îngeri.

În Sf. Scriptură se face așadar în multe locuri amintire despre prezența și lucrarea îngerilor. În cinstea și pomenirea lor Biserica Ortodoxă a rînduit mai multe sărbători ; 8 noiembrie, praznicul de astăzi, 26 martie și 13 iulie, care amintesc unele minuni săvîrșite prin puterea sfinților îngeri ale căror nume ne sînt cunoscute, și îndeosebi a Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, mai marii cetelor Îngerești. Dintre aceste sărbători, singura cu tînerie este Soborul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil și al tuturor puterilor cerești, pe care-l sărbătorim astăzi.

Sfinții Îngeri sînt cinstiți, de asemenea, prin Bisericile zidite în cinstea sau cu hramul lor, prin purtarea numelor de Mihail și Gavriil de către creștini, prin zugrăvirea chipurilor lor pe icoane și pe pereții Bisericilor, prin acatistele și canoanele de rugăciune alcătuite în cinstea lor etc. În cadrul slujbei Sfintei Liturghii, Biserica a rînduit și rugăciuni către Sfinții Îngeri. Preotul se roagă și cere de la Dumnezeu : «Înger de pace, credincios, îndreptător și păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre». Pentru comuniunea noastră cu cetele îngerești, la primirea Jertfei Euharistice, preotul se roagă în taină, cu cuvintele : «Cu aceste Fericite Puteri și noi, iubitorule de oameni, Stăpine, strigăm și grăim : Sfînt ești și Prea Sfînt, Tu și Unul-Născut Fiul Tău și Duhul Tău cel Sfînt ; Sfînt ești și Prea Sfînt și slava Ta este plină de măreție. Căci Tu ai iubit lumea Ta atît de mult, încît pe Unul-Născut Fiul Tău L-ai dat ca tot cel ce crede întru Dînsul să nu piară, ci să aibă viață veșnică...».

În Biserică se realizează nu numai o comuniune între membrii ei văzuți, ci și cu lumea nevăzută, Sfinții Îngeri, Sobornicitatea Bisericii cuprinde deci cele 2 lumi : văzută și nevăzută.

Biserica a rînduit rugăciuni și către îngerul Păzitor intrucît, potrivit învățaturii creștine, fiecare om și popor are un înger de pază. Noi ne rugăm lui Dumnezeu să ne ocrotească cu «Sfinții Săi Îngeri», ca în rugăciunea «Cela ce în toată vremea și în tot ceasul». Îngerii sînt împreună-rugători și luminători ai Tainelor lui Dumnezeu. «Dacă te rogi cu adevărat, ne spune — Evagrie Monahul — vei afla multă întărire și încredințare, și îngerii vor veni la tine ca și la Daniil și-ți vor lumina înțeleșurile celor ce ți se întîmplă» (*Cuvînt despre rugăciune*, cap. 81, P. G., 79, col. 1165—1201). Același Sfînt Părinte ne mărturisește că Sfinții Îngeri stau de față împreună cu noi ; bucurîndu-se și rugîndu-se pentru noi.

Potrivit învățaturii creștine, îngerii sînt deci duhuri raționale, create de Dumnezeu. Ei slujesc lui Dumnezeu și au primit în firea lor nemurirea în har. Îngerii nu sînt nemuritori prin fire, ci prin har, căci tot ceea ce are început are și sfîrșit. Singur Dumnezeu este : «Cel ce este» ; adică deasupra timpului.

Toți îngerii au fost zidiți prin Cuvînt și au fost desăvîrșiți de Sfîntul Duh prin sfințire, participînd la luminare și la har în măsura vredniciei și a rangului lor. Se deosebesc unii de alții prin luminare și prin rang, fie că au rangul potrivit gradului de luminare, fie că participă luminării potrivit rangului în care sînt.

Ei sînt înainte-stătătorii neamurilor și ai lucrurilor, după cum au fost rînduiți de Dumnezeu.

Lumea duhurilor este formată din îngeri buni și din îngeri răi. Sfînta Scriptură ne spune că lumea duhurilor rele a făcut la început parte din lumea îngerilor buni, dar răzvrătindu-se au căzut din starea lor. Aceste duhuri sînt în număr nespus de mare și au și ele o ierarhie, avînd în fruntea lor pe Satana. Sfîntul Vasile descriind căderea satanei în opoziție cu statornicia arhanghelului Mihail scria : «De unde este rău omul ? Din propria lui libertate. De unde este rău diavolul ? Din aceeași cauză, avînd și el viață liberă și prin libertatea lui avînd puțința să rămînă lîngă Dumnezeu sau să se înstrăineze de El. Mihail era înger și a rămas lîngă Dumnezeu pentru vecie. Satana era înger și a căzut din treapta lui. Pe acela voința liberă l-a păzit în cele de sus; pe acesta libertatea alegerii l-a aruncat. Putea și acela să apostazieze și putea și acesta să nu cadă. Pe acela l-a salvat nesăturarea de iubirea lui Dumnezeu, pe acesta l-a făcut lepădat depărtarea de Dumnezeu...» (Omilia *Dumnezeu nu este autorul răului*, P. G., 31, 348).

Motivul căderii unor îngeri a stat deci în mîndrie, în depărtarea și neascultarea de Dumnezeu.

Sfînta Scriptură și Tradiția Bisericii ne dau mărturii clare despre existența, locul și starea îngerilor. Înseși primele slove ale Sfîntei Scripturi ne mărturisesc de actul creării cerului, al lumii cerești. Această lume nevăzută a îngerilor a fost descoperită uneori și ochilor de lut, atunci cînd Dumnezeu a găsit de cuviință. Din textele nou-testamentare luăm cunoștință de faptul că îngerii există și acționează în felurite moduri. Tradiția aghiografică are darul să ne furnizeze un material prețios privind lucrarea Sfinților Îngeri. În Pateric se spune că îngerii : «Ne ajută în luptă», «Păzește pe om de lanțurile și mrejele vrăjmașului», «Sînt lîngă noi în orice ispită», «Ne apără în timpul somnului» etc. (*Scholia, «Patericul românesc», Ed. 1930, p. 108—109*).

Despre lucrarea îngerilor răi, Părinții Bisericii ne-au descris nevoițele depuse de oamenii înduhovniciți în lupta lor necurmată cu aceste duhuri. De fiecare dată, Părinții țin să ne amintească venirea îngerului bun, trimis de Dumnezeu. Depinde de viața noastră, de credința și de faptele noastre ca să statornicim venirea îngerului bun în lupta noastră cu îngerii răi. Apostolul Iuda ne mărturisește că oamenii care-și pingăresc sufletul și trupul «Leapadă stăpînia și hulesc Măririle cerești» (*Ep. Sobornicească, cap. I, 8*).

Cu privire la momentul cînd a fost creată lumea îngerilor, Sfînta Scriptură spune că acest moment a fost anterior creării lumii sensibile și omului. Îngerii au fost creați nu numai pentru fericirea lor ci și pentru a ajuta pe oameni la cunoașterea lui Dumnezeu prin simboale sensibile ale lumii și la stăpînire lumii sensibile prin spirit (Vezi Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, 422).

Numărul Sfinților Îngeri este infinit. Sfântul Ioan Cură de Aur vorbește de «popoare infinite de puteri cerești, ale căror mii nu le poate număra nimeni» (*Omilia VI, la Evrei*, par. IV ; P. G., 63, col. 60).

Biserica ne învață că există două feluri de ierarhii: ierarhia cerească și ierarhia bisericească. Pentru unii teologi, ierarhia este «rânduială sfântă», «imagine a frumuseții divine» celei de la obîrșie, ce operează în chip sacru și prin trepte și cunoștințe ierarhice, tainele strălucirii sale proprii, și caută pe cit este cu putință, să lucreze pînă la asemănarea cu prototipul său» (Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Ierarhia cerească*), trad. din grec. de Pr. Cicerone Iordăchescu, p. 15).

Desigur, este evident faptul că numai acelea dintre ființe sînt mai aproape de divinitate, care participă la ea în mai multe feluri. Și acestea sînt cetele îngerești, ierarhia cerească, care participă la comuniunea dumnezeiască într-o măsură mai mare. Îngerii au fost mai întii inițiați și în misterul divin al intrupării lui Iisus. Arhanghelul Gavriil, de pildă, i-a vestit Sfintei Fecioare Maria taina mîntuirii neamului omenesc.

Sfînta Evanghelie leagă începutul și sfîrșitul lucrării Mîntuitorului de prezența îngerilor în lume. La nașterea Sa, coruri de îngeri îl slavoslovesc, iar la înălțarea Sa, cete de îngeri îl însoțesc.

Teologia a dat tuturor ființelor cerești — pe care noi le cunoaștem sub termenul generic de înger — nouă denumiri explicative : Serafimi, Heruvimi, Tronuri, Domnii, Puteri, Stăpînii, Începătorii, Arhanghelii și Îngerii. Mărturie despre această ierarhie cerească o găsim încă din paginile Vechiului Testament. Proorocul Zaharia ne mărturisește «Că s-a arătat îngerul care grăia cu mine și alt înger a ieșit în întîmpinarea lui și i-a grăit, zicînd : Aleargă și spune tînărului acestuia...» (Zaharia II, 8). Comentînd aceste cuvinte, Sfîntul Grigore Dialogul preciza : «Cînd înger către înger grăiește : aleargă și spune către îngerul acela — fără îndoială că îngerii unul pe altul se trimit, adică cei mai de sus trimit pe cei mai de jos. Deci, sînt mai mici cei trimiși și mai mari cei ce trimit» (*Viețile Sfinților*, vol. III, p. 278—279). Un teolog creștin din secolul VI afirmă că Arhanghelii «au rol de tălmăcitori, primind în chip ierarhic, prin mijlocirea primelor puteri, prin iluminările cele divine ; vestindu-le pe acestea, cu bunătate, îngerilor, iar prin îngeri, descoperindu-le și nouă...» (Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Ierarhia cerească*, p. 24—25).

Înveșmîntate în strălucitoare lumină, două slăvite puteri din lumea cerească, se înfățișează în chip deosebit inimii, minții și ochilor noștri în cadrul sărbătorii de astăzi. Aceste două strălucitoare puteri cerești sînt marii slujitori ai lui Dumnezeu, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, pe care mărturiile biblice și aghiografice ni-i înfățișează ca pe niște voievozi ai oștilor cerești. După tradiția Bisericii, Sfîntul Arhanghel Mihail este înger al legii, al dreptății și al judecării. A doua venire a Mîntuitorului cînd va avea loc învierea și judecata universală, se va face cunoscută prin vocea Arhanghelului Mihail (I Tes. IV, 16). Arhanghelul Mihail, «patronul cel mare» va chema cu acest prilej lumea în fața dumnezeieștii judecării (Daniil XII, 1—3). Arhanghelul Mihail «cel

întîi dintre îngerii păzitori» s-a arătat lui Moise în rugul aprins de pe muntele Horeb, a întîmpinat cu sabia pe Balaam, oprindu-l din calea nedreaptă pe care pornise, nesocotind porunca lui Dumnezeu (Numeri XXII, 31—32), a apărut în fața lui Iosua spre a executa dumnezeiasca hotărîre, privitoare la cetatea Ierihon (Iosua V, 13—15), a răsturnat piatra de pe ușa mormîntului, avînd vederea ca fulgerul și îmbrăcămintea albă ca zăpada etc.

Arhanghelul Gavriil ni se înfățișează ca principalul vestitor al poruncilor și al hotărîrilor dumnezeiești din istoria mîntuirii neamului omnesc. El este acela care a anunțat nașterea lui Mesia și a Botezătorului, și tot el este acela care în noaptea sfîntă a vestit păstorilor din preajma Betleemului că Hristos Domnul s-a răstignit (Luca I, 18—26; II, 9—12), iară mai tirziu se arată dreptului Iosif, îndemnîndu-l să se retragă din fața mîniei lui Irod (Matei II, 13—19).

În Iconografia ortodoxă, misiunile și slujirile celor doi Arhangheli au fost reprezentate simbolic printr-o sabie de foc și o ramură de crin. Sabia de foc, simbol al autorității și al puterii, ni-l prezintă pe Sfîntul Arhanghel Mihail de strajă la porțile Paradisului după alungarea protopărinților (Geneza III, 24). Ramura înflorită, simbol al inocenței și al dragostei, al păcii și al bunevestiri, ni-l arată pe arhanghelul Gavriil ca purtător al Bunevestiri aduse Sfintei Fecioare Maria (Matei I, 20—21).

Sfîntul Mihail «Păzitorul leqii» și Sfîntul Gavriil «înger al darului» se află zugrăviți pe ușile diaconești ale Sfîntului Altar. Priviți-i! Unul, Sfîntul Mihail, străjuiește cu sabia sa de foc ușa unde se aduc jertfele la altar, așa cum străjuise odinioară intrarea în Paradis. Celălalt, Sfîntul Arhanghel Gavriil, poartă în mîinile sale florile albe și imaculate de crini aduse Maicii Domnului în ziua Bunevestiri.

Sfîntul Maxim Mărturisitorul spune că Dumnezeu a rînduit pe Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, Voievozi ai ostilor cerești, pentru credincioșia lor în timpul căderii lui Lucifer. Tradiția aghiografică ne consemnează că în vremea răzvrătirii îngerilor răi, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil au adunat întreg soborul îngeresc și au grăit: «Să luăm aminte, să stăm bine înaintea celui ce ne-a făcut pe noi, să nu cugetăm cele potrivnice lui Dumnezeu... Să luăm aminte ce au pățimit cei ce erau împreună cu noi zidiți... să luăm aminte cum îndată din lumină s-au prefăcut în întuneric, pentru mîndria lor, și din înălțime s-au aruncat în adînc...». Grăind acestea — ne spune aceeași tradiție aghiografică — Sfinții Arhangheli preamăreau pe Dumnezeu împreună cu tot soborul îngeresc, cîntîndu-i imnul de slavă: «Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot, plin este cerul și pămîntul de mărirea Sa» (*Viețile Sfinților*, vol. III, 480—481). Această împreună glăsuire a sfinților Îngeri este cunoscută în tradiția Bisericii sub numele de Sobor îngeresc, pentru că într-un glas au slăvit ei Sfînta Treime.

Aceasta este ziua în care Biserica noastră prăznuiește pe Sfîntul Arhanghel Mihail, cel numit «începătorul rînduielilor, cetelor îngeresci, «înainte stătător prea luminat», «izvor de tămăduiri», și pe Sfîntul Ar-

hanghel Gavriil cel care ne-a descoperit nouă taina cea din veac, și a slujit la iconomia tainei întrupării Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Sfinții Arhangheli sînt cei care ne luminează mintea cu lumina înțelegerii Sfintei Evanghelii, ne ajută să pătrundem tainele credinței celei drepte, sînt crainicii vocii lui Dumnezeu.

De aceea nu există creștin care să nu aducă cinstirea cuvenită Sfinților Arhangheli.

În această mărită și Sfîntă zi, închinare și laudă lui Dumnezeu și cinstire Sfinților Arhangheli au adus și părinții și strămoșii noștri, și nu numai atunci cînd vremurile erau bune, liniștite și pașnice, ci și atunci cînd sortii izbînzii îi ocoleau, pentru moment, în lupta cu cei care ne cereau pămînt din trupul țării. Istoria neamului ne consemnează faptul că după înfrîngerea de la Valea Albă (26 iulie 1476) voievodul Ștefan cel Mare a ridicat o biserică frumoasă cu hramul Sfîntului Arhanghel Mihail. Prea evlaviosul domn român știa prea bine că izbînda vine doar de la Dumnezeu și mai știa, veșnicul de cinstită pomenire voievod, că prin ridicarea unui lăcaș de rugăciune, închinat Sfîntului Arhanghel, se cinstea după datina străbună arhistratigul oștilor cerești, și se preamărea puterea lui Dumnezeu, care a blagoslovit acest neam, cu o gură de rai și cu un grai dulce cum nu este altul pe pămînt.

În același grai, și cu aceeași credință a strămoșilor noștri, ne rugăm și noi voievozilor oștilor cerești, zicînd : Arhanghele Mihaile, mai marele cetelor îngerilor fără de trup, care ai fost creat de Dumnezeu, ziditorul tuturor, cel care stai aproape de dumnezeire, păzitorule al legii, care pe cei trei tineri de demult, din văpaia focului i-ai scăpat, arătîndu-te preamărit și luminat, dăruiește celor ce te prăznuiesc cu dragoste, dar dumnezeiesc, și arată-te grabnic ajutător. Arhanghele Gavriil, cel care te-ai arătat părtaș al tainelor celui Preaînalt, făcînd mai înainte cunoscut cele ce vor să fie și bunele vestiri de bucurie oamenilor, spunîndu-le, cel ce dezlegi legăturile nașterii de prunci, cel ce ești mîngîierea mamicilor celor bune și bucuria celor întristați, roagă-te lui Dumnezeu pentru cei ce te cinstesc pe tine.

Să rugăm pe mai marii Voievozi ai Puterilor cerești cei care stau neîncetat înaintea scaunului ceresc, să ceară de la Dumnezeu revărsarea darului de pace în lume și sufletelor noastre mîntuire.

«Mai Marilor Voievozi ai oștilor cerești, rugămu-vă pe voi noi nevrednicii, cu rugăciunile voastre să ne acoperiți cu acoperămîntul aripilor slavei voastre celei netrupești; ca să ne păziți pe noi cei ce cădem cu deadinsul și strigăm : Izbăviți-ne din nevoi ca niște mai mari peste oștile puterilor cerești» (Troparul Sfinților Arhangheli). Amin.

Pr. Aslst. NICOLAE DURĂ

LA DUMINICA A XXVI-A DUPĂ RUSALII

În prima Duminică a postului Crăciunului din acest an, Biserica noastră a rînduit să se citească din Cartea Sfîntă una din pildele pe care Mîntuitorul le-a spus ucenicilor Săi în scopul de a le deschide ochii sufletului asupra valorilor reale și comorilor adevărate, spre care fiecare om trebuie să se ostenească.

Citim în Evanghelia după Luca, în capitolul XII : «Zis-a Lui cineva din mulțime : Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea. Iar El a zis : Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi ? Și a zis către ei : Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale. Și le-a spus lor această pildă, zicînd : Unui om bogat i-a rodit din belșug țarina. Și el cugeta în sine : Că voi face, că n-am unde să adun roadele mele ? Și a zis : Aceasta voi face : Voi strica jîtnițele mele și mai mari le voi zidi și voi strînge acolo tot grîul și bunătățile mele ; Și voi zice sufletului meu : Suflete, ai multe bunătăți strînse pentru mulți ani ; odihnește-te, mîncă, bea, veselește-te. Iar Dumnezeu i-a zis. Nebunule ! În această noapte voi cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? Așa se întîmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu».

Să încercăm împreună să înțelegem care este mesajul ce se desprinde din această pildă și ce învățături putem scoate din ea. În mijlocul mulțimii ce se îngrămădește în jurul Mîntuitorului spre a-I asculta dumnezeieștile învățături, unul dintre oamenii din imediata Sa apropiere, ros de nemulțumire pentru că partea de moștenire ce i s-a dat nu era după dorința sufletului său, îi adresează Mîntuitorului o cerere neașteptată : «Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea». Cerere îndreptățită desigur, știind că în legea dată de Moisi, moștenirile se împărțeau în așa fel încît cel mai mare dintre frați să ia două părți din averea părintească, iar ceilalți să ia restul. Dar nu asupra felului în care s-a făcut împărțirea moștenirii se pronunță Mîntuitorul, căci misiunea Sa nu era de a corecta nedreptățile ce izvorau dintr-o greșită aplicare legii vechi, ci aceea de a îndrepta atenția oamenilor spre bogăția nestricăcioasă a moștenirii împărăției lui Dumnezeu. El spune : «Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi» ? Și îndată, dumnezeiescul Învățător folosește ocazia pentru a face atenți pe ucenicii Săi împotriva lăcomiei după bunuri trecătoare, dovedindu-le că este o nebunie a se consacra dobîndirii acestora. Alte bunuri, alte avuții trebuie căutate de fiii împărăției Sale. Pilda pe care a spus-o constituie un argument fundamental pentru justificarea acestui lucru. Bogatul din pilda aceasta desigur, nu era un om nedrept. Nu ni se spune că a nedreptățit pe vreunul din lucrătorii săi, că a luat cu sila din avuția altor oameni, că nu a respectat hotarele, că nu s-a achitat de obligațiile pentru templu sau altele de acest fel. Deci nu sub acest aspect îl scoate în evidență Mîntuitorul. Bogatul căruia i-a rodit din belșug țarina, uită

că rodul ce-i bucură inima și-i încântă ochii este un dar de la Dumnezeu. Uită că nu după dreptatea sa i s-a dat cele ce are, ci după marea bună-tate a lui Dumnezeu. Și odată cu aceasta uită și de semenii săi, de faptul că țarina *nu era a lui*, așa cum gîndește și o spune chiar, ci *era a lor*, a oamenilor care s-au trudit pe ea pentru a o face roditoare. Rătăcirea, nebunia omului îmbătat de bogăție sînt înfierate în această pildă. «Bine, spune el la vederea belșugului de bucate, socotind că jitnițele și pivni-țele ce le are îi sînt neindestulătoare, voi face grînare noi, mai mari. Apoi voi aduna în ele *roadele mele, bunățiile mele*. Și gustă cu anticipa-ție din desfătarea unei trîndăvii îngăduită de mai marea bogăție ce o are : Suflete al meu, odihnește-te, mănîncă, bea, veselește-te». Nebu- nia de care dă dovadă este rezultatul imbinării nefaste dintre bogăția, averea fizică pe care o stăpînește și latura egoistă a caracterului său. Dacă cele ce i-au rodit țarina erau un dar dumnezeiesc, de care trebuia să se folosească spre binele lui și a celor din preajma lui, egoismul, iu- birea exacerbată de sine l-a aruncat în mrejele necugetării și ale nebu- niei. Oare nu tocmai pentru a fi încercate puterile sale sufletești i s-a dat bogăția ? Oare nu pentru a i se oferi ocazia de a face bine, de a ajuta pe sărmani, bolnavi, văduvi, orfani i-a dăruit Dumnezeu belșug de roade ? Și cum a răspuns acest bogat necugetat la invitația ce i s-a făcut ? Cum a trecut examenul în fața căruia se afla ? «Suflete al meu, odihnește-te, mănîncă, bea, veselește-te». Un răspuns negativ, un răs- puns prin care se osindește definitiv, căci fericirea iluzorie pe care o și savura se stinge în jale și suferință prezentă : «Nebune, întru această noapte voi cere de la tine sufletul tău». Este pedeapsa pentru vinovăția de a-și fi orînduit viața după criteriile egoiste, de a nu fi aspirat la alt- ceva decît la o desfătare de moment și o fericire de scurtă durată. Întîie- tatea pe care, în nebunia sa, a acordat-o bunurilor materiale l-a făcut să uite de semenii lui, de cei care aveau nevoie de cele ce lui îi aduceau desfătare. Egoismul manifestat și declarat fără rușine îl face să uite de săracii, de văduvele, bolnavii, orfani, neajutorării de tot felul. Dacă sluga din pilda talanților nu a făcut nici un rău nimănui îngropînd tal- antul ce i s-a dat, de frică să nu știrbească cu ceva averea stăpînului său printr-o nepricepută utilizare, și totuși a fost muștrat și pedepsit, bogatul din pilda pe care ne-o spune astăzi Mîntuitorul, păcătuiește în- sutit : din prea mare iubire de sine, el folosește rău bogăția ce i s-a dă- ruit. Egoismul îl face să se folosească nebunește de bogăție, să se poarte nebunește, iar nebunia îl pierde. Și dacă bogăția de roade, de lucruri, rău folosită îl pierde pe bogatul din pilda pe care am ascultat-o vina și pedeapsa pentru cei ce au bogăție de bunuri spirituale, pentru cei ce, din egoism sau din nebunie, închid în pivnițele sufletelor lor bogăția de gînduri, de idei, împiedicîndu-le să se materializeze în fapte, în opere, este cu mult mai mare. Geniul, talentul, calitățile sufletești, gîndurile bune, puterea de muncă nu sînt spre desfătare egoistă. Ele sînt daruri ale lui Dumnezeu, și nu prin depozitarea lor în hambarele iubirii de sine facem voia lui Dumnezeu. Asemenea slugii care lucrînd a înmulțit cei cinci talanți, la fel este de datoria fiecărui om să sporească bogăția

ce i-a fost dăruită spre binele semenilor, spre binele omenirii. Bogatul din pilda de azi, concentrându-și fericirea în viața de acum și în plăcerile trecătoare ale lumii acesteia, este amăgit de realitatea pe care o trăiește. Altele sînt adevăratele desfătări, alta este viața spre care nădăjduim. Dobîndirea vieții veșnice este dependentă de felul în care folosim viața aceasta, de felul în care utilizăm darurile dumnezeiești cu care am fost binecuvîntați. Cele ce au oamenii, este bine știut de oricine, nu le aparține întru veșnicie, ei nu le stăpînesc în mod absolut, ci sînt numai administratorii acelor bunuri, și aceasta doar prin voia și îngăduința lui Dumnezeu. Risipindu-le după placul inimii, în lux și petreceri, în veselie deșartă, așa după cum avea de gînd bogatul din pilda ce am auzit-o astăzi, ei dovedesc aceeași necumpătare și rătăcire, într-un cuvînt, aceeași nebulie. Cele ce am auzit astăzi nu se referă la un om anume. Prin bogatul căruia bogăția i-a furat mințile, Mîntuitorul a adus în discuție un anume caracter tipologic, înfierînd o anumită trăsătură de caracter : egoismul. Gîndind că au încă foarte mult de trăit, că data cînd vor trece la cele veșnice aparține unui viitor îndepărtat, mulți dintre noi gîndesc și chiar procedează asemenea bogatului necugetat. Se trudes, aleargă, se zbat pentru dobîndirea unor bunuri trecătoare, după care tînjesc ani sau chiar zeci de ani. În această goană ei uită de menirea lor ca oameni, uită că adevărata comoară este dobîndirea vieții veșnice, și mîntuirea în Hristos. Ei uită că sfîrșitul vieții vine pe neașteptate. De cele mai multe ori ea îi găsește pe oameni nepregătiți, ocupați cu procurarea a tot felul de lucruri prisositoare, sau cu folosirea neînțeleaptă a avuției dobîndită prin mari eforturi. «Și ce ar folosi unui om să cîștige toată lumea dacă și-ar pierde sufletul? Sau ce ar da un om în schimb pentru sufletul său?» întrebă Mîntuitorul în altă parte (Matei 16, 26). Să ne aducem aminte că noi sîntem creaturi înzestrate cu suflet, pentru care avem îndatoriri la fel de mari ca și pentru trup. Sîntem născuți cu trup pentru cele pămîntești, dar și cu suflet pentru cele veșnice. Nesocotirea îndatoririlor față de suflet este o nebulie asemenea celei ce a arătat-o bogatul necugetat. Și ceea ce s-a întîmplat cu el se va întîmpla cu toți cei care, după spusele Mîntuitorului, «string loruși comoară, dar nu în Domnul se îmbogățesc». Dacă de multe ori în noi răbufnește dorința instinctivă de agonisire a bunurilor de orice fel, să ne aducem aminte de vorbele Mîntuitorului, care ne îndeamnă «să adunăm comori în ceruri, unde nici molia, nici rugina nu le strică, și unde hoții nu le sapă și nu le fură». O viața morală, trăită după învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos și a Bisericii Sale, îi ridică pe oameni deasupra instinctelor ce degradează ființa umană. Dacă egoismul coboară pe om sub condiția de «cunună a creației», să nu-i uităm pe aceia care, alături de noi, săvîrșesc fapte de un nobil altruism, de generoasă și dezinteresată dăruire de sine în slujba omului și a societății: oameni care se aruncă în valuri sau în flăcări pentru a scăpa pe alții de la moarte, cu riscul propriei lor vieți ; familii de oameni nevoiași care, pe lângă copiii lor primesc și pe alții, orfani ; medici care își primejduiesc sănătatea și chiar viața lucrînd împotriva bolilor ucigătoare ; misionari care duc cu-

vîntul Evangheliei prin țări îndepărtate; ostași care își apără patria, jertfindu-se pentru ea la nevoie, și mulți, mulți alții asemenea acestora. Asemenea oameni sînt mîndria societății noastre. Le datorăm admirație, recunoștință, cinstire. Să le urmăm pilda, făcînd și noi semenilor noștri tot binele de care sîntem capabili. Este pentru noi creștinii nu numai o datorie socială, ci și una dintre cele dintîi îndatoriri religioase. Căci numai așa vom împlini porunca «Iubiți-vă unii pe alții» (Ioan 15, 12), pe care Domnul ne-a lăsat-o ca pe un testament, înainte de pătîmirea și moartea Lui pe cruce, pentru mîntuirea noastră.

Iată dar, iubiți credincioși, ce îndemnuri face Biserica noastră la acest început de post. Urmînd învățăturile și îndemnurile Mîntuitorului, vom trăi în Duhul Sfînt, făcînd voia Tatălui Ceresc, căruia se cuvine slavă, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Diac. Drd. GH. URSACHE

LA INTRAREA MAICII DOMNULUI ÎN BISERICĂ

Toate praznicele Domnești sau închinat sfîntilor, din timpul anului, au mare importanță, în viața credincioșilor și fiecare își «are locul, în-vățătura și însemnătatea lui în iconomia mîntuirii noastre». Și dintre cele patru sprezece praznice Domnești, patru sînt închinat Maicii Domnului ca ceea ce a născut pe Fiul lui Dumnezeu și este solitoarea noastră, ea întotdeauna fiind cu noi, în rugăciunile noastre, rugîndu-se pentru noi și dimpreună cu noi. Sfîntul Grigore Palama arată că și îngerii se împărtășesc de Dumnezeu, prin Maica Domnului.

La aceste praznice ale ei parcă este mai aproape de noi și cu mai multă bunătate, blîndețe și strălucire și noi, prin credință, simțim acest lucru, fiind cuprinși și de mai multe emoții sfînte, de evlavie și de primiri de daruri, ce se revarsă peste sufletele noastre și peste lume.

Unul dintre aceste praznice, cu multă strălucire și măreție, este Intrarea Maicii Domnului în biserică, a aceleia care este mai sfîntă decît toți sfîntii mai presus de Heruvimi și de Serafimi, cum cîntă Sfînta noastră Biserică. Praznicul acesta, pentru însemnătatea lui, a intrat în Calendarul Bisericii Ortodoxe, din sec. al VIII-lea, cu puțin înainte de sinodul VII ecumenic (787), cum ne arată Fer. Augustin. Despre acest praznic vorbesc și patriarhii de Constantinopol Gherman și Tarasie (Dr. Mitrofanovici) și mulți imnografi, de timpuriu, i-au împletit cununi de imne, iar marii muzicanți i-au adus ca ofrandă a geniului lor creator «muzica», împletită cu acestea și pe care biserica le poartă din veac în veac, ca pe niște comori de mare preț, pentru preamărirea Sfîntei Fecioare Maria.

Acest praznic, Intrarea Maicii Domnului în biserică, numit pe drept salbă de diamante duhovnicești și salbă de sfîntenie și desăvîrșire, ne adună și pe noi, în jurul sfîntelor altare ortodoxe, ca s-o cinstim și să primim ajutorul ei cel sfînt și harul lui Dumnezeu.

Să adincim și mai mult însemnătatea lui și măreția lui. În adevăr, măreață a fost intrarea Maicii Domnului în biserică, după cum măreață va fi a Fiului său, în Ierusalim cu șase zile, înainte de Patima Sa, întîmpinat cu ramuri de finic și osanale, măreață pentru că ea a intrat în Templul lui Solomon «locul cel sfînt al Țării Sfinte, mîndria și nădejdea cea mare a poporului ales», cu multe încăperi în care viețuiau nu numai fecioare, ci și văduve închinat lui Dumnezeu, cît și preoți și leviți. Iosif Flaviu arată că «pe lîngă Templul din Ierusalim erau construite trei rînduri de chilii».

Această intrare, Ilie Miniat, mare predicator din sec. XVIII († 1714) o vede și pe un plan pămîntesc și pe un plan ceresc. El zice : «văd înainte fecioare purtătoare de făclii, care prăznuiesc cu veselie pe pururea Fecioară, iar dincolo dănțuiesc căpeteniile cetelor de îngeri, cu înfățișare de fulger și care cîntă voios» și dacă arhiereul Zaharia o primește, cu sfintele sale mîini, și o conduce în Sfînta Sfintelor, ea fiind mai sfîntă decît orice arhiereu, Tatăl din cer, o primește cu bucurie, pe cea care va fi Maică a Fiului Său. Și toate aceste mulțimi și de îngeri și de fecioare și slujitorii din Templu cîntă și strigă : «Intră astăzi, Sfîntă Fecioară, în Templul lui Dumnezeu, în Sfînta Sfintelor» și la care să ne unim și noi și să cîntăm și s-o întîmpinăm, cu tot sufletul nostru, în bisericile noastre, în sufletul nostru. Despre această intrare măreață a Maicii Domnului scrie și prorocul Iezechiel, cînd zice: «Și am privit și iată slava Domnului umplea Casa Domnului și am căzut cu fața la pămînt» (Iezechiel 44, 4).

*

Cu 2000 de ani în urmă, trăiau în Ierusalim doi bătrîni îmbunătățiți. Erau dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana și ei neavînd copii mereu se rugau lui Dumnezeu să le dea și lor un copil și pe care îl vor dăruia Lui, că ziceau : «Dă-ne Doamne, un copil și-l vom închina Ție». Rugăciunea le este ascultată și dobîndesc pe Sfînta Fecioară Maria. Această copilă fiind născută din pîntece sterp : «Că unde vrea Dumnezeu se biruiește rînduiala firii» (Dogmatica, glas VIII), și prin rugăciuni, a fost numită pe drept cuvînt un rod al rugăciunii, dar și al nădejzii și credinței lor.

Cînd Sfînta pruncă avea vîrsta de trei ani și cînd «ea a putut să părăsească sinul mamei și sălaşul părintesc, Ioachim și Ana o aduc în biserică», îndeplinind astfel făgăduința dată lui Dumnezeu. Grea a fost despărțirea de copilul lor, toiagul și nădejdea zilelor de mîine și un copil, la vîrsta de trei ani «este cel mai dulce, mai drăgălaș și mai plăcut». Mai era un motiv de tristețe pentru acești părinți : ei fiind bătrîni nu știau de vor mai putea să-și vadă fiica. Mor, cînd Sfînta Fecioară avea vîrsta de 12 ani. Despărțirea pentru această fericită copilă a fost mult mai ușoară că era plină de Duhul Sfînt și se făgăduise să slujească lui Dumnezeu. Ea chiar, din vîrstă fragedă, s-a identificat cu zisele psalmistului : «Cît de iubite sînt locașurile Tale, Doamne, al puterilor» (Ps. 83, 1) și : «Fericîți sînt toți cei ce locuiesc în casa Ta» (Ps. 83, 5). Și aici, în Templu, unde creștea cu vîrsta și cu înțelepciunea, a unit ca într-o frînghie

de aur : rugăciunea, milostenia și munca și pe care le făcuse pîrghii de viață. Munca pentru ea era foarte plăcută și în care deprindere a crescut și pe dumnezeiescul Său Prunc. O colindă o arată cosînd noaptea la fe-reastră: «cosea și înghițea». Pentru virtuțile ei, pentru purtarea sa, toți o iubeau și o aveau de model. Vedeau în ființa ei ceva neobișnuit.

În primii ani, cînd copilăria «nu-i îngăduia să aibă voința ei, ea cu-geta cu mintea părinților și trăia cu voia lor...», ea fiind mai mult ca jertfă adusă lui Dumnezeu. Mai tîrziu, cînd era ceva mai mare, a trecut de la jertfă la slujire, la slujirea lui Dumnezeu. Și în biserică, ea nu a stat «numai cu trupul, ci și cu duhul», avîndu-și mereu nu numai ochii la Zi-ditorul său, dar mai ales inima, știind cît de sfînt și curat trebuie a fi cineva ca să stea în templu și să slujească lui Dumnezeu : fiii lui Elie au fost pedepsiți că au stat cu nevrednicie în casa Domnului, iar Mîntuitorul va zice: «Casa Mea, casă de rugăciune se va chema și voi o faceți peșteră de tilhari» (Matei 21, 13).

Iată ce înțelegere înaltă a avut Sfînta Fecioară Maria, despre casa lui Dumnezeu, despre templul în care locuia !

Ca slujitoare a lui Dumnezeu, în templu, ea cînta de multe ori cu îngerii și tainic era hrănită de îngerul Gavriil, și era plină de Duhul Sfînt, că era plină și înainte de zămislire și după aceea, ea fiind aleasa lui Dumnezeu. Și cît de fericit este cineva, cînd are inima plină de Duhul Sfînt. El va zice cu Petru pe Tabor să facă trei colibe și să stea mereu cu Domnul, sau cu cei doi ucenici, Luca și Cleopa, de pe drumul Emau-sului, care au zis : «Doamne, rămii cu noi că este spre seară și s-a plecat ziua» (Luca 24, 29). Și toți sfinții au dorit să rămîna cu Domnul și bucu-ria lor nimeni nu o poate descrie !

În perioada de slujire, mai ales, în sufletul Sfîntei Fecioare s-au dezvoltat multe sentimente ca cel de iubire de Dumnezeu și de oameni, de evlavie, de dreptate, adevăr, rugăciune și de firea înconjurătoare și toate aceste sentimente le-a fructificat și le-a pus, în slujba slujirii lui Dumnezeu și a omului. Cît de frumos este exemplul ei de slujire și de a sta în casa Domnului ! Să urmăim aceste exemple. Să slujim și noi seme-nilor și lui Dumnezeu și să stăm în biserica ortodoxă, în care ne-am născut și sfințit, cum au stat moșii și strămoșii noștri și s-o iubim.

În Templu, după tradiție, Sfînta Fecioară a stat, pînă la vîrsta de 15 ani. Era vîrsta la care o fiică putea să intre în viața socială, în rîndul și rosturile familiei. Ea, însă, fiind aleasă de Dumnezeu și dăruită Lui a ales o altă cale, cu mult mai înaltă. În curînd, după logodirea ei cu bătrînul Iosif de 84 de ani, cum arată Epifanie, în opera «Adversus hae-reses», i s-a vestit de Arhanghelul Gavriil că va naște pe Fiul Celui Prea-Înalt. El i-a zis: «Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine» (Luca I, 28). Și toată viața ei, pînă la Adormire și mutarea ei la cer cu trupul, fiind ridicată de Fiul ei, a slujit chemării și făgăduinței ei lui Dumnezeu.

La acest praznic, la care am făcut popas duhovnicesc putem vorbi de multe vrednicii alese ale Maicii Domnului : slujirea ei și oamenilor și lui Dumnezeu, ea a zis: «Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul

Tău», ca Sfântă Fecioară, fiind coroană și plinire de sfințenie, ca Mamă și cea mai bună mamă că nimeni nu și-a iubit Fiul cu mai multă gingășie și dăruire, cum L-a iubit ea și Căruia I-a închinat toată viața ei. Este drept că Iisus era Fiul lui Dumnezeu, dar era și om, afară de păcat, și avea nevoie de îngrijire aleasă, de sprijinul unei mame devotate. Sint și alte multe vrednicii ale ei, noi să scoatem în lumină astăzi «blindețea ei».

Blindețea este un sentiment ales și nobil, care caracterizează pe omul înțelept, cu suflet armonios și echilibrat. Omul blind poate, în fiecare clipă a vieții să-și secere roadele blindeții lui. El nu are dușmani, ci numai prieteni și duce o viață fericită. Omul blind neîncetat este cu zimbetul pe buze și este întâmpinat pretutindeni cu bucurie. Blindețea unește și înfrățește oameni și unește în dragoste și tineri și bătrâni. La omul blind te duci cu voieșie, cu brațele deschise, ca în zi de sărbătoare. Și dacă pe cei răi și aspri toți îi înconjoară, pe cei blinzi toți îi întâmpină cu sentimente curate, florile inimii lor. Fericit este omul blind! Pe cei blinzi îi fericește și Mîntuitorul. El zice: «Feriți cei blinzi că aceia vor moșteni pămîntul». Vor moșteni edenul pămîntesc, dar cerul. Ei vor primi laude și pe pămînt, de la oameni și de la Dumnezeu.

La o purtare blindă ne îndeamnă și Isus al lui Sirah, prin cuvintele: «Fiule, cu blindețe săvîrșește lucrurile tale și de omul cel iubit de Domnul vei fi iubit» (Isus Sirah III, 17).

Blindețea Sfintei Fecioare covîrșește orice blindețe. În sufletul ei blindețea și-a dobîndit întruparea ei deplină, puterea ei maximă. Și nu a fost nici o mamă, o fecioară sau ființă omenească blindă ca Maica Domnului, din care blindețea, bunătatea și iertarea izvorăsc ca niște raze de lumină. Oricine privește la ea, îi varsă «în inimă o mulțumire nesfîrșită» și de cîte ori privești icoana ei «parcă sorbi picătură cu picătură roua blindeții ei». Și nici un om oricît ar fi de crud și împietrit, nu poate fi nemîșcat privind acest chip blind și curat. Mulți oameni au fost cucerîți de blindețea sufletului ei și au urmat învățăturile Fiului Său, au devenit alți oameni, oameni noi. Blindețea ei de multe ori a fost glas de predică, de evanghelizare, cucerind inimi și transformînd oameni chiar de alte credințe: iudei, păgîni etc... Glas de predică, de propovăduire, de evanghelizare a fost și muzica: o tinăra paralizată (sec. I) și purtată pe pat de ici colea să cînte, numită Mariam, cînta așa de frumos că mulți erau cucerîți și aduși la Iisus Hristos.

Glas de predicare a Mîntuitorului sint și faptele cele bune, o adevărată Evanghelie a faptelor, alături de Evanghelia cuvîntului. Și Sfinții Apostoli au știut să unească aceste Evanghelii; la fel au făcut și urmașii lor, de mai tîrziu și au aduș spic bogat și grîu curat în hambarele Părintelui ceresc.

Iată și un temei scripturistic care ne arată, cu prisosință blindețea Sfintei Fecioare.

Mîntuitorul copil fiind, în vîrstă de 12 ani, a rămas la Templu din Ierusalim vorbind cu cei bătrîni. Sfînta Lui Maică cu bătrînul Iosif negăsindu-L, se întorc în Nazaret, crezînd că El a plecat înainte și-i așteaptă

acolo. Mare le-a fost surpriza și temerea, cînd nu L-au găsit și pe loc s-au întors în cetatea Sfîntă. Îl găsesc, dar nu-L ceartă. Sfînta Fecioară nici nu s-a supărat, ci numai I-a zis, cu blîndețe: «Fiule, de ce ne-ai făcut nouă așa? Te căutăm îngrijorați» (Luca II, 48).

Putem vedea, în această întîmplare, o minunată pildă de blîndețe. Să «sorbim de aici din izvorul de apă vie» a blîndeței Sfîntei Fecioare multă înțelepciune și rouă de blîndețe de care cei mai mulți din noi duc lipsă, deși ea este o virtute de mare importanță în viața noastră. De obicei, noi ne supărăm repede și din lucruri mărunte și ne facem mult rău și nouă și celor din jurul nostru. Chipul ne devine întunecat și aspru și toți ne inconjoară, din cauză că ne-am pierdut blîndețea. Mîntuitorul ne previne și ne zice: «Învățați de la Mine că sînt blînd și smerit cu inima» (Matei 11, 29).

Blîndă a fost Maica Domnului, în orice împrejurare, și toată viața ei, mîngîind pe toți, prin cuvinte calde și dulci și ungînd sufletele ca cu o doctorie cerească prin blîndețea ei și chiar lingă Crucea Golgotei, în cele mai mari dureri nu și-a pierdut această virtute superioară. Nu blestemă și nu cere Tatălui din cer să răzbune pe cei ce I-au răstignit pe dulcele său Copil. Ea se roagă, împletindu-și vocea de iertare cu Mîntuitorul: «Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac». Nu putea să facă altfel, din moment ce sufletul ei bun și viața ei de Fecioară curată era învăluit în purpura blîndeței, bunătații și iertării. Și «n-a fost om în nevoie, n-a fost femeie necăjită, n-a fost mamă chinuită care aruncîndu-se în genunchi», la icoana ei să nu primească ajutor, de la Sfînta Fecioară. Pentru ajutorul ei cel grabnic și pentru că a născut pe Fiul lui Dumnezeu a fost cinstită, și supravenerată de la început. Ea a prezis această cinste că a zis, în fața Elisabetei: «Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile» (Luca I, 48). Cinstită a fost de întreaga Biserică Ortodoxă și de poporul nostru. Mulți pictori, de timpuriu, au pictat-o cu Pruncul la sîn «au învăluit-o în nori de tîmîie și de rugăciune preoții noștri, au privit-o în catapeteazmă părintii noștri, au ținut-o sub căpătii — icoana ei — mamele noastre, au iubit-o și sărutat-o...» (G. Galaction). Și «cine poate să numere pe închinătorii Sfîntei Fecioare»? (*Idem*), limitele geografice ale Cultului ei?

Praznicul Intrării Maicii Domnului în biserică este zi mare și sfîntă și cu eco puternic pentru toți credincioșii ortodocși de pretutindeni, zi cînd noi putem să ne sfințim viața și să fim mai buni, mai iertători unii față de alții, mai milostivi — ajutînd pe oricine în nevoie, indiferent de neam și de religie —, mai jertfelnici pentru semenii noștri, încadrîndu-ne în diaconia cea sfîntă, în Biserica slujitoare al cărui Cap este Mîntuitorul, mai curați și trupește și sufletește iubitori de Dumnezeu, de Biserica Lui și mai sirguincioși în muncă, făcînd, în locul nostru de muncă spor toate, spre fericirea noastră și a Patriei dragi.

Cu aceste fapte bune și mereu sporite, vom pași și în biserică sufletului nostru, care este biserică sfîntă, dacă este curățită de păcate. Sfîntul Apostol Pavel zice: «Nu știți voi, oare, că sînteți templul lui

Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi» ? (I Cor. III, 16). Și aici va veni și Maica Domnului, cu Fiul Său și cu toți sfinții mai ales în ziua ei, Intrarea ei în biserică și ea prin mijlocirea ei la Dumnezeu și prin harul ei ne va ajuta, dacă o rugăm cu credință.

S-o cinstim totdeauna și s-o supravenerăm, că cinstind pe Maica Domnului cinstim pe Fiul Său, cinstim pe Dumnezeu, Care a ales-o și a cinstit-o și slăvim Ortodoxia, Biserica Ortodoxă, care o cinstește de la început cu cîntări, slujbe și laude. Să-i împletim și noi imne de laude, din inimi, imne de Acatist și să zicem: «Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine; Bucură-te Mireasă pururea Fecioară». Amin.

Arhid. Prof. IOASAF GANEA

LA DUMINICA A XXX-A DUPĂ RUSALII

«Învățătorule bun, ce să fac ca să moștensesc viața de veci» (Luca XVII, 18).

Cu două săptămîni în urmă, Sfînta Evanghelie ne-a înfățișat, prin parabola samarineanului milostiv, pe învățătorul de lege care a venit la Mîntuitorul Hristos ispitindu-L și zicîndu-I: «Învățătorule, ce să fac ca să moștensesc viața de veci?» (Luca X, 25). Și Mîntuitorul, cunoscînd gîndul lui ascuns, îl trimite la legea Vechiului Testament, pe care acesta o cunoștea, dîndu-i o adevărată lecție despre iubirea aproapelui, printr-una din cele mai frumoase pilde din Noul Testament, pilda samarineanului milostiv prin care Domnul Hristos condiționează dobîndirea vieții de veci de împlinirea poruncii iubirii aproapelui.

Și iată că, în pericopa evanghelică pe care am auzit-o astăzi, ni se înfățișează o căpetenie de lege, despre care Sfîntul Evanghelist Matei spune că era tînăr (Matei XIX, 16), care adresează Mîntuitorului aceeași întrebare: «Ce să fac ca să moștensesc viața de veci» (Luca XVII, 18). Spre deosebire de învățătorul de lege, tînărul din Evanghelia de astăzi se pare că se apropie de Mîntuitorul nu cu gîndul fățarnic și ascuns de a-L ispiți, ci mai degrabă cu intenția sinceră de a afla răspuns la o întrebare care rămăsese nedelegată pentru el. Îl preocupă, după cum se vede, problema dobîndirii fericirii veșnice. Ca și pe învățătorul de lege, Mîntuitorul îl trimite către poruncile Vechiului Testament pe care tînărul recunoaște că le păzește, adică le îndeplinește încă din tinerețe.

Observăm că Mîntuitorul nu-i ține un discurs lung, nu-i face o lecție despre mîntuire și condițiile dobîndirii ei, ci-l îndreaptă către niște lucruri pe care căpetenia de lege le cunoaște, către poruncile Decalogului. El era un bun împlinitor al acestor porunci, dar era conștient că îi lipsea ceva. De aceea se adresează Mîntuitorului cu gîndul curat de a afla mai mult sau, mai precis, pentru a ști lucrul cel mai important pentru mîntuirea lui. Și Mîntuitorul nu întîrzie să-i spună care este acesta: «Vinde toate cîte ai și le împarte săracilor și vei avea comoară în cer, apoi vino de-Mî urmează Mie» (Luca XVIII, 22).

Ceea ce spune Mîntuitorul constituie pentru tînărul nostru o descoperire nouă care, dacă ar trezi ecou și ar fi prins rădăcină în sufletul său, i-ar fi adus fericirea veșnică. Dar efectul produs de spusele Mîntuitorului este cu totul departe de a fi cel dorit pentru că în sufletul său, robit de patima îmbogățirii și lipsit prea mult de bunurile pămîntești, se cuibărește întristarea. La sfatul Mîntuitorului, care venea să încununeze strădaniile lui spre desăvîrșire, el răspunde cu amărăciune.

A fost suficient acest scurt schimb de cuvinte dintre el și Mîntuitorul, această convorbire cuprinsă doar în cîteva fraze, pentru ca dumnezeiescul Mîntuitor să înțeleagă starea sufletească a căpeteniei de lege care era bogat. Și socotind încheiată această discuție scurtă dar îndeajuns de edificatoare, prin atitudinea sufletească a tînărului, exprimată prin acest sentiment de întristare, Mîntuitorul face o dureroasă dar adevărată constatare, și anume că pentru cei care au ca scop principal al vieții strîngerea și folosirea egoistă a bunurilor pămîntești, mîntuirea devine aproape imposibilă. Ce putea fi mai convingător decît exprimarea plastică și vie a Mîntuitorului: «Că mai lesne este a trece cămila prin urechile acului, decît să intre bogatul în împărăția lui Dumnezeu» (Luca XVIII, 25).

Sentința aceasta a Mîntuitorului îi face pe cei care îl ascultau și care erau probabil tot așa de bogați ca și tînărul nostru, să se întrebe: «Atunci cine poate să se mîntuiască?» (Luca XVIII, 26). Și pentru ca să arate că și pentru aceștia există o posibilitate de îndreptare și că în procesul mîntuirii omul nu este lăsat singur, Mîntuitorul încheie această convorbire plină de învățătură cu o constatare care le trezește încrederea în bunătatea lui Dumnezeu: «Cele ce sînt cu neputință la oameni sînt cu putință la Dumnezeu» (Luca XVIII, 27).

Întrebarea pe care și-o pune tînărul dregător din pericopa evanghelică de astăzi — «ce să fac ca să moștenesc viața cea de veci?» — întrebare pe care am văzut că și-o puneau și alții, rămîne mereu actuală și ne-o punem și noi cei de astăzi. Ea a preocupat dintotdeauna sufletele celor care au dorit să intre în viața veșnică, adică să se desăvîrșească, și ne frămîntă și pe noi credincioșii de astăzi. Cine dintre noi credincioșii nu se întreabă, nu voiește și nu este gata să facă orice pentru dobîndirea vieții veșnice, a mîntuirii? Dar dacă tînărul din Evanghelie, ca de altfel toți cei din vremea Mîntuitorului, se află într-o stare de nesiguranță și de continuă frămîntare, pentru noi întrebarea aceasta își găsește răspunsul dorit mai ușor. Care este acest răspuns? Ni-l dă tot Sfînta Evanghelie.

Mîntuitorul îi pune în fața tînărului poruncile Vechiului Testament, dar ni le pune și nouă. De ce? Fiindcă Decalogul, care constituie esența Vechiului Testament, rămîne valabil și pentru creștini. Dar dacă luăm mai bine seama la cele spuse de Mîntuitorul, observăm că El amintește doar o parte din aceste porunci, și anume acelea care au legătură cu

semenii, cu aproapele nostru. Prin această delimitare, Mîntuitorul nu neglijează celelalte porunci și nu vrea să arate că ele nu sînt necesare pentru mîntuire, ci le amintește numai pe acelea care includ raporturile noastre cu semenii. Prin aceasta Mîntuitorul vrea să scoată în evidență o concepție nouă despre mîntuire și anume aspectul ei social, fiindcă după învățătura Bisericii, omul poate păcătui singur, dar nu se mîntuiește decît în comun. De aceea și poruncile amintite de Mîntuitorul sînt acelea care reglementează comportarea credinciosului față de semenii săi.

Prima poruncă amintită de Mîntuitorul este să ne ferim de desfrînare. Păcatul desfrînării pe lîngă faptul că duce la o epuizare și batjocorire a trupului creat de Dumnezeu robust și plin de sănătate și frumusețe, constituie și o plagă socială, care aduce după sine alterarea bunelor raporturi dintre oameni. El seamănă zizanie și ură între oameni, distruge familia, care este nucleul de bază al societății umane, lasă pe drumuri copii nevinovați, nemîngiați și fără sprijin, înstrăinează și rupe pe oameni de la îndatoririle lor față de familie și societate. Desfrînarea este apoi izvor și început al altor păcate.

În al doilea rînd, Mîntuitorul amintește porunca de a nu ucide. Este o poruncă veșnic actuală și ea oprește uciderea sub orică formă. Fie că este vorba de curmarea unei vieți care s-a conceput în pîntece, de ridicarea voită sau nevoită a vieții aproapelui, de provocarea sau ațîțarea la război, la învrăjbire și ură sau la exploatare, care duc tot la același sfîrșit, fapta săvîrșită este ucidere. Ea înseamnă luarea vieții aproapelui, bunul cel mare și darul cel mai de preț cu care l-a împodobit Dumnezeu pe om. Uciderea este privarea de bucuria cea mai sfîntă a creaturii, bucuria vieții, a cărei frumusețe nimeni și nimic nu o poate exprima pe deplin. Apărarea și menținerea vieții semenilor este porunca pe care fiecare creștin este dator să o respecte.

În al treilea rînd, Mîntuitorul înșiră porunca de a nu fura. Patima furatului este una din cele mai cumplite păcate care pot pune stăpînire pe om și-l coboară într-o stare jalnică de degradare. Furtul aduce după sine o serie întregă de alte păcate. Cel care fură trebuie să mintă pentru a-și ascunde fapta. Furtul încurajează lenea și neglijează îndatoririle față de societate, alimentează o viață parazitară, păgubește pe semeni și colectivitatea, duce uneori la ucidere. De aceea pe lîngă faptul că un creștin nu trebuie să fie stăpînit niciodată de această patimă odioasă și vătămătoare, trebuie să-și aducă partea sa de contribuție la îndreptarea și reeducarea celui căzut în lanțurile acestui păcat.

De furt Mîntuitorul leagă mărțuria mincinoasă, păcat care constituie o piedică în calea adevărului și dreptății. Cel care depune mărturie mincinoasă, mincinosul în general, aduce mult rău semenului și societății și devine un mädular veșted și putred al societății, întreținînd între oameni atmosferă de neîncredere și presărînd învrăjbire și neînțelegere. Mincinosul vine mereu în contradicție cu învățătura Mîntuitorului care a spus despre Sine: «Eu sînt calea, adevărul și viața» (Ioan XIV, 6).

Ultima poruncă amintită de Mîntuitorul este aceea a cînstirii părinților. Pentru oricine dar mai ales pentru un creștin adevărat porunca noastră nu trebuie neglijată niciodată. Cum am putea dealtfel uita pe cei care ne-au dat viață, ne-au înconjurat și ne înconjoară cu atîta dragoste, au făcut și fac atîtea sacrificii pentru creșterea și educarea noastră? Cine poate fi mai aproape sufletește ca un părinte, ce poate fi mai bun și mai duios ca o mamă? De aceea, este greu de înțeles cum această iubire a părinților face să nască de atîtea ori în comportarea copiilor lor batjocură, dispreț, necinstire, lipsă de bună-cuviință, părăsire totală. A nu cinsti părinții înseamnă a ne situa în afara societății umane, înseamnă a încălca o obligație umană de bază și înseamnă pentru noi a nu fi un creștin adevărat.

Iată, așadar, iubiți credincioși, un mănuchi de porunci pe care dacă le respectăm putem dobîndi viața de veci. Dar oare sînt acestea suficiente? Desigur că nu, pentru că atunci am spune și noi ca tînărul, că dacă le-am împlinit ne-am asigurat mîntuirea. Învățătura Mîntuitorului aduce ceva nou. El socotește absolut obligatoriu poruncile Vechiului Testament, dar pune în centrul preocupărilor creștinului pe semenul său pe care are datoria să-l iubească. Ceea ce recomandă Mîntuitorul căpeteniei de lege, și prin el tuturor, este o poruncă nouă care vine să încununeze pe toate cele amintite mai înainte și anume concretizarea iubirii aproapelui prin fapte bune.

După învățătura creștină ortodoxă, omul se mîntuiește prin credință și fapte bune, ajutat de Dumnezeu adică de har. «Cele ce sînt cu neputință la oameni sînt cu puțință la Dumnezeu» (Luca XVIII, 27). Mîntuitorul Hristos a adus mîntuirea pentru toți, dar ea trebuie însușită de fiecare în parte. Cum? Prin credință și fapte bune. Ce înseamnă această vîndere a averii și împărțirea ei săracilor decît forma cea mai concretă de manifestare a faptei bune? Religia creștină este o religie a faptei căci «credința fără fapte este moartă» zice Sfîntul Apostol Iacob (Iacob II, 20).

Hrănirea celui flămînd, adăparea celui însetat, îmbrăcarea celui gol sînt doar cîteva din faptele milei trupești pe care învățătura noastră de credință ortodoxă ni le recomandă. Păzirea de formă a poruncilor și credința fără fapte bune rămîn lipsite de fundamentul lor principal care este iubirea aproapelui. Bunurile materiale nu sînt date pentru a ne face un scop din agonisirea lor, neglijînd pe semenul nostru, ci pentru a le transforma în mijloace de împlinire a iubirii creștine. Altfel ele devin piedică în calea mîntuirii.

♦ Iată-ne acum, iubiți credincioși, după ce am înțeles toate acestea, și pe noi împreună cu fruntașul din Evanghelie în fața Mîntuitorului punîndu-i aceeași întrebare: «Ce să facem ca să moștenim viața de veci?» Ce răspundem? Știm ce ne poruncește legea Vechiul Testament, știm ce ne învață Mîntuitorul. Important este să nu uităm de toate acestea și mai ales să nu ne întristăm, ca tînărul din Evanghelie, atunci cînd trebuie să întindem o mîină de ajutor unui semen de-al nostru care se află în

nevoi. Să învățăm de la el năzuința spre mîntuire și dorința de desăvîrșire și să nu ne mulțumim cu starea în care ne aflăm, ci să ne punem mereu întrebarea dacă ne mai lipsește ceva sau ce mai avem de făcut pentru mîntuirea noastră. Niciodată, dar mai ales acum în vremea postului în care ne aflăm, să nu uităm de aceste porunci, de aproapele nostru pentru ca să aflăm comoară în cer și să-L putem urma și noi pe Hristos. Amin.

Pr. Lect. NICOLAE D. NECULA

LA SFÎNTUL NICOLAE

*«...bucură-te, luminătorule prea luminate,
care luminezi marginile lumii cu minunile»
(Slava la Vecernia Mare)*

În rîndul sărbătorilor închinat sfîinților mai aleși din cursul anului se înscrie și ziua de azi în care aducem cîntări de laudă Sfîntului Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei, cel ce prin viața și faptele sale strălucește de peste șaisprezece veacuri ca un luceafăr pe bolta universului spiritual al creștinismului. La acest mare popas duhovnicesc, așezat de Sfînta noastră Biserică la începutul ultimei luni a anului, toată suflarea ortodoxă înalță imne de preamărire a Sfîntului Nicolae, făcătorul de minuni, podoaba ierarhilor, miluitorul săracilor și nădejdea celor întristați și fără mîngiere.

De cînd a fost statornicită în calendarul nostru bisericesc și pînă astăzi, sărbătoarea Sfîntului Nicolae aduce creștinilor în fiecare an noi și înălțătoare momente de trăire duhovnicească, îi întărește trupește și sufletește în lupta lor cu valorile vieții și îi atrage spre cele sfinte rîvna dumnezeiască de care s-a umplut în timpul vieții pămîntești Sfîntul Ierarh Nicolae, propovăduitorul dreptății, cel ce a biruit uneltirile ereticilor și a stîns săgețile înroșite de răutate ale diavolului.

Ziua de azi, pentru noi, ca și pentru înaintașii noștri, ne oferă fericitul prilej de a zăbovi iarăși asupra vieții și activității Sfîntului Ierarh Nicolae, stîlpul Bisericii și păstorul desăvîrșit al creștinilor, pe care i-a întărit în credința adevărată atunci cînd dumnezeirea Mîntuitorului Iisus Hristos a fost întunecată de gîndirea neînțeleaptă a ereticului Arie.

Vorbînd despre viața acestui mare sfînt al Bisericii creștine din secolul al IV-lea, înseamnă să ne înmiresmăm cugetele cu viața sa curată pentru cele sfinte și cu faptele sale care au străbătut pînă la marginea lumii. Viața îngerească a marelui ierarh a fost binecuvîntată cu mirul cel dumnezeiesc și cu nenumăratele minuni, ceea ce pune în lumină puterea și ajutorul sfîntului tuturor creștinilor care-l imploră în

rugăciunile lor ; de aceea, într-o frumoasă cântare bisericească, este numit «dumnezeiasca bucurie a celor necăjiți și folositor prea cald al celor ce li se face strîmbătate».

Din fragedă copilărie, Sfântul Nicolae a dovedit frică de Dumnezeu, sădită în suflet de părinții săi, de bun neam, Teofan și Nona, precum și o înclinație deosebită spre lumina cărții ; de aceea, unchiul său, care pe atunci era episcop, l-a luat pe lîngă sine ca să dobîndească mai multă cunoștință din tezaurul învățăturilor creștine.

Împrejurările vieții au făcut ca Sfântul Nicolae să rămînă orfan încă de tînr și tot de la această vîrstă să-i slujească lui Dumnezeu ca preot, pentru că apoi să ia drumul vieții călugărești, la mînăstirea Sion întemeiată de unchiul său, unde a fost ales ca stareț și va introduce buna rînduială a vieții monahale de obște. Comportarea plină de modestie, smerenia aleasă și bogata sa cultură teologică au atras privirile celor din jurul său care l-au ales în scaunul de episcop al cetății din Mira, devenit vacant prin decesul unchiului său. Ca episcop a dus o viață modestă căci umbla ca un călugăr, se hrănea mai mult cu legume, dormea puțin pe un pat de scînduri și tot timpul se nevoia cu postul și cu rugăciunea. Pentru ca să facă un bine păstoriiților săi strîmtorați de nevoi, Sfântul Nicolae se lipsea chiar de unele lucruri ce-i făceau trebuință, atunci cînd nu ajungea dărnicia lui cea prisositoare. În acest fel, Sfântul ne arată că tot ceea ce învășase din paginile Sfintei Scripturi nu era doar o pură cunoștință, ci și o trăire adevărată, potrivit cuvintelor Mîntuitorului «Nu oricine îmi zice : Doamne, Doamne va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri» (Matei VII, 21). Faptele sale de milostenie s-au revărsat continuu peste cei loviți de lipsurile materiale și au devenit izvorul nesecat al bunătății sale față de om. Cînd a vizitat Locurile Sfinte a împărțit săracilor averea moștenită de la părinți, iar pe timpul cînd seceta s-a abătut prin părțile Lichiei a cumpărat grîu și l-a împărțit poporului, ajuns la ananghie.

Ca un bun lucrător în via lui Hristos, Sfântul Nicolae s-a dovedit nu numai pe plan material, dar și pe plan spiritual, mintea sa strălucitoare din tinerețe și înțelepciunea sa adîncă punîndu-le în slujba adevăratei cinstiri a lui Dumnezeu. Ca mare ispravnic al Tainelor divine, a apărut cu fermitate dreapta credință la sinodul I ecumenic (325) ; de aceea în cult este lăudat ca «pierzător al arianismului, prealuminat luminător, turn de întărire și apărător».

Dacă pentru creștinii din vremea Sfîntului Nicolae comportarea sa era un exemplu viu, întocmai ca lumina care nu poate sta sub obroc și luminează tuturor celor din jur (Matei V, 15) nu se poate spune același lucru și din partea păgînilor, deoarece sub împăratul Dioclețian a fost silit, prin munci grele, să părăsească credința creștină. Acest împărat, confruntînd religia adevărată, adusă pe pămînt de însuși Fiul lui Dumnezeu, cu cea păgînă plăsmuită de om, a încercat să abată pe Sfîntul Nicolae de la preceptele ei dumnezeiești și să-l determine să slujească

idolilor. Față de aceste măsuri inumane, Sfântul Părinte se manifestă cu seninătate, chiar dacă suveranul roman a poruncit să fie aruncat în temniță, unde a suferit multe umilințe, pînă cînd a venit la conducerea Imperiului Sfântul Constantin cel Mare. Sub acest împărat, care a dat libertatea creștinilor, Sfântul Nicolae s-a reîntors la conducerea eparhiei și s-a îngrijit de refacerea locașurilor de cult, devastate și dărîmate în timpul prigoanei declanșate de împărații romani. Revenind la conducerea turmei sale, Sfântul Nicolae s-a purtat cu aceeași grijă și dragoste părintească față de cei nevoiași, dovedind o viață virtuoaasă exemplară, ancorată în credința vieții celei veșnice. Atunci cînd sfîntul a simțit că zilele i se îpuținează s-a retras din nou la m-reă Sion și în anul 350, la vîrsta de 70 de ani, a trecut la cele veșnice. Sfirșitul său creștinesc în pace a avut loc în ziua de 6 decembrie ; înainte de a trece în lumea celor drepți, a rostit cuvintele : «Doamne, în mîinile Tale încredințez duhul meu» (Luca XXIII, 46). Vestea morții sale a întristat nu numai pe creștini, dar și pe păgîinii care de multe ori au învins sărăcia prin darurile materiale primite din partea prea milostivului ierarh, ajutător și cercetător al celor necăjiți.

Prin viața și faptele sale, Sfântul Nicolae s-a dovedit templu al Duhului Sfînt, sau cum frumos glăsuiește o cîntare bisericească, «locaș al Treimii» și «om ceresc». De aceea trupul său n-a fost cuprins de legile materiei. Sfintele sale moaște făcătoare de minuni au fost păstrate cu multă evlavie de creștini și începînd din anul 1087 pînă astăzi se odihnesc într-o Biserică ce-i poartă numele și care se află în orașul italian Bari.

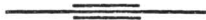
Atît în viața pămîntească cît și după moarte, Sfântul Nicolae a ajutat pretutindeni pe cei care cu credință și dragoste au alergat la el cel care și-a pus sufletul său pentru oile sale (Ioan X, 11—15). Au venit la el atît cei împovărați de grijile materiale, cît și cei slabi în credință, amenințați de viforul ispitelor, deoarece marele ierarh din Mira se purta față de ei ca un adevărat părinte spiritual și avea o inimă de aur plină de bunătate, blîndețe și iubire nețărîmuită. Am putea mărturisi cu evlavie că toată viața Sfîntului a fost o continuă jertfire, ceea ce înseamnă că punea în practică îndemnul Domnului Iisus Hristos că «mai fericit este a da decît a lua» (Fapte XX, 35), înțelegînd că numai așa va cîștiga dragostea, cîntea și încrederea aproapelui. În acest sens mai adăugăm că pentru binele aproapelui, Marele Îndreptător al credinței s-a uitat cu desăvîrșire pe sine însuși ca să fie un apărător tare al tuturor celor biciuiți de cumplite nevoi. A tîmăduit pretutindeni pe cei ce au alergat la el cu credință, a întărit pe cei amenințați pe ape de pericolul morții și a mîngîiat pe cei îndurerăți.

Chipul Sfîntului Nicolae este aureolat de nimbul sfințeniei, pentru că adinca sa smerenie și credință fermă au fost împletite cu virtutea dragostei fără margini față de semenii săi, care din generație în generație l-au cinstit în toate locurile ca pe un mare sprijinitor și învățător al lor.

Așadar, în această zi închinată prăznuirii Sfintului Nicolae avem fericitul prilej de a cunoaște pe unul din marii apărători ai Ortodoxiei și miluitor al creștinilor, care a dobândit viața cea fără de sfârșit din înțelepciunea Sfintei Scripturi, luminat fiind cu strălucirile darului Sfintului Duh. Pomenirea sa de peste veacuri scoate în lumină străduințele sale de a feri pe toți oamenii, de a-i feri pe toți de lipsuri, de a fi adevăratul povățuitor spre limanul mântuirii și de a învăța din pilda sa că prin smerenia noastră însoțită de fapte bune aducem fericire fraților noștri, care ne prețuiesc și ne iubesc mai mult, iar în ceruri Dumnezeu ne va înălța în ceata dreptilor. Deci pomenirea Sfintului Nicolae, ca și a celorlalți Sfinți, nu trebuie redusă numai la o comemorare, ci ea să însemne și o angajare a noastră de a urma exemplul său, încercînd după puterea noastră să urmăm viața sa prin împodobirea cugetelor cu virtuțile sale pe care să le exprimăm prin faptele bune.

Să cerem în rugăciunile noastre către Sfintul Nicolae luminarea cugetelor noastre spre tot lucrul cel bun, să ne ferească de orice faptă ce ne duce la strîmbătate, să ne ajute în strădaniile noastre care țintesc legătura păcii cu frații noștri, cu toți oamenii stăpîniți de cugetele curate, și cu puterea și harul său cel dumnezeiesc să ne ajute ani mulți să-l lăudăm nu numai cu gura, dar și cu faptele noastre, și să ne facem părtași ai Împărăției lui Dumnezeu, Căruia i se cuvine toată slava și închinăciunea în veci. Amin.

Diac. asist. EMILIAN CORNIȚESCU

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

FAPTE ȘI ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

Viziunea realistă a țării noastre, a președintelui Nicolae Ceaușescu, asupra marilor probleme ale lumii

Evoluția vieții internaționale în anul 1979 nu poate fi definită ușor, într-o singură frază. Lumea a înregistrat procese complicate. Mai există încă o distanță pînă la realizarea obiectivelor majore ale lumii de astăzi: destinderea, eradicarea subdezvoltării, democratizarea relațiilor internaționale ș.a. S-au făcut pași înainte, dar pămîntul și oamenii săi sînt încă preocupați de întrebările vitale privind ziua de mîine. Competiția înarmărilor mai înregistrează încă performanțe nedorite, care subminează destinderea, securitatea Terrei. Mai există decalaje economice, mai bîntuie crize economice în Occident. În sfîrșit, mai există practici anacronice ale politicii de bloc, de dictat, mai există jocul sferelor de influență și zone de dominație care crează pericole la adresa stabilității. După cum se vede, viața pe glob înregistrează încă evoluții contradictorii, confruntări aspre, dar în același timp există și forțe angajate în bătălia pentru o lume mai bună și mai dreaptă. Aceste forțe — țările socialiste, țările în curs de dezvoltare, nealiniat, statele iubitoare de pace, masele largi populare de pretutindeni — sînt capabile de a impune un curs pozitiv evenimentelor.

În această lume frămîntată de nenumărate probleme, țara noastră se afirmă ca o prezență stabilă, conștientă de responsabilitatea ei, a căreia politică se află în consens cu concluziile realității. Anul pe care îl încheiem, 1979, a confirmat încă o dată justețea principiilor politicii externe a statului român în problemele contemporane, a atestat luciditatea unei politici ferme, statornice, care nu cunoaște fluctuațiile conjuncturii. În dialogul internațional, România a adus și aduce forța exemplului său, care conferă deplină concordanță între gîndire și practică, între inițiativă și acțiune. Țara noastră dovedește că nu mărimea determinată de suprafață, populație sau arsenale determină participarea la viața internațională, ci politica pe care o promovează, perseverența cu care știe să deschidă porțile înțelegerii, colaborării cu toate statele lumii, bunei înțelegeri.

În anul pe care-l încheiem, România a desfășurat o activitate internațională de un dinamism excepțional. Claritatea atitudinilor, consecvența opțiunilor s-au asociat, ca și în trecut, propunerilor și inițiativelor născute din voința de a contribui la îmbunătățirea

climatului mondial, la soluționarea dosarelor urgente ale lumii. Este o voință care redă cu fidelitate năzuințele unui popor întreg iubitor de pace, de bună vecinătate și concurență reciproc avantajoasă.

România militează energic pentru ca Europa să nu mai fie scena unui masacru mondial. În anul în care vom intra curînd, 1980, la Madrid, în cadrul reluării dialogului european, se va încerca revitalizarea procesului edificării securității și cooperării pe continent și sperăm că se vor găsi căile cele mai eficiente pentru realizarea în totalitate a prevederilor Actului final de la Helsinki. Nevoia de a se realiza progrese pe drumul spre dezangajare militară și dezarmare este imperioasă pentru Europa, ca și pentru întreaga lume. «Sarcina principală a epocii noastre este oprirea neîntîrziată a cursei înarmărilor!» — sublinia Președintele Nicolae Ceaușescu. Este un domeniu în care România a avansat propuneri de o deosebită importanță, atît la nivel european, cît și mondial. Acestea vizează două laturi fundamentale :

a) sporirea încrederii între state, prin favorizarea unui proces gradual de dezarmare ;

b) eliminarea forței prin utilizarea mijloacelor politice pentru soluționarea diferendelor.

În ceea ce privește Europa, Președintele Nicolae Ceaușescu relevă că, în vederea realizării unei securități reale, este necesar să se acționeze pentru retragerea trupelor de pe teritorii străine în interiorul granițelor naționale, precum și pentru reducerea efectivelor armate și armamentelor fiecărui stat, pentru diminuarea cheltuielilor militare ; în acest scop, se vedește deosebita utilitate a unei conferințe speciale de dezarmare în Europa și încheierea unui pact general de renunțare la forță și la amenințarea cu forța, de nefolosirea armamentelor nucleare și clasice. În viziunea țării noastre, dialogul european ar putea avea o eficacitate deosebită dacă viitoarea reuniune de la Madrid din anul viitor s-ar desfășura la nivelul miniștrilor de externe și dacă s-ar conveni asupra organizării, pînă în 1984, a unei noi conferințe pentru securitate europeană la nivelul șefilor de state și de guverne.

Țara noastră este conștientă că ameliorarea situației pe continent este interdependentă de evoluția mondială. În acest context trebuie înțelese recente inițiative ale României la sesiunea Adunării Generale a O.N.U. și care se înscriu într-o suită logică de preocupări și acțiuni. Trei proiecte de rezoluții inițiate de țara noastră au fost unanim aprobate de marele for, rezoluții de natură să promoveze o politică înnoitoare în viața internațională. Cele trei rezoluții se referă la reglementarea prin mijloace pașnice a diferendelor dintre state, la dezvoltarea și consolidarea bunei vecinătăți dintre țări, ca și la înghețarea și reducerea bugetelor militare.

Pentru țara noastră, abolirea forței din relațiile între state constituie un principiu fundamental al orientărilor sale. Recurgerea la forță generează conflicte, instabilitate, grave primejdii. Eliminarea acestora este indispensabilă pentru garantarea păcii. În strînsă legătură cu soluționarea prin negocieri a diferendelor se află și propunerea înghețării și reducerii bugetelor militare. Cheltuielile pentru înarmare amenință destinarea, frînează eforturile pentru dezvoltare. O asemenea reducere ar facilita încrederea și ar face mai lesne de parcurs drumul spre o lume fără arme și războaie.

Adoptarea de către Organizația Națiunilor Unite a acestor rezoluții nu rezolvă problemele de la sine, ci trebuie o consacrare juridică și politică a acestora. Noi credem că năzuințele spre o lume mai dreaptă, pe deplin pașnică, se vor realiza. Această încredere în viitor se bazează pe forța popoarelor de pretutindeni de a face din pla-

neta noastră o stea a păcii în infinitul univers. La această rubrică am consemnat în cursul acestui an și știri îngrijorătoare privind pacea și securitatea pe glob, dar și acțiuni menite să înlăture războiul să transforme săbiile în fiare de plug. Sintem mindri de țara noastră care, prin Președintele Nicolae Ceaușescu își face auzit glasul pe toate meridianele, chemînd popoarele să vegheze neconținut la pace pe Terra, la bună înțelegere și cooperare. Pentru noi, clerici și credincioși ai Bisericii strămoșești, a milita pentru înfăptuirea inițiativelor țării noastre de pace și destindere în lume este nu numai o datorie, dar și o misiune nobilă, fiindcă Cel care a venit pe pămînt pentru mîntuirea noastră a fost vestit și cu cuvintele «...și pe pămînt pace, intru oameni bunăvoire».

Patriotism și clarviziune în conceptul de politică externă al președintelui Nicolae Ceaușescu

Corespunzînd întru-totul aspirațiilor poporului nostru, exprimînd și valorificînd componentele materiale și spirituale ale vieții națiunii noastre, cu opera de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate, politica externă a României socialiste răspunde, pe de o parte, cerințelor asigurării unui climat de pace și colaborare, necesară realizării programelor de dezvoltare a patriei, iar, pe de altă parte, încorporează cele mai înaintate comandamente ale omenirii, ale progresului omenirii în acest sfîrșit de veac.

Cu prilejul diferitelor cuvîntări, întîlniri la nivel înalt, interviuri unor mari cotidiene sau unor posturi de radio și televiziune din străinătate, Președintele Republicii, Nicolae Ceaușescu a făcut o multilaterală și aprofundată analiză a realităților politice, economice și sociale ale vieții internaționale, arătînd cu claritate orientările și liniile directoare ale politicii externe românești, înfățișînd liniile de forță ale activității internaționale, dînd răspunsuri și formulînd soluții realiste și juste la marile probleme cu care se confruntă omenirea contemporană.

Caracteristic viziunii Președintelui Republicii Socialiste România este nu numai sesizarea și prezentarea unui fenomen sau altul al vieții internaționale, ci adoptarea unei poziții active în vederea conducerii acestui fenomen spre o reglementare care să răspundă intereselor tuturor țărilor, ale cauzei păcii, democrației și progresului.

În repetate rînduri Președintele României a subliniat rolul covîrșitor care revine astăzi popoarelor în rezolvarea justă a problemelor internaționale, ținînd seama de creșterea puternică a conștiinței maselor populare, de influența binefăcătoare a eradicării analfabetismului și accesul la cultură, de dezvoltarea solidarității umane, de interesul viu manifestat față de evenimentul politic difuzat prin mijloacele de comunicație în masă, de preocuparea față de problematica ce depășește frontierele țării, ale continentului, fiind stimulată de convingerea că pacea lumii este indivizibilă, că încălcarea principiilor noi de relații într-o zonă sau alta are un efect stînjinator, chiar dăunător, pentru întreaga arhitectură a relațiilor internaționale.

Pornind de la aceste considerații, Președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat întotdeauna necesitatea ca toate popoarele să acționeze în strînsă unitate în direcția rezolvării juste a problemelor internaționale, arătînd că problemele politicii externe să nu fie domeniul rezervat al tratativilor confidențiale în interiorul «cabinetelor capitonate», ci ca masele să fie informate, să cunoască în ce direcție trebuie să acționeze, să participe activ și nu ca spectatoare la soluționarea problemelor care privesc viața și libertatea lor, pacea lumii.

În același cadru se manifestă poziția statornică a Președintelui României pentru întărirea conlucrării tuturor statelor lumii, indiferent de orînduirea social-economică, în spiritul coexistenței pașnice, spre înțelegere și colaborare internațională, pentru realizarea dezarmării, pentru instaurarea unor raporturi noi între state, întemeiate pe echitate și egalitate, care să asigure progresul general al tuturor națiunilor și, în primul rînd, al statelor rămase în urmă din punct de vedere economic.

Președintele Nicolae Ceaușescu este recunoscut și prețuit în întreaga lume pentru activitatea fermă și statornică, consacrată promovării și respectării în raporturile dintre toate statele a egalității în drepturi, a independenței și suveranității internaționale, a neamestecului în treburile interne, nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța — cheia de boltă a păcii, destinderii și colaborării internaționale. În condițiile actuale ale vieții internaționale se impune tot mai mult respectarea de către toți și față de toți a acestor principii ca singura alternativă a intereselor vitale ale popoarelor.

Într-o perioadă de profunde refaceri în viața contemporană, a unor mutații ample în raportul de forțe pe scară internațională, se evidențiază și mai puternic meritul statului nostru, al Președintelui Nicolae Ceaușescu de a milita și de a acționa hotărît pentru soluționarea tuturor problemelor litigioase, a stărilor de tensiune și de conflict numai pe cale politică, prin negocieri, prin excluderea cu desăvîrșire a politicii de forță și de amestec, de abordare încă din faza incipientă a oricărei stări conflictuale de către statele implicate, pentru a nu ajunge la situația ca aceasta să nu mai poată fi dominată de a stimula reglementarea într-un climat de liniște, răbdare, cu luarea în considerare a intereselor părților. Viața a confirmat că recurgerea la acțiuni militare, la intervenții armate, la folosirea forței, nu numai că nu este și nu poate fi de natură să rezolve problemele, să asigure soluții durabile, ci, dimpotrivă, ascunde pericolul unor noi factori de tensiune și încordare, înouează climatul vieții internaționale, pune în pericol cursul spre destindere, pacea și independența popoarelor.

Președintele României desfășoară o activitate larg prețuită pe continent și în lume pentru elaborarea conceptului de securitate și cooperare în Europa, a avut un rol deosebit în pregătirea și desfășurarea Conferinței de la Helsinki și a adus noi contribuții în fixarea obiectivelor vizînd întărirea colaborării general-europene, în definirea obiectivelor viitoarei reuniuni de la Madrid.

Evidențiind de fiecare dată însemnătatea majoră a trecerii la măsuri concrete pe calea dezarmării și în primul rînd a dezarmării nucleare, Președintele Nicolae Ceaușescu a formulat un program atotcuprinzător, care îmbină măsuri de încetare a producției și perfecționării armelor nucleare și distrugerea stocurilor existente cu retragerea trupelor străine și lichidarea bazelor militare de pe teritoriul altor state, desființarea blocurilor militare, garantarea echilibrului și securității egale a părților prin reducerea înarmărilor, diminuarea bugetelor militare și a efectivelor armate.

În concepția și activitatea Președintelui României privind așezarea raporturilor dintre state este evidențiată însemnătatea democratizării relațiilor internaționale, pentru ajungerea la soluții care să cuprindă interesele tuturor țărilor, cauza păcii, libertății și progresului. Este de o importanță fundamentală pentru pacea și stabilitatea economică și politică a tuturor statelor asigurarea lichidării subdezvoltării, care bîntuie două treimi din populația globului, stoparea și reducerea decalajelor dintre țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare.

Este meritul Preșintelui României de a fi reliefat importanța pe care o are, în zilele noastre, asigurarea cadrului de participare la viața internațională, alături de statele mari, a țărilor mici și mijlocii, care reprezintă majoritatea statelor lumii, purtătoare ale unui suflu innoitor în viața internațională. În acest cadru, statul nostru acordă o mare însemnătate Organizației Națiunilor Unite, ale altor organizații și organisme internaționale, ca reprezentind cadrul cel mai favorabil pentru asigurarea participării pe bază de egalitate a tuturor statelor lumii la dezbaterile și reglementarea problemelor actuale.

Elaborarea de către Președintele României a unei concepții fundamentale pentru viața internațională contemporană este întregită, în mod fericit, printr-o activitate fermă de dezvoltare a relațiilor cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu celelalte state ale lumii, de prezența activă a țării noastre la soluționarea tuturor problemelor cardinale ale contemporaneității. Politica externă a țării noastre este principială și responsabilă, caracterizată prin spirit de inițiativă și dialog, prin consecvență izvorită dintr-o angajare mereu crescândă a României socialiste la procesul de reglementare constructivă a marilor probleme ale contemporaneității.

Pr. GH. BOGDAPROSTE

ȘTIRI ECUMENICE

— La Regensburg (R. F. Germania) s-a ținut primul simpozion ecumenic din seria a doua, continuînd discuțiile între reprezentanți ai Bisericii Romano-Catolice și Bisericii Ortodoxe în vederea restabilirii unității creștine. Au participat din partea ortodoxă delegați ai Patriarhiilor Ortodoxe din Constantinopol, România, Rusia, Serbia și Bulgaria. Din 1969 pînă în 1975 s-au ținut cinci simpozioane la Regensburg și unul la Atena. Simpozionul din anul acesta s-a ținut cu ocazia comemorării a 1600 de ani de la moartea Sf. Vasile cel Mare, avînd ca temă: «Biserica cea una cu sfinții ei comuni, exemplu fiind Sf. Vasile cel Mare». Din partea Bisericii noastre a vorbit P. S. Episcop Gherasim Piteșteanul, înfățișîndu-le pe Sf. Vasile cel Mare ca reprezentant al evlaviei comune, întrucît a influențat în aceeași măsură și Biserica Răsăritului și pe cea a Apusului. Episcopul romano-catolic de Regensburg, Graber a adăugat că la Sf. Vasile cel Mare s-a referit și Benedict, părintele monahismului apusean. Între teologii participanți la discuții au fost prof. Theodoru, rectorul Universității din Atena și prof. Galitis de la Facultatea de teologie din Salonic (Aktueller Dienst, Inland 169/1979).

— «Pantainos», revista Patriarhiei de Alexandria și Africa întreagă, și-a sărbătorit șapte decenii de apariție (1909) (Ökumenische Information 30/1979).

— La Hamburg (R. F. Germania) s-a ținut o conferință romano-catolică-ortodoxă cu tema «Dialogul adevărului», pentru informare reciprocă în vederea restabilirii unității între cele două Biserici (Ökumenische Information 30/1979).

— După al doilea Conciliu Vatican și în urma întîlnirilor cu teologi ortodocși, în Biserica Romano-Catolică a reapărut și s-a intensificat interesul pentru «diaconat». Azi Biserica aceasta are 4871 diaconi, majoritatea fiind căsătoriți (Tag des Herrn 17/1979).

— În biblioteca diecezană din Cuenca (Spania) s-a aflat un exemplar din «Catehismul indian», — lucrare foarte, foarte rară, pierdută în războiul civil. «Catehismul» acesta a fost tipărit în 1584 la Lima (Peru) și este privit ca prima lucrare în limba spaniolă tipărită în America. Lucrarea a fost editată în trei limbi, vorbite în regiunea Anzilor, și anume în limbile spaniolă, quecho și aymaro (Welt Kirche, Aktuell 94/1979).

— Biserica Veche-Catolică (Uniunea de Utrecht) a ținut un congres la Cracovia cu tema centrală: «intercomuniunea cu anglicanii». Aceasta a devenit problematică în urma faptului că unele Biserici anglicane practică hirotonia femeilor (Ökumenische Information 31/1979).

— «Comisia bisericească pentru liturghie» din Iaounde (Kamerun) a discutat despre păstrarea sau desființarea dansului în timpul liturghiei. Părerile era împărțite, dar s-a decis să mai fie păstrat dansul, întrucît misiunea Bisericii este să păstreze cultura popoarelor și că în afara Bisericilor nu sînt posibilități pentru păstrarea specificului culturii indigenilor (Welt Kirche, Aktuell 87/1979).

— La Facultatea de teologie a Universității din Göttingen (R. F. Germania) s-a înființat un Institut pentru cercetarea teologiei și Bisericii Luteranismului Vechi. (Ökumenische Information 35/1979).

— În conferințele «săptămînilor universitare 1979» de la Salsburg islamologul Anawati a afirmat că creștinii pot afla în Coran o serie de adevăruri religioase creștine, dar, a subliniat dînsul, la elementele comune să nu se uite elementele esențiale care despart creștinismul de islamism. Deosebirile acestea își au rădăcina în concepțiile diferite despre revelație. În Coran, se spune, totul este numai cuvînt de la Dumnezeu, profetul fiind numai un ecou. Concepția aceasta despre inspirație și profeție neadmițînd interpretări ale cuvîntului lui Dumnezeu și aici este impedimentul principal în dialogul creștin-islamic. În creștinism Cuvîntul s-a făcut Trup, în islamism Cuvîntul s-a făcut carte (Coranul) (Aktueller Dienst Kultur 31/1979).

— La Abidjan, capitala statului «Coasta de Fildes» s-a ținut o conferință a mănăstirilor romano-catolice africane, pregătind simpozionul monahilor din lumea întreagă care se ține la Roma în 1980, cu ocazia sărbătoririi Sf. Benedict, întemeietorul monahismului apusean (Vatikan 184/1979).

— Biblia s-a tradus acum și în limba «kajapo», vorbită de un grup de indieni din Brazilia, care nu prea dispun de elemente de civilizație și cultură. D.p. știu număra numai pînă la cifra cinci. Anumite cuvinte ca: Dumnezeu, sacrament, har, binecuvîntare ș.a. au fost traduse totodată și în limba portugheză obișnuită în Brazilia sau redată și prin explicații. După mai multe întîlniri cu misionari creștini, populația respectivă s-a împrietenit cu dinșii (Die Reportage 25/1979).

— Radio-ul islamic din Algeria transmite conferințe cu conținut relegios creștin la Nașterea Domnului, Anul Nou, Învierea Domnului și Rusalii (Ökumenische Information 31/1979).

— «Sinodul General al Bisericii din Anglia» a hotărît neadmiterea femeilor-preot hirotonite în America, să săvîrșească servicii divine în Anglia. Biserica Anglicană din Anglia nu aprobă hirotonia femeilor (Ökumenische Information 31/1979).

— O delegație de 10 persoane — creștini, budhiști, moslemeni — din China, a participat sub conducerea președintelui organizației budhiste din China, la «Conferința mondială pentru religie și pace» de la Princeton (S.U.A.). S-a subliniat aci că: «Idealul comun al tuturor religiilor este să păstreze pacea mondială și să activeze pentru binele întregii omeniri» (Aktueller Dienst, Ausland 173/1979).

— La Estergom (Ungaria) se află un «muzeu creștin». Aici se află «Mormîntul sfînt de aur», — obiect care, după afirmații, ar fi unic în lume, în felul său. El cuprinde un sicriu și un baldachin. Pe sicriu se află figuri, reprezentînd evenimentele biblice din Vinerea Patimilor și Sărbătoarea Sf. Paști; înmormîntarea lui Iisus, soldații lui Pilat păzînd mormîntul, un înger vestind femeilor mesagiul învierii lui Hristos. Pe baldachin sînt reprezentați cei 12 Apostoli. Această operă de artă datează din veacul XV (Begegnung 8/1979).

— La Luxemburg s-a ținut al 38-lea Congres religios esperanto, cu tema: «Dreptul la viață». Problema limbii nu s-a pus, întrucât toți cei 200 de participanți din 20 de țări vorbesc esperanto. În fiecare zi s-a săvârșit Sf. Liturghie în esperanto și s-au făcut rugăciuni. Totodată s-a subliniat în discuții că limba esperanto nu voințe să înlătore limbile naționale, ci numai să contribuie pe plan mondial la înțelegerea și solidaritatea umană. Limba esperanto are numai 16 reguli și n-are verbe neregulate. Cam 1000 de cuvinte de bază la formarea de 10.000. 12.000 cuvinte pentru utilizarea orală și scrisuală. Până acum stau la dispoziția celor interesați peste 50.000 lucrări în esperanto și 100 ziare (Welt Kirche, Aktuell 92/1979).

— La Veneția s-a ținut un Congres al sociologiei religioase cu tema: «Religie și politică». Au participat 350 teologi cu această specialitate, — din 40 de țări (Aktueller Dienst, Ausland 197/1979).

— Japonezii se cam sfiesc să facă cu botezul ultimul pas al legării formale de Biserică, deși merg zilnic la biserică și citesc Sf. Scriptură. Pentru dinșii botezul nu-i atit începutul cit o treaptă a desăvârșirii încreștinării. Pentru mulți dintre acești «creștini anonimi», religia nu constă la apartenența, la o organizație religioasă vizibilă, ci ea este, în primul rind, o «chestiune a inimii» (Korrespondenzbericht 236/1979).

— Biserica Coptă din Egipt a înființat la Cairo o editură pentru publicarea de cărți religioase și ziare în limba arabă (Ökumenische Information 32/1979).

— «Novum Testamentum Graece» de Nestle-Aland apare la Stuttgart (R. F. Germania), într-o nouă ediție, superioară celor anterioare. Prima ediție a apărut în 1898 și de atunci s-au difuzat peste un milion de exemplare. Este știut că lucrarea a servit teologilor de toate confesiunile și din lumea întreagă pentru lucrări științifice. La noua ediție au lucrat teologi specialiști peste 25 ani, utilizând peste 5000 manuscrise ale Noului Testament, grecești (Ökumenische Information 30/1979).

— Comunitățile protestante din județul Swindon (Oxford — Anglia) militează pentru înființarea unui «Episcop ecumenic». Temeiul doctrinar al «comunității ecumenice» din Swindon îl constituie simbolul apostolic și cel niceean. Mărturisirile de credință și formele de pietate ale comunităților religioase, care s-ar atașa «comunității ecumenice», menționate, ar rămâne neschimbate, «episcopul ecumenic» avînd însă dreptul să hirotonească preoți pentru toate comunitățile și să slujească Sf. Liturghie în ele. — Interesant «ecumenism» (Ökumenische Information 34/1979).

— Prof. Karl Rahner (iezuit) crede că în viitor e posibil să apară și congregații religioase călugărești de necelibatari, pe lângă cele de celibatari. — Nu-i imposibil (Aktueller Dienst, Inland 147/1979).

— Papa Ioan Paul II s-a pronunțat din nou împotriva intercomuniunii. Participarea împreună la Sf. Euharistie a credincioșilor Confesiunilor diferite este posibilă numai dacă s-a restabilit «unitatea creștină în credință». Biserica Ortodoxă a susținut totdeauna acest lucru (Junge Kirche 7/1979).

— Arhiepiscopul de Canterbury și Primatul Bisericii Anglicane, Dr. Donald Coggan, a afirmat într-un interviu că una dintre marile sale preocupări este tradu-

cerea Bibliei în limba timpului actual. Asemenea, îl preocupă mult colaborarea dintre Bisericii. Aici **dificultăți mari procură infailibilitatea papală și atitudinea negativă a Vaticanului față de hirotoniile anglicane** (Ökumenische Information 52/53—1979).

— «Filozofia și religia despre moarte» este titlul temei la «Congresul mondial de filozofie creștină» de la Cordoba (Argentina). Referatul prof. Dr. I. Pieper de la Universitatea din Münster (Aktueller Dienst, Kultur 166/1979).

— În școlile teologice — seminarii și academii — din Patriarhia Ortodoxă din Moscova s-a introdus pentru studiu și «Istoria Bisericilor Vechi Orientale» (necalcedoniene). Totodată Patriarhia acordă burse de studiu la Academiiile duhovnicești din Moscova și Leningrad studenților copti, etiopieni, sirieni, malabari și armeni. Cu măsurile acestea Patriarhia din Moscova voiește să creeze condiții pentru discuții teologice cu Bisericile menționate. Cu problema aceasta se ocupă și ctitoria din Viena «Pro Oriente» (Ökumenische Information 35/1979).

— La Academia teologică romano-catolică din Hamburg a fost o întâlnire între ortodocși și catolici, cu titlul: «Dialog al adevărului — perspectivele unității dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă». În discuții profesorul de teologie de la Facultatea teologică ortodoxă din Salonic, Dr. Christos Yannaras, a afirmat că în centrul tuturor străduințelor ecumenice trebuie să stea realizarea comunității euharistice între Bisericile Ortodoxă și Catolică, — Euharistia fiind expresia reprezentativă a vieții bisericești Prof. Ernst Christoph Suttner de la Facultatea teologică romano-catolică din Viena a afirmat că cele două Biserici — Ortodoxă și Romano-Catolică — trebuie să se recunoască reciproc drept administratori egal îndreptățiți ai darurilor Sfintului Duh (În paranteză menționăm că Prof. Suttner cunoaște bine limba română, ne-a vizitat de repetate ori Biserica noastră și a publicat studii remarcabile despre Biserica Ortodoxă Română) (Ökumenische Information 38/1979).

— Arhiepiscopul Atenagora, conducătorul Bisericii Ortodoxe din Anglia, a decedat — în urma unui infarct — la Londra în vîrstă de 67 ani. Arhiepiscopul Atenagora, ținînd de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol a fost un «ecumenist» cunoscut, remarcîndu-se îndeosebi în susținerea legăturilor Bisericii Ortodoxe cu Bisericile Romano-Catolică și Anglicană (Ökumenische Information 38/1979).

— Într-o cuvîntare duminicală rostită la Vatican, Papa Ioan Paul II a reafirmat principiul colegialității în lucrarea episcopilor romano-catolici, — principiu pe care Papa, în prima sa cuvîntare oficială după alegere, l-a caracterizat drept o «chestiune principală» a pontificatului său. Deci «papismul» nu-i problemă intangibilă (Aktueller Dienst, Inland 226/1979).

— Într-o conferință ținută la Bonn (R. F. Germania) Dr. Walbert Bühlmann din Ordinul Capucinilor a afirmat că Papa Ioan Paul II «va acorda Sinodului Episcopilor caracter legislativ», ceea ce practic înseamnă că Episcopii își vor putea impune planurile și concepțiile lor în fața curiei romane, ceea ce în trecut nu era posibil. Astfel se realizează «marea idee» a Conciliului Vatican II, despre colegialitatea episcopilor. Evident, ceva nou în structura Bisericii de la Vatican (Aktueller Dienst, Inland 222/1979).

— «Societas Liturgica» — societate liturgică ecumenică internațională — (are și membri ortodocși) și-a ținut conferința anuală la Universitatea romano-catolică din Washington. Referatele prezentate au fost de acord în susținerea existenței unei unități liturgice între Biserici. S-au remarcat însă și mici divergențe numai dacă la hirotonia preoților să se păstreze «punerea mâinilor» (Ökumenische Information 37/1979).

— Biserica Veche catolică a organizat la Bonn un curs special de teologie. S-au ținut conferințe cu subiecte din toate disciplinele teologice (Alt-Katholische Kirchenzeitung 9/1979).

— La München s-a ținut un congres internațional al teologilor romano-catolici cu specialitatea Morală. Au participat peste 100 teologi și din alte țări (Ungaria, Cehoslovacia etc.). Tema congresului: «Drept și moralitate». Unii vorbitori au susținut că între drept și moralitate nu mai poate fi relația veche — strânsă legătură, — căci «secularizarea» ce tot progresează pretinde emanciparea dreptului de morală. Trebuie făcută deci deosebire clară între drept și moralitate mai ales sub raportul conștiinței. De altă parte s-a subliniat că între drept și moralitate trebuie stabilită relația adevărată în sensul că dreptul nu poate fi desfăcut de moralitate, lăsând ca voința, ce stă îndărătul puterii, să conteze singură ca «drept» (Aktueller Dienst, Inland 218/1979).

— Un «acord real» în problema primatului și oficiului papal s-a stabilit în întrunirea la Veneția a Comisiunii internaționale catolice-anglicane. Din comunicatul Conferinței publicat se desprinde că acest acord îndeamnă Comisiunea ca în doi ani să prezinte autorităților bisericesti romano-catolice și anglicane o documentație definitivă în problema papalității (Aktueller Dienst, Ausland 214/1979).

— O delegație a «Alianței reformate mondiale», sub conducerea președintelui acesteia, Prof. Dr. James McCord (Princeton S.U.A.), a făcut o vizită Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol. Cu ocazia aceasta s-a ținut primul dialog pe plan mondial între ortodocși și reformați, de la apariția Reformei în sec. XVI. După terminarea discuțiilor, președintele Mc Cord a declarat că se poate conta pe o dezvoltare bună a dialogului, fiindcă ambele confesiuni activează pentru unitatea Bisericii, care se bazează pe credința apostolică. Iar Patriarhul ecumenic, Dimitrios I, a declarat că va propune Bisericilor Ortodoxe să înceapă un dialog oficial cu Biserica Reformată (Evangelische Information 35/1979).

— Comisiunea pentru «Credință și Constituție bisericească» de pe lângă Consiliul Ecumenic al Bisericilor s-a întrunit la Taizé sub conducerea directorului ei, Lukas Vischer și prof. de teologie Nikos Nissiotis (Atena). Au participat teologi din toate continentele, ocupându-se de texte pentru o înțelegere doctrinară în privința oficiului bisericesc, Sf. Botez și Sf. Euharistie (Ökumenische Information 35/1979).

— Vechiul Testament apare în ediția a treia în limba suedeză contemporană. Prima ediție datează din anul 1540 și a doua din anul 1914. Traducerea, la care lucrează și trei teologi suedezi, se face pe spesele statului (Evangelische Information 36/1979).

— La Mănăstirea Amelungsborn (Holzminden, R. F. Germania), a fost o întâlnire panortodoxă de ierarhi și profesori de teologie din 13 Biserici Ortodoxe autocefale pentru pregătirea dialogului dintre Bisericile Ortodoxă și Luterană (Ökumenische Information 33/1979).

— La «Institutul pentru cercetări ecumenice» din Strassburg s-a ținut un seminar internațional cu tema «Comunitate de oameni și unitatea Bisericilor», subliniindu-se că cele două noțiuni nu trebuie confundate (Ökumenische Information 33/1979).

— Monahi budhiști, cu capul chel și în hainele lor tradiționale, s-au rugat într-o biserică (Maria Laach — R. F. Germania) împreună cu călugări benedictini. Este prima întâlnire de acest fel în istoria celor două religii. De altfel, întâlniri de acest fel continuă acum în diferite mănăstiri creștine apusene. Și ele nu se limitează la participarea împreună la servicii divine, ci se discută și probleme teologice, căutând ceea ce este comun celor două religii și elementele care le deosebesc. D.p. problema dacă Budha este Dumnezeu în felul în care creștinii îl adoră pe Iisus Hristos (Korrespondenzbericht 243/1979).

— D. Eduard Lohse, Episcop luteran din Hanovra (R. F. Germania) la recepția oferită membrilor Comisiunii panortodoxe, care a participat la dialogul ortodox-luteran, a afirmat că: «Noi (luteranii) putem învăța multe de la ortodocși, în primul rând în domeniul serviciilor divine (Evangelische Information 39/1979).

— În Biserica Luterană din America, ai cărei conducători bisericești după tradiție se numesc «președinți», s-a introdus acum pentru ei, titlul de «episcop» (Evangelische Information 39/1979).

— Romano-catolicii și protestanții din Republica Sud-est Africană lucrează împreună la traducerea Bibliei în limba «chichewo», cea mai răspândită de acolo. Evident, Biblia se traduce azi în tot mai multe limbi (Ökumenische Information 36/1979).

— Noul Arhiepiscop de Canterbury și Primat al Bisericii Anglicane (65 milioane credincioși) este Dr. Robert A.K. Runcie (Episcopia St. Albans) (Evangelische Information 37/1979).

Diac. Prof. O. BUCEVSCI

ARTICOLE ȘI STUDII

CINSTIREA SFÎNTULUI VASILE CEL MARE ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ *

Încă din timpul vieții sale, Sf. Vasile cel Mare a avut legături directe și prietenești cu Biserica creștină de pe meleagurile noastre. Creștinii din părțile Dunării de Jos aveau strânse legături cu Biserica din Capadocia, mai ales pentru faptul că mai mulți misionari creștini, care au activat în părțile dunărene, erau capadocieni. Dintre acești misionari printre populația romanizată de la Dunărea de Jos, s-a remarcat în mod deosebit Sava, care în timpul lui Atanasie (348—372) a suferit moarte de martir.

Scrisorile 155, 164 și 165¹ din corespondența Sf. Vasile cel Mare sînt adresate unor personalități creștine din Scythia Minor (Dobrogea) în legătură cu trimiterea la Capadocia a moaștelor Sf. Sava numit Gotul, deși era grec, dar activase printre goți, sau mai precis în regiunile ocupate de goți. Biserica din Goția răspunde printr-o scrisoare către Biserica din Capadocia², în care este descris martiriul Sf. Sava Gotul.

«Eroismul martiric al creștinilor de «dincolo de Istru» impresionase adînc pe ierarhul capadocian, însă cunoștințele lui despre aceste locuri erau puține și vagi. Știa, desigur, despre compatrioții săi de acolo, urmașii vechilor captivi aduși din Capadocia și de stăpînitorii acestor pămînturi, goții, după care, deși formau minoritatea populației, ținuturile stăpînite de ei se numeau Goția. Majoritatea populației o formau însă băștinașii daco-romani, pe care documentele vremii îi ignorează, dar a căror vitalitate spirituală se remarcă și în noua lor situație politică și religioasă»³.

Mai tîrziu, începînd din secolul al XIV-lea, cînd se dezvoltă organizarea bisericească a românilor, prezența Sf. Vasile cel Mare prin opera sa poate fi semnalată în toate regiunile locuite de români. «Scrierile Sf. Vasile cel Mare circulau fie în limba latină sau în slavonă, se copiau, se traduceau în românește, avînd rosturi multiple — cu deosebire pentru a fi de un ajutor direct în organizarea vieții monas-

* Această lucrare reprezintă textul unei comunicări ținute la Simpozionul panortodox organizat de Biserica Greciei cu ocazia împlinirii a 1600 ani de la moartea Sf. Vasile cel Mare (Atena, 14—17 octombrie 1979) cu titlul: «HL. BASILIUS DER GROSSE; BEITRÄGE RUMÄNISCHER ORTHODOXER THEOLOGEN ZUR AUSLEGUNGSEINES DENKES». 1. Ediția Migne, P. G. Tom. XXXII, col. 636 sq.

2. H. Delehaye, *Saints de Thrace et de Mésia*, în «Analecta Bollandiana», tom. XXXI, col. 216—222.

3. Pr. Prof. V. Gh. Sibiescu, *Legăturile Sfîntului Vasile cel Mare cu Scythia Minor (Dobrogea)*, în «Ortodoxia», XXX (1979), nr. 1, p. 156.

tice, în statornicirea unui climat de trăire adinc duhovnicească, pentru desăvîrșirea morală, pentru mîntuire»⁴.

Cei care s-au sîrguit cu deosebită rîvnă creștină la lucrarea trudnică de copiere, «tălmăcire și diortosire» a operelor vasiliene în veacurile trecute au fost cu deosebire monahii, iar unii dintre ei, ajungînd mari ierarhi, au depus toată osîrdia pentru a înlesni tipărirea și, în chip firesc, o cît mai largă răspîndire a acestora»⁵.

Cum era și firesc, lucrarea Sf. Vasile cel Mare care a cunoscut cea mai largă răspîndire în literatura bisericească în limba română este textul «Sf. Liturghii» în redactarea arhiepiscopului de Capadocia. În afară de variantele care au circulat în manuscrise, de la 1579, cînd se tipărește pentru prima dată textul Sf. Liturghii a Sf. Vasile cel Mare în românește de către diaconul Coresi, și pînă astăzi, sînt cunoscute peste 70 de ediții⁶.

Potrivit tipicului ortodox, Liturghia Sf. Vasile cel Mare se oficiază și astăzi în Biserica Ortodoxă Română de zece ori pe an.

Dintre celelalte lucrări ale Sf. Vasile cel Mare, care au circulat în nenumărate variante în limba română, amintim aici, în primul rînd, Cuvintele sale de învățătură și omiliile⁷. De altfel, alături de Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Vasile cel Mare a fost autorul din care s-a tradus cel mai mult în vechea literatură bisericească de limbă română.

Scrierile vasiliene în totalitatea lor, iar Regulile monahale în special, au contribuit mult la instaurarea principiilor morale creștine, a rînduieilor de viață activă, care au stat la baza organizării mănăstirilor românești⁸. Astfel, scrierile Sf. Vasile cel Mare cu referințe la viața monahală s-au bucurat de multă prețuire printre călugării români din toate timpurile.

Avînd în vedere și titlurile operelor Sf. Vasile cel Mare planificate a fi tipărite în seria de traduceri românești a unor scrieri patristice, serie inițiată de Prea Fericitul Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, putem spune că întreaga operă a marelui ierarh capadocian este tradusă în limba română.

Acest fapt relevă prețuirea deosebită de care s-a bucurat și se bucură Sf. Vasile cel Mare în Biserica Ortodoxă Română, căci pe lîngă cinstirea pe care întreaga Biserică Ortodoxă o aduce marelui ierarh capadocian, putem spune că Sf. Vasile cel Mare s-a bucurat de cinstire deosebită în Biserica noastră.

O contribuție românească la îmbogățirea formelor de exprimare a cultului Sfinților Trei Ierarhi, inclusiv al Sf. Vasile cel Mare, în pietatea ortodoxă «o reprezintă Acatistul alcătuit în cinstea lor, în două redacții deosebite, dintre care una mai veche, datorită cîntărețului Eftrem Ilarion din secolul trecut (probabil din mănăstirea Căldărușani), iar alta mai nouă, alcătuită de doi preoți din Botoșani: Dumitrache Stamate și Hristofor Manoilescu († 1931) și tipărită de preotul Gh. Th. Gheorghiu (Botoșani, 1932). Există de asemenea un Acatist românesc al Sf. Vasile, compunere din

4. I. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, *Opere ale Sfîntului Vasile cel Mare în literatura noastră bisericească*, în «Ortodoxia», XXXI (1979), nr. 1, p. 46. 5. *Ibidem*.

6. Vezi Teoctist, Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, *Sfîntul Vasile cel Mare în slavă credincioșilor ortodocși români*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», LV (1979) nr. 1-2, p. 75.

7. Vezi Pr. Prof. Ene Braniște, *Traduceri românești din scrierile omiletice ale Sfîntului Vasile cel Mare*, în «Mitropolia Banatului», XXIX (1979), nr. 4-6, p. 397-404; Diac. I. Ivan, *Lucrări ale Sfîntului Vasile cel Mare în manuscrise și tipărituri la Măndstirea Neamț*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», LV (1979), nr. 1-2, p. 99-113; I. D. Lăudat, *Manuscrise și tipărituri ale Sfîntului Vasile cel Mare în limba română*; *ibidem*, p. 114-117. 8. Vezi I. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, *op. cit.*, p. 46.

secolul trecut a arhimandritului Gherman Ionescu de la Tazlău, din care cunoaștem trei ediții tipărite»⁹.

O dovadă netăgăduită despre înfriurirea avută de Sf. Vasile cel Mare asupra evlaviei românilor ortodocși este mulțimea de biserici clădite întru pomenirea sa¹⁰. În țara noastră există mult peste o sută de biserici, care, au ca hram pe Sf. Vasile cel Mare fie singur, fie împreună cu ceilalți doi mari dascăli ai lumii și ierarhi Grigorie Cuvîntătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur.

Belșugul de sfințenie și de înțelepciune al Sfîntului Vasile cel Mare a fost cîntat în stihuri alese, nu numai de vestiții imnografi de odinioară — așa cum aflăm în cărțile bisericești de slujbă ci și melozii anonimi ai neamului românesc, și-au adus ofranda simțirii lor duioasă, preamărind pe marele ierarh ortodox în colindele noastre strămoșești. Credinciosul ortodox român sărbătorește praznicul Sfîntului Vasile cel Mare nu numai la biserică în ziua de 1 ianuarie și 30 ianuarie (o dată cu Sfîntul Ioan Gură de Aur), ci și la el acasă, împodobind seara ajunului și dimineața Sf. Vasile cu frumoase datini și colinde. Icoana Sfîntului Vasile cel Mare ne apare cu totul originală în viziunea colindelor românești. Fără a neglija elementele biografice, istorice, ale sfîntului, colindele ne înfățișează pe Sfîntul Vasile cel Mare cu totul familiar duhului ortodoxiei populare românești, umanizat și transfigurat de aureola sfințeniei, crescut și asimilat spațiului etnic și spiritual al poporului român¹¹.

Prin hotărîrea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, școlile de învățămînt teologice din Patriarhia Română (cele șase seminarii teologice de la: București, Buzău, Mănăstirea Neamț, Cluj, Caransebeș și Craiova și cele două Institute teologice universitare de la București și Sibiu) sînt puse sub patronajul Sfinților Trei Ierarhi. Astfel, în fiecare an la 30 ianuarie au loc la aceste instituții de învățămînt teologic serbări închinare Sfinților Trei Ierarhi, cu care ocazie sînt evocate personalitățile lor sau analizate diferite aspecte de actualitate din opera lor.

În revistele teologice și bisericești din Patriarhia Română sînt publicate menumărate studii, articole sau predici dedicate Sfinților Trei Ierarhi, între care este evocată și personalitatea Sfîntului Vasile cel Mare. În cele ce urmează ne vom referi însă numai la materialul publicat cu referință specială la Sfîntul Vasile cel Mare.

În acest sens trebuie să menționăm mai întîi monografiile scrise de diferiți teologi români, care în decursul timpului au prezentat într-o formă mai extinsă sau mai sumară personalitatea Sfîntului Vasile cel Mare¹².

9. Pr. Prof. Ene Braniște, *Sfinții Trei Ierarhi în cultul creștin*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXVI (1958), nr. 1—2, p. 192.

10. Pr. Prof. Gheorghe I. Moisescu, *Sfinții Trei Ierarhi în Biserica românească*, în «Ortodoxia», XII (1960), nr. 1, p. 13 sq.

11. Gheorghe Alexe, *Sfîntul Vasile cel Mare în colindele religioase românești*, în «Studii teologice» XI (1959), nr. 1—2, p. 73 sq.

12. I. Popescu, *Sf. Vasile cel Mare, Arhiepiscop de Cezareea Capadociei*, teză de licență, București, 1896, 115 p.; Calistrat Birlădeanu, *Sfîntul Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei (350—379)* în «Biserica Ortodoxă Română», XXI, (1897), nr. 10, p. 1038—1046; Simeon Popescu, *Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei, Viața și minunile sale*, Sibiu, 1906, 48 p.; G. I. Gibescu, *Sfîntul Marele Ierarh Vasile, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei*, în «Biserica Ortodoxă Română», XXXV (1911), nr. 1, p. 76—93; F. a. *Sfîntul Vasile cel Mare (329—379)*, Oradea, 1928, 16 p.; Teodor M. Popescu, *Sfîntul Vasile cel Mare*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXIII (1945), nr. 11—12, p. 681—687; Diac. Dumitru Călugăr, *Sfîntul Vasile cel Mare*, în «Sfinți Părinți ai Bisericii», Sibiu, 1936, p. 26—34; Mgr. Vasile Prescure, *Personalitatea morală a Sfîntului Vasile cel Mare*, în «Studii teologice», XIV (1962), nr. 5—6, p. 494—506; Diac. Asist. Viorel Ionjă, *Viața și activitatea Sf. Vasile cel Mare*, în «Ortodoxia», XXXI (1979), nr. 1, p. 16—27; Idem, *Sfîntul Vasile cel Mare, la 1600 de ani de la moartea sa*, în «Glasul Bisericii», XXXVIII (1979), nr. 5—6, p. 459—468; Pr. Matei Corugă, *Sf. Vasile cel Mare, la 1600 de ani de la trecerea sa la cele veșnice*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», LV (1979), nr. 1—2, p. 95—98.

Dar contribuții propriu-zise ale teologiei românești la studierea gândirii teologice a Sfintului Vasile cel Mare s-au adus în special prin diferite studii, care au avut ca obiect unele puncte speciale din vasta operă a marelui ierarh.

Astfel, Pr. Prof. Ion G. Coman, fost rector și titular al catedrei de Patrologie la Institutul teologic Universitar din București, a publicat o valoroasă lucrare despre studiile universitare ale Sf. Vasile¹³ și o altă lucrare despre prietenia model dintre Sf. Vasile și Sf. Grigorie de Nazianz¹⁴, prietenie legată tocmai în timpul studiilor de la Atena.

Tot P. C. Prof. Ioan G. Coman, bun cunoscător atât al culturii clasice grecești, cât și al literaturii patristice, este cel care a adus valoroase contribuții în legătură cu atitudinea Sf. Vasile cel Mare față de cultura păgână¹⁵, ca și în legătură cu specificul gândirii Sf. Vasile cel Mare în comparație cu alte personalități din istoria culturii universale¹⁶.

Un alt aspect al teologiei Sf. Vasile cel Mare, care a reținut atenția teologilor români, a fost contribuția sa la stabilirea principiilor vieții monahale, ca și influența gândirii sale asupra monahismului românesc. În legătură cu aceasta sînt de remarcate studiile I.P.S. Nestor, Mitropolitul Olteniei¹⁷, care, într-unul din studiile publicate recent și în care erau relevate unele «*aspecte ale desăvîșirii în viața și opera Sfintului Vasile cel Mare*»¹⁸, arată că utilizînd din antichitatea profană tot ce putea servi la instruirea auditoriului său, Sf. Vasile «îndemna și povățuia să se observe și să se interpreteze cu discernămint, să se însușească tot ceea ce este binefăcător formării sufletului creștin, desăvîșirii; pentru că toate «cugetările drepte» constituie un patrimoniu incontestabil al întregii omeniri. El însuși procedase cu cea mai mare atenție și grijă în această direcție; citează judicios, interpretează cu exigență, în spirit profund creștin, învățăturile culese din operele filozofilor, istoricilor, celebrilor scriitori profani, textele acelora el le umple «de mireasmă biblică».

13. Vezi Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Studiile universitare ale Părinților Capadocieni*, în «Studii teologice», VII (1955), nr. 9–10, p. 531–554.

14. Vezi Idem, *Frumusețile prieteniei în concepția lumii vechi și a Sfinților Părinți*, în «Glasul Bisericii», XIII (1954), nr. 9–11, p. 496–511.

15. Idem, *Sfintul Vasile despre folosul culturii elene pentru educația creștină*, în «Miracolul clasic», București, 1940, p. 218–254; Vezi și Pr. L. Magheț-Varling, *Atitudinea Sf. Vasile cel Mare față de cultură*, în «Mitropolia Banatului», VII (1957), nr. 10–12, p. 52–58.

16. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Cenzura invădită la Plutarh, Sf. Ciprian și Sf. Vasile cel Mare*, București, 1946, 18 p.; Idem, *Sfintul Vasile cel Mare adresează elogiul Sfintului Ambrozie al Milanului*, în «Studii teologice», XXVII (1975), nr. 5–6, p. 359–376; Vezi și M. Popescu, *Sf. Vasile și Fericitul Augustin ca oratori*, în «Biserica Ortodoxă Română», XX (1896), nr. 6, p. 588–591; nr. 7, p. 700–706; Diac. drd. Vasile Axinia, *Influența regulilor monahale ale Sf. Vasile cel Mare, asupra regulilor Sf. Benedict de Nursia*, în «Glasul Bisericii», XXXVIII (1970), nr. 5–6, p. 498–510.

17. Ierod. Nestor Vornicescu, *Munca manuală în monahism după Sf. Vasile cel Mare*, 329–379, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», XXXI (1955), nr. 9, p. 501–528; Idem, *Invățăturile duhovnicești din viața și opera Sfintului Vasile cel Mare*, ibidem, XLI (1965), nr. 1–2, p. 43–54; Idem, *Aspecte ale desăvîșirii în viața și opera Sfintului Vasile cel Mare*, în «Ortodoxia», XXX (1978), nr. 4, p. 604–637; Idem, *Invățătura Sfintului Vasile cel Mare despre muncă*, în «Mitropolia Olteniei», XXXI (1979), nr. 1–3, p. 10–48; Vezi și Ierod. Ioasăf Popa, *Viața monahală la Sfintul Vasile cel Mare*, teză de licență, București, 1950, 450 p.; Idem, *Caracterul vasilian al actualului regulament mănăstiresc*, în «Glasul Bisericii», XVII (1958), nr. 6–7, p. 578–584; Mgr. Mihai Colibă, *Regulile monahale ale Sfintului Vasile cel Mare în istoria vieții religioase monahale și a cultului creștin*, în «Studii teologice», XVII (1965), nr. 3–4, p. 241–253.

18. *Art. cit.*, p. 632.

Iar într-un alt studiu dedicat *învățăturii Sfântului Vasile cel Mare despre muncă*¹⁹, I.P.S. Mitropolit Nestor, după ce stabilește concepția despre muncă în lumea veche iudaică, precreștină și greco-romană, arată că Sf. Vasile a reprezentat prin concepția sa despre muncă «un extraordinar triumf moral asupra societății timpului, triumful atitudinii față de munca manuală îndeosebi, discreditată în lungul șir al secolelor de sclavagism în Orientul antic».

Din concepția Sfântului Vasile despre muncă, din înțelegerea adincă a cuvîntului Sfintei Scripturi privind întrebuițarea cu toată cuviința a roadelor muncii, a izvorit grija sa plină de iubire creștină pentru cei înfomețați în Cezareea în anul 368²⁰, precum și marea sa operă caritabilă care i-a purtat numele: Vasiliada.

În literatura teologică românească s-au publicat mai multe studii care au subliniat importanța acestui așezămint al Sf. Vasile cel Mare pentru istoria carității creștine²¹.

În legătură cu activitatea filantropică a Sf. Vasile cel Mare au fost subliniate în teologia românească ideile sale sociale și morale, care s-au dovedit a fi de o deosebită importanță în actualitate²².

De asemenea importante în actualitate sînt de subliniat și strădaniile Sf. Vasile cel Mare în slujba păstrării unității Bisericii²³. Într-un studiu dedicat *«Unității Bisericii în Oikumene după Sf. Vasile cel Mare»*, P. C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, titularul catedrei de Patologie și rectorul Institutului teologic Universitar din Sibiu, sublinia că pentru marele ierarh capadocian «unitatea Bisericilor se manifestă prin unirea, comuniunea și prietenia corifeilor ei. Cînd aceștia sînt uniți, atunci sînt unite și Bisericile. Dimpotrivă, frîngerea unității este stingerea dragostei, prin setea de dominație și prin slava deșartă, prin particularitățile creștinilor separați și mai ales a episcopilor și corifeilor ale căror opinii sînt adeseori atît de diferite»²⁴.

În afară de aceste cîteva aspecte ale actualității gîndirii teologice a Sf. Vasile cel Mare, evidențiate de către teologii români, trebuie să arătăm că în decursul timpului Sf. Vasile a fost prezent în mod constant în preocupările teologiei românești mai ales sub două aspecte: mai întîi ca învățător al Bisericii și mai apoi ca liturgist.

19. Art. cit., p. 32. 20. *Ibidem*, p. 32.

21. Nicolae Vătămănu, *1600 de ani de la înființarea Vasiliadei*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXVII (1969), nr. 3-4, p. 297-311; Samir Gholam, *Vasiliada sau instituția de binefacere a Sfântului Vasile cel Mare*, în «Glasul Bisericii», XXXI (1973), nr. 7-8, p. 735-748; drd. Ioan Popa, *Sfîntul Vasile cel Mare predicatorul milosteniei*, în «Studii teologice», XXIII (1971), nr. 3-4, p. 224-234.

22. Pr. Mgr. Mihail Georgescu, *Idei morale și sociale în Comentariul la Psalmi al Sf. Vasile cel Mare*, în «Studii teologice», X (1958), nr. 7-8, p. 463-474; Arhim. Epifanie Norocel, *Egalitatea oamenilor în concepția Sfîntului Vasile cel Mare*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», XLVII (1972), nr. 5-6, p. 355-366; Idem, *Învățătura Sfîntului Vasile cel Mare pentru folosirea bunurilor materiale*, în «Glasul Bisericii», XXXVIII, (1979), nr. 5-6, p. 469-478; Adrian Botoșăneanu, episcop vicar, *Aspecte ale vieții sociale oglîndite în opera Sfîntului Vasile cel Mare*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», LV (1979), nr. 1-2, p. 88-94; Pr. Drd. Constantin Duju, *Aspecte sociale în predica Sfîntului Vasile cel Mare*, în «Studii teologice», XXXI (1979), nr. 1-4, p. 324-337.

23. Pr. Dr. Teodor Bogodae, *Strădaniile Sf. Vasile cel Mare pentru unitatea bisericii*, în «Mitropolia Banatului», XIII (1963), nr. 11-12, p. 494-506.

24. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *Unitatea Bisericii în Oikumene după Sf. Vasile cel Mare*, în «Mitropolia Banatului», XXIX (1979), nr. 4-6, p. 284.

Astfel mai multe studii publicate în limba română au analizat și subliniat contribuția valoroasă adusă de Sf. Vasile la îmbogățirea cultului creștin²⁵.

Între multele merite pe care le-a dobândit Sf. Vasile cel Mare, în măsura sa activitate de slujire a Bisericii, se numără la loc de frunte contribuția sa la adâncirea adevărilor de credință revelate. Este îndeobște cunoscută lupta marelui ierarh de la Cezareea Capadociei în sprijinul Ortodoxiei niceene, activitatea din care se va desprinde contribuția sa la precizarea învățaturii ortodoxe despre Sf. Duh, în raport cu Tatăl și cu Fiul²⁶.

Adâncind înțelesul despre *ființa și ipostasurile în Sfânta Treime*, după Sfântul Vasile cel Mare, P. C. Pr. Dumitru Stăniloae, fost titular al catedrei de Teologie dogmatică și simbolică la Institutul teologic Universitar din București, subliniază că «Sfântul Vasile afirmă la tot pasul caracterul paradoxal al existenței lui Dumnezeu cel Unul într-o Treime de Persoane real subsistente și ireductibile una la alta. Acest fel specific de existență e propriu numai lui Dumnezeu. Punerea lui în evidență domină toată învățătura despre Dumnezeu a Sfântului Vasile, ca de altfel a tuturor Părinților»²⁷.

În cele de mai sus am menționat doar câteva aspecte ale activității și gândirii teologice ale Sfântului Vasile cel Mare, care au fost aprofundate de diferiți teologi români. Trebuie să precizăm însă că studiile citate în note, nu reprezintă decât o parte din ceea ce teologia românească a elaborat în legătură cu Sf. Vasile cel Mare.

Cu ocazia împlinirii a 1600 de ani de la moartea Sf. Vasile cel Mare, din toate revistele teologice din Patriarhia Română, au fost dedicate numere speciale acestui eveniment, numere în care s-a publicat un bogat material cu privire la însemnătatea personalității Sf. Vasile cel Mare pentru Biserica Ortodoxă în general și pentru Biserica Ortodoxă Română în special.

Din inițiativa și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a fost întocmit un volum omagial cu alte și însemnate contribuții la exegeza actuală a operei Sf. Vasile cel Mare, cu ocazia aniversării a 1600 de ani de la moartea sa.

La această aniversare putem preciza că în Biserica Ortodoxă Română, Sf. Vasile cel Mare este unul dintre cei mai populari sfinți, că opera sa constituie și astăzi un bogat izvor de învățăminte folositoare, iar exemplul vieții sale unul dintre cele mai iubite modele ale celor ce se nevoiesc pe calea desăvârșirii creștine.

Diac. Asist. Dr. VIOREL IONIȚĂ

25. Pr. Gh. Iordăchescu, *Dipticele (rugăciuni de mijlocire în liturgiile creștine)*, în «Ortodoxia», XI (1959), nr. 2, p. 280–296; Pr. Prof. Spiridon Căndea, *Liturghiile Bisericii Ortodoxe sau liturgiile bizantine*, în «Mitropolia Ardealului», IV (1959), nr. 3–4, p. 253–262; Idem, *Părțile liturghiei bizantine*, în «Mitropolia Ardealului», IV (1959), nr. 5–6, p. 402–410; Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat. Serviciile de seară și de dimineață premergătoare Liturghiei*, în «Glasul Bisericii», XIX (1960), nr. 9–10, p. 724–741; Prot. Iova Firca, *Liturghiile ortodoxe și misa catolică*, în «Mitropolia Banatului», XV (1965), nr. 7–9, p. 528–556; Mihail Colotea, *Liturghiile de rit alexandrin*, în «Glasul Bisericii», XXVIII (1969), nr. 1–2, p. 92–102.

26. Pr. Mgr. Ion Chirvasie, *Învățătura despre Sf. Duh la Sfântul Vasile cel Mare*, în «Studii teologice», XI (1959), nr. 1–2, p. 73–84; Pr. Ilie Moldovan, *Învățătura despre Duhul Sfânt în Ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane*, teză de doctorat, în «Mitropolia Ardealului», XVIII (1973), nr. 7–8, p. 662–859; Pr. Prof. Constantin Cornișescu, *Învățătura Sfântului Vasile cel Mare despre Sfântul Duh*, în «Ortodoxia», XXXI (1979), nr. 1, p. 108–115; Pr. Gheorghe Drăguliu, *Doctrina trinitară a Sf. Vasile cel Mare, în discuțiile teologilor contemporani*, în «Glasul Bisericii», XXXVIII, (1979), nr. 5–6, p. 489–498.

27. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Ființa și ipostasurile în Sfânta Treime după Sfântul Vasile cel Mare*, în «Ortodoxia», XXXI (1979), nr. 1, p. 62.

ANAFORA SFÎNTULUI VASILE CEL MARE DIN RITUL LITURGIC COPT

(Introducere, traducere și note)

Implinirea în acest an a 1600 de ani de la moartea Sfântului Vasile cel Mare ne oferă prilejul să prezentăm și să analizăm una din liturgiile riturilor necalcedoniene care-i poartă numele. Este vorba de anafora Sfântului Vasile cel Mare din ritul liturgic copt.

După cum se știe, Biserica Coptă sau a creștinilor egipteni, despărțită de restul creștinătății ortodoxe în urma sinodului ecumenic de la Calcedon (451), aparține ritului liturgic alexandrin, împreună cu Biserica Etiopiană¹. Cultul Bisericii Copte, ca și al Bisericilor Ortodoxe și a celorlalte Biserici necalcedoniene, are în centrul său Sfânta Liturghie. În Biserica Coptă s-a folosit încă de la început Liturghia Sfântului Marcu căruia i se atribuie opera de creștinare a Egiptului. Această liturghie a circulat în tot Egiptul în limba greacă, în care fusese scrisă pînă în secolul al V-lea cînd credincioșii egipteni, fideli învățaturii și poziției patriarhului lor Dioscur al Alexandriei, s-au constituit în Biserica Coptă, traducînd liturghia Sfântului Marcu în limba lor națională coptă, și punîndu-o pe seama Sfântului Chiril al Alexandriei. Liturghia Sfântului Marcu, în limba greacă, a rămas mai departe în întrebuițarea creștinilor ortodocși din Egipt, care au accentuat învățătura și hotărîrile sinodului de la Calcedon, dar din secolele XI—XIII ea a fost înlocuită definitiv cu liturgiile bizantine a Sfântului Ioan Gură de Aur și a Sfântului Vasile cel Mare. Așa se face că astăzi ea nu se mai folosește nicăieri.

Versiunea coptă a liturghiei Sfântului Marcu, săvîrșită în limba coptă, deși textul ei este dublat și de o traducere arabă, care este limba curentă vorbită de credincioșii copti, este mai lungă și are un caracter mai sobru. De aceea ea se săvîrșește numai în timpul posturilor Paștelui și Crăciunului și la slujbele pentru cei morți². Chiar și în această perioadă ea se folosește destul de rar³. Doar în Egiptul de Sus, mai sînt cîțiva preoți care-și amintesc modul de săvîrșire al acestei liturghii și o întrebuițează. Unii preoți iau rugăciuni din această liturghie și le folosesc la celelalte liturghii sau anafore de schimb. Una din cauzele care contribuie la săvîrșirea tot mai rară a liturghiei Sfântului Chiril este și aceea că nu se păstrează melodiile cîntărilor pe care coptii le moștenesc pe cale tradițională, nescrise, învățîndu-le după ureche de la o generație la alta. Din această liturghie nu se cunosc decît două cîntări care s-au păstrat și anume cea de la sfîrșitul dipticelor și cea de după pomenirea morților⁴.

1. Despre riturile liturgice ale Bisericilor necalcedoniene, vezi Pr. Prof. Ene Braniște, *Cultul Bisericilor creștine vechi din Orient. Liturgiile riturilor orientale*, în «Ortodoxia», XVII (1965), nr. 1, p. 87—90. Cf. Arhim. Zareh Baronian, *Liturghia Bisericii Armene în cadrul celorlalte rituri liturgice răsăritene* (Studiu comparativ). Teză de doctorat, în «Ortodoxia», XXVII (1975), nr. 1, p. 46—54.

2. Vezi I. E. Rahmani, *Les liturgies orientales et occidentales étudiées séparément et comparées entre elles*. Bélyrouth, 1929, p. 418—419.

3. R. Panin, *Les églises orientales et les rites orientaux*, ed. V, Paris, 1955, p. 575 afirmă că această anaforă nu s-ar mai folosi decît în vremea dinaintea Floriilor.

4. O.H.E. Burmester, *The Coptic or Egyptian Church. A detailed description of her liturgical services and the rites and ceremonies observed in the administration of her sacraments*, Le Caire, 1967, p. 47.

În afară de această liturghie, în Biserica Coptă se mai folosesc două anafore de schimb, de origine mai nouă⁵. Prima este atribuită Sfintului Grigore de Nazianz, fiind influențată de liturghiile ritului sirian⁶, și se săvârșește la sărbătorile în cinstea Mîntuitorului și în împrejurări mai solemne. Ea este rezervată mai ales pentru sărbătorile Crăciunului, Bobotezii și Paștelui cînd liturghia se săvârșește la miezul nopții.

A doua anafora este cea numită a Sfintului Vasile cel Mare care a devenit liturghia uzuală a Bisericii Copte, săvîrșindu-se în tot restul anului liturgic. În ceea ce privește originea, această anafora a dat mult de lucru cercetătorilor și liturghiștilor. Marea dificultate provine din faptul că există nu numai o versiune greacă-egipteană sau coptă, ci și una bizantină și una siriană, precum și una armeană și etiopiană⁷. Între varianta greacă-egipteană și cea greacă-bizantină există o strînsă legătură. Anton Baumstark crede că versiunea egipteană este o formă prescurtată a celei bizantine, adoptată la obiceiurile Bisericii egiptene, și deci a doua formă a acestei anafore⁸. Sînt însă și păreri că anafora coptă a Sfintului Vasile ar fi cea autentică reprezentînd prima formă din cele două prelucrate de Sfîntul Părinte. Aceasta fiind mai scurtă și mai veche decît cea bizantină a fost mai bine primită la egipteni⁹. Pentru dovedirea acestei ipoteze, unii cercetători au comparat textele întrebunțate în prezent ținînd cont și de liturghia Sfintului Marcu și a Sfintului Iacob. Aceasta a dus la concluzia că versiunea bizantină mai dezvoltată este aceea care necesită o explicație și nu cea scurtă, coptă. Cu alte cuvinte, forma bizantină mai lungă ar fi o dezvoltare a celei egiptene mai vechi¹⁰. Părerile acestea a fost susținută și de unii liturghiști de renume. Unul din ei afirmă că «simpla suprapunere a textelor care se pretind a fi ale Sfintului Vasile, face evident faptul că redactarea egipteană-greacă sau coptă reproduce sobra anafora originală. Textul lung, sub tripla sa formă — armeană, siriacă și bizantină —, este secundar. Intenția de prelucrare doctrinară este clară de la un capăt la altul»¹¹. Autorul arată că anafora coptă «poartă de la un capăt la altul amprenta literară a Sfintului Vasile. Nu există nici o corectură adusă textului egiptean care să nu reclame geniul său. Dar mai ales transfigurarea doctrina:ă a schemei primare trădează la orice rînd, fermitatea teologului și sufletul arzînd al Sfintului: imnul întreg proclamă cu feroare milostivirile lui Dumnezeu față de umanitate»¹².

5. Pe lîngă acestea mai sînt cunoscute și alte anafore care s-ar fi folosit la început în Biserica Coptă, cum ar fi aceea atribuită Sfintului Matei al cărei text copt a fost editat de Angelicus M. Kropp, *Die Koptische Anaphora des Heiligen Evangelisten Matthäus*, în «Oriens Christianus», Dritte Serie, Bd. 7, Leipzig, 1932, p. 111–125, cu o traducere germană, sau alte neidentificate din care s-au editat și publicat unele fragmente. Vezi, de exemplu, H. Hyvernat, *Canon — Fragmente der altkoptischen Liturgi in «Römische Quartalschrift für Christliche Alterthum und Kirchengeschichte»*, Rome, 1887–1888, p. 330–345; II, p. 20–27; G. P. Sobhy Bey, *Two leaves in the coptic Dialect of Middle Egypt*, Mélanges Maspero II, Orient Grec, Romain et Byzantin, t. LXVII, Le Caire, 1934–1937, p. 245–250. E. Lanne, *Le grand Euchologe du Monastère Blanc*, în «Patrologia Orientalis», t. XXVIII, Paris, 1958, fasc. 2.

6. Pentru această anafora vezi E. Hammerschmidt, *Die Koptische Gregoriananaphora*, Berlin, 1957.

7. Vezi Anton Baumstark, *Geschichte der syrischen Literatur*, Bonn, 1922, p. 78; S. Euringer, *Die althiopische Anaphora des Heiligen Basilus*, în «Orientalia Christiana», XXXVI, (1934), nr. 3.

8. Cf. H. J. Schlz, *Die byzantinische Liturgie*, Freiburg im Breisgau, 1964, p. 22.

9. Vezi A. Raës, *L'authenticité de la liturgie byzantine de Saint Basile*, în «Revue des études byzantines», t. XVI, 1958, p. 158–161.

10. H. Engberding, *Das Eucharistische Hochgebet der Basileios liturgie* în col. «Theologie des Christlichen Ostens», Heft 1, Münster, 1931.

11. Bernard Capelle, *Un témoin archaïque de la liturgie copte de Saint Basile*, în «Bibliothèque du Muséon», nr. 47, Louvain, 1960, p. 47.

12. *Ibidem*, p. 74.

Un alt cercetător și cunoscător al cultului Bisericii Copte arată că numai anafora egipteană a Sfintului Vasile, împreună cu liturghia greacă din secolul IX a Sfintului Marcu și cu cea a Sfintului Ioan Gură de Aur, au păstrat o rugăciune de afierosire a darurilor cu cereri precise pentru sfințire care sînt mai explicite în Liturghia Sfintului Vasile din ritul bizantin, ceea ce ar arăta vechimea anaforei copte a aceluiași sfînt. Textul rugăciunii este următorul: «Doamne, caută spre această piine și spre acest pahar pe care ți le-am pus înainte, pe această sfîntă masă și sfințește-le și le transformă, ca această piine să fie făcută sfîntul Tău Trup, iar acest pahar Singele Tău, spre iertarea păcatelor»¹³. Sînt și liturghiști care admit autenticitatea unei singure anafore aparținînd Sfintului Vasile, dar dintre aceștia unii socotesc că ea este cea coptă¹⁴, iar alții cea bizantină¹⁵.

În realitate credem că este vorba de o singură anaforă care aparține Sfintului Vasile cel Mare, aceea din ritul liturgic bizantin care exprimă bogăția de idei doctrinare proprii acestui sfînt părinte și într-un limbaj teologic identic cu restul operelor sale euhologice sau de altă natură. Anafora coptă care-i poartă numele nu este decît o traducere și o «remaniere a anaforei bizantine a Sfintului Vasile cel Mare»¹⁶, ceea ce explică și deosebirea textuală dintre ele, păstrîndu-se doar schema de bază. Lucrul acesta este posibil dacă avem în vedere faptul că la data separării Bisericii Copte de trunchiul Bisericii Ortodoxe, în a doua jumătate a secolului al V-lea, Liturghia Sfintului Vasile intrase deja în uzul Bisericilor Ortodoxe, fiind probabil întrebuintată și aici, în Egipt. După aceea, trebuie să ținem seama că Sfîntul Vasile cel Mare este tot așa de cinstit și în Biserica Coptă ca în restul creștinătății ortodoxe și chiar dacă, la separarea ei de restul Ortodoxiei, Biserica Coptă nu tradusese această liturghie, ea a făcut-o după aceea. Căci, în ciuda separării lor oficiale, schimburile culturale și religioase sau mai precis împrumuturile dintre cele două grupuri de Biserici nu au încetat. Este un fenomen care de altfel se întîmplă cu tot cultul Bisericii Copte, care păstrează în zestrea sa liturgică toate rugăciunile și imnele existente în practica ei înainte de separare, cu unele remanieri, la care s-au adăugat producțiile liturgice ale monahilor egipteni mai simple și mai puțin speculative decît cele din ritul bizantin. Ba mai mult, printre acestea au pătruns și producții liturgice, mai ales imnografice, din cele proprii ritului bizantin de după separare¹⁷.

O dovadă a traducerii acestei liturghii din limba greacă este și numărul mare de cuvinte și expresii grecești din liturghia bizantină care au rămas intacte în cea coptă. Dintre acestea amintim doar cîteva: Κύριε ἐλέησον (Doamne, miluiește!); Εἰρήνην πάσι (Pace tuturor!); Καὶ τῷ πνεύματι σοῦ (Și Duhului tău); Ἄγιος ὁ Θεός, ἄγιος ὑψιχρότος, ἄγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς (Sfînte Dumnezeule, Sfînte Tare, Sfînte fără de moarte, miluiește-ne pe noi); Πρόσλομεν (Să luăm aminte!); Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἄγιῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν (Mărire Tatălui și Fiului și

13. Vezi O.H.E. Burmester, *An Offeretory-Consacratory Prier in the Greek Liturgy of Saint Mark*, in «B.S.A.C.», XVII (1963–1964), p. 23–35. Cf. H. Engberding, *Neues Licht über die Geschichte des Textes der ägyptischen Markusliturgie*, in «Oriens Christianus», 40 (1956), p. 51–57.

14. Vezi J. M. Hanssens, *Institutiones liturgicae de ritibus orientalibus*, t. III, p. 478–576.

15. H. Engberding, *Das Eucharistische Hochgebet der Basileiosliturgie*. Cf. G. Macarie, *La messe copte. Liturgie copte alexandrine dite de Saint Basile le Grand*, in «Revue de l'Orient Chrétien», IV, (1899), p. 14–43.

16. Vezi Pr. Prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 111.

17. Vezi Pr. Asist. Nicolae Necula, *Doctrina și viața religioasă a Bisericii Copte reflectate în textele ei liturgice (rugăcuni și imne)*, București, 1977, p. 56–59.

Sfintului Duh. Și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.); ἀνάστασις (Înviere); ἄγγελος (inger); παράδεισος (rai); παρθένος (fecioară); κόσμος (lume); προφήτης (profet); ἀπόστολος (apostol); Παντοκράτωρ (Atotstăpînitor); Εἰς ἀνατολὰς βλέψατε (Priviți spre Răsărit!) ș.a.¹⁸

Anafora Sfintului Vasile cel Mare din ritul liturgic copt s-a săvîrșit la început, ca și în celelalte slujbe ale acestei Biserici, în limba coptă, dialectul bohairic, care este ultima fază de dezvoltare a limbii egiptene, adică demotica, scrisă cu caractere grecești la care s-au adăugat șapte semne din alfabetul demotic. Pînă în secolul al XII-lea, s-a întrebuițat numai copta, dar după această dată limba coptă, nemaifiind înțeleasă de nimeni, a trebuit să se folosească în săvîrșirea ei și limba arabă, care apare în cărțile de cult, mai ales din secolul al XIV-lea, pe coloane paralele cu textul copt.

În zilele noastre ea se săvîrșește atît în arabă cit și în coptă, mai ales că se constată o reînviere a acestei limbi de care coptii rămîn așa de atașați. În acest sens a fost scoasă o ediție specială a anaforei Sfintului Vasile în limba arabă, care este o explicare gramaticală și lexicală a limbii copte a acestei slujbe, pentru a înlesni înțelegerea și învățarea ei¹⁹.

În ceea ce privește edițiile anaforei copte a Sfintului Vasile cel Mare, trebuie să arătăm că pînă în secolul al XIX-lea coptii au folosit manuscrisele. Începînd cu această dată textul anaforei Sfintului Vasile cel Mare a apărut împreună cu celelalte două liturghii ale Bisericii Copte, în cartea numită *Evhologiu* (Pievhologhion) sau *Cartea celor trei anafore* (Kitâbul — Khulaghî — Mukaddas) care corespunde *Liturghierului ortodox*, ori în ediții separate.

Edițiile Liturghierului Copt sînt numeroase, iar Anafora Sfintului Vasile nu lipsește din nici una din ele, aflîndu-se cuprinsă la începutul lor. Cele mai importante ediții copte sînt următoarele: Claudiu Labib, *Kitabul-Khulaghîl Mukaddas* (în limba arabă), *Pigon entepievhologhion ethouab* (în limba coptă), adică *Cartea Sfintului Evhologiu*, Cairo, 1902 și 1908; Egumenul Abd-el-Masih-Mihail și Gabriel Abd-el-Masih, în colaborare cu Iusef Girgis, Henein Isak Dimian și Nached Sarkis, *Cele trei anafore ale Sfinților Vasile, Grigorie și Chiril*, Cairo, 1932; Egumenul Atallah Avanos al Moharraqia a scos o ediție cu același titlu și cu același format, Cairo, 1915. Ediții foarte bune ale Liturghierului Copt a scos și societatea Abnâ al-Kanisah, Cairo, 1927, 1936, 1959, 1960.

Textul anaforei Sfintului Vasile cel Mare a fost tradus și editat și în cîteva colecții de texte liturgice sau în ediții aparte. Dintre acestea menționăm pe cele mai importante: J. A. Assemani, *Codex Liturgicus Ecclesiae Universae*, vol. V, liber IV, pars. IV, *Missale Alexandrinum*, Romae, 1754, p. 1—25; E. Renaudot, *Liturgiarum Orientalium Collectio*, vol. I, Frankfurt, 1847, p. 57—85 (textul grec cu traducerea latină); G. Macarie și P. Renaudin, *La messe copte. Liturgie copte alexandrine dite de Saint Basile le Grand*, în «Revue de l'Orient Chretien», IV, 1899, p. 14—43; J. M. Rodwell, *The Liturgies of Saint Basil, Saint Gregory, and Saint Cyril from a coptic manuscript of the thirteenth century*, în «Eastern Christian Association Occasional Paper», 12, London, 1870, p. 25—42; John, Marqnees of Bute, *The Coptic Morning Service for the Lord's Day*, London, 1882, p. 35—117; *The Coptic Liturgy*, o traducere a serviciului

18. O.H.E. Burmester, *The Greek Kirugmata, versicles and responses and hymns in the Coptic Liturgy*, în «Orienta Christiana Periodica», vol. II (1936), nr. 3—4, p. 363—394.

19. Munir Barsum, *Tianafora em Basilios Bolebol* (Introducere la anafora Sfintului Vasile, Cairo, 1964).

tămlierii de dimineața și anaferei Sfântului Vasile cel Mare, ed. de Patriarhia Coptă, Cairo, 1963; H. G. Evelyn Withe, *Monasteries of the Wādī'n-Natrān*, vol. I, New York, 1926, p. 202—206 (rugăciunea euharistică a anaferei Sfântului Vasile cel Mare); A. A. King, *The Rites of Eastern Christendom*, vol. I, Rome, 1948, p. 419—481; *Notre Messe selon la liturgie copte dite de Saint Basile le Grand*, Le Cairo, 1952 (text arab și francez); Serge Beaurecueil, O. P., *La prière eucharistique dans la liturgie égyptienne de St. Basile*, în «Les Cahiers Coptes», 1954, nr. 6, p. 8—12.

Descrieri ale rînduiei anaferei Sfântului Vasile cel Mare sînt redată la A. Forlesque, *Lesser Eastern Churches*, London, 1932, p. 281—285; Donald Atwater, *Catholic Eastern Churches*, Milwaukee, Wisconsin, 1935, p. 140—146; O. H. E. Burmester, *The Egyptian of Coptic Church...*, p. 49—80; Prof. Dr. Teodor Tarnavschi, *Despre cele mai însemnate liturghii ale Bisericii Orientale, mai ales cu privire la cele ce sînt întrebuintate în timpul de față în Biserica Ortodoxă*, în «Candela», 1893, p. 548—555; 605—612; Pr. Prof. Ene Braniște, *Cultul Bisericii creștine vechi din Orient...*, p. 113—155.

Cît privește rînduiala anaferei copte a Sfântului Vasile cel Mare, ea are multe asemănări cu liturghia bizantină a aceluiași sfînt părinte, cît și cu cea siriană a Sfîntului Iacob, deosebindu-se de celelalte două liturghii din ritul liturgic copt: Liturghia Sf. Chiril și anafora Sf. Grigorie. Părțile componente principale ale acestei anafore sînt următoarele: prefața, cuprinzînd rugăciunea euharistică și cea teologică, rugăciunea histologică, care amintește de întrupare și răscumpărare, cuvintele Mîntuitorului de instituire a Euharistiei, anamneza, epicleza, dipticele, frîngerea piinii, rugăciunea domnească, rugăciunea punerii mîinilor, cea pentru iertarea credincioșilor, înălțarea Sfîntelor Daruri, împărțășirea, și concedierea credincioșilor.

Iată textul anaferei Sfîntului Vasile cel Mare din ritul liturgic copt: ²⁰

Diaconul (ridică sfînta cruce și zice): Doamne, miluiește / (de trei ori). Așa, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, auzi-ne și ne miluiește pe noi! Apropiat-vă în ordine! Să stăm cu frică și să privim spre Răsărit! Să luăm aminte!

Poporul: Mila păcii, jertfa laudei.

Preotul (pune pe mîna dreaptă acoperămîntul pe care îl are pe mîna stîngă, ridică acoperămîntul care se află pe Sf. Agneț ²¹ și face cu el de trei ori semnul sfîntei cruci, zicînd): Domnul să fie cu voi! (făcînd semnul crucii spre popor).

Poporul: Și cu duhul tău.

Preotul: Ridicați inimile voastre! (făcînd semnul crucii spre diaconi).

20. Intrucît textul Anaferei Sfîntului Vasile cel Mare, folosit astăzi de copti, este foarte lung cuprinzînd o parte introductivă, numită — Tămierea de dimineață, asemănătoare utreniei din ritul bizantin, una corespunzătoare liturghiei catehumenilor și una corespunzătoare liturghiei credincioșilor din rînduiala bizantină, ne vom reduce numai la traducerea acestei din urmă părți care dealtfel este cea mai importantă și caracteristică Sfîntului Vasile. Pentru traducere ne-am folosit de ediția engleză *The Coptic Liturgy. An English translation of the Service of the Morning offering of Incense and the Liturgy of Saint Basil*. Edited by the Coptic Orthodox Patriarchate, Cairo, 1963.

21. Piinea întrebuintată de copii pentru Sfînta Euharistie numită în arabă *Qurbanah*, este de formă rotundă, asemenea unei prășcuri mai mari, dospită și coaptă în ziua în care are loc Sfînta Liturghie, într-o dependență anexă a bisericii, construită în acest scop. Pe marginea ei este imprimat trisaghionul. În interior sînt imprimate, în 12 pătrate, cruci mici care alcătuiesc împreună o cruce cu brațe egale, proprie coptilor. Cele patru pătrate din mijloc formează *Despotikonul*, în arabă *Ispadikonul*, sau *Spadikonul*, ceea ce ar corespunde intrucitva cu agnețul din ritul bizantin. Piinea este făcută din făină curată de grâu, amestecată numai cu apă și aluat, fiind pregătită numai de un bărbat, de regulă paracliserul, care trebuie să fie curat sufletește și să recite psalmi în timpul pregătirii ei. Vezi O. H. E. Burmester, *op. cit.*, p. 81—82; R. M. Wroolley, *The Bread of the Eucharist*, London, 1913, p. 31—32.

Poporul : Ele sînt cu Domnul.

Preotul : Să mulțumim Domnului (însemnîndu-se pe sine cu semnul crucii).

Poporul : Cu vrednicie și cu dreptate.

Preotul : Cu vrednicie și cu dreptate, căci cu adevărat El este vrednic și drept. Stăpîne, Doamne, Dumnezeuul adevărului, care ești mai înainte de ani și rămii în veșnicie. Cel care locuiești întru cele înalte și privești spre cele de jos; Care ai creat cerurile, pămîntul, marea și toate cele ce sînt în ele; Tatăl Domnului, Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Cel prin Care Tu ai creat toate cele văzute și nevăzute; Care stai pe tronul slavei Tale și Căruia se închină toate sfințele puteri.

Diaconul : Cei care stați jos ridicăți-vă!

Preotul : Înaintea Căruia stau îngerii, arhanghelii, începătoriile, domniile, tronurile, stăpîniile și puterile.

Diaconul : Priviți spre Răsărit!

Preotul : Tu ești Cel înaintea Căruia stau heruvimii cei plini de ochi și serafimii cei cu șase aripi, lăudînd neîncetat, cu glasuri nesfîrșite, zicînd :

Diaconul : Să luăm aminte!

Poporul (cîntă imnul Aspasmos²² cel mic) : Heruvimii se închină Ție și serafimii Te măresc pe Tine, strigînd și zicînd : Sfînt, Sfînt, Domnul oștirilor, cerurile și pămîntul sînt pline de mărirea Ta. (sau următorul) : Doamne, Dumnezeuul puterilor, caută și privește din ceruri, caută și cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta, îndreptează-o și o întărește. Aliluia, Aliluia, Aliluia. Binecuvîntează plantele și ierburile²³. Fă ca mila și pacea Ta să fie pavăză pentru poporul Tău. Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul oștirilor.

Preotul (ia acoperămîntul de pe disc și face cu el semnul crucii, de trei ori, asupra sa, a diaconilor și a poporului, zicînd) : Sfînt, Sfînt, Sfînt ești cu adevărat Tu, Doamne Dumnezeuul nostru, Care ne-ai făcut, ne-ai creat și ne-ai pus în raiul desfătării. Iar cînd nu ne-am supus poruncii Tale, prin ispitirea șarpelui, și am căzut din viața veșnică și am fost izgoniți din raiul desfătării, Tu nu ne-ai părăsit pe noi pînă în sfîrșit, ci ai purtat grijă de noi totdeauna prin proorocii Tăi cei sfinți. Iar la plinirea vremii, Te-ai arătat nouă, celor care stăteam în întunericul și în umbra morții, prin Unul-Născut, Fiul Tău, Domnul, Dumnezeuul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Cel care este de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria.

Poporul : Amin.

Diaconul (ține cădelnița, iar preotul pune în ea o linguriță de tămîie).

Preotul : El a luat trup și s-a făcut om și ne-a învățat calea mîntuirii. El ne-a dat harul nașterii celei de sus, prin apă și prin Duh și ne-a făcut Sie-și popor unit. El ne-a sfințit pe noi prin Duhul Sfînt. El este Cel Care a iubit pe ai Săi, care sînt în lume, și s-a dat pe Sine pentru răsкупărarea noastră din moartea care stăpînea asupra noastră, cu care eram legați și vînduți din cauza păcatelor noastre. El a coborît la iad²⁴ prin Cruce.

Poporul : Amin. Credem.

22. Aspasmosul este unul din numele date cîntărilor liturgice copte și înseamnă imn de pace sau de salutare, care poate fi mai lung sau mai scurt. El se cîntă de obicei cînd se face sărutarea păcii (ἀσπασμός = sărutare).

23. Această cerere se schimbă după anotimpuri și după calendarul Bisericii Copte. De la 10 Paopi la 10 Tobî se spune : plantele și ierburile ; de la 11 Tobî la 11 Paoni : vînturile și cerul ; de la 12 Paoni la 9 Tobî : apele.

24. Textul liturghiei redă noțiunea de «iad» prin cuvîntul «Hades» ceea ce arată influența mitologiei grecești asupra liturghiei Sfîntului Vasile, expresia fiind păstrată întocmai în traducerea coptă.

Preotul : El a înviat din morți a treia zi, s-a înălțat la cer și a șezut de-a dreapta Ta, Părinte. El a fixat o zi pentru răsplata în care va apare să judece toată lumea cu dreptate și să dea fiecăruia după faptele sale.

Poporul : După mila Ta, Doamne, iar nu după păcatele noastre.

Preotul : El a instituit pentru noi această mare jertfă spre evlavie (apoi ridică miinile deasupra cădelniții, zicînd). Pentru că atunci cînd a hotărît să se dea pe Sine însuși spre moarte pentru viața lumii;

Poporul : Credem și nădăjduim.

Preotul : (ia Sf. Agneț în miini, ridică acoperămîntul care este sub el, îl sărută și îl pune pe Sfînta Masă) : El a luat pîinea în miinile Sale sfînte, fără pată, neprihănite, binecuvîntate și dătătoare de viață.

Poporul : Credem că aceasta este cu totul adevărat. Amin.

Preotul (pune mina dreaptă peste Sf. Agneț pe care îl ține în mina stîngă și ridică ochii spre cer) : El a privit spre cer, către Tine, Dumnezeuule, Tatăl Său și Domnul tuturor (face semnul crucii de trei ori asupra Sf. Agneț, zicînd). A mulțumit.

Diaconul : Amin.

Preotul : A binecuvîntat-o.

Diaconul : Amin.

Preotul : A sfințit-o.

Diaconul : Amin.

Poporul : Credem, mărturisim și mărim.

Preotul (frînge ușor Sf. Agneț în trei părți, folosind degetul cel mare, fără să atingă «spadikonul» (partea centrală), și, luînd o parte în mîna dreaptă, zice) : El a împărțit-o și a dat-o sfinților Săi ucenici și Apostolilor Săi cei curați, zicînd : Luați, mîncăți din ea toți, căci aceasta este Trupul Meu (rupe ușor partea din vîrf a Sf. Agneț, cu virfurile degetelor, și o pune pe Sfîntul disc. Își curăță degetele pe Sfîntul Disc ca să nu se lipească de ele vreo pîrticică, zicînd). Care se va frînge pentru voi și pentru mulți și se va da pentru iertarea păcatelor. Faceți aceasta întru pomenirea Mea.

Poporul : Aceasta cu adevărat așa este. Amin.

Preotul : Asemenea și potirul, după cină. El a amestecat vin și apă (făcînd semnul crucii de trei ori). A mulțumit.

Diaconul : Amin.

Preotul : L-a binecuvîntat.

Diaconul : Amin.

Preotul : L-a sfințit.

Diaconul : Amin.

Poporul : Din nou credem, mărturisim și slăvim.

Preotul (atingînd ușor marginea potirului) : El a gustat și a dat Sfinților Săi ucenici și Apostolilor Săi cei curați, zicînd (înclină potirul ușor în chipul crucii) : Luați, beți din el toți (arată cu miinile spre el), căci acesta este Singele Meu al Noului Legămînt care se va vărsa pentru voi și pentru mulți și se va da spre iertarea păcatelor. Faceți aceasta întru pomenirea Mea.

Poporul : Aceasta este întru totul adevărat. Amin.

Preotul : (arată cu miinile spre Sfîntul Trup) : Totdeauna mîncăți din această Pîine (arată spre potir) și beți din acest pahar. Propovăduiți moartea Mea și mărturișiți învierea Mea și aduceți-vă aminte de Mine pînă ce voi veni.

Poporul: Amin. Amin. Amin. Moartea Ta, propovăduim, sfântă Învierea și Înălțarea Ta o mărturisim. Pe Tine te laudăm, Te binecuvîntăm, îți mulțumim și ne rugăm Ție, Dumnezeuul nostru.

Preotul: Aducîndu-ne aminte de patima Sa cea sfîntă, de învierea Sa din morți, de înălțarea Sa la ceruri, de șederea Sa de-a dreapta Ta, Părinte, și de a doua Sa arătare, venind din cer, plin de frică și mărire, Ție îți aducem darurile Tale din ceea ce este al Tău, mai presus de orice condiție, pentru orice condiție și în orice condiție.

Diaconul: Să slujim Domnului cu frică și cu cutremur!

Poporul (plecîndu-se): Pe Tine Te laudăm, pe Tine Te binecuvîntăm, îți slujim și ne rugăm Ție.

Preotul (zice în taină, ingenunchind, această invocație): Și ne rugăm Ție, Doamne, Dumnezeuul nostru, noi nevrednicii slujitorii Tăi. Ne rugăm Ție, prin bunăvreața bunătății Tale, ca Duhul Sfînt să coboare (arată către el apoi către Daruri) peste noi și peste aceste Daruri așezate aici, să le curățească, să le transforme și să le arate sfînte pentru cei sfînți.

Diaconul: Să luăm aminte / Amin.

Poporul (se ridică).

Preotul (însemnează de trei ori pîinea cu semnul crucii): Și această Piine El să o prefacă în Trupul Său cel Sfînt.

Poporul (plecîndu-se zice): Credem.

Preotul (ridică brațele, fiind plecat): al Domnului, Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, care s-a dat pentru iertarea păcatelor și spre viața veșnică, pentru oricine se împărtășește din El.

Poporul: Amin.

Preotul (însemnînd potirul cu semnul crucii, de trei ori, zice): Și acest pahar în cînstitul Singe al Noului Legămînt.

Poporul (plecîndu-se): Credem din nou.

Preotul (ridicînd brațele și plecîndu-se): al Domnului, Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, care s-a dat pentru iertarea păcatelor și spre viața veșnică, pentru oricine se împărtășește din El.

Poporul: Amin. Doamne, miluiește! (de trei ori).

Preotul (acoperîndu-și fiecare mină cu cite un acoperămînt): Învrednicește-ne să ne împărțim cu Sfintele Tale Taine spre sfințirea sufletelor a trupurilor și a duhurilor noastre, ca să devenim un trup și un suflet. Și să avem parte și moștenire cu toți sfînții Tăi care Ți-au plăcut Ție dintru început.

Preotul (rostește cele șapte cereri mici²⁵): Adu-ți aminte, Doamne, de pacea Bisericii Tale, una, sfîntă, universală și apostolică.

Diaconul: Să ne rugăm pentru pacea uneia, sfînte, universale și apostolice Biserici a lui Dumnezeu!

Poporul: Doamne, miluiește!

Preotul (arătînd spre Sfîntul Trup și Sf. Singe): Pe care Ți-ai răscumpărat-o cu cînstitul Singele Hristosului Tău. Păzește-o în pace, pe ea și pe toți episcopii ortodocși care sînt în ea. Mai întîi pomenește, Doamne, pe preasfîntul părintele nostru, prea cînstitul arhiepiscop și patriarhul nostru, ava (N).

25. Este un fel de ectenie cu cereri asemănătoare rugăciunilor de mijlocirile de după epicleză din ritul ortodox.

Diaconul : Să ne rugăm pentru Părintele nostru, Papa (N) papă și patriarh, arhi-episcop al mării cetăți a Alexandriei, și pentru toți episcopii ortodocși.

Poporul : Doamne miluiește.

Preotul : Și pe cei care, împreună cu el, învață cuvântul adevărului întru dreptate. Dăruiește-i pe ei Bisericii Tale cele sfinte ca să păstorească turma Ta în pace. Pomeneste, Doamne, pe egumenii, preoții și diaconii ortodocși.

Diaconul : Rugați-vă pentru egumeni, preoți, diaconi, ipodiasconi și pentru cele șapte trepte ale Bisericii lui Dumnezeu²⁶.

Poporul : Doamne miluiește !

Preotul : Și pentru toți slujitorii și pentru toți cei care sînt în feciorie și curăție, din poporul Tău cel credincios. Pomeneste-ne, Doamne, și ne miluiește pe noi pe toți.

Poporul : Miluiește-ne, Dumnezeuule, Părinte Atotputernice !

Preotul : Adu-ți aminte, Doamne, de paza acestui locaș sfînt al Tău, de toate locașurile și de toate mănăstirile părinților noștri ortodocși.

Diaconul : Rugați-vă pentru paza întregii lumi, a cetății noastre și pentru toate orașele, provinciile, insulele și mănăstirile.

Poporul : Doamne miluiește !

Preotul : Și pentru toți aceia care locuiesc în ele, cu credință în Dumnezeul Milostive Doamne, binecuvîntează apele Fluviului în acest an²⁷.

Diaconul : Rugați-vă pentru creșterea apei în acest an, pentru ca Hristos, Domnul nostru, să o binecuvînteze, să o crească pînă la măsura ei, să bucure fața pămîntului, să ne rabde pe noi, oamenii, să păzească viețuitoarele și să ne ierte păcatele.

Poporul : Doamne miluiește !

Preotul : Adu-le pe ele la măsura lor, cu harul Tău. Veselește fața pămîntului și fă ca ogoarele lui să fie udate, iar roadele lui să fie înbelșugate. Fă-le pe ele bune de semănat și de secerat și îndreptează viața noastră după cuviință. Binecuvîntează cununa anului cu bunătatea Ta, din iubire pentru cei săraci din poporul Tău, pentru văduve, orfani, străini și călători și pentru toți care nădăjduim în tine și căutăm numele Tău cel sfînt, pentru că ochii tuturor nădăjduiesc în Tine, căci Tu le dai lor hrana la bună vreme. Ai grijă de noi, după bunătatea Ta, Tu Cel care dai hrană la tot trupul. Umples inimile noastre de bucurie și veselie, așa încît și noi, avînd îndestulare din toate lucrurile, întotdeauna, să putem crește spre tot lucrul cel bun.

Poporul : Doamne miluiește !

Preotul (arătînd către Sfintele Daruri) : Adu-ți aminte, Doamne, de cei care îți aduc daruri, de cei pentru care sînt aduse și de cei prin care au fost aduse. Dă-le tuturor plata Ta cea cerească.

Diaconul : Rugați-vă pentru aceste sfinte și cinstite daruri, jertfele voastre, și pentru cei care le-au adus pe ele.

Poporul : Doamne miluiește !

Preotul : Pentru că aceasta este porunca Unuia-născut, Fiului Tău, ca să luăm parte la pomenirea sfinților Tăi. Milostive Doamne, pomeneste pe toți sfinții care

26. Cele șapte trepte la care se referă rugăciunea sînt treptele superioare ale ierarhiei în care copții socotesc și pe cele de drept uman sau rangurile administrative. Acestea sînt : diaconul, arhidiaconul, preotul, egumenul, episcopul, mitropolitul, patriarhul.

27. Este vorba de apele Nilului, care, jucînd un rol atît de important în viața țării, este pomenit în rugăciuni.

și-au plăcut Ție dintru început. Pe sfinții noștri părinți: patriarhi, propovăduitorii, evangheliști, martiri, mărturisitori și toate sufletele dreptilor care s-au desăvârșit în credință. Mai ales, pe cea care este sfântă plină de mărire, pururea fecioară, Maica lui Dumnezeu, Sfânta Maria, care a născut cu adevărat pe Dumnezeu Cuvintul; pe Sfântul Ioan Înaintemergătorul, botezătorul și martirul, pe Sfântul Ștefan, arhidiaconul și primul dintre martiri; pe văzătorul de Dumnezeu Evanghelistul Marcu, Apostolul sfânt și martir; pe Sfântul Sever Patriarhul²⁸, pe învățătorul nostru Dioscur²⁹, pe sfântul Atanasie Apostolicul, pe Sfântul Petru, sfințitul martir și papă, pe Sfântul Ioan Gură de Aur, pe Sfântul Teodosie, pe Sfântul Teofil, pe Sfântul Demetrius, pe Sfântul Chiril, pe Sfântul Vasile, pe Sfântul Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, pe sfântul Grigorie Taumaturgul și pe sfântul Grigorie Armeanul (Luminătorul). Pe cei trei sute optsprezece adunați la Niceea, pe cei 150 de la Constantinopol, și pe cei 200 de la Efes³⁰. Pe dreptul nostru părinte, avă Antonie; pe dreptul avă Paul, pe cei trei sfinți părinți Macarie și pe toți urmașii lor, purtători ai crucii. Pe părintele nostru avă Ioan Egumenul și pe părintele nostru avă Bișoi, omul desăvârșit și iubit care a spălat picioarele Bunului nostru Mîntuitor. Pe părintele nostru avă Paul de Tammuh și Ezechi discipolul său, pe cei doi frați, sfinții Maxim și Dometie, pe cei 49 de martiri — bătrînii din Shihit, pe prea Sfântul părinte Moise și pe Ioan Kame preotul, pe părintele nostru Daniel Egumenul și pe părintele nostru avă Isidor preotul, discipolul său, pe părintele nostru avă Pahomie, părintele chinoriților și pe Teodor discipolul său, pe părintele nostru Senute arhimandritul și pe avă Wissa, discipolul său. Și pe tot corul sfinților Tăi, cu ale căror rugăciuni și mijlociri, miluiește-ne pe noi pe toți. Și ne păzește pentru numele Tău cel sfânt care se cheamă asupra noastră.

Diaconul: Citeții să rostească numele părinților noștri, sfinții patriarhi care au adormit, pentru ca Domnul să odihnească toate sufletele lor și să ne ierte păcatele noastre.

Preotul (rostește în taină dipticele): Pomeniște, Doamne, pe toți cei care au adormit și s-au odihnit în preoție și pe toți credincioșii. Binevoiește, Doamne, și odihnește toate sufletele lor în sinul sfinților noștri părinți, Avraam, Isaac și Iacob. Așază-i pe ei în pășuni verzi, cu ape pline de odihnă, în raiul desfătării în locul de unde a fugit toată înfrustarea, durerea și suspinul, în lumina sfinților Tăi. (Pune o linguriță de tămîie în cădelniță și pomeniște pe toți cei adormiți. În timpul vacanței scaunului de patriarh sau episcop, datorită morții acestora, preotul zice): Pomeniște, Doamne, sufletul părintelui nostru, patriarhul avă (N).

Diaconul: Rugați-vă pentru sufletul venerabilului nostru părinte binecuvîntatul avă (N), pentru ca Domnul Dumnezeu să-l odihnească în sinul sfinților noștri Avraam, Isaac și Iacob, în raiul desfătării, iar nouă să ne ierte păcatele.

28. Este vorba de Sever, patriarhul Antiohiei, unul din corifeii monofizitismului, care, deși nu figurează printre patriarhii Bisericii Copte, a primit numele de «Alexandrinul», deoarece a studiat în Alexandria și a murit în Egipt, în 538. El este însă considerat de copți ca marele lor teolog și sfânt, fiind inclus în dipticele din Liturghierul copt.

29. Patriarhul Bisericii din Alexandria care a fost condamnat de Sinodul IV ecumenic (451) pentru nerenunțarea la crezta monofizită, sfânt care este în mare cinste la copți.

30. Așa cum se știe, copții admit numai primele trei sinoade ecumenice, pe celelalte patru socotindu-le neesențiale pentru viața și doctrina Bisericii, mai ales că Sinodul IV a condamnat învățătura și pe patriarhul lor, Dioscur. Cu toate acestea, sfintele moaște și icoane sînt în mare cinste la copți deși învățătura referitoare la ele a fost fixată abia la sinodul al VII-lea ecumenic (787).

Poporul: Doamne miluiește!

Preotul: Binevoiește, Doamne, ca sufletul său să se odihnească cu sfinții Tăi. **Indurate** Doamne, ridică-ne un păstor bun ca să păstorească pe poporul Tău în curăție și dreptate. (La pomenirea celor adormiți, el rostește următoarea diptică). Pe aceștia, și pe toți cei ale căror nume le-am pomenit, precum și aceia ale căroră nu le-am pomenit, pe cei care sînt în gindurile noastre, ale tuturor, și pe cei care nu sînt, pe cei care au adormit și s-au odihnit în credința lui Hristos (pomenește numele celor adormiți și pune o linguriță de tămîie în cădelniță, avînd mina acoperită cu un acoperămînt).

Diaconul: Rugați-vă pentru părinții și frații noștri care au adormit, sfinții noștri părinți arhiepiscopi, părinții noștri episcopi, părinții noștri preoți, frații noștri diaconi, părinții noștri călugări și frații noștri credincioși; pentru odihna tuturor creștinilor pentru ca Hristos, Dumnezeuul nostru, să-i odihnească toate sufletele lor, în raiul desfătării, iar pe noi să ne miluiască și să ne ierte păcatele noastre.

Poporul: Doamne, miluiește!

Preotul (rostește restul rugăciunii de mijlocire pentru cei morți): Scoală trupurile lor în ziua pe care ai rinduit-o, după făgăduințele Tale cele adevărate. Dă-le lor să se bucure de făgăduințele Tale: cele ce ochiul n-a văzut, urechea nu a auzit și la inima omului nu a ajuns, aceea ai pregătit, Dumnezeule, celor ce iubesc numele Tău. Căci nu este moarte pentru robii Tăi, ci plecare din această viață. Iar dacă vreo nepăsare sau slăbiciune i-a surprins pe ei ca muritori, ca unii care au purtat trup și au trăit în această lume, ca un Dumnezeu bun și iubitor de oameni, binevoiește Doamne ca robii Tăi, credincioșii ortodocși, care sînt în lume, de la Răsărit la Apus, de la Miazănoapte la Miazăzi, fiecare după numele său, să se odihnească. Pentru că nimeni nu este fără de păcat chiar dacă numai o zi ar fi viața lui pe pămînt. Odihnește Doamne, pe toți aceia ale căror suflete le-ai luat și fă-i să dobîndească împărăția cerurilor. Iar nouă, dăruiește-ne desăvîrșirea creștină, care este bineplăcută înaintea Ta. Dă-le lor și nouă parte și moștenire la odihna sfinților Tăi.

Diaconul: Rugați-vă pentru marele ava Antonie, dreptul ava Paul, pentru cei trei sfinți Macarie, pentru ava Ioan cel Mic, ava Bișoi, ava Paul, cei doi sfinți romani, Maxim și Dometie, ava Moise, ava Ioan Kame, ava Daniel, ava Isidor, ava Pahomie, ava Șenute, ava Pafnutie, ava Barsuma³¹ și ava Teji. Și pentru toți care drept au învățat cuvîntul adevărului, pentru episcopii ortodocși, preoți, diaconi, clerici și mireni, pentru aceștia și pentru toți ortodocșii.

Poporul: Binecuvîntarea lor cea sfîntă să fie cu noi cu toți. Amin. Mărire Ție, Doamne, Doamne miluiește, Doamne miluiește; Doamne, dă-ne binecuvîntarea Ta, Doamne, apără-ne. Amin.

Preotul: Pe aceia, Doamne, ale căror suflete le-ai luat, odihnește-i în raiul desfătării, în pămîntul viețuirii veșnice, în Ierusalimul cel ceresc, de dincolo. Iar pe noi, care sîntem străini în acest loc, păzește-ne în credința Ta și dăruiește-ne nouă pacea Ta pînă în sfîrșit. Călăuzește-ne întru împărăția Ta pentru ca întru aceasta și în toate să se preamărească, să se binecuvînteze și să se înalțe marele și prea

31. Unul dintre călugării copti cinstit ca sfint pentru că s-a împotrivit hotărîrilor sinodului al IV-lea ecumenic.

Sfântul Tău nume, împreună cu Iisus Hristos, Fiul Tău iubit, și cu Duhul Sfânt. (Se pleacă spre ceilalți preoți și diaconi, fără să-i binecuvinteze cu semnul crucii). Pace tuturor.

Poporul : Și cu Duhul tău.

Preotul : Să mulțumim Dumnezeui atotputernic, Tatăl Domnului, Dumnezeui și Mintuitorului nostru, Iisus Hristos, pentru că ne-a învrednicit și acum să stăm în acest loc sfânt și să înălțăm mâinile noastre, și să slujim numelui Său cel Sfânt. Să ne rugăm Lui pentru ca să ne învrednicească de împărtășirea și creșterea dumnezeieștilor și nemuritoarelor Sale Taine.

Poporul : Amin.

Preotul (ia Sfântul Trup, îl așează în palma stângă și arată spre el cu mâna dreaptă) : Sfântul Trup. (Înmoaie degetul în Sfântul Sînge și însemnează o dată cu semnul crucii zicînd) : Și Cînstitul Sînge.

Poporul : Ne închinăm Sfântului Tău Trup și Cînstitului Tău Sînge.

Preotul (Însemnează Sf. Trup de două ori cu semnul crucii, în părțile de sus și de jos, zicînd) : Care sînt ale Hristosului Său, Domnul atotputernic, Dumnezeui nostru.

Diaconul : Amin. Amin. Rugați-vă !

Poporul : Doamne, miluiește !

Preotul : Pace tuturor !

Poporul : Și duhului tău.

Preotul (Împărțind Sfântul Trup, zice) : Stăpîne Doamne, Dumnezeui nostru, cel mare, veșnic și minunat în slavă, păzitorul legămîntului Tău și milei față de cei care Te iubesc din toată inima ; Care ne-ai dat nouă mîntuire din păcatele noastre prin Unul-Născut, Fiul Tău, Iisus Hristos, Domnul nostru și viața tuturor. Ajutorul celor care caută acoperămîntul Tău, nădejdea celor care strigă către Tine. Înaintea căruia stau mii și mii și zeci de mii de sfinți îngeri și arhangheli, heruvimii, serafimii și toate mulțimile nenumărate ale puterilor cerești. Dumnezeui, care ai sfințit aceste daruri care sînt puse înainte, prin pogorîrea Sfântului Duh asupra lor, și le-ai curățat pe ele, curățește-ne și pe noi, Doamne, de păcatele nevăzute și văzute. Fă ca toate gîndurile care sînt neplăcute bunătății Tale, Dumnezeui, iubitorule de oameni, să fie depărtate de la noi. Curățește sufletele noastre, trupurile noastre, duhurile noastre, inimile și ochii noștri, înțelegerea noastră, gîndurile și intențiile noastre, pentru ca, cu inimă curată, cu duh luminat, cu față nerușinată, cu credință fără ipocrizie, dragoste desăvîrșită și nădejde tare, să îndrăznim cu încredere și fără frică a Te ruga pe Tine, Dumnezeui cel Sfânt, Tată care ești în ceruri, și zice : Tatăl nostru.

Poporul : Tatăl nostru.

Preotul (zice în taină această rugăciune) : Ne rugăm Ție, Sfinte și Bunule Părinte, care iubești bunătatea, nu ne duce în ispită nici nu lăsa ca vreo nedreptate să pună stăpînire pe noi, ci ne izbăvește de lucrurile cele zadarnice și de gîndurile, gesturile, privirile și de atingerile de acestea. Înfrînează și alungă de la noi pe ispititorul. Zădărnicește acțiunile lui sădite în noi și taie de la noi toate cauzele care duc la păcat. Izbăvește-ne pe noi cu puterea Ta cea sfîntă prin Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine cinstea, mărtrea și închinăciunea, în veci. Amin.

Diaconul : Capetele voastre Domnului să le plecați !

Poporul : Ție, Doamne !

Preotul (zice în taină rugăciunea plecării către Tatăl): Darurile care aparțin Fiului Tău, Unul-Născut, Domnul, Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, sînt desăvîrșite. Noi am mărturisit patima Sa cea mîntuitoare, am propovăduit moartea Lui, am văzut în inima Lui, iar Taina este împlinită: Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeule Atotputernice, pentru că mila Ta este mare peste noi, căci Tu ne-ai pregătît nouă acele lucruri pe care îngerii doresc să le vadă. Ne rugăm și implorăm bună-tatea Ta, Iubitorule de oameni, așa cum ne-ai curățit pe noi, și ne unește cu Tine, prin împărțășirea noastră cu Tainele cele cerești, ca să ne ulem de Duhul Sfînt întăriți în dreapta Ta credință, umplîndu-ne de dorința spre adevărata Ta dragoste și mărturisind totdeauna slava Ta, prin Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. **Amin.**

Diaconul: Să luăm aminte cu frică la Dumnezeu!

Preotul: Pace tuturor!

Poporul: Și cu duhul tău.

Preotul (rostește în taină rugăciunea de dezlegare către Tatăl): Stăpîne Doamne, Dumnezeule Atotputernic, tămăduitorul sufletelor noastre, al trupurilor noastre și al duhurilor noastre; Tu ești Cel Care ai zis către părintele nostru Petru, prin gura Unuia-născut, Fiului Tău, Domnul, Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos: «Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea și porțile iadului nu o vor birui și-ți voi da cheile împărăției cerurilor», sau: «Oricît veți lega pe pămînt vor fi legate și în cer și oricîte veți dezlega pe pămînt vor fi dezlegate și în cer». Și acum, Doamne, fă ca slujitorii Tăi, părinții, frații și a mea nevrednicie să fie dezlegați prin gura mea, cu Duhul Tău cel Sfînt, Bunule și iubitorule de oameni. **Dumnezeule, cel Care porți păcatele lumii, începe prin a primi pocăința slujitorilor Tăi — lumină a înțelegerii și a iertării păcatelor.** Pentru că Tu ești Dumnezeu, îndurat și milostiv; Tu ești îndelung răbdător, bogat în milă și drept. Și dacă am păcătuit împotriva Ta, în cuvînt sau în faptă, șterge și iartă ca un Dumnezeu iubitor de oameni. **Dumnezeule, dezleagă-ne pe noi și tot poporul Tău.** (Aici preotul pomenește în taină pe cei pe care vrea, dintre vii și morți, apoi continuă). Pomenește, Doamne, și a mea nevrednicie și iartă-mi păcatele mele cele multe și unde a sporit fărădelegea, harul Tău să se înmulțească. Și să nu lipsească păcatele mele și lucrurile urite ale inimii mele pe poporul Tău de harul Duhului Tău celui Sfînt. Dezleagă-ne de orice păcat, de orice cursă și de orice împotrivire și de orice jurămint strîmb și de orice întîlnire cu ereticii și cu păgîinii. Dă-ne, Doamne, minte și putere să înțelegem că trebuie să fugim totdeauna de răul celui protivnic. Dă-ne să face voia Ta pururea. Scrie numele noastre împreună cu ale tuturor cetelor sfinților Tăi în împărăția cerurilor, prin Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine cinstea, puterea și mărirea în veci. **Amin.** (Rostește în taină cererile de mijlocire pentru pace și pentru sfinții părinți, apoi continuă). Adu-ți aminte de roadele noastre și le binecuvîntează.

Diaconul (înălțînd Sfînta cruce): **Amin. Amin. Amin.** Păzește-le cu adevărat și în duhul Tău. Să luăm aminte cu frică la Dumnezeu!

Poporul (cu capul plecat): Doamne, miluiește! (de trei ori).

Preotul (avînd capul plecat, ridică Spadiconul în înălță și zice): Sfintele Sfinților. (Ține Spadiconul cu virfurile degetelor mari și arătătoare, face cu el semnul crucii peste potir, atinge Sfîntul Singe cu el, îl ridică și face cu el semnul crucii asupra Sfîntului Trup, zicînd): **Binecuvîntat să fie Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.**

Poporul (ridică capul și răspunde, zicînd): Amin. Unul este Tatăl Sfînt, unul este Fiul Sfînt, unul este Duhul Sfînt. Amin.

Preotul : Pace tuturor.

Poporul : Și duhului Tău.

Preotul (atingînd restul Sfîntului Trup cu Spadiconul, zice): Sfîntul Trup și cinstitul Singe al lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Amin.

Poporul : Amin.

Preotul : Sfîntul și cinstitul Trup și adevăratul Singe al lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Amin.

Poporul : Amin.

Preotul (însemnînd Sfîntul Singe cu Spadiconul și lăsîndu-l în potir, zice): Trupul și Singele lui Emanuel, Dumnezeuul nostru. Acesta este cu totul adevărat. Amin.

Poporul : Amin. Credem.

Preotul (ridică sfîntul disc cu amîndouă miinile și zice Mărturisirea de credință): Amin. Amin. Amin. Cred, cred, cred și mărturisesc pînă la ultima suflare că acesta este Trupul cel dătător de viață pe care Unul-născut, Fiul Tău, Domnul, Dumnezeuul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, l-a luat din Doamna noastră, împărăteasa noastră a tuturor, Maica lui Dumnezeu, Sfînta, Curata Maria. El l-a făcut una cu dumnezeirea Sa fără amestecare, fără confuzie, fără stricare. El a făcut o bună mărturisire înaintea lui Pontius Pilat. S-a dat pe Sine pentru noi toți pe lemnul Sfîntei cruci, de bună voie Sa. Cu adevărat cred că dumnezeirea Lui nu s-a separat de umanitatea Lui nici un moment, nici o clipire de ochi. Trupul Său a fost dat pentru noi toți, spre mîntuire și iertarea păcatelor și spre viața veșnică, pentru cei care participă la acesta. Cred. Cred. Cred că aceasta este cu totul adevărat. Amin.

Diaconul (ținînd crucea în mîna dreaptă și un acoperămint pliat deasupra, în forma unui triunghi, cu amîndouă miinile, asemenea unui heruvim sau serafim, care își acoperă fața lor de la slava lui Dumnezeu, zice): Amin. Amin. Amin. Cred. Cred. Cred că aceasta este cu totul adevărat. Amin.

Rugați-vă pentru noi și pentru toți creștinii care ne cer nouă să-i pomenim în casa lui Dumnezeu. Pacea și dragostea lui Iisus Hristos să fie cu voi. Cîntați laude! Aliluia. Rugați-vă pentru vrednicia împărtășirii din aceste sfînte, curate și cerești Taine.

Preotul (așează în acest timp Sfîntele Daruri pe disc, își curăță miinile de orice pătîcică și zice restul Mărturisirii cu capul plecat): Toată mărirea, toată cinstea și toată închinăciunea se cuvin totdeauna Sfîntei Treimi, Tatălui, Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Poporul : Slavă Ție, Doamne, slavă Ție (apoi cîntă psalmul 150).

Preotul (continuă în taină): Învrednicește-ne pe noi, pe toți, Doamne, să ne împărtășim din Sfîntul Tău Trup și din Cinstitul Tău Singe, spre sfințirea sufletelor, a trupurilor și a duhurilor noastre și spre iertarea păcatelor noastre și a fără-delegilor, ca să devenim un trup și un suflet cu Tine. Slavă Ție, împreună cu bunul Tău Părinte și cu Duhul Sfînt, în veci. Amin. (Preotul se cuminecă pe sine din Sfîntul Trup, apoi împărtășește pe diaconi și restul credincioșilor, zicînd): Trupul lui Emanuel, Dumnezeuul nostru. Acesta este cu totul adevărat. Amin. (La împărtășirea cu Sfîntul Singe, zice): Singele lui Emanuel, Dumnezeuul nostru. Acesta este cu totul adevărat.

Amin. (În cazul în care dă Sfintul Trup amestecat cu Sfintul Singe, ceea ce se întâmplă foarte rar, zice): Trupul și Singele lui Emanuel, Dumnezeu nostru. Acesta este cu totul adevărat. Amin. (Cei care se împărtășesc răspund de fiecare dată: Cred).

Preotul (după împărtășire, poartă sfintul disc și se întoarce spre apus, către popor și-l binecuvintează în semnul crucii, zicînd): Sfintele Sfinților.

Poporul: Binecuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului.

Preotul (se întoarce spre altar, binecuvintează încă o dată poporul cu semnul crucii și continuă cu împărtășirea).

Poporul (cîntă Psalmul 150, repetînd după fiecare stih Aliluia și încheind astfel): Slavă Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin. Aliluia. Slavă lui Dumnezeu. Iisus Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, auzi-ne și ne miluiește. (Dacă este timp, se cîntă tot ceea ce este potrivit momentului).

Preotul (după împărtășire, spălînd sfintele vase și mîinile, zice următoarea Rugăciune de mulțumire către Tatăl): Gura noastră s-a umplut de laudă și limba noastră de bucurie, pentru că ne-am împărtășit din nemuritoarele Tale Taine, Doamne. Căci ceea ce ochiul n-a văzut, nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu a ajuns, Tu, Dumnezeule, ai pregătit celor care iubesc numele Tău cel Sfînt. Iar Tu Te-ai arătat lor ca un prunc în Biserica Ta cea sfîntă. Da, Părinte, căci așa a plăcut ochilor Tăi, fiindcă ești plin de milă și Ție slavă și cinste înălțăm Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Diaconul: Capetele noastre Domnului să le plecăm!

Poporul: Ție, Doamne.

Preotul (rostește rugăciunea plecării față de Tatăl): Doamne, fii cu robii Tăi, cei care slujesc Ție, umbli printre ei și ajută-i în tot lucrul cel bun. Înnobilează inimile lor mai presus de orice gînd rău, pămîntesc. Dă-le lor să trăiască și să gîndească lucruri care aparțin vieții și să înțeleagă lucrurile Tale, prin Fiul Tău, Unul-Născut, Domnul, Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Căruia noi și tot poporul strigăm cu glas mare și zicem: Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru.

Poporul: Doamne miluiește! (de trei ori).

Preotul (după ce spală sfintele vase, ia puțină apă sfințită în pumni și zice): Înger al acestei jertfe, care zbori întru cele de sus cu această laudă a noastră, pomeneste-ne pe noi înaintea Domnului, ca să ne ierte păcatele noastre. (Stropește cu apă altarul, trece mina udă peste fața sa și peste a preoților slujitori și pune mina pe capetele credincioșilor. Apoi rostește binecuvîntarea finală): Dumnezeu să ne miluiască și să ne binecuvînteze; Domnul să lumineze fața Sa spre noi și să ne miluiască. Doamne, mîntuiește poporul Tău, binecuvîntează moștenirea Ta, paște-o pe ea și înalță-o în veci. Înalță fruntea creștinilor cu puterea de viață dătătoare a crucii. Pentru rugăciunile și mijlocirile dăruite nouă totdeauna de Doamna și Stăpîna noastră a tuturor, Maica lui Dumnezeu, Sfîntă și Curată Maria, de cei trei mari luminători Mihail, Gabriel și Rafael; de cele patru viețuitoare netrupești și de cei douăzeci și patru de preoți, de toate oștirile cerești, de Sfîntul Ioan Botezătorul, de cei o sută patruzeci și patru de mii, de domnii și părinții mei apostoli, de cei trei sfinți tineri, de sfîntul Ștefan, de văzătorul de Dumnezeu, Evanghelistul Marcu, Sfînt și martir, de Domnul și stăpînul meu, Sfîntul Gheorghe, de Sf. Teodor, Mercurie iubitorul de Hristos, de Sf. Ava și Mina și de toate cetele martirilor; de dreptul și marele părinte Sfîntul Antonie, dreptul

Pavel și cei trei sfinți Macarie. De părintele nostru Sf. Ioan, părintele nostru, Sf. Bișoi, părintele nostru Sf. Pavel de Tammuh, de cei doi părinți ai noștri Maxim și Demeție; de părintele nostru Sf. Moise, și de cei patruzeci și nouă de martiri; de șirurile purtătorilor de cruce, de drepti, de toate fecioarele înțelepte, de îngerul zilei acesteia, de îngerul acestei sfinte jertfe, de sfântul (al cărui hram îl poartă biserica) și de binecuvântarea Maicii lui Dumnezeu, sfânta și Curata Maria, cea dintii și cea din urmă, de binecuvântarea Duminicii, ziua bunului nostru Mântuitor. Binecuvântarea lor cea sfântă, harul lor, puterea lor, darul lor, dragostea lor și ajutorul lor să fie mereu cu noi. Amin. Hristoase, Dumnezeul nostru, Împăratul păcii, dă-ne nouă pacea Ta; fă ca pacea Ta să rămână peste noi. Căci a Ta este puterea, slava și binecuvântarea în veci. Amin.

Poporul și slujitorii: Tatăl nostru.

Preotul: Mergeți în pace și pacea Domnului să fie cu voi.

Poporul (sărută Sfânta masă, o înconjoară o dată zicind psalmul 46: «Toate poamele bateți din palme...», distribuie anafora și concediază pe credincioși cu pacea Domnului).

Pr. Lect. Dr. N. NECULA

DOCUMENTARE

SFÎNTUL APOSTOL ANDREI ÎN TRADIȚIA ROMÂNILOR — MĂRTURIE A VECHIMII CREȘTINISMULUI ȘI A CONTINUITĂȚII NOASTRE PE ACESTE MELEAGURI

Inceputurile creștinismului în țara noastră sînt în strînsă legătură cu Sf. Apostol Andrei, care, după o străveche tradiție a predicat în Scythia Minor (Dobrogea de azi). Învățătura creștină s-a dezvoltat și s-a răspîndit apoi în așa măsură, încît în secolele III-IV a ajuns la o mare înflorire, cînd în metropola Daciei Pontice funcționa o episcopie — cea mai veche organizație bisericească cunoscută pînă acum pe pămîntul Patriei noastre — condusă, în acel timp, de iluștri ierarhi tomitani, care au strălucit prin viață sfîntă și alese preocupări teologice și literare.

I. Sfîntul Apostol Andrei în Sfintele Evangheli

Sfîntul Andrei, cel «întii chemat», fratele lui Simon Petru, fiul unui pescar din Betsaida Galileii, a fost unul din cei 12 apostoli aleși de Mîntuitorul. Începutul misiunii sale de o frumusețe impresionantă a avut loc a doua zi după Botezul Domnului. Astfel, pe cînd Sf. Ioan Botezătorul stătea pe țărmul Iordanului cu cei doi ucenici ai săi, între care era și Andrei, Mîntuitorul trece pe lîngă ei. Sfîntul Ioan îl zărește și îl recunoaște zicînd: «Iată Mielul lui Dumnezeu!» (Ioan I, 36). Cei doi ucenici auzind această mărturisire, n-au spus nimic, dar au pornit după Iisus. Cînd Iisus a observat că ei îl urmează i-a întrebat: «Ce căutați? Iară ei i-au zis: Rabbi (ce se înțuiește Învățătorule), unde locuiești? El le-a zis: Veniți și vedeți. Au mers deci și au văzut unde locuia; și au rămas la El în ziua aceea și era ca la ceasul al zecelea. Unul din cei doi care auziseră de la Ioan și veniseră după Iisus era Andrei, fratele lui Simon Petru. Acesta a aflat întii pe Simon, fratele său, și i-a zis: «Am aflat pe Mesia, care se înțuiește Hristos» (Ioan I, 38—41).

Alegerea Sfîntului Andrei ca apostol este relatată de Sf. Evanghelist Matei în felul următor: Pe cînd Mîntuitorul «umbla pe lîngă Marea Galileii, a văzut doi frați, pe Simon care se numește Petru și pe Andrei, fratele lui, care aruncau mreaja în mare, căci erau pescari. Și le-a zis: «Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni. Iar ei, îndată lăsînd mrejele, au mers după El» (Matei IV, 18—20; cf. și Marcu I, 16—18).

Sfintele Evanghelii mai pomenesc pe Sf. Apostol Andrei cu următoarele prilejuri :

— La înmulțirea piinilor, cînd se menționează că «unul din ucenicii lui Iisus, Andrei, fratele lui Simon Petru, îi spune : este aici un băiat care are cinci piini de orz și doi pești» (Ioan VI, 8—9).

— După învierea lui Lazăr, cînd niște elini (greci) au rugat pe Filip să le înlesnească întîlnirea cu Iisus și «Filip a venit și i-a spus lui Andrei, iar Andrei și Filip au venit și i-au spus lui Iisus» (Ioan XII, 22).

Icoană din sec. XVIII din colecția de artă a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului

II. Sfântul Apostol Andrei, propovăduitor al Evangheliei în Scythia Minor

Împreună cu ceilalți Apostoli și Sf. Andrei a fost trimis de Mîntuitorul la propovăduire (Matei X, 1—4), împlinindu-se în felul acesta testamentul: «Drept aceea mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-i, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh» (Matei XXVIII, 19). Și astfel trăgîndu-se la sorți, Sfîntului Andrei i-a căzut pentru propovăduire Scythia (Dobrogea de azi)¹.

Tradiția că Scythia Minor a fost evanghelizată de Sf. Apostol Andrei, a fost subliniată pentru prima oară de marele teolog alexandrian *Origen* († 254), prin cuvintele: «Cînd sfinții Apostoli și ucenici ai Mîntuitorului nostru s-au răspîndit în toată lumea, Toma, după cum spune tradiția a primit (prin tragere la sorți) Parția, iar Andrei Scitia...»². Descriind același fapt, părintele istoriei bisericești, episcopul Eusebiu de Cezareea († 340) spune: «...Cînd Sfinții Apostoli și ucenici ai Mîntuitorului nostru s-au răspîndit în toată lumea, lui Toma i-a căzut la sorți, cum spune tradiția, Parthia, iar lui Andrei Scythia...»³.

În *Doctrina syriacă a Apostolilor* se arată că teritoriile evanghelizate de Sf. Apostol Andrei «sînt Niccea, Nicomedia, Bithynia și... Gothia»⁴, «nume sub care trebuie să înțelegem regiunea de est a Daciei Carpatice»⁵.

Într-o *Omilie* a lui Pseudo Atanasie se arată că Sf. Andrei «a făcut misiune printre greci și barbari»⁶, «între care puteau fi socotii și *sciții*»⁷, iar scriitorul *Hipolit Romanul* menționează că «Andrei a vestit (cuvîntul Evangheliei) sciților și tracilor»⁸.

Sf. Apostol Pavel, în Epistola sa către Coloseni, remarcă faptul că și *sciții* au auzit cuvîntul Domnului, scriînd că: «nu mai este grec și iudeu, tăiere împrejur și ne-tăiere împrejur, barbar, *scit*, rob ori liber, ci toate și întru toți Hristos» (Col. III, 11).

Pătimirea Sfîntului Apostol Andrei, descrisă la 30 noiembrie, în *Sinaxarul Bisericii Constantinopolitane*, menționează că: «acesta (Sf. Andrei) a predicat în Pont, Tracia și Scythia»⁹.

O altă variantă a *Vieții Sf. Andrei*, din același Sinaxar, spune: «Lui Andrei, celui întii chemat, i-au căzut la sorți Bithinia, părțile Pontului Euxin (Marea Neagră) și ale Propontidei (Marea de Marmara), cu cetățile Calcedon și Bizanț, Macedonia, Tracia și regiunile care se întind pînă la Dunăre...»¹⁰.

Un izvor care se păstrează în *Sinaxarul* amintit mai sus, arată că la Odysos sau Odessos (Varna de azi), Sf. Apostol Andrei a hirotonit episcop pe ucenicul său *Amplias*

1. H. Leclercq, *Mesie*, în «Dictionnaire d'Archeologie chrétienne et de Liturgie», t. XI, 1, Paris, 1933, col. 501.

2. *Din cartea a III-a a comentariilor lui Origen la Geneză*, în «Fontes ad historiam daco-romaniae pertinentes», I, București, 1964, p. 717.

3. Eusebiu din Cezareea, *Istoria bisericească*, III, 1, în «Fontes historiae daco-romaniae», II, București, 1970, p. 15.

4. W. Curetan, *Ancient Syriac Documents*. London, 1864, p. 34, apud D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României*, ediția a doua, București, 1967, p. 489.

5. Pr. Prof. I. Rămureanu, *Noi considerații privind pătrunderea creștinismului la Traco-Geto-Daci*, în «Ortodoxia», an. XXVI (1974), nr. 1, p. 169.

6. D. M. Pippidi, *op. cit.*, p. 489.

7. Pr. Prof. I. Rămureanu, *op. cit.*, p. 169.

8. Hipolit Romanul, *Despre cei doisprezece Apostoli*, în «Fontes ad historiam...», vol. I, p. 713.

9. *Sinaxarium Ecclesiae Constantinopolitane*, ed. H. Delehaye (Propylaeum ad Acta Sanctorum Novembris), Bruxelles, 1902, col. 265—266, apud Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 170.

10. Apud, *ibidem*.

sau *Apian*¹¹, probabil fiind cel amintit de Sf. Ap. Pavel în epistola către Romani (XVI, 8)¹².

Această tradiție a fost reluată și consemnată, în secolul al VIII-lea, de monahul Epifanie, care, prezentînd viața Sfințului Andrei, sublinia că acest apostol, în activitatea sa misionară, amintește și de sciți¹³. În secolul al XIV-lea, istoricul bizantin Nichifor Calist arată că Sf. Apostol Andrei a trecut din provinciile Asiei Mici Capadocia, Galatia și Bithinia în «pustiurile scitice»¹⁴, care «puteau fi situate în Scythia Major (sudul U.R.S.S. sau mai degrabă în Scythia Minor sau în Dacia Pontică (Dobrogea), de la gurile Dunării»¹⁵. S-a afirmat «că drumul cel mai ușor de a merge în Scythia Major era prin Scythia Minor»¹⁶.

Nichifor Calist ne mai informează că «după ce Apostolul Andrei a predicat în cetățile Pontului sting locuit de greci, romani și geto-daci, trecînd prin Tracia, a ajuns la Bizanț, iar de aici, coborînd prin Macedoia și Tesalia, a ajuns în orașul Patras, din Achaia (Grecia), aproape de golful Lepanto, unde avea să moară de moarte martirică, fiind răstignit pe o cruce în formă de X¹⁷, care pînă azi se numește «crucea Sf. Andrei».

În timpul împăratului Constanțiu (337—361), în anii 356—357, moaștele Sf. Andrei au fost mutate la Constantinopol, cu prilejul sfințirii bisericii-martirium a «Sfinților Apostoli», din această capitală în urma reconstruirii ei¹⁸.

Sf. Ambrozie menționează că bisericile din Milan, Nola și Brescia au primit părți din sfințele lui moaște, iar capul său se păstrează într-o cutie frumoasă la catedrala din Roma¹⁹. La 26 septembrie, 1964, capul Sfințului Apostol Andrei a fost restituit Bi-

11. Apud, *ibidem*. S-a afirmat că «prezența lui Amplias, ucenicul Sf. Andrei, la Odysos (Varna), este poate unul dintre puținele lucruri precise ale activității misionare a urmașilor Sfințului Andrei în Scythia Minor» (Preot Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Scritori bisericești din epoca străvromână*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 291, nota 19).

12. Michael Le Quien, *Oriens christianus, in quatuor patriarchatus digestus*, t. I, Paris, 1740, p. 1325.

13. Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani de la prima mîrturie documentară despre existența episcopiei Tomisului*, în «Biserica Ortodoxă Română», an. LXXXVII (1969), nr. 9—10, p. 979, nota 93.

14. Pr. Prof. I. Rămureanu, *op. cit.*, p. 171; G. Illioniu, *Culte în Dobrogea*, în «Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească (1878—1928)», București, 1928, p. 589.

15. Pr. Prof. I. Rămureanu, *op. cit.*, p. 171.

16. Cf. Pr. Prof. I. Rămureanu, *Sfinți și martiri la Tomis-Constanța*, în «Biserica Ortodoxă Română», anul XCII (1974), nr. 7—8, p. 976.

17. Nichifor Calist, *Istoria Bisericească*, II, 30, P. G., CXLV, col. 860 CD., apud Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 171; cf. și B. Zimmerman, *Sfințul Andrei*, în «*Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et d'Liturgie*», tome premier, deuxième partie, Paris, 1924, col. 2031—2034; «*Dictionnaire Encyclopédique de la Théologie Catholique*, tome I, Paris, 1869, p. 301. Apropiindu-se de cruce, Sf. Apostol Andrei a rostit următoarele cuvinte impresionante, care au exprimat credința lui profundă în Mîntuitorul Iisus Hristos: «Te salut, cruce prețioasă, care ai fost sfințită prin corpul Dumnezeuului meu și împodobită prin membrele sale, ca cu niște pietre scumpe. Mă apropii de tine, plin de bucurie, primește-mă în brațele tale. O cruce mîntuitoare, care ai fost înfrumusețată prin mădularele Domnului! cu foc te-am iubit; de mult te doresc și te caut. Dorința mi s-a împlinit, primește-mă în brațe, scoțîndu-mă din mijlocul lumii și mă du la Stăpînul meu. Acest ce s-a servit de tine spre a mă răscumpăra, să mă primească prin tine» (Dr. Gherasim Timuș, *Dicționar aghiografic cuprinzînd pe scurt viețile Sfinților*, București, 1898, p. 66).

18. Pr. Dr. Hrisostom Konstantinidis, *La fête de l'Aprôte Saint André dans l'Eglise de Constantinople à l'époque Byzantine et aux temps modernes*, în «*Revue des sciences religieuses*», volume hors série, Melanges en l'honneur de Monseigneur Michel Andrei. Palais Universitaire, Strassbourg, p. 246—247, apud Episcop-vicar Adrian Botoșăneanu, *Sf. Apostol Andrei în tradiția Bisericii și în viața creștinilor*, în «Biserica Ortodoxă Română», anul CXVI (1978), nr. 11—12, p. 1328.

19. Dr. Gherasim Timuș, *op. cit.*, p. 68.

sericii Ortodoxe, de către Biserica Catolică și readus la *Patras*, ca simbol al dragostei frățești restabilită între cele două Biserici^{19bis}.

Despre predica Sf. Apostol Andrei în Dobrogea se fac mențiuni și în unele cărți liturgice și vieți de sfinți tipărite în țara noastră, care reprezintă unitatea credinței prin cultul Bisericii.

Astfel, în *Proloagele* tipărite de mitropolitul *Dosoftei* al Moldovei († 1693) în Iași (1682—1686), la 30 noiembrie se arată că: «Apostolului Andrei i-a revenit (prin sorți) Bitinia și Marea Neagră și părțile Propontului, Halcedonul și Vizantea, unde e acum Țarigradul, Tracia și Macedonia și sosind la Dunăre, ce-i zic Dobrogea și altele ce sînt pe Dunăre, Tesalia și acestea toate le-a umblat»²⁰.

Mitropolitul *Iacob Putneanul* (1750—1760) în *Viețile Sfinților* din 1760, în manuscris, menționează că «acest întii chemat a luat Bitinia și Marea Neagră și părțile Propontului și Halchidonia și Bizantina și Trachia și Machidonia și ceale ce se află pînă la Dunăre...»²¹.

În *Sinaxarul Mineiului* pe noiembrie, tipărit la Rîmnic în 1778, citim următoarele: «Iară acesta întii chemat și-a luat Vitinia și Marea Neagră și părțile Propontului și Halchidona, Vizantia și Thracia și Machedonia și cele ce ajung la Dunăre, Thesalia, Elada și părțile Ahaiei...»²².

În *Viețile Sfinților* tipărite la Mănăstirea Neamț în anul 1811 se arată: «Și nu numai în Vithinia, că și în partea Mării Negre cită iaste a răsăritului, cu toate locurile ei, și amîndouă părțile cele de pre lingă Marea Euxinului. Și nu numai acestea ci încă și alte neamuri cite se află între Thracia și între Machidonia, pînă la riul cel mare *Istrul*, care acum se numește Dunăre, și acestea tot în soarta Sfîntului Apostolului acestuia Andreiu au căzut...»²³. «După Soborul apostolic (anul 50), Sf. Andrei a luat cu sine pe Apostolul Matia și pe Tadeu și au mers la Edesa unde i-a lăsat iar el Andrei iarăși s-au retras în partea Mării Negre cea despre răsărit...»²⁴.

În *Viețile Sfinților* pe luna noiembrie, tipărite la anul 1835 în tipografia Mitropoliei din București se precizează că cel întii chemat a propovăduit cuvîntul lui Dumnezeu în «amîndouă părțile cele de pe lingă Marea Euxinului»²⁵. În *Prologul* tipărit la Mănăstirea Neamț, în anul 1854, se menționează că după Înălțarea Domnului «cînd au luat sorți Apostolii și au mers care într-o țară care într-alta, atunci acestuia întii chemat i-au căzut soarta și au lut Vithinia și Marea Neagră...»²⁶.

În *Viețile Sfinților* tipărite la București, în 1903, se arată: «Și nu numai acestea, ci și încă alte neamuri cite se află între Tracia și între Macedonia, pînă la riul cel mare *Istrul*, care acum se numește Dunăre, și acestea tot în soarta Sfîntului Andrei au căzut...»²⁷.

19 bis. A. Lefter, *Restituirea de către Vatican a unor sfinte moaște*, în «Mitropolia Olteniei», an. XVII (1965), nr. 1—2, p. 106.

20. Dosoftei mitropolitul Sucevei, *Viața și petrecerea Sfinților acum tipărite...*, Iași, 1682, f. 173; cf. și Pr. Nicolae Șerbănescu, *Pătrunderea și dezvoltarea creștinismului în Scythia Minor*, în «De la Dunăre la Mare», Galați, ediția a II a, 1979, p. 24.

21. Iacob Putneanul, *Viețile Sfinților*, ms. nr. 79, Putna, 1760, f. 263 v.

22. *Minei pe luna noiembrie*, Rîmnic, 1778, f. 198 v.

23. *Viețile Sfinților pe luna noiembrie*, M-rea Neamț, 1811, f. 320 v—333.

24. *Ibidem*, f. 327.

25. *Viețile Sfinților pe luna noiembrie*, Mitropolia din București, 1835, p. 474.

26. *Prolog pe lunile septembrie, octombrie și noiembrie*, tom. I, Mănăstirea Neamț, 1854, f. 229

verso — 230.

27. *Viețile Sfinților*, vol. III, București, 1903, p. 1517.

În *Viețile Sfinților* tipărite în 1910 se menționează că Sf. Apostol Andrei, pe cînd propovăduia în Scythia Mică, a avut ucenici pe Inn, Rim și Pin, de origine sciți, foști lucrători de pămînt, și care au primit cununa muceniei pentru credința în Mîntuitorul Iisus Hristos la începutul secolului al II-lea²⁸. S-a afirmat că aceștia «erau dintr-o țară de nord a barbarilor»²⁹ și că «ar fi suferit martiriul pentru Iisus Hristos, murind înghețați în timpul iernii, în Scythia Minor (Dobrogea), probabil la Tomis»³⁰. Unii autori însă contestă pătîmirea lor în secolele I—II³¹. Despre acești trei ucenici amintește și cărturarul rus, episcopul Porfirie Uspenski³².

Aceste știri despre predica Sf. Apostol Andrei la noi, au fost confirmate și de o serie de cercetători mai vechi în domeniul istoriei noastre bisericești. Între aceștia, sînt arhiereul *Filaret Scriban*³³, apoi episcopul Rîmnîcului și Noului Severin *Ghenadie Enăceanu*, care a analizat cele relatate de preotul Epifanie cu privire la predica Sf. Apostol Andrei în Sciția, conchizînd că «nu poate fi alta decît Dobrogea noastră»³⁴, teză confirmată și de J. Zeiller^{34bis}, *Dionisie Fotino* (1814), renumitul dascăl de la Iași, scria în *Istoria Daciei*, că Sf. Apostol Andrei a predicat și în Dacia³⁵. Același lucru îl afirma și profesorul *Constantin Erbiceanu*³⁶. *Mitropolitul Irineu* al Moldovei și Sucevei, în una din lucrările sale, sublinia: «Ceea ce este, însă, cu totul vrednic de crezare și mai presus de orice îndoială, este că Sfîntul Andrei a propovăduit Evanghelia prin Dobrogea noastră...»³⁷. C. Auner a afirmat: «e posibil ca Sfîntul Andrei să fi predicat și în interiorul Scythiei Minore sau al Dobrogei de azi, bineînțeles însă numai orășenilor și claselor grecizate»³⁸. Așadar, acest apostol probabil că a cercetat orașele de pe litoralul Mării Negre și îndeosebi Tomisul — capitala provinciei.

Prof. *Ion Barnea*, referindu-se la scriitorii bisericești ai secolelor al IV-lea, și al V-lea, care vorbesc numai de o activitate misionară a Sfîntului Apostol Andrei printre greci, a subliniat că afirmația acestor scriitori nu exclude «posibilitatea că acest apostol (Sf. Andrei) să fi fost mai înainte în Scythia»³⁹.

Unii istorici români mai noi privesc cu rezervată tradiție despre predica Sf. Andrei în Dobrogea. În legătură cu această problemă, o astfel de atitudine, a adoptat și Prof.

28. *Viețile Sfinților*, cartea a II-a, Chișinău, 1910, p. 806.

29. H. Delehaye, *Saints de Thrace et de Moesie*, în «*Analecta Bollandiana*», XXXI (11212), p. 215.

30. Pr. Prof. I. Rămureanu, *Sfinți și martiri...*, p. 978.

31. Biblioteca hagiografica Graeca, ed. Fr. Halkin, t. III, 3—6, ed. Bruxelles, 1957, p. 661; cf. Prof. I. Rămureanu, *op. cit.*, p. 979.

32. Cf. G. M. Ionescu, *Istoria Bisericii românilor din Dacia Traiană 44—679 p. Hr. Origini*, vol. I, București, 1906, p. 46—49.

33. *Istoria bisericească a românilor pe scurt*, Iași, 1871, p. 1—2.

34. Apud G. M. Ionescu, *op. cit.*, p. 152.

34 bis. J. Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire Romain*, Paris, 1918, p. 28—30.

35. Apud G. Ilioniu, *op. cit.*, p. 589.

36. *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1888, p. 4—8.

37. *Istoria Bisericii Române*, ediția a V-a, 1939, p. 8, apud Ion Dinu, *Viața și activitatea Sf. Apostol Andrei*, august, 1945, fără loc, p. 19—20.

38. C. Auner, *Predicat-a un apostol la români?*, în «*Revista Catolică*» (București, 1912), nr. 1, p. 48.

39. I. Barnea, *Recenzie asupra lucrării D. M. Pippidi, Intorneale fontii litterarie de cristianesimo dacoromano*, în «*Biserica Ortodoxă Română*», LXIII (1945), p. 157, apud Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani...*, p. 979, nota 22.

D. M. Pippidi⁴⁰. Cei mai mulți însă, sînt de acord că începuturile creștinismului la noi apar chiar în veacul apostolic. De pildă, autorii *Istoriei României* presupun «că în Dobrogea vor fi existat creștini izolați chiar din primele secole ale erei noastre»⁴¹.

Regretatul nostru istoric C. C. Giurescu, referindu-se la vechimea creștinismului la noi, face următoarea afirmație: «Este sigur că au existat creștini în Dacia și înainte de părăsirea ei. Creștinismul avea în momentul cînd au plecat legiunile (274), o vechime de două secole și jumătate; el pătrunsesse în toate centrele mai importante ale Imperiului roman, între altele și în Peninsula Balcanică»⁴².

Iar istoricul P. P. Panaitescu scria: «Creștinismul daco-romanilor a început mai devreme decît ne lăsa să înțelegem inscripțiile și monumentele, adică înainte de Constantin cel Mare (325 — Sinodul de la Niceea)»⁴³.

Din aceste ultime precizări, se vede clar că istoricii respectivi acceptă teza că învățătura creștină era răspîndită la noi în secolul I, fapt care s-a datorat și predicii Sf. Apostol Andrei în Scythia Minor.

Autorii *Istoriei Bisericii Române* pentru Institutele teologice subliniază: «Tradiția posterioară (Logos Alanicos în veac. XIII, Nichifor Calist în veac. XIV), preciza că Andrei a trecut din Asia în Scitia Mare (= sudul Rusiei), apoi în Scitia Mică (= Dobrogea), prin orașele cu greci și evrei de lingă mare, în care putea predica...»⁴⁴.

P. C. Prof. Nicolae Șerbănescu, referindu-le la cercetătorii ce privesc cu rezervă tradiția în legătură cu propovăduirea Sf. Apostol Andrei în părțile dunărene și care nu au aceeași atitudine cînd este vorba de locul de misiune al Apostolilor Toma și Ioan pomeniți în același pasaj din *Istoria lui Eusebiu*, pe bună dreptate, se întreabă: «Oare tradiția în cauză va fi spunînd neadevăr numai cu privire la locul în care și-a desfășurat parte din activitatea evanghelizatoare cel întii chemat dintre apostoli?»⁴⁵.

P. C. Prof. Ioan Rămureanu în *Istoria Bisericească Universală*, ed. I, menționează: «Andrei fratele lui Petru, după mărturia lui Origen și a istoricului Eusebiu de Cezareea, ar fi predicat în Scitia, prin care poate fi înțeleasă regiunea de la nordul Mării Negre, numită Scythia Major, sau mai sigur în Scythia Minor sau Dacia Pontică (Dobrogea), în cetățile Histria, Tomis (Constanța), Callatis (Mangalia), Dionysopolis (Balacic), din Scythia Minor»⁴⁶.

40. Istoricul și arheologul D. M. Pippidi, în urma studierii unor izvoare grecești și latinești, precizează că este «șubredă» și izolată tradiția păstrată de Eusebiu despre o misiune a Apostolului Andrei în părțile dunărene...» (*Op. cit.*, p. 490). Em. Condurachi, referindu-se la originea creștinismului daco-roman, spune următoarele: «Nici cuvintele lui Tertulian, nici ale lui Origen nu pot fi luate *ad literam*. Numai în acest sens poate să nu fie o contradicție între aceste două informații. Problema începuturilor creștinismului în Dacia Traiană în secolul al II-lea nu face deci nici un pas înainte cu aceste două izvoare — rămîne doar ca o simplă posibilitate, pe care nu o putem nici dovedi, nici respinge» (Apud, *Ibidem*, p. 483, nota 7).

41. *Istoria României*, I, București, 1960, p. 588.

42. Constantin C. Giurescu, *Formarea poporului român*, București, 1973, p. 116; C. C. Giurescu, și Dinu G. Giurescu, *Istoria românilor*, I, București, 1974, p. 140.

43. P. P. Panaitescu, *Introducere în istoria culturii românești*, București, 1969, p. 16.

44. Pr. Prof. Gheorghe I. Moiescu, Pr. Prof. Ștefan Lupșa, Pr. Prof. Alexandru Filipașcu, *Istoria Bisericii Române*, manual pentru Institutele teologice, vol. I, București, 1957, p. 38.

45. Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani...*, p. 980.

46. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Intemeierea Bisericii. Activitatea Sfinților Apostoli și a ucenicilor lor*, în «Istoria Bisericească Universală», manual pentru Institutele teologice, vol. I (1-1054), Ediția a II-a, revăzută și completată, București, 1975, p. 47.

P. C. Prof. *Mircea Păcurariu* în *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* pentru Seminariile teologice, editată la Sibiu, în 1978, arătată: «Potrivit unei tradiții, consemnată de istoricul bisericesc Eusebiu din Cezarea (pe la anul 324), Sf. Apostol Andrei a predicat Evanghelia în Scitia. Tradiția mai târzie afirmă că el a trecut din Asia în Scitia Mare (sudul Ucrainei de azi), apoi în Scitia Mică (Dobrogea de azi), unde a predicat în orașele grecești de pe țărmul Mării Negre. Unele colinde și creații folclorice din Dobrogea sau din Stînga Prutului, ca și unele toponime (peștera Sf. Andrei, pîrîiașul Sf. Andrei), de asemenea atestă prezența și propovăduirea Sa pe aceste teritorii. Inseamnă că o parte din teritoriul Patriei noastre a fost evanghelizat de unul dintre ucenicii Mîntuitorului, Sf. Apostol Andrei. Ca și ceilalți apostoli, va fi rînduit și el episcopi și preoți în cetățile de pe țărmurile Pontului Euxin, care i-au continuat apoi lucrarea de încreștinare a locuitorilor de aici»⁴⁷.

Prea Fericitul Părinte Patriarh *Iustin*, în cuvîntul solemn rostit cu prilejul intronizării sale ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a subliniat că «o străveche tradiție păstrată pînă în zilele noastre mărturisește că Sf. Apostol Andrei a vestit cuvîntul Evangheliei în părțile de răsărit ale țării noastre, îndeosebi pe malurile Mării Negre»⁴⁸.

III. Sfîntul Apostol Andrei în folclorul și obiceiurile locale

Pe lingă faptul că tradiția despre propovăduirea Sf. Apostol Andrei în Scythia Minor a fost cunoscută de-a lungul veacurilor, trebuie să subliniem aici că amintirea acestui apostol se păstrează și acum în țara noastră, dar mai ales în părțile Dobrogei prin diferite povestiri, colinde și alte creații folclorice⁴⁹. «Dobrogenii bătrîni știu și azi de trecerea lui cu toiagul în mînă prin Dobrogea»⁵⁰. O astfel de povestire a fost auzită în satul Guzugun (azi Ion Corvin), în partea de sud a Dobrogei, în județul Constanța, transmisă de preotul Ștefan Vasilescu, care, prin 1935, era paroh de vreo 40 de ani în acea localitate, și care, la rîndul său, o deținea de la alți bătrîni ai satului⁵¹, cu privire la două peșteri ce au servit ca biserici creștinilor, în urma predicii Sf. Andrei. «Peștera cea mare cuprinde ca la 1000 de oi și cea mică mai puține, ca la trei-patru sute... Peștera mare s-a făcut mai tîrziu, după ce s-au înmulțit creștinii și nu mai era loc în cea mică. Acestea erau bisericuțele lor. El n-a stat mult, dar cit a stat, a învățat lumea să se închine...»⁵².

În cele ce urmează, redăm o notă primită de la actualul preot paroh Popa Timotei din parohia *Ion Corvin*, în legătură cu dimensiunile și starea actuală a peșterii existentă azi.

Peștera se află la circa 2 km. de «cișmeaua Eminescu», la marginea pădurii cu fața spre răsărit. În fața ei, se află piatra (fostă la Sf. altar), în mărime de 1,20—30 m. lungime, avînd ca bază un patrat cu latura de 30 cm. Pe piatră este încrustată Sf. Cruce, pe toate fețele.

Tot aici putem presupune că ar fi fost prima încăpere a peșterii (actualmente dărîmată).

47. Preot Dr. *Mircea Păcurariu*, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, manual pentru Seminariile teologice, Ediția a doua, Sibiu, 1978, p. 15.

48. «Biserica Ortodoxă Română», an. XCV (1977), nr. 7—8, p. 646.

49. Pr. Prof. *Niculae Șerbănescu*, *Pătrunderea și dezvoltarea...*, p. 25; *Aurel Cosma*, *Mytologia Roumaine*, Bucurest, 1942, p. 207.

50. *Istoria Bisericii Române*, vol. I, p. 38.

51. *Maria Dinu*, *Legende dobrogene despre Sf. Apostol Andrei*, în «Biserica Ortodoxă Română», anul LIII (1935), nr. 9—10, p. 494.

52. *Maria Dinu*, *op. cit.*, p. 494.

Prima încăpere — sau pronaosul — este în lungime de 8 m, lată de 8 m și înaltă de 3 m. La intrare a fost o piatră cu felurite semne încrustate. Partea de sus a bolții este crăpată, atestînd că aici s-ar fi aflat un stîlp la mijlocul porții de susținere. În partea dreaptă este o scobitură (nișă), spre miazăzi, aproape de prima ușă, iar altă scobitură în peretele din stînga, în imediata apropiere a ușii ce dă din pronaos.

Urma primei porți, cît și a celei de-a doua, de la naos, se cunosc destul de bine în săpătura zidului de piatră.

În naos, care are lungimea de 8 m și lățimea de 5—6 m, în partea stîngă se află o scobitură în piatră, care ar simboliza o măsuță, fie pentru candelă sau altă întrebuințare.

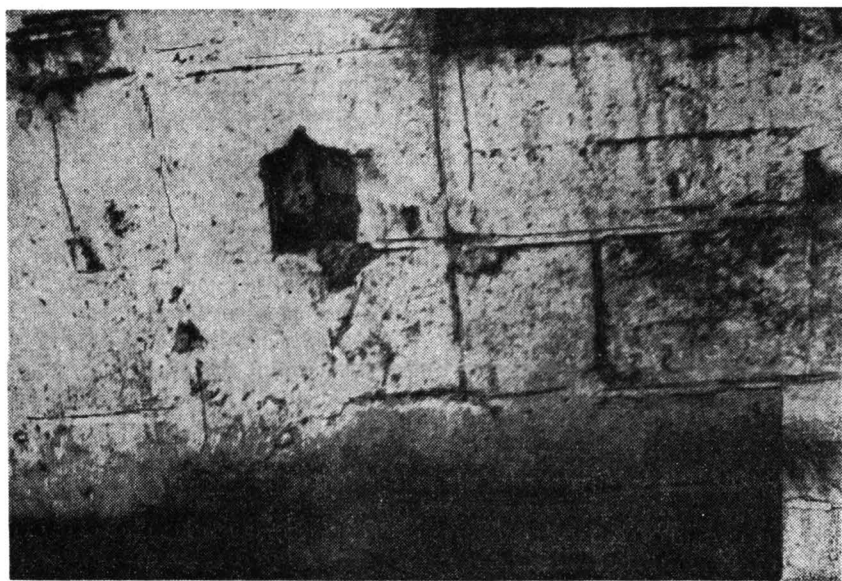
În altar, care este rotund, și are o înălțime de 8—9 m, cu diametrul de 3 m, se află o scobitură în partea de apus, adică de 2 m și înaltă de 70—80 cm.

Deasupra altarului se află turnul sau turla, din piatră cioplită, în același sistem, în cerc, pe o înălțime de 3 m și ceva.

Pereții încep să se crape — în interior, cît și la intrare — crăpături care nu sînt adîncite. Deasupra peșterii sînt pomi de pădure.

La poalele peșterii la circa 15—20 metri depărtare este teren agricol — deci este ușor accesibil pentru vizitare.

Peștera se află la circa 4 km de șoseaua turistică Constanța—Ostrov»⁵³.

Interior din așa numita peșteră a «Sf. Andrei» (Com. Ion Corvin, jud. Constanța).

53. Informațiile P. C. Pr. Timotei Popa, căruia îi mulțumesc și pe această cale. Aceleași mulțumiri și P. C. Pr. Constantin Lembrău din Constanța pentru fotografiile date în legătură cu această peșteră.

Tot în legătură cu Sf. Andrei unii bătrâni din sat relatau în 1935 următoarele : «Sfintu când a venit, ci ca venit pă jos c-un băț în mină. El n-a stat mult fo dou zile dac-a stat și cîn a plecat a plecat fără băț. Spune că i-a fost seti, s-a fos dat cu bățu-n stîncă s-a ieșit apă. A tot chiucurat pin-a stat. Bătrînii așa spune»⁵⁴.

O legendă care s-a răspîdit și prin Moldova arată că Sf. Andrei «se lupta cu vînturile reci ce aduceau zăpada, cu fiarele sălbatice și în special cu lupii, stră-bătînd cu greu pădurile și hățișurile ce se întindeau atunci pe o bună parte din țara noastră și erau culcușurile unor astfel de fiare»⁵⁵. «Tradiția spune că ajungînd pînă în părțile Dobrogei de azi, lumea era foarte turburată de haitele de lupi ce mișunau în tufișurile de lîngă Dunăre și Bărăganul nostru. Și Apostolul avînd darul vindecărilor și mai ales al minunilor a vindecat rănile multora și prin rugăciuni lega gura lupilor, apărînd pe oameni și vitele lor și toți îl aveau de sfînt și de mare «ocrotitor»⁵⁶.

Sfîntul Apostol Andrei este amintit și în unele colinde dobrogene care se păstrează pînă în zilele noastre. Într-un astfel de colind întîlnim aceste versuri :

«Ne dați ori nu ne dați ?
Că mergem la altă casă,
Unde Sint Andrei ne iasă
Și ne face tolba groasă»⁵⁷.

Folclorul dobrogean pomenește pe acest sfînt apostol, într-o creație intitulată «Peștera Sfîntului Andrei», în care amintirea sa este legată de numele lui Decebal și Traian, cei doi iluștri conducători ai strămoșilor noștri — dacii și romanii. De fapt această creație are două variante⁵⁸, dar în această prezentare o vom reda pe cea mai completă :

«Colo pe grindei,
Crîng de alunei
Val de arțarei,
Sfînta mănăstire,
Loc de tainuire,
Și tîmăduire,
Și pitește-n tei,
Casa lui Andrei,
De la schit la cruce,
Scară care duce,
Din cruce de schit,
Scări de coborît....
De la schit în sus,
Crucea lui Iisus,
De la cruce în tei
Casa lui Andrei...
La schitul din tei

Crucea lui Andrei,
Cine că-mi venea,
Și descăleca ?
Venea Decebal
Călare pe-un cal,
Sfîntii că-i găsea
Cu ei că-mi vorbea
Dar nu se închina
Nici cruce-și făcea.
La schitul din tei,
Crucea lui Andrei,
Traian că venea,
La slujbă ședea,
Slujba asculta,
Și ingenunchia,
Și nu se închina...
Pe murg călărea,

54. Maria Dinu, *op. cit.*, ; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Pătrunderea și dezvoltarea...*, p. 25.

55. Arhidiacon Andrei Iacoban, *La Sfîntul Apostol Andrei (predică)*, în «Glasul Bisericii», anul XIV (1955), nr. 9, p. 518.

56. *Ibidem*.

57. Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani...*, p. 980, nota 100.

58. Idem, *Pătrunderea și dezvoltarea...*, p. 25.

Și cale-și lua,,
La cetatea lui,
A Trofeului...
Andrei col-la schit,
Uita c-a ieșit,
Cu papucii lui,
Tălpa raiului,
Și potcapu lui
Arca cerului,
Cu veșminte sfinte,

Frații înainte,
Cu toiag și cruce,
Candele-n răscruce,
Luminări aprinse,
Vilvătăi cuprinse...
Iară sînt Andrei
Sub crucea din tei,
Schitul din grindei,
Se roagă mereu
La bun Dumnezeu...»⁵⁹.

Versurile unui alt colind cules la 10 ianuarie 1967 din Ostrov (jud. Tulcea), pledează pentru propovăduirea creștinismului prin apostoli veniți pe mare și amin-tesc de o sfință mănăstire, probabil un locaș paleocreștin de rugăciune.

«Prundulețul Mării Negre,
Scaldă-n apă limpejoară,
Și... preotu
Cărți dalbe-n brațe-ș lua
La sfînta rugă intra
. . .
Cu nouă dascăli citea
Și cu nouă grămățici
Și cu diaconi v-o cinci
Iese afară către soare

Și se uită cam spre mare
Dincotro soare răsare
Departa pe Marea Neagră
Zări o corăbioară.
Cîrma în mină cine-o ține ?
Arhereu cel bătrîn,
Și tocma-n cotro o ține ?
O ținea tot către mal
Tot spre sfînta mănăstire
Cărți dalbe-n brațe avea...»⁶⁰

O altă variantă a acestui colind cules din Turcoaia (jud. Tulcea), în anul 1975, sugerează, de asemenea, venirea pe mare a unor propovăduitori ai învățăturii creștine pe meleagurile Dobrogei.

Ostrovul din Marea Neagră
lerui Doamne,
Cu nouă preoți bătrîni,
lerui Doamne,
Cei mai mari preoți bătrîni
lerui Doamne,
Cei mai mici is grămățici.
Uile-n zare pe sub soare
lerui Doamne,

Uite și pe dalba mare
Vine-o mică corăbioară
lerui Doamne,
Și doi-trei luceferi.
Dar nu-i mică corăbioara
lerui Doamne,
Nici doi-trei luceferi...
Ei veneau la sfînta rugă
...Se se-nchine și se roage...»⁶¹.

Din ultima parte a acestui colind se crede că s-au pierdut unele versuri care probabil că indicau tot un «arhieru bătrîn» sau mai înainte pe «apostolul Andrei».

A treia variantă a aceluiași colind s-a cules din comuna Topolog, (jud. Tulcea) în care se amintește de nouă uși și nouă altare de biserică.

59. Din *Cuvîntul festiv rostit de I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim la agapa care s-a oferit cu prilejul festivităților bisericești ce au avut loc la Constanța, în ziua de 9 noiembrie 1975*, în «Glasul Bisericii», anul XXXIV (1975), nr. 11—12, p. 1358; Cf. și Pr. Niculae Șerbănescu, *1600 de ani...*, p. 680—681.

60. Prof. Gheorghe Mihalcea, *Sus pe malul Dunării*, manuscris.

61. *Ibidem*.

Prundulețu Mării Negre
 ler Doamne ler
 Uite-o dalbă limpejoară
 ler Doamne ler
 Ci fi-o sfință biserică
 Nouă uși nouă altare
 ler Doamne ler
 Și nouă diaconari...⁶².

Numele satului și schitului *Nămăești* din apropierea orașului Cîmpulung-Muscel, unde se păstrează o biserică de piatră din secolul al XVI-lea, din vremea lui Mircea Ciobanul (1545—1552; 1553—1554; 1554—1557; 1558—1559) «după o veche tradiție ar proveni de la împrejurarea legată de misiunea apostolească a Sfântului Andrei»⁶³. Astfel o legendă în legătură cu numele acestui schit a fost consemnată de istoricul Engel care spune că «Apostolul Andrei, însărcinat cu propagarea Evangheliei în Bizanț, Tracia, Sciția și ambele Dacii, coborînd din Dacia superioară în Dacia inferioară, pe la Bran (pe la Zărnești) și ajungînd la locul acesta, s-ar fi uitat pe fereastra unui templu păgîn ca să vadă un preot, de la care voia să înceapă propaganda creștină și nezărind pe nimeni în templu, se zice că s-ar fi întors către însoțitorii săi de călătorie și ar fi zis: *nemo est*; de unde *Nămăești*»⁶⁴.

În legătură cu Sfântul Apostol Andrei s-au consemnat și unele obiceiuri care se practicau la 30 noiembrie cînd calendarul face pomenirea lui.

Intrucît după această sărbătoare începe iarna cu 1 decembrie acest sfînt este numit «Andrei de iarnă, ori Andrei cap de iarnă»⁶⁵, precum «întîiu Mărțișor se zise: Dragobete, adică cap de primăvară»⁶⁶. «Stră-românii au numit *Undrea*, luna de după ziua sa, serbată de ei cu practici de prevestire»⁶⁷.

După obiceiul romanilor care obișnuiau ca la Anul Nou să se felicite cu o ramură de măsline verde, dobrogenii obișnuiau ca în ziua de 30 noiembrie, de Sf. Andrei, să pună ramuri într-un vas cu apă pe care îl țineau pînă la Anul Nou⁶⁸, cu care tinerii, din zori și pînă noaptea umblau cu plugușorul pe la vecini sau la alte case din satele respective. «Romanii aveau un imn religios numit *Cîntecul cîmpurilor* prin care rugau zeii să le protejeze semănăturile și să se îndure de hrana lor; aci își are obîrșia plugușorul»⁶⁹.

Un alt obicei cu ramurile este acela că «în ziua de Sf. Andrei se pun într-o sticlă cu apă ramuri de măr sau de vișin ori cireș, cite una pentru fiecare membru al familiei și se țin pînă la Anul Nou și care din ramuri va înflori, aceea a cui este

62. *Ibidem*. Mulțumesc și pe această cale Prof. Gh. Mihalcea pentru materialul pus la dispoziție.

63. Preot Ioan I. Răuțescu, *Schitul Nămăești*, în «Glasul Bisericii», anul XVI (1957), nr. 8—9, p. 565.

64. George Ioan Lahovari, *Marele Dicționar geografic al românilor*, vol. IV, București, p. 448. Această legendă a fost găsită la sugestia P. C. Preot Dr. Constantin Galeriu, profesor la Institutul teologic din București, pentru care îi mulțumesc călduros și pe această cale. Aceleași mulțumiri și P. C. Vicar Arhim. Ieronim Motoc care, de asemenea, mi-a înlesnit găsirea unor date în legătură cu această prezentare.

65. Dobre Ștefănescu, *Datine, credințe, obiceiuri, superstiții*, în rev. «Izvorașul», anul XV (1936), nr. 11—12, p. cf. și Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români. Sărbătorile de toamnă și postul Crăciunului, studiu etnografic*, în «Din viața poporului român», XIX, București, 1941, p. 147.

66. Arhiereu Nifon N. Ploieșteanu, *Patru conferințe religioase*, București, 1905, p. 22; cf. și Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la români, studiu etnografic, Păresimile*, vol. II, București, 1889, p. 143.

67. *Istoria Bisericii Române*, vol. I, p. 38.

68. Adrian Em. Popescu, *Crăciunul pe la noi*, în «Izvorașul», anul XIV (1935), nr. 11—12, p. 379.

69. *Ibidem*, p. 400.

se crede că are noroc»⁷⁰. «Obiceiul acesta odinioară era mult mai frumos în ziua de Sfântul Andrei când mamele se duceau în grădină și în curte și cu cuget curat, rupeau smicele din fiecare arbor roditor: meri, peri, trandafiri etc. Apoi legînd la un loc trei ramuri diferite, rînduia cîte un mînunchiu fiecărui dintre ai familiei. Ramurile, puse într-un vas, îngrijite cu apă neschimbată înmugureau și dau foi și pînă în ajunul anului nou înfloreau și acela se credea mai norocos, al cărui ramuri înfloreau ori dădea foi, ori înmugureau înainte și acele ramuri se puneau la sorcove. Obiceiul acesta decăzut acum, îl moștenim tot de la romani, care se felicitau la începutul anului cu o ramură de dafin verde»⁷¹.

«Tot în ziua de Sf. Andrei, pun în străchini ori în farfurii, grîu sau orz și se udă regulat și al cui va fi mai frumos crescut acela se crede că va fi sănătos; apoi de Anul Nou, se trimite ca dar pe la rude»⁷².

După credința populară a românilor Noaptea Sfîntului Andrei este un fel de jubileu pentru strigoi și lupi, fapt subliniat și de Vasile Alecsandri în una din poeziile sale:

«Zgomot trist în cîmp răsună!
Vin strigoi, se adună,
Părăsind a lor sicrii.
Voi creștinilor popoare,
Faceți cruci mîntuitoare,
Căci e noapte îngrozitoare,
Noaptea Sfîntului Andrei!
...
Bufnele posomorite
În a lor cuiburi trezite,
Țipă cu glas amețit.

Lupii urlă împreună,
Cu ochi roși țintuiți la lună,
Cîmpul geme, codrul sună,
Satan pe deal s-a ivit!
...
Voi cu suflete curate,
Cu credinți nestrămutate,
Oameni buni, femei, copii!
Voi creștinilor popoare,
Căci e noapte îngrozitoare
Noaptea Sfîntului Andrei!
...⁷³.

De aici se poate constata că Sf. Andrei era considerat protector al oamenilor de duhurile rele care erau identificate cu strigoi, stafiile ș.a.⁷⁴.

Prin părțile Hațegului, în ziua de Sf. Andrei nu se lucra, de teamă ca lupii să nu mănînce oile și caprele⁷⁵. Prin Moldova, în părțile Iașului există credința că «în spre Sfînt Andrei strigoi și strigoaicele se strîng la răspîntiile drumului și joacă Drăgaica»⁷⁶, sau în unele părți se mai spune că «din ziua Sfîntului Andrei, începe a se mări ziua cît o boabă de mei»⁷⁷.

În ziua de Sf. Andrei femeile nu lucrau nimic, crezînd «că e rău de lupi și mai ales pentru cei care umblă pe drum»⁷⁸. De asemenea exista credința în Dobrogea și prin alte regiuni din țară că strigoi care apar în noaptea de Sf. Andrei «sînt acei oameni care în viața lor au jurat strîmb sau au fost vrăjitori și după moarte se fac strigoi»⁷⁹.

70. Dobre Ștefănescu, *op. cit.*, p. 413.

71. C. Rădulescu Codin, *Comorile poporului, literatură, obiceiuri și credințe*, București, 1930, p.88-89.

72. Dobre Ștefănescu, *op. cit.*, p. 413; Tudor Pamfile, *op. cit.*, p. 144.

73. Vasile Alecsandri, *Doine și lăcrimioare, Poezii*, 1, Ediția a II-a (B. P. T.), Editura Minerva, București, 1977, p. 277-278.

74. G. M. Ionescu, *op. cit.*, p. 25.

75. Arhiepiscopul Nifon N. Ploieșteanul, *op. cit.*, p. 92.

76. *Ibidem*.

77. *Ibidem*, p. 93.

78. Dobre Ștefănescu, *art. cit.*, p. 412.

79. *Ibidem*, p. 413.

În comuna *Enisala* din jud. Tulcea există un obicei intitulat «*Usturoiul*», care are loc în ajun de Sfântul Andrei. Obiceiul constă în confecționarea unei păpuși (manechin) din cirpe, îmbrăcată în haină cu pălărie pe cap, obrazul din tifon alb, cu ochi, sprincene etc. Se confecționează de către fete tinere și se așează sub icoană. Există credința în popor că în această seară se desface cerul și acela care are o anumită dorință îi poate fi împlinită.

Pictură din Biserica Mănăstirii Cocos, jud. Tulcea

Obiceiul prilejuiește un praznic, care constă din mâncare preparată de către tinere la o anumită casă dinainte stabilită și constă în primul rând în plăcinte, friptură etc. După masă se joacă (dansează) și se spun unele strigături usturătoare la adresa moravurilor. Este invocat în repetate rânduri numele Sfântului Andrei⁸⁰.

Din acest obicei se poate vedea că Sf. Apostol Andrei este cunoscut dobrogenilor ca propovăduitor al principiilor morale și conduitei oamenilor care trebuie să fie conformă cu învățătura creștină adusă de el pe aceste meleaguri.

80. Informația o dețin de la Prof. Dumitru Galavu, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

Aspecte de la Peștera Sf. Apostol Andrei cu prilejul unei slujbe arhieresti oficiată de episcopul *Chesarie* al Constanței

Foarte multe credințe, legende și practici în legătură cu Sf. Apostol Andrei sînt semnalate într-o lucrare apărută în anul 1976⁸¹. Astfel în această lucrare se arată că Sf. Andrei «e mai mare peste turme, vite și fiare», e apărător de fiare pentru vite»⁸². Sf. Andrei se ține «pentru a feri turmele de fiarele sălbatice», spre a fi «păziți de lupi și alte animale răpitoare», «spre a fi feriți, oamenii și vitele de lupi», «contra strigoilor și fiarelor sălbatice», «să nu se apropie duhurile rele, care aduc jivinele și mai ales strigoi»⁸³. Sim. Fl. Marian amintește, de asemenea, că Sf. Andrei «se serbează pentru lupi și strigoi»⁸⁴.

Sfintului Andrei i se acordă anumite atribute și de el se leagă anumite interdicții ca: «nu lucrează nimeni, nu dau de pomană, nu împrumut pe nimeni cu lucruri din casă», sau practici ca: «ung ferestrele pe dinafară și hornul pe dinlăuntru cu usturoi și toți ai casei mîncă usturoi»⁸⁵.

Prin unele părți ale țării noastre circulă credința că Sf. Apostol «Andrei, fiind fratele mai mare al Sf. Apostol Petru, amîndoi au putere asupra lupilor. Pe cînd Andrei este dușmanul lor, Petru, din contra, este patronul lor, îi ocrotește și hrănește, chiar în paguba oamenilor»⁸⁶.

Din prezentarea acestor credințe, colinde și obiceiuri rezultă că tradiția bisericească cu privire la propovăduirea creștinismului de către Sf. Apostol Andrei prin părțile noastre, este vrednică de luat în seamă, căci «de multe ori astfel de tradiții și legende cuprind și un simbul de adevăr»⁸⁷. Referindu-se la această problemă, regretatul nostru istoric C. C. Giurescu, într-un studiu publicat în anul 1967, «a dovedit că parte din tradițiile culese de cronicarul Ion Neculce în *O samă de cuvinte*, cuprind fapte adevărate»⁸⁸. Deci se pun în lumină unele tradiții care pot fi crezute⁸⁹. De ce oare tradiția despre Sf. Andrei nu poate fi crezută?

81. Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfîrșitul secolului al XIX-lea; Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu*, Editura Minerva, București, 1976, p. 15–16.

82. *Ibidem*, p. 15. 83. *Ibidem*, p. 15–17.

84. Sim. Fl. Marian, *op. cit.*, *Cîrnilegile*, vol. I, p. 113.

85. Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 16.

86. Arhiepiscopul Nifon N. Ploieșteanul, *op. cit.*, p. 94.

87. Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani...*, p. 980, nota 98.

88. Constantin C. Giurescu, *Valoarea istorică a tradițiilor consemnate de Ion Neculce*, în «Studii de folclor și literatură», București, 1967, p. 459–495, apud Pr. Nicolae Șerbănescu, *op. cit.*, p. 980.

89. Sfîntul Apostol Andrei «cel întii chemat» a preocupat și pe talentajii noștri pictori, de-a lungul veacurilor, care au immortalizat în operele lor diferite aspecte din viața sa. Astfel în țara noastră se află picturi murale și icoane în care este zugrăvit Sf. Apostol Andrei și aceasta constituie o dovadă în plus că pe acest întii chemat Biserica și credincioșii noștri îl cinstesc după cuviință. În cele ce urmează vom reda, spre ilustrare, cîteva exemple.

Potrivit îndrumărilor *Erminiei picturii bizantine*, Sf. Apostol Andrei se pictează «bătrîn, cu părul încirionțat, cu barba despărțită în două părți, ținînd în mînă o cruce și o hîrtie înfășurată» (*Erminia picturii bizantine*, după versiunea lui Dionisie din Furna, text îndreptat și completat. Editura Mitropoliei Banatului. Oradea, 1979, p. 197).

În pictura din biserica «Înălțarea Domnului», ctitoria lui Ștefan cel Mare (1457–1504) de la mănăstirea Neamț, este reprezentat și Sf. Apostol Andrei în grupul apostolilor și în alte scene. În scenele calendarului de pe luna noiembrie, ziua 30, din pronaosul acestei biserici, este înfățișat chipul Sf. Apostol Andrei răstignit cu capul în jos (I. D. Ștefănescu, *Monastère de Neamțu, L'église de l'Ascension, Les peintures murales*, București, 1964, p. 8–9). Această pictură a fost executată în vremea lui Petru Rareș

Tezaurul folcloric național reprezintă flori de aur ale culturii populare⁹⁰ și ale tradițiilor bimilenare care constituie dovezi pentru continuitatea noastră pe aceste meleaguri, apărute odinioară de gloria și brațul lui Burebista și Decebal. Tradițiile și creațiile folclorice locale atit laice cit și religioase vorbesc, totodată, despre permanenta unitate spirituală a poporului român din Carpați pînă la bătrînul Danubius și Pontul Euxin.

P. C. Prof. Ioan G. Coman, de asemenea, a afirmat pe bună dreptate: «crența și teologia noastră ortodoxă, uneori și folclorul, au contribuit substanțial la unitatea poporului daco-roman și apoi român»⁹¹.

La sfîrșitul acestui capitol, redăm următoarele afirmații ale unui ostenitor care a scris despre predica Sf. Apostol Andrei în Scythia Minor:

1. «Că legendele despre Apostolul Andrei, cu caracterul lor local și național românesc, au luat naștere pe pămîntul Daciei; ele ne conduc la crența că Apostolul Andrei a predicat sămînța Evangheliei și în Dacia decebaliană, printre coloniile grecești din nordul Mării Negre și printre geto-dacii de lîngă gurile și din partea stîngă a Dunării»⁹².

2. «Legende, datinile și practicile religioase... despre Apostolul Andrei... sînt proprii ale românilor; ele dovedesc vechimea creștinismului la români, cum și apostolicitatea Bisericii românești»⁹³.

Creștinismul propovăduit pe meleagurile Sciției Mici, prima dată de Sf. Apostol Andrei, «este astfel o veridică, o valoroasă și vrednic de luat în seamă probă a continuității daco-romane și a poporului nostru pe colțul de pămînt, întotdeauna românesc al Dobrogei, la Dunărea de Jos și pe întreg teritoriul României de azi»⁹⁴. Așa cum subliniază Radu Vulpe, «dacă poporul nostru n-ar fi fost roman, ci ar fi fost orice altceva, ar fi devenit totuși creștin, ca și neamurile străine din vecinătatea sa, dar dacă n-ar fi fost creștin atunci, în acel mare moment de răscruce, este îndoielnic că ar fi mai rămas roman»⁹⁵.

(1527–1538; 1541–1546) și s-a restaurat, într-o mică măsură în anul 1830 (Mulțumesc și pe această cale P. C. Prof. Ioan Ivan pentru relațiile date în legătură cu acest subiect).

În colecția de artă religioasă veche a *Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului* se află o icoană executată în tehnica tempera, pe lemn, de pictorul Alexandru, în secolul al XVIII-lea, care reprezintă pe Sf. Apostol Andrei cu crucea în formă de X, sprijinită pe mina stîngă, parcă legată, iar mina dreaptă ridicată în sus ca pentru binecuvîntare (Prof. Ion B. Mureșan, *Colecția de artă religioasă veche a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973, p. 45).

În biserica mare a mănăstirii Cocoș din județul Tulcea, construită în anii 1911–1913 și apoi pictată de italianul F. de Bease, Sf. Apostol Andrei este zugrăvit pe cruce în formă de X (Arhim. Ieronim Motoc, *Mănăstiri dobrogene și din părțile Dunării de Jos*, în vol. «De la Dunăre la Mare», Ediția a II-a, Galați, 1979, p. 191).

Un istoric de artă subliniază că în general Sf. Apostol Andrei are ca atribut crucea în formă de X, în amintirea faptului că acest apostol a fost răstignit pe o cruce în această formă. De aceea se și numește crucea Sf. Andrei (I. D. Ștefănescu, *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*, Editura Meridiane, București, 1973, p. 196).

Pictura bisericii «Sf. Gheorghe» din Constanța, executată de școala vestitului pictor N. Tonitza, refăcută apoi, iar unele tablouri luate chiar de către Tonitza, probabil în anul 1935, redă, de asemenea, și pe Sf. Apostol Andrei în medalion, pe catapeteasmă, cu barbă mare și ținînd mina dreaptă pe o carte.

90. Gheorghe C. Mihalcea, *La dalba cetate, folclor nord-dobrogean*, Tulcea, 1975, p. 13.

91. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Scritori teologi în Scythia Minor*, în vol. «De la Dunăre la Mare», Ediția a II-a, Galați, 1979, p. 79.

92. G. M. Ionescu, *op. cit.*, p. 49.

93. *Ibidem*, p. 34.

94. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Pătrunderea și dezvoltarea...*, p. 32.

95. Prof. univ. Dr. Radu Vulpe, *Romanitate și creștinism, coordonate ale etnogenezei române*, în vol. «De la Dunăre la Mare», Galați, 1979, p. 22.

Locuitorii Scythiei Minor au fost «în contact direct nemijlocit cu blocul etnic... din spațiul Carpato-Dunărean»⁹⁶, iar creștinismul de pe întreg pământul Patriei noastre, fiind de origine apostolică și predicat încă din secolele I—II, reprezintă un «element fundamental în structura și existența spirituală a poporului nostru»⁹⁷. Astfel, așa cum subliniază Prof. *Emilian Popescu*, «istoria creștinismului în primele veacuri este și istoria populației daco și greco-romane de pe teritoriul de astăzi al României. Acolo unde întâlnim urme creștine, acestea trebuie atribuite, în primul rând, populației autohtone, stabile»⁹⁸. «Creștinarea geto-daco-romanilor, de la nordul Dunării, s-a făcut concomitent cu romanizarea lor. Ceva mai mult, creștinarea geto-dacilor a ajutat la romanizarea lor»⁹⁹.

Învățătura creștină ortodoxă propovăduită de Sf. Apostol Andrei și «adoptată de populația daco-romană de pe teritoriul Patriei noastre încă din primele secole ale erei creștine»¹⁰⁰, a constituit unul din elementele importante de etnogeneză în epoca de formare și de permanență istorică a poporului român și a avut o contribuție majoră la «organizarea statală feudală a acestuia»¹⁰¹.

*

În cele de mai sus am dorit să arătăm că tradiția despre Sf. Apostol Andrei consemnată de scriitorii vechi și de cărțile de cult, precum și creațiile folclorice, credințele, colindele, obiceiurile și practicile legate de el, păstrate în țara noastră, dar mai ales, pe pământul dintre Dunăre și Mare, pot fi luate în considerare. Propovăduirea Evangheliei de către acest ucenic al Mântuitorului Iisus Hristos, pe aceste meleaguri românești, ne face să-l considerăm un «apostol al daco-romanilor». Predica lui reprezintă nu numai o dovadă a statorniciei noastre aici, ci ea a contribuit, în același timp — și într-o măsură importantă — la întărirea unității și a continuității noastre în vatra în care ne-am născut, locuită de moșii și strămoșii noștri.

✙ EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

9

96. Constantin C. Giurescu — Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. I, București, 1974, p. 134.

97. Din *Cuvîntul I. P. S. Mitropolit Nestor, rosiit în catedrala din Craiova, în ziua de 23 aprilie 1978, cu prilejul instalării ca arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei*, în «Biserica Ortodoxă Română», anul XCVI (1978), nr. 5—6, p. 416.

98. *Emilian Popescu, Inscricțiile din secolele IV—XIII, descoperite în România*, București, 1976, p. 29.

99. Pr. Prof. I. Rămureanu, *Noi considerații...*, p. 178.

100. *Anale de istorie*, an. XXII (1976), 4, p. 155, apud Prof. V. H. Bauman, *De la Turcoaia la Niculișel. Mărturii și monumente vechi creștine* în vol. «De la Dunăre la Mare», Ediția a II-a, Galați, 1979, p. 116.

101. *Ibidem*.

RESUME

L'article ci-avant a été conçu en trois chapitres comme suit :

1. *L'Apôtre Saint André d'après les Evangiles*, c'est le titre du premier chapitre dans lequel on présente la manière dont St. André a été élu et appelé à l'apostolat par le Seigneur et on souligne les circonstances principales dans l'activité du Seigneur où il s'agit du «premier appelé». Ensuite on présente dans un deuxième chapitre :

2. *Saint André en tant qu'apôtre et témoin de l'Evangile du Christ en Scythie Mineure*.

D'après une très ancienne tradition consignée pour la première fois par Origène († 254), mentionnée ensuite par Eusèbe de Césarée († 340), reprise et consignée au VIII-e siècle aussi par le moine Epiphanius et, enfin, au XIV-e siècle par l'écrivain byzantin Nicéphore Caliste, Saint André a annoncé la Parole du Seigneur dans la Scythie Mineure (l'actuelle Dobrogea ou Dobroudja). Cette tradition est mentionnée aussi dans les «Avant-propos» du métropolitain Dosoftei de Moldavie († 1693), dans le manuscrit contenant «Les vies des Saints» et provenant du métropolitain Iacob Putneanul (1750—1760), dans le Synaxaire du Ménéé pour le mois de novembre, imprimé à Rimnic en 1778, dans le livre «Les vies des saints», paru au Monastère de Neamtz en 1811, ainsi que dans toutes les éditions de ce livre parues jusqu'à présent dans notre pays.

La prédication de l'Apôtre Saint André sur la terre de notre pays a été consignée dans leurs écrits par des historiens et des écrivains roumains plus anciens, à savoir : Filaret Scriban, l'évêque Ghenadie Enăceanu, Dionisie Fotino, Constantin Erbiceanu, le Métropolitain Irineu de Moldavie et de Suceava, C. Auner, aussi bien que par des historiens contemporains, dont nous mentionnons : le Prof. Ioan Barnea, le P. Prof. Nicolae Şerbănescu, le P. Prof. Ioan Rămureanu, le P. Prof. Mircea Păcurariu et d'autres.

3. *L'Apôtre Saint André dans le folklore et les coutumes locales*, c'est le titre du troisième chapitre dont le contenu apporte quelques arguments de plus à l'appui de la tradition concernant la prédication de St. André en Dobroudja : l'Apôtre Saint André est devenu le «héros» de quelques créations folkloriques, à savoir : des balades, des chansons populaires, des coutumes locales. Il est à souligner dans ce sens une création folklorique intitulée «La grotte de St. André» où le nom de cet Apôtre est mentionné en relation avec les noms de Décébal et de Trajan : les deux illustres leaders de nos ancêtres : des Daces et des Romains.

Notre grand poète Vasile Alecsandri a intitulé une des ses poésies : «La nuit de St. André», d'où on constate que ce saint, chez les Roumains est considéré protecteur des gens contre les esprits malins identifiés ici avec des revenants et des fantômes.

En outre, dans notre pays on trouve encore beaucoup d'autres croyances, légendes, coutumes et traditions en relation avec St. André, lesquelles peuvent constituer une confirmation logique de la prédication de cet Apôtre sur la terre de notre pays. Toutes représentent d'emblé des témoignages éloquents de l'ancienneté du christianisme chez nous, de notre pérennité ici sur la terre de nos ancêtres, de nos grands-pères et de nos pères et témoignent de la permanente unité spirituelle de notre peuple.

La doctrine chrétienne orthodoxe annoncée par l'Apôtre Saint André chez nous et acceptée par la population daco-romaine habitant le territoire de notre pays a constitué un des éléments importants de l'ethnogenèse à l'époque de la formation et ensuite tout ou cours du développement historique du peuple roumain.

UNITATE ȘI CONTINUITATE ÎN ISTORIA POPORULUI ROMÂN

Se afirmă mereu — și pe bună dreptate — că istoria popoarelor și a națiunilor este străbătută de anumite idei — permanente, care au fost asemuite coloanelor de susținere a edificului național. În istoria și în conștiința poporului român pot fi socotite ca idei-permanente aceste trei realități: 1) originea latină a limbii și originea daco-romană a poporului român, 2) continuitatea sau permanența viețuirii sale pe teritoriul său național și 3) unitatea sa etnică, lingvistică, religioasă, culturală a românilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania. La acestea se adaugă o altă constantă permanentă a existenței noastre ca neam și anume lupta poporului nostru pentru libertate și dreptate socială, pentru apărarea ființei naționale și unitate statală.

Toate aceste realități au generat o conștiință de neam, o conștiință națională activă, care reprezintă una din cele mai impresionante manifestări de acest gen din istoria întregii omeniri, o caracteristică a poporului nostru, personalitatea sa în istorie.

După cum se știe, poporul român este unul din cele mai vechi popoare din Europa. Istoria noastră începe cu a geto-dacilor, descendenți direcți și autentici ai tracilor, lucru recunoscut și de Herodot, părintele istoriei, care scria că dacii sînt urmașii «celor mai drepți și mai viteji dintre traci». Încă de la individualizarea lor ca entitate etnică, geto-dacii s-au distins nu numai prin stadiul lor superior de civilizație, ci și prin dragostea de adevăr și dreptate, prin dirzenie și curaj în luptă, prin voința de a fi stăpîni pe destinul lor. Așa se explică faptul că au rezistat atacurilor întreprinse împotriva lor de Alexandru cel Mare în 313 î.e.n., de urmașul acestuia Lysimach, care a fost luat prizonier de oștile regelui basileu Dromihetes, mult apreciat de scriitorii antici pentru politica sa. Apoi, pe temelia unității etnice și lingvistice a geto-dacilor, s-a constituit, în urmă cu aproape 2050 de ani, sub conducerea marelui rege Burebista, statul dac centralizat și independent, puternic și înfloritor, care se întindea din munții Slovaciei și Dunărea Mijlocie pînă către gurile Bugului și din Carpații nordici pînă în Balcani.

Unul din urmașii săi, Decebal, a constituit o strălucită pildă de luptă pentru apărarea gliei strămoșești, dovedită în înceștările eroice pe care le-a avut cu legiunile împăratului Traian. Scenele sculptate pe Columna din Roma, ce poartă numele acestuia, și pe impunătorul monument Tropaeum Traiani din Dobrogea sînt o dovadă grăitoare a eroismului dovedit în lupte de oștile lui Decebal.

Dacia cucerită de Traian a fost transformată în provincie romană rămîind în această stare 165 de ani. În acest răstimp, a avut loc o penetrație lentă a elementelor etnice și culturale romane, începută încă cu două secole înainte de cucerirea romană, la care s-a adăugat prezența a numeroase unități militare romane și o colonizare masivă de elemente latinofone din întregul imperiu.

Retragerea armatei și a administrației romane din nordul Dunării, prin anii 271—275, nu a însemnat sfîrșitul Daciei, pentru că marea majoritate a populației daco-romane a continuat să viețuiască aici neîntrerupt. Marile migrații din Europa

n-au putut schimba caracteristicile spirituale și morale ale poporului român, constituit din simbioza daco-romană și nici caracterul limbii noastre, formată prin contopirea fondului lingvistic geto-dacic în limba latină populară. Nu trebuie trecut cu vederea faptul că nici Imperiul roman, și nici cel bizantin de mai târziu, n-au încetat să se intereseze statornic de această populație romanică nord-dunăreană, care continua să se consolideze mereu.

În secolele IV-X, când au avut loc trecerile populațiilor migratoare pe teritoriul patriei noastre, continuitatea poporului român în vatra lui strămoșească s-a menținut și dezvoltat neîntrerupt, ducând la închegarea unor state feudale românești în întreg spațiul vechii Dacii. Cunoscuta cronică maghiară *Gesta Hungarorum*, a cronicarului regelui Bela II, numit de istorici Anonymus, menționează existența a trei formațiuni statale românești, conduse de voievozii Gelu Românul, Menumorut și Glad, subliniind totodată vitejia cu care au luptat — împreună cu oștenii lor — pentru apărarea pământului strămoșesc împotriva maghiarilor conduși de Arpad.

Regii maghiari — așezați în Cîmpia Panonică la sfîrșitul secolului al IX-lea — au continuat agresiunea asupra Transilvaniei, căutînd să cucerească părți din aceasta. Dar românii de aici au opus o dirză și neînfricată rezistență oștilor cotropitoare, încît regii maghiari au putut să-și întindă stăpînirea asupra Transilvaniei întregi abia către sfîrșitul secolului al XIII-lea și începutul celui de-al XIV-lea. Dar și în condițiile stăpînirii străine, românii transilvăneni și-au păstrat mult timp vechea lor organizare în «țări» (a Maramureșului, Oașului, Hațegului, Făgărașului, Birsei), în care locuiau în mase compacte, cu libertățile și individualitatea lor politică. Transilvania n-a fost integrată niciodată în sistemul politico-administrativ al Ungariei, ci și-a păstrat autonomia și forma tradițională românească de organizare — aceea a voievodatului — comună cu a țărilor românești extracarpatică, lucru recunoscut și de istoricii maghiari (Szilagy Ferencz, în 1843 — Szylaghi Sandor, în 1860, Recoczky Theodor, în 1890 și mulți alții).

După ce statul maghiar a fost desființat de forțele otomane, iar Ungaria centrală transformată în pašalic cu capitala la Buda, în 1541, fostul voievodat al Transilvaniei s-a desfășurat din legăturile politice de pînă atunci și a primit o nouă organizare, ca principat autonom sub suzeranitate otomană. Dar, în urma transformării Ungariei în pašalic, cea mai mare parte a nobilimii maghiare s-a refugiat în Transilvania autonomă, îngroșînd rîndurile nobilimii maghiare din această provincie românească, fapt care a accentuat politica de agresiune națională asupra populației românești majoritare. Notăm și faptul că în decursul secolului al XIII-lea și chiar mai târziu, pe teritoriul Transilvaniei s-a procedat la colonizarea unor localități urbane cu o populație de origine germanică și maghiară, iar românii au fost siliți să se refugieze în mediul rural.

După 1691 Transilvania a ieșit de sub vasalitatea otomană și a intrat în componența Imperiului habsburgic, iar în 1718 a avut aceeași soartă și Banatul, rămîind în această situație pînă în 1918. Dar cu toată politica de desnaționalizare promovată aici, potrivit recensămîntului populației transilvănene din 1787, românii numărau peste un milion de locuitori, în timp ce toate celelalte naționalități la un loc (maghiari, sași, secui, armeni, evrei, etc.), depășeau cu puțin cifra de 200.000.

Vechile cronici rusești, ca și o serie de acte de cancelarie consemnează apoi o serie de cnezate și voievodate românești în teritoriile extracarpatică, pînă la Nistru, Marea Neagră și Dunăre. Așa erau Țara Bolohovenilor, în nordul Moldovei de mai târziu, Țara Berladnicilor, adică a Birlădenilor, în centrul Moldovei, a Brodnicilor,

între curbura Carpaților și Dunăre, voievodatele lui Litovoi, pe Jiu pînă la Transilvania, Ioan și Fărcaș, în dreapta Oltului și Seneslau în părțile Argeșului, toți atestați în 1247, Balica și Dobrotici (Dobrotiță) în teritoriul dintre Dunăre și Mare, în secolul al XIV-lea, precum și o serie de «țări», ca și în Transilvania (Vrancea, Lăpușna etc.).

În teritoriile de la sud și răsărit de Carpați se constată aceleași lupte eroice ale românilor pentru a-și apăra libertatea, neatîrnarea, ființa proprie și pămîntul străbun. Stau mărturie rezistența eroică opusă tendințelor expansioniste ale regilor maghiari, încheiată cu independența Țării Românești în urma victoriei lui Basarab asupra regelui Carol Robert în 1330, ca și independența Moldovei, la 1359, ca urmare a luptelor duse de Bogdan I cel venit din Maramureș împotriva dominației străine. În secolele care au urmat, libertatea și independența țărilor românești au fost apărate cu grele sacrificii de Mircea cel Bătrîn, Dan al II-lea, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare, Pavel Chinezul, Radu de la Afumați, Petru Rareș și Ioan Vodă cel Viteaz, apoi de Mihai Viteazul, în fruntea mulțimilor «luate de la plug», potrivit cuvîntului cunoscutului cronicar polonez Jan Dlugosz, care elogia strălucita birușină a oștenilor lui Ștefan cel Mare asupra ienicerilor și spahiilor lui Mahomed al II-lea la Vaslui.

Puternica împotrivire a poporului nostru în fața invadatorilor, forța lui economică, precum și prestigiul cîștigat în luptele eroice pentru apărarea pămîntului străbun, au făcut ca Țara Românească, Transilvania și Moldova să nu fie încorporate în Imperiul Otoman și transformate în pašalicuri, așa cum s-a întîmplat cu o serie de state din jurul nostru, ci dimpotrivă, prin tratate, cunoscute sub numele de «capitulații», Poarta a recunoscut puterea suverană a domnitorilor români, cu dreptul de a-și cîrmui libere țările lor, după legi și întocmiri proprii. În schimbul unei sume de bani oferită sultanului, Imperiul Otoman se angaja să apere integritatea teritorială a țărilor noastre. Ele au încheiat acte diplomatice, politice, economice și culturale cu popoarele balcanice, cu cnezatele rusești, cu regatul Poloniei și al Ungariei, cu țările germanice, cu republicile italiene, inclusiv cu papalitatea, bazate pe principiile egalității și suveranității, dar și pe înalta prețuire pe care o acordau acestea țărilor noastre pentru dîrzenia, vitejia și eroismul cu care-și apărau libertatea și independența. Este ade-vărat că Poarta Otomană n-a respectat întotdeauna aceste capitulații, mai ales clauzele privitoare la integritatea teritorială a țărilor noastre. Așa se face că ea însăși a cotoplit vechiul pămînt românesc al Dobrogei, smuls de la trupul Țării Românești și încorporat Imperiului Otoman încă din timpul lui Mircea cel Bătrîn, urmată de anumite teritorii de pe malul stîng al Dunării, unde erau cetăți de apărare și de așa numitul Bugeac, în nordul Mării Negre, transformate în raiale. A urmat ocuparea părții de nord a Moldovei numită Bucovina, de către imperiul habsburgic în 1775.

Prin astfel de acte de dominație politică străină, rezultat al vecinătății noastre cu trei mari imperii ale vremii — otoman, habsburgic și țarist — procesul firesc care tindea spre unificarea tuturor provinciilor istorice românești într-un stat modern unitar a fost mereu împiedicat. Doar Mihai Viteazul a izbutit să înfăptuiască, pentru scurt timp însă, cea dintîi unire politică a țărilor noastre, aducînd sub sceptrul său aproape întreg teritoriul vechii Dacii, devenind «din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei». Unirea lui Mihai Viteazul a lăsat urme adînci în conștiința poporului, devenind un simbol strălucit și însuflețitor al generațiilor viitoare în năzuințele lor spre unitate și independență.

Dacă datorită vitregiilor vremurilor s-au constituit trei «țări românești», fiecare cîrmuită de voievodul ei, aceasta nu înseamnă că și poporul s-a împărțit. Dimpotrivă, el a rămas unul și același, «neîmpărțit și nedespărțit», prin originea etnică și limba comună, prin cultură, credință, obiceiuri, datini, întocmiri și așezăminte juridice — obiceiul pămîntului — prin felul de viață, — aceleași la românii de pretutindeni în decursul istoriei — și prin legăturile de tot felul dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților. Acești munți n-au fost scotii niciodată un hotar despărțitor între frați, ci coloana vertebrală a aceleiași trup românesc care i-a unit și mai strîns. Prin trecătorile Carpaților, de la Dunăre pînă în codrii Bucovinei, pe drumuri știute numai de ei, au străbătut atîția țărani, ciobani, negustori, zugravi de icoane și de biserici, copişti de manuscrise, meşteri tipografi, preoți și călugări, dascăli și ierarhi, care duceau dintr-o parte în alta a lanțului carpatic același grai, aceeași credință și același suflet românesc.

Este de-a dreptul impresionant numărul satelor întemeiate de țărani și de ciobani silvăneni în regiunile subcarpatice sau în Dobrogea, cunoscute fie sub numele de «ungureni», fie cu numele satului din care veniseră. În aceste sate, noii veniți au ridicat biserici, în care slujeau preoți din neamul lor, s-au încuscrit cu cei pe care i-au găsit aici, întărind astfel și mai mult unitatea românească.

Domnii celor două țări extracarpatice au fost totdeauna conștienți de unitatea pămîntului românesc. Vlad Țepeș considera Țara Românească și Transilvania «o singură țară», iar Ștefan cel Mare, într-o scrisoare adresată venețienilor, numea Țara Românească vecină «l'altra Valachia», deci o altă țară românească. Sînt cunoscute legăturile lui Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș și alte altor domni români cu voievozii Transilvaniei și cu regii Ungariei, iar după 1541 cu principii Transilvaniei. Ei au încheiat numeroase tratate politice, îndreptate împotriva Porții Otomane, care reprezenta atunci, pentru toate cele trei țări, cea mai teribilă amenințare la independența și libertatea lor. Prin lupta lor comună, țările noastre și-au apărut nu numai glia strămoșească, ci și civilizația Europei întregi în fața pericolului otoman tot mai amenințător, sfînd aici ca «o poartă», după cum spunea Ștefan cel Mare, sau «în calea tuturor răutăților», după cuvîntul lui Miron Costin.

Domnii celor două țări românești extracarpatice au stăpînit teritorii întinse din Transilvania, ca Amlășul, Făgărașul și Banatul Severinului, ale lui Mircea cel Bătrîn și ale urmașilor săi, Ciceul și Cetatea de Baltă ale lui Ștefan cel Mare, la care se adaugă și altele, stăpînite de urmașii lui. În aceste posesiuni, dar și în alte orașe și sate ale Transilvaniei, domnii munteni și moldoveni au ridicat o serie de biserici și mănăstiri, între care: mănăstirea Prislop, întemeiată de ucenici ai sfinților Nicodim de la Tismana, rectorită de domnița Zamfira, fiica lui Moise Vodă al Țării Românești, bisericile vlădicești de la Vad și Feleac, ridicate de domni moldoveni, poate de însuși Ștefan cel Mare, catedrala și reședința mitropolitană din Alba Iulia, ctitorite de Mihai Viteazul, biserica din Turnu-Roșu, Sibiu de Matei Basarab, bisericile din Făgăraș și Ocna Sibiului, precum și mănăstirea de la Simbăta de Sus, ctitoriile lui Constantin Vodă Brîncoveanu, biserica Sfinții Nicolae din Șcheii Brașovului ajutată veacuri în sir de domni, boieri și credincioși din țările românești extracarpatice și atîtea altele.

În același timp, în mănăstirile Țării Românești și ale Moldovei au viețuit mii de călugări din Transilvania, unii din ei ajungînd în fruntea mitropoliilor și a episcopioilor de acolo. Călugări și călugărițe precum și unii credincioși din Transilvania, au întemeiat biserici, schituri și mănăstiri la sud și răsărit de Carpați: Suzana, Predeal și Cheia pe Valea Prahovei, Stănișoara pe Valea Oltului, Cocoș în Dobrogea, Pocrov în Moldova și atîtea altele.

Mulți dintre transilvănenii așezați în mănăstirile de la sud și răsărit de Carpați, au ajuns pe diferite scaune vlădicești de acolo, mai ales în secolul al XVIII-lea, ca Pahomie de la Roman, Misail de la Buzău, Iacob Stamati, mitropolitul Moldovei, apoi Filotei și Dionisie Romano de la Buzău, amândoi în veacul trecut. O serie de dieci moldoveni din secolul al XVIII-lea, ca Vasile Sturze, Ilie Popovici, Agaton, Varlaam, sau munteni ca: Ioan Magistrator și Constantin Dimitrievici, au copiat felurite manuscrise liturgice în Transilvania. În schimb, au activat în Moldova dascălii și copiiștii Toader din Feldru, Ioan din Cerghid (sec. XVIII), dar mai ales arhimandritul Eustatie Popovici din Abrud (sec. XVIII).

Numeroși zugravi de biserici treceau dintr-o parte într-alta a Carpaților, ca Grigorie Hranite din Craiova, David din Pitești, Simion Oprovici din Craiova, care au zugrăvit numeroase biserici din Transilvania, sau ca diaconul Vasile Alexievici din Gorj stabilit în Banat; în schimb rășinărenii Stan și Iacob au împodobit cu zugrăveli ctitoria lui Neagoe Vodă Basarab de la Argeș (sec. XVIII).

Vlădicii cu învățătură multă și dragoste înflăcărată pentru neamul lor, ca Varlaam al Moldovei și Teodosie al Ungrovlahiei, domni iubitori de neam, ca Vasile Vodă Lupu și Constantin Brincoveanu, s-au ridicat întru apărarea Ortodoxiei din Transilvania, în fața acțiunii prozelitiste a altor culte, incredințați că prin păstrarea unității de credință se păstra și unitatea neamului. Toate acestea sînt mărturii trainice ale unității noastre etnice, lingvistice și culturale-bisericești.

Un factor care a contribuit din plin la afirmarea conștiinței de unitate românească l-au constituit cărțile bisericești, tilcuite în grai înmiresmat de cazanie de cărturarii vremii și răspindite apoi în toate ținuturile în care se auzea vorbă românească. Trebuie subliniat faptul că la noi cartea n-a rămas atașată unei limbi de prestigiu, considerată «sfințită», ca latina, greaca sau slavona, ci a îmbrățișat limba vorbită de popor, «așa cum să înțeleagă toți», după fericita expresie a mitropolitului Simion Ștefan. Harnicii noștri tipografi, care nu țineau seama de hotarele nefirești create de vremuri, lucrau și într-o parte și alta a Carpaților, slujind întregului lor neam. Un țirgoviștean ca diaconul Coresi lucra la Brașov, Filip Moldoveanu la Sibiu, Meletie Macedoneanu, deci un valah sud-dunărean, la Govora, în Oltenia, preotul Chiriac Moldoveanu la Alba Iulia, unde a activat un timp și ipodiaconul Mihail Ștefan, ucenicul lui Antim Ivireanu, Petru Papavici Rîmniceanu, Ion Rîmniceanu și Sandu din Iași la Blaj, iar Grigorie Stan și Mihail, ambii din Brașov, osteneau în tiparnița mitropolitană din Iași. *Cazania* învățatului mitropolit Varlaam al Moldovei intitulată *Cartea românească de învățătură*, a cunoscut o mai largă răspîndire în Transilvania chiar decît în Moldova unde apăruse (Iași 1643), fiind hărăzită «ca dar limbii românești» pentru «toată seminția românească de pretutindeni ce se află pravoslavnici într-această limbă», cum preciza în «Cuvîntul» său Vasile Vodă Lupu. Contemporanul lor, mitropolitul Simion Ștefan al Transilvaniei, în prefața *Noului Testament* de la Alba Iulia din 1648, ridică problema unității limbii literare românești, mărturisind că s-a străduit să tălmăcească în așa fel încît să fie înțeles de toți românii, iar dacă nu va fi izbutit — spunea el — vina o poartă «cei ce au răsfirat românii printr-alte țări de și-au mestecat cuvintele cu alte limbi», deci aceia care au creat hotare nefirești între frați. Același lucru îl făceau Dosoftei, învățatul mitropolit — poet al Moldovei, în prefața unora din cărțile sale, ca și *Biblia* de la București din 1688, la baza căreia au stat traducerile mai vechi făcute de cărturari din Țara Românească, Transilvania și Moldova, tipărită, «ca să lumineze celor din casă și Bisericii noroade: rumânilor, moldovenilor și ungrovlahilor». Către sfîrșitul secolului al XVIII-lea, episcopul cărturar Chesarie de la Rîmnic,

în prefețele *Mineelor* tipărite de el (1776—1780), se ocupa de originea romană a neamului și a limbii noastre, ca și de continuitatea noastră pe teritoriile locuite de daci apoi de daco-romani. *Mineele* sale — inclusiv prefețele — au fost tipărite la Buda (azi Budapesta) în 1804—1805, prin grija episcopului Iosif al Argeșului și a medicului sibian Ioan Piuriu-Molnar, iar mai târziu la Sibiu (1854—56), prin osteneala marelui ierarh Andrei Saguna. Limba unitară folosită în aceste tipărituri, înțelesă de românii de pretutindeni, a făcut ca mii de cărți tipărite la Rîmnic sau București și Iași să aibă o largă difuzare în teritoriul intracarpatic, până în Bihor și Maramureș, iar cărțile tipărite în Transilvania și chiar la Buda să ajungă până la Dobrogea sau dincolo de Prut.

Prin istoriografia românească, strălucit reprezentată de marile figuri ale umanismului românesc din secolul al XVII-lea, conștiința de unitate românească a dobândit formele unei gândiri politice. Operele lor reprezintă o sinteză între elementele conștiinței autohtone și datele furnizate de lecturile lor din scrierile umaniștilor europeni. Deci ceea ce transmite tradiția populară este acum fundamentat științific, încît se deschide o etapă nouă în dezvoltarea conștiinței unității de origine a românilor. Așa scria, de pildă, Grigorie Ureche cronicarul: «Românii ciți se află locuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramureș de la un loc sunt cu moldovenii și cu toți de la Rîm se trag». Miron Costin, într-o lucrare specială dedicată acestei probleme, *De neamul moldovenilor*, sublinia același lucru, scriind: «Locuitorii țării noastre, ai Moldovei și Țării Românești și românii din țările ungurești... toți un neam și o dată descălecați sînt», iar în alt loc scria: De la Rîm ne tragem și cu a lor cuvinte ni amestecat (graiul)». Iar învățatul muntean Constantin Cantacuzino Stolnicul scria, în *Istoria Țării Românești*, că «prin români se înțeleg nu numai ceștia de aici (din Țara Românească) ci și din Ardeal, care mai neaoși sînt, și moldovenii toți ciți și într-altă parte se află și au această limbă... toți români îi ținem, că toți aceștia dintr-o finlină au izvorit și cură». Mult mai pe larg se ocupă de romanitatea, continuitatea și unitatea noastră strălucitul domn și cărturar de renume europeană Dimitrie Cantemir în *Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor*.

«Cu și mai multă vigoare s-a manifestat conștiința unității de neam în Transilvania. În cunoscutele sale memorii adresate Curții din Viena pentru emanciparea națională socială a românilor transilvăneni, episcopul Inochentie Micu, pe baza celor citite în Hronicul lui Cantemir, a invocat autohtonismul românilor, romanitatea lor, locuirea neîntreruptă pe aceste meleaguri, preponderența lor numerică în raport cu celelalte naționalități conlocuitoare. Conștiința unității de neam a muntenilor, moldovenilor și transilvănenilor era limpede exprimată de Samuil Micu în *Istoria, lucrurile și întîmplările românilor*, de Gheorghe Șincai în *Hronica românilor*, de Petru Maior în *Istoria pentru începutul românilor în Dachia* și în alte lucrări, de Ion Budai Deleanu, de cronicarul Naum Rîmniceanu, originar din Jina Sibiului, de preotul Sava Popovici din Rășinari, care ținea predici credincioșilor săi asupra originii și continuității noastre, de preotul bănățean Dimitrie Țichindeal care vorbea de «mărita nație daco-românească», de autorii cunoscutului *Supplex Libellus Valachorum* din 1791 și de alții alții.

Ideea unității își croia acum drum larg în conștiința maselor largi românești. În 1784 răsculații, sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan, s-au ridicat cu energie împotriva asupritorilor, așteptînd ajutor de la frații de dincolo de Carpați, ceea ce relevă conștiința unității poporului căruia îi aparțineau. Contemporanii îi atribuiau lui Horia denumirea de «rex Daciae». În cursul evenimentelor revoluționare din 1821, năzuințele spre unitate s-au evidențiat și mai pregnant. Tudor Vladimirescu îndemna divanul din București să conlucreze cu cel din Moldova, «ca unii ce sînt de un neam,

de o lege...», iar în Transilvania, țărani îl așteptau pe «crăișorul Todoruț» sau «Tudoraș» ca pe un eliberator. Chiar și Regulamentele Organice reflectau această conștiință de unitate națională, evidențiind originea comună și unitatea religioasă, lingvistică și obiceiurile muntenilor și moldovenilor.

Deosebit de puternic s-a afirmat conștiința unității de neam în cursul revoluției din 1848, care a cuprins aproape întreg teritoriul românesc, ea fiind unul din factorii de bază care au asigurat caracterul unitar al mișcării din cele trei țări române. Acestei conștiințe i s-a dat glas în marea adunare națională de la Blaj de la 3/15 mai 1848, când s-a auzit strigătul mulțimilor de români: «noi vrem să ne unim cu țara»! Un contemporan maghiar sublinia că românii vor să se unească într-o «republică română a Daciei», altul că vor să «reînființeze imperiul dacilor». Preoții din Almașul Mare (Hunedoara) și din Mădărașul de Cimpie (Cluj) declarau în auzul tuturor că «de-acum înainte Ardealul nu mai este Ardeal ci România». Revoluționarii români de pretutindenă aveau o profundă conștiință națională, lucru dovedit și de conducerea lor, dar și de programele lor de acțiune: *Proclamația program a revoluționarilor din Țara Românească*, *Principiile revoluționarilor moldoveni*, redactată la Brașov și *Dorințele partidei naționale din Moldova* din august 1848, care cereau unirea celor două principate și independența lor.

Deși revoluția din 1848 a fost înfrântă de forțele otomane și țariste, n-au fost înfrinse însă marile idealuri proclamate de ea: dreptate, independență și unitate. Aceste idei au rămas vii și puternice nu numai în conștiința celor mai înaintați intelectuali ai vremii, ci și în mintea și inima milioanele de țărani și orășeni de orice stare socială. Rezultatul acestor eforturi și jertfe a fost unirea de la 24 ianuarie 1859, o primă incununare a unui îndelungat proces istoric, a luptei de veacuri dusă de poporul nostru pentru realizarea unității sale de stat. De aceea, pe bună dreptate afirma marele patriot Mihail Kogălniceanu că «unirea națiunea a făcut-o». În adevăr, fiind chemat atunci poporul să-și spună cuvântul, prin acele Adunări Ad-hoc din 1857, formate din reprezentanți ai tuturor claselor și păturilor sociale, masele largi populare au avut posibilitatea să-și exprime deschis opțiunea pentru unire. Sute de acte de adeziune din cele mai îndepărtate colțuri ale celor două Principate, cu mii de semnături de intelectuali, răzeși, comercianți, negustori etc., au întărit hotărârile istorice luate în cele două Adunări Ad-Hoc. Dar această voință a poporului întâmpina greutăți din pricina divergențelor ivite între reprezentanții celor șapte mari puteri europene de atunci, care, prin așa numita Convenție de la Paris, din august 1858, au admis doar titulatura comună de Principatele Unite, o comisie centrală legislativă și o Curte de Casație comune ambelor Principate, dar cu menținerea separării Principatelor, fiecare cu domnul, guvernul și administrația proprie. În fața acestei situații, poporul român a luat rezolvarea problemei unirii în propriile sale mâini, dând dovadă de curaj, de înțelepciune și de mult tact politic. La 5 ianuarie 1859, reprezentanții «Partidei naționale» din Moldova au izbutit să impună alegerea ca domn a colonelului Alexandru Ioan Cuza, patriot înflăcărat, participant activ la mișcarea revoluționară din 1848 în Moldova. Peste câteva zile, la 24 ianuarie, Adunarea Electivă a Țării Românești, sub presiunea celor aproape 30.000 de orășeni și țărani adunați în București, a ales ca domn tot pe Alexandru Ioan Cuza. Prin această dublă alegere, unirea devenea un fapt împlinit. În fața voinței de neclintit a moldovenilor și muntenilor, reprezentanții marilor puteri europene de atunci au fost nevoiți să recunoască realitatea prezentată de Adunările Ad-Hoc ale celor două țări.

Actul unirii din 1859, prin care s-au pus temelile statului național român modern, a fost salutat cu entuziasm înălțător și în Transilvania, lucru relatat, între alții, și de cunoscutul cărturar Alexandru Papiu Ilarian, care scria aceste rânduri: «Românii din Transilvania, în împrejurările de față, numai la principate privesc, numai de aici așteaptă semnul, numai de aici își văd scăparea. Când s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii Transilvaniei era poate mai mare decât în principate... Un lucru mi se pare a fi mai mult decât sigur: că românii de peste Carpați, bărbați și femei, bătrâni și tineri, toți ar fi gata de a muri pentru Domnul Cuza...».

Dar actul din 1859 n-a fost decât primul pas spre unirea deplină. Peste mai puțin de două decenii, prin vitejia dorobanților și a întregului popor român, s-a cucerit independența României, în 1877. Războiul de neatîrnare purtat atunci a fost o nouă și strălucită expresie a unității noastre, căci în armata română au luptat numeroși voluntari transilvăneni și bucovineni; în Transilvania, în Banat și în Maramureș, s-au făcut peste 300 de colecte pentru sprijinirea armatei, a ostașilor răniți a familiilor lor, iar presa de aici sublinia cu entuziasm patriotic vitejia ostașilor români, relatînd pe larg mersul evenimentelor.

Proclamarea independenței de la 9 mai 1877 a dat un nou impuls luptei românilor — mai ales a transilvănenilor — pentru desăvîrșirea unității statale. Mișcarea memorandistă din 1892—1894, cu un adînc răsunset în opinia publică din Europa întregă, a fost un nou prilej de manifestare a unității românești. Întrucît guvernanții din Viena și Budapesta, în frunte cu împăratul Francisc Iosif I, n-au dat curs Memorandului prezentat de trimișii românilor, ci dimpotrivă au intentat un proces autorilor lui, la Cluj, în 1894, s-a deslănțuit o mișcare puternică românească în sprijinul acestora. În toate orașele-reședințe de județ din România s-au organizat mari întruniri de protest împotriva sentinței nedrepte a tribunalului din Cluj, presa românească întregă a publicat ample articole și reportaje asupra aceluși proces odios, înfierînd politica de oprimare națională a guvernului din Budapesta. Academia Română a adresat un «Apel către toate corpurile învățate din lume privitor la persecuțiunile românilor din Transilvania și Ungaria», în urma căruia numeroși oameni politici și scriitori de renume mondial și-au exprimat în scris solidaritatea cu lupta poporului român oprit (W. Gladstone, Georges Clemenceau, Emile Zola, Fr. Mistral, Giosuè Carducci, Lecomte de Lisle etc.).

În a doua jumătate a secolului trecut și în primii ani ai secolului nostru, lupta pentru unitate se poartă mai mult pe tărîm cultural. Chemarea «uniți-vă în cuget, uniți-vă în simțiri», lansată de cunoscutul *Răsunset* al lui Andrei Mureșan în 1848, revenise crezul întregului popor român. Societatea Academică Română din București (1866), viitoarea Academie Română (1879), avea ca membrii nu numai cărturarii români din România de atunci, ci și din Transilvania, Banat, Maramureș și alte ținuturi locuite de români (Timotei Cipariu, George Barițiu, Gavril Munteanu ș.a., o serie de membrii corespondenți, iar în 1893 a fost ales ca președinte George Barițiu). Publicațiile ei științifice reflectau limba, cultura, arta și aspirațiile românilor de pretutîndeni. Ortografia stabilită de Academie era adoptată în instituțiile culturale și de intelectuali transilvăneni, care recunosc în ea forul cultural-științific unic al tuturor românilor. Comunicările și dezbaterile, ca și lucrările publicate sub egida Academiei, îmbrățișează trecutul întregului popor român. Preotul Simion Florea Marian din Suceava, membru activ al Academiei, publica acum cunoscutele sale culegeri și studii asupra folclorului românesc de pretutîndeni. Din însărcinarea Academiei, transilvăneanul Nicolae Doșușianu culege material din arhivele din Transilvania și Un-

garia, pe baza căruia a publicat o monografie asupra răscoalei lui Horia cu ocazia centenarului ei. Interesul pentru cercetarea trecutului Transilvaniei crește pe măsură ce în sinul înaltului for sînt aleși istorici de aici, ca Ioan Pușcariu, Ioan Micu Moldovan, episcopul Nicolae Popea, Augustin Bunea, mai tîrziu Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, Alexandru Lapedatu ș.a.

Cu aceleași obiective și în același spirit își desfășurau activitatea societățile din diferitele provincii românești: *Asociația pentru cultura poporului român din Maramureș* (1860), *Asociația transilvană pentru literatură și cultura poporului român (Astra)*, (1861), *Societatea Transilvania* la București (1867), avînd în frunte pe Al. Papiu Ilarian, și care a oferit zeci de burse unor tineri transilvăneni. La acestea se adaugă societățile studențești: *Petru Maior* din Budapesta (1862), *România Jună* din Viena (1864), care în 1871 va organiza la Putna Congresul studenților români de pretutindeni, *Iulea* din Cluj, societățile studenților teologi, ale elevilor români de la diferite licee din Transilvania, ș.a. În 1891 se înființează la București o societate cultural-politică, numită *Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor*, avînd ca scop promovarea și susținerea unității românilor. Sub îndrumarea unor cărturari de mare prestigiu, ca V. A. Urechia, A. D. Xenopol, Barbu Delavrancea, Alexandru Vlahuță, Spiru Haret, George Coșbuc, Nicolae Iorga, Take Ionescu, Nicolae Filipescu, ș.a. Liga a desfășurat o activitate națională susținută, publicînd un număr considerabil de cărți și broșuri care subliniau unitatea poporului român. În 1908 Nicolae Iorga întemeiază *Universitatea Populară din Vălenii de Munte*, care-i va purta numele, devenită în scurt timp cel mai însemnat centru de întrunire a studenților și intelectualilor din toate provinciile locuite de români.

Strînși în jurul unor astfel de așezăminte culturale, oamenii de carte din toate provinciile românești au fost însuflețiți de aceleași idei de libertate și unitate conturate în noțiunea de România, care devenise idealul întregului popor. Poeții și prozatorii, artiștii, istoricii, oamenii de știință de pretutindeni, își pun tot talentul și energia în slujba marelui ideal al unității naționale, colaborînd la aceleași ziare și reviste, fie că apăreau la București și Iași, fie la Brașov, Sibiu, Oradea sau Arad. Eminescu debutase în *Familia* bihoreanului Iosif Vulcan. *Tribuna* de la Sibiu (fondată în 1884) lansase cunoscuta lozincă «Soarele pentru toți românii de la București răsare». Revista *Lucaferul* fondată la Budapesta în 1902 (mutată în 1906 la Sibiu) de tinerii scriitori și cărturari transilvăneni Octavian Goga, Ion Lupaș, A. P. Bănuț, Octavian Tăslăoanu, Ion Agirbiceanu și alții, a strins în jurul ei o serie de istorici și scriitori din vechea Românie ca Nicolae Iorga, Vasile Pîrvan, Barbu Delavrancea, Victor Eftimiu, Cincinat Pavelescu, încît a devenit, după cuvîntul lui N. Iorga, «un simbol al unității românești».

În 1906, pe baza unui raport al lui Titu Maiorescu, Academia Română a premiat poeziile lui Octavian Goga, întrucît ele, «reprezintă și rezumă iubirea și ura, durerile și speranțele unui neam amenințat în existența sa». N. Iorga întreprinde acum numeroase călătorii în Transilvania, pentru a cunoaște viața românilor de aici, iar rezultatele sînt publicate în volumele *Neamul românesc din Ardeal și Țara Ungurească* (2 volume) și *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria* (2 volume, 1915), la care se adaugă o serie de volume scrise mai înainte cu privire la istoria Bisericii românești din Transilvania (*Sate și preoți din Ardeal* ș.a.).

În 1906, la expoziția jubiliară de la București, au participat mii de români din Transilvania, mai ales țărani în frunte cu preoții lor. S-au remarcat acum renumitele

coruri bănațene organizate de Ion Vidu, care s-au luat la întrecere cu corurile țărănești din vechea țară. În 1911, când s-au aniversat la Blaj 50 de ani de la întemeierea Astrei, s-au adunat fruntașii culturii românești de pretutindeni (N. Iorga, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, O. Goga, S. Pușcariu, S. Mehedinți, V. Eftimiu etc.), cu aproape 500 de participanți din vechea Românie, precum și 30.000 de țărani transilvăneni, în fața cărora a zburat, decolînd de pe Cîmpia Libertății, Aurel Vlaicu. Însuflețitul patriot Badea Cârțan își desfășura acum cunoscuta sa lucrare culturalizatoare, răs-pîndind atitea mii de cărți românești în Transilvania.

Zeci de profesori transilvăneni — urmînd pilda lui Gheorghe Lazăr — au activat, în a doua jumătate a secolului trecut, la școlile de toate gradele de pe întregul cuprins al vechii Români, ca Simion Bărnuțiu, Alexandru Papiu Ilarian, August Treboniu Laurian, Ion Bianu, Simion Mîndrescu. Pictori transilvăneni de renume își desfășoară activitatea în vechea Românie (Sava Henția, Carol Popp Szatmari, Mișu Popp, Constantin Lecca ș.a.). La aceștia se adaugă numeroși alți intelectuali, comercianți, meseriași, ciobani din Țara Birsei și Mărginimea Sibiului, țărani și muncitori, aducîndu-și fiecare aportul modest la pregătirea zilei celei mari a unirii.

Izbucnirea primului război mondial a precipitat mersul evenimentelor, a dat noi impulsuri viitorului act al unificării statale, care reprezenta primul obiectiv al românilor de pretutindeni. La 14/27 august România declară război Austro-Ungariei. Trebuie precizat că prin aceasta România nu urmărea altceva decît înlăptuirea țelurilor legitime de eliberare a locuitorilor din provinciile subjugate. Acest lucru s-a vădit chiar la început, prin entuziasmul de nestăvilit cu care românii transilvăneni au întîmpinat pe ostașii de același neam, care trecuseră Carpații în perioada întiaa a campaniei din 1916. După ce armatele române au fost silit să se retragă, simțămîntele de libertate și unitate românească s-au manifestat mai ales prin victorioasele lupte purtate la Mărășești, Mărăști, Oituz și în alte părți. Acestea au constituit un simbol viu al spiritului de jertfă al poporului român, pentru apărarea ființei sale naționale, au făcut dovadă în fața Europei întregi, că poporul nostru știe să lupte pentru drepturile sale, pentru independența și unitatea patriei sale.

La aceste biruințe au contribuit și corpurile de voluntari transilvăneni și bucovineni, formate din peste 10.000 de ostași români dezertați din armata austro-ungară și refugiați în România sau din prizonierii români aflați în Rusia. Alții 12.000 de voluntari s-au recrutat din transilvănenii veniți direct în țară înainte de anul 1914 și care, în vederea recrutării lor în armată, au renunțat la cetățenia austro-ungară.

La 15 septembrie 1918 a avut loc la New-York un congres al românilor, cehilor, slovacilor, sîrbilor, croaților și rutenilor aflați în Statele Unite, votînd o moțiune prin care cereau dezmembrarea Austro-Ungariei și eliberarea tuturor popoarelor subjugate de ea. O activitate mult mai bogată s-a desfășurat în capitala Franței, pe atunci principalul centru diplomatic și militar al Antantei. La sfîrșitul anului 1917 se aflau acolo peste 30 de profesori universitari români, printre care Simion Mîndrescu, Ioan Ursu, Traian Lalescu, G. G. Mironescu, Oreste Tafrali ș.a., 40 de deputați și senatori, o serie de publicști, la care s-au adăugat ulterior Take Ionescu, Octavian Goga, Vasile Lucaciu ș.a. «Misiunea universitară română» și ceilalți membri ai emigrației au desfășurat o intensă activitate publicistică, materializată în peste 40 de broșuri și volume privind aspirațiile poporului român, în numeroasele conferințe și în publicațiile periodice *La Roumanie*, *La Transylvanie*, înființată de inventatorul Traian Vuia, stabilit de mai mult timp la Paris și *Le Courier franco-roumain*, condus de Cincinat Pavelescu.

În aprilie 1918 s-a înființat *Comitetul național al românilor din Transilvania și Bucovina*, cu sediul la Paris, condus de Traian Vuia, iar la 3 octombrie 1918 s-a constituit *Consiliul național al unității române*, în frunte cu Take Ionescu, recunoscut oficial de guvernele Franței, Statelor Unite, Angliei și Italiei. O activitate diplomatică și propagandistică asemănătoare au desfășurat în capitala Angliei Take Ionescu, Nicolae Titulescu, Octavian Goga, George Moroianu ș.a.

Cu aceeași însuflețire s-a desfășurat activitatea emigrației românești din Italia, țară care intrase în război în 1915, tot pentru desăvârșirea unității sale statale. La 8/11 aprilie 1918 a avut loc la Roma un Congres al naționalităților asuprite din Austro-Ungaria, la care a participat și o delegație de profesori universitari români, veniți de la Paris.

Cu toate că România — rămasă izolată după ocuparea Ucrainei de armatele puterilor centrale și retragerea Rusiei din război prin pacea de la Brest-Litovsk — a fost nevoită să accepte numeroasele condiții de pace impuse prin Tratatul de la București din 7 mai 1918, prin care ni se răpeau părți importante din teritoriu, totuși, entuziasmul și spiritul revoluționar al maselor n-a putut schimba mersul evenimentelor. În toamna anului 1918, atât Germania cât și Austro-Ungaria s-au văzut puse în imposibilitatea de a mai continua războiul, prăbușirea fiind iminentă. Pentru a salva imperiul, împăratul Austriei Carol IV încearcă în ultimul moment, la 3/6 octombrie, să ofere popoarelor impilate de timp de sute de ani, un sistem de autogovernare federativă, propunere care n-a mai fost luată în considerare de nimeni. În 28 octombrie se proclamă independența Cehoslovaciei, în ziua următoare Consiliului național croat întrunit la Zagreb proclamă unirea croaților, srbilor și slovenilor din Austro-Ungaria și despărțirea de aceasta, iar la 24 noiembrie se proclamă unirea cu Serbia, cu care se unise și Muntenegrul. În aceeași lună s-a proclamat statul polon, cu care s-a unit și Galiția, la 12 noiembrie se proclamă Republica Austria, iar la 16 noiembrie Republica Ungară independentă. Destrămarea fostei monarhii bicefale era fapt împlinit.

Intr-un strîns paralelism se desfășurau și evenimentele din Transilvania. Astfel, la 12 octombrie 1918, s-a întrunit la Oradea Conferința Comitetului Executiv al Partidului Național Român, sub conducerea lui Ștefan Ciceo-Pop, care a redactat o declarație de autodeterminare care urma să fie citită în Parlamentul din Budapesta și prin care se contesta acestuia și guvernului maghiar dreptul de a mai reprezenta Transilvania, acesta revenind în exclusivitate reprezentanților aleși de poporul român. Din încredințarea Comitetului, la 18 octombrie 1918, deputatul Alexandru Vaida Voevod a citit declarația în Parlament, rostind și un discurs în care amintea de așuprirea de veacuri la care a fost supus poporul român din Transilvania.

La sfîrșitul lunii noiembrie s-a constituit Consiliul Național din Transilvania, «ca unicul for care reprezintă voința întregului popor român», format din 6 reprezentanți ai Partidului Național Român și 6 social-democrați, cu sediul la Arad. Peste câteva zile, acest consiliu a preluat «puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de români». Pe întreg cuprinsul Transilvaniei s-au format consilii naționale regionale, locale și gărzi naționale, cu caracter militar, pentru menținerea ordinii, care activau sub conducerea Consiliului Național Român, numit și Marele Sfat al națiunii române, care a fost recunoscut ca organ de conducere de masele largi românești ale Transilvaniei.

La 7/20 noiembrie 1918, Consiliul Național Român a luat hotărîrea de a convoca la Alba Iulia, pentru ziua de 18 noiembrie/1 decembrie, o Mare Adunare Națională a românilor transilvăneni, care să exprime dreptul de autoguvernare și de autodeterminare al poporului român din Transilvania în fața întregii lumi. La această adunare urmau să fie reprezentate toate păturile sociale, toate instituțiile bisericești, școlare, culturale, economice, reuniunile de femei, de meseriași, de învățători, gărzile naționale, organizațiile muncitorești, asociațiile studențești.

Alegerea orașului Alba Iulia ca loc al întrîinirii nu era întîmplătoare, ci avea valoarea unui simbol, căci aici înfăptuise Mihai Viteazul unirea de la 1600 și tot aici au fost uciși în chip barbar doi dintre conducătorii răscoalei românești din 1784, Horia și Cloșca, iar în 1852 a fost întemnițat Avram Iancu, conducătorul revoluției din 1848. Oraș al gloriei de altă dată, dar și al marilor dureri, Alba Iulia avea să devină, la 1 decembrie 1918, orașul realizării celui mai de seamă act din istoria poporului român. Pe lângă convocarea redactată de Vasile Goldiș, dar semnată de Ștefan Ciceo-Pop, în calitate de președinte al Marelui Sfat al națiunii române, au fost lansate apeluri și chemări de către consiliile județene și comunale, pentru a se asigura o participare cât mai largă care să reprezinte întreg poporul român. Organizarea Adunării a fost încredințată Consiliului Național Român, în frunte cu protopopul Ioan Teculescu (viitorul episcop Justinian) și gărzile naționale din Alba Iulia. Încă cu cîteva zile înaintea mării sărbători, s-au îndreptat spre acest oraș-simbol zeci de mii de români din cele mai îndepărtate colțuri ale Transilvaniei, Banatului, Bihorului și Maramureșului, în trenuri, în căruțe, dar mai ales pe jos, călătorind în condiții grele, numai pentru a fi de față la acest strălucit eveniment din istoria neamului lor.

În ziua de Duminică 1 decembrie 1918, după ce au participat la un scurt Te-Deum oficiat în cele două biserici românești din oraș, cei 1228 de deputați oficial aleși pentru Marea Adunare Constituantă s-au întrunit în Sala Cazinoului, pentru a adopta hotărîrile istorice pentru care au fost aleși și convocați. Ședința a fost deschisă de Ștefan Ciceo-Pop, după care a luat cuvîntul octogenarul George Pop de Băsești, unul din foștii memorandiști, care este ales președinte al Biroului Adunării, alături de episcopul Ioan Papp de la Arad și Dimitrie Radu de la Oradea. A luat cuvîntul apoi Vasile Goldiș, om de vastă cultură și de înaintate concepții, care a rostit un impresionant discurs, asemănător cu al lui Simion Bărnuțiu de la Blaj, din 1848, în care făcea istoricul luptelor pentru libertate ale poporului român din Transilvania. Apoi a dat citire istoriciei Declarației, potrivit căreia «Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dinșii cu România...». După citirea acestui punct, «vreo zece-cincisprezece minute a urmat un uragan de aplauze», după cum relatează un martor ocular.

Alte puncte ale hotărîrii priveau egala îndreptățire națională și confesională a naționalităților conlocuitoare, vot obștesc, direct, egal și secret, reformă agrară radicală, drepturi pe seama muncitorilor, eliminarea războiului ca mijloc de rezolvare a neînțelegerilor internaționale. Adunarea a ales apoi Marele Sfat Național, care era un fel de Parlament, format din 212 membri, căruia i s-au încredințat atribuții administrative și legislative.

La ora 14, toți delegații s-au dus pe Cîmpul lui Horia, unde s-au rostit mai multe cuvîntări de pe tribunele ridicate din mijlocul celor peste 100.000 de români de toate stările și vîrstele, care așteptau în cîntece naționale să li se vestească hotărîrile Adunării. Toate cuvîntările erau urmate de aplauze și nesfîrșite urale de «Trăiască România Mare». Prin aceste aclamații, hotărîrile luate de «mărita Adunare Națională» au fost ratificate în unanimitate și de mulțimile nesfîrșite ale poporului, devenind din acel moment, legea istorică a Transilvaniei. Sute de alte adunări s-au organizat în aceeași zi aproape în toate localitățile din Transilvania, în care cei care n-au putut să ia drumul istoricei cetăți și-au mărturisit azeziunea prin nenumărate declarații, scrisori și telegrame.

În dimineața zilei de 2 decembrie 1918, Marele Sfat Național a ales Consiliul Dirigent, ca guvern provizoriu al Transilvaniei, pînă la întrunirea Constituantei întregii României, precum și cei patru delegați, care urmau să prezinte actul unirii la București (Vasile Goldiș, Alexandru Vaida Voievod, episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu).

Tratatul de pace de la Versailles, semnat la 28 iunie 1919, căruia i-a urmat tratatul separat încheiat cu Ungaria, la Trianon, la 4 iunie 1920, n-au făcut altceva decît să consfințească o situație de fapt, adică voința exprimată de poporul român însuși la Alba Iulia, au marcat încheierea unui îndelungat proces de făurire a statului român unitar. Hotărîrile de unire luate prin voința unanimă a maselor populare s-a încheiat astfel cu recunoașterea lor internațională.

Poporul nostru se poate mîndri deci cu faptul că deși s-a confruntat secole în șir cu politica de cuceriri și anexiuni a marilor puteri învecinate, și-a păstrat totuși ființa sa națională, coordonatele sale etnice specifice și a intrat cu demnitate în istoria modernă, cucerindu-și independența și desăvîrșindu-și unitatea de stat odată cu cele mai multe popoare europene.

Visul milenar al unității era acum făurit, «întreaga națiune era strînsă în hotarele unui singur stat. La capătul unui îndelungat proces, cu urcușuri și coborișuri, cu biruințe și înfrîngerii, avea să iasă la lumină dreptatea poporului român, dornic să trăiască într-o singură țară, liber, independent și stăpin pe soarta sa. Iată de ce ziua de 1 decembrie 1918 se înscrie cu litere de aur în cartea desăvîrșirii națiunii ca poartă deschisă spre viitorul tot mai luminos al Patriei noastre. Opera săvîrșită atunci este și astăzi o puternică sursă de încredere și de tărie a societății noastre, un factor viguros de coeziune a fiilor acestui pămînt în lupta neprecupețită pentru înălțarea Patriei pe noi culmi de progres și civilizație.

Lupta dusă secole de-a rîndul de vrednicii noștri înaintași, trebuie să constituie pentru cei de azi o pildă luminoasă de muncă, de jertfă și de iubire a pămîntului strămoșesc, de sprijinire a intereselor superioare ale poporului, pentru înflorirea continuă a Patriei noastre, pe veci unită, liberă, independentă și suverană, pentru triumful marilor idealuri de pace și cooperare între oameni și popoare.

Pr. Prof. MIRCEA PĂCURARIU

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

LUCRĂRILE ADUNĂRII EPARHIALE DIN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

Adunarea Eparhială a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor s-a întrunit în ziua de 2 decembrie 1979, în sala de ședințe din Palatul Patriarhal din București, sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Înainte de ședință, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și a membrilor Adunării Eparhiale, s-a oficiat un Te-Deum de către P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi. Răspunsurile au fost date de membrii clerici ai Adunării.

La orele 9,30 membrii Adunării Eparhiale și-au ocupat locurile în sala de ședințe. Au luat parte la ședință:

Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor și Prea Sfințitul Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, ca invitat.

Potrivit art. 106, alineatul ultim din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române au mai participat la ședință PP. CC. preoți: Octavian Popescu — Vicar, Ilie Georgescu, Mihai Marinescu, Ion Neamu, Dinu Provian și Nicolae Turcu, consilieri administrativi ai Centrului Eparhial, precum și Pr. Anton Poșircă, Secretar eparhial, Pr. V. Diaconescu, Inspector eparhial, Dl. Costică Iliuș, Contabil șef și alții.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, Președintele Adunării Eparhiale a deschis ședința, după care s-a constituit secretariatul ședinței format din:

P. C. Preot-Vicar Octavian Popescu, Secretar general

Dl. Prof. Constantin Pavel — Secretar

Dl. Prof. Toma Rădulescu — Secretar

P. C. Vicar Octavian Popescu, Secretar general, face apelul și din totalul de 30 membri ai Adunării Eparhiale se constată prezența a 26 membri, iar 4 membri absenți motivat. După o cuvântare introductivă, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin declară constituită Adunarea Eparhială pentru începerea lucrărilor.

S-au repartizat lucrările pe comisii, indicându-se fiecărei comisii sala în care urmează să-și desfășoare lucrările; în același timp, comisia de validare, care nu avea lucrări de examinat, a fost invitată să participe la celelalte comisii, după preferință.

Cu aceasta, ședința s-a suspendat pe timp de o oră, iar comisiile statutare au făcut examinarea rapoartelor comisiilor ce urmau să fie prezentate Adunării Eparhiale.

La orele 11,00 s-au reluat lucrările, analizându-se următoarele rapoarte :

I. *Raportul Comisiei Bisericești*, prezentat de către Dl. Prof. Dr. Dumitru Timuș, Raportul Comisiei Bisericești a analizat munca și realizările acestui sector pe anul 1979, cît și obiectivele anului 1980, în care s-a oglindit preocuparea îmbunătățirii administrației bisericești din Eparhie.

Comisiunea bisericească, odată cu aceste constatări, subliniază faptul că buna dezvoltare a lucrării acestui sector pe anul 1979 s-a datorat îndrumărilor înțelepte, permanente, ale Prea Sfințitului Patriarh Iustin, precum și rîvnei și sfaturilor Prea Sfințitului Episcop Roman Ialomițeanul și ale P. C. Vicar Octavian Popescu.

De asemenea, activitatea acestui sector s-a bucurat continuu și de înțelegerea și sprijinul Departamentului Cultelor, fapt pentru care s-au adus mulțumiri.

În raport se prevede un plan special de obiective pentru anul 1980, din care se oglindește preocuparea îmbunătățirii administrației bisericești din Eparhie.

La sfîrșitul discuțiilor, Comisia Bisericească a propus Adunării Eparhiale următoarele :

a) Aprobarea Raportului General prezentat de Consiliul Eparhial pentru activitatea depusă prin Sectorul Administrativ Bisericesc pe anul 1979 și a obiectivelor propuse pentru anul 1980 ;

b) Să se aducă mulțumiri pline de recunoștință Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pentru grija ce o poartă Arhiepiscopiei Bucureștilor și pentru munca neobosită adusă cu jertfelnicie pentru rezolvarea lucrărilor administrativ-bisericești ;

c) Să se aducă alese și respectuoase mulțumiri Departamentului Cultelor pentru tot sprijinul acordat Sectorului Administrativ Bisericesc, în spiritul prevederilor Legii Cultelor, statutului și regulamentelor bisericești în vigoare ;

d) Să se aducă mulțumiri Prea Sfințitului Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor și P.C. Părinte Vicar Octavian Popescu, pentru rezolvarea lucrărilor Sectorului Administrativ Bisericesc, în spiritul legiuirilor bisericești și îndrumărilor Prea Fericii Voăstre ;

e) Să se aducă mulțumiri Prea Sfințitului Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, pentru vizitele făcute la unele parohii din Eparhie, cu care ocazie a oficiat și hirotonii în diacon și preot.

Apoi, supunîndu-se în discuții raportul Comisiei Bisericești, au luat cuvîntul următorii membri ai Adunării Eparhiale :

— *Dl. Prof. Iorgu Ivan*, care înfățișînd succint frumoasele realizări ale acestui sector în cursul anului 1979, sub îndrumarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a Prea Sfințitului Antonie, a Prea Sfințitului Roman, a P.C. Vicar Octavian Popescu și a Consiliului Eparhial, a spus în încheiere :

«Fără îndoială, dorim ca Biserica Ortodoxă Română, așa cum ați accentuat și Prea Fericea Voastră, să contribuie de pe poziția sa specifică la realizarea binelui obștesc. Măsurile luate, în ultimul timp, prin înscrierile individuale în Frontul Unității Socialiste vor da posibilitatea preoților noștri, ca activitatea lor, să contribuie și mai

activ la acțiunile obștești. Statul ne arată solitudine în rezolvarea treburilor noastre. Votăm din toată inima raportul prezentat și urăm Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin multă sănătate și ani mulți să conducă, cu aceeași vigoare, Biserica Ortodoxă Română.

— *P. C. Preot Nițșor Cazacu*, luînd cuvîntul, a spus: «Așa cum ați scos în evidență bucuria întregului popor pentru re alegerea Domnului Nicolae Ceaușescu în înalta funcție politică, cînd ați scos în evidență largă înțelegere ce o acordă cultelor, simțim că avem condiții optime pentru a ne desfășura viața și activitatea noastră. Vă sîntem îndatorați că luați în considerare și stimulați viața clerului și credincioșilor noștri. Să vă ajute Dumnezeu ca de cîte ori ne veți chema la aceste ședințe să vă auzim că ne spuneți despre această largă înțelegere din partea Statului nostru».

— *DI. Vasile Pîrvu* a subliniat că strădaniile Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin se oglindesc în toate domeniile de activitate bisericească, fapt pentru care, în final, adresează Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin urări de sănătate și viață îndelungată spre a conduce credincioșii pe drumul luminos al adevărului și al păcii.

— *P. C. Preot Alexandru Ionescu*, luînd cuvîntul, a scos în evidență necesitatea ca hirotonia să se facă la biserica unde este numit candidatul, ca astfel să se facă o legătură mai strînsă, încă de la început, între viitorul preot și enoriașii săi.

II. *Raportul Comisiei Cultural-Sociale* este prezentat de către *DI. Prof. Nicolae Chișescu*, în calitate de raportor al Comisiei.

Intr-un capitol introductiv se menționează că în anul 1979 Arhiepiscopia Bucureștilor, sub îndrumarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, și-a desfășurat activitatea sa rodnică, preocupată de ridicarea nivelului de pregătire profesională a tinerelor cadre bisericești și de ancorare a întregii activității teologice în realizările vieții de azi.

Se marchează evenimentele mai importante din anul 1979 și anume:

— Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin în America de Nord, la invitația I.P.S. Arhiepiscop Victorin, pentru sărbătorirea jubileului celor 50 de ani de existență ai Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Misionare din America.

— Împlinirea a 120 de ani de la istoricul act al Unirii celor două Țări Românești de la sudul și estul Carpaților.

S-a trecut apoi, la analiza activității culturale din cadrul Seminarului și Institutului teologic din București.

S-a trecut, de asemeni, în revistă rolul pe care-l au în cadrul activității culturale, conferințele de orientare și administrative. Din raport reiese care au fost temele tratate și interesul ce-l arată preoțimea prin participarea activă la aceste conferințe, îmbunătățindu-se activitatea în mod progresiv.

În capitolul despre *Activitatea pastoral-misionară a clerului* se arată că un accent deosebit a fost pus în acest an pe organizarea parohiilor pentru a se întări activitatea pastoral-misionară a preoților.

S-au numit preoți misionari protopopești pe lângă fiecare protoierie, care să activeze în protoierii pentru stimularea clerului în activitatea sa pastoral-catehetică de îndrumare a credincioșilor la cunoașterea învățăturii bisericești.

Se amintește apoi de activitatea Coralei Sfintei Patriarhii, Corala Preoților din Capitală, de publicațiile bisericești și de lucrările de pictură bisericească.

ACTIVITĂȚI SOCIALE

În această parte Raportul arată colaborarea preoților cu unele organizații de masă și cu organele locale ale puterii de Stat ca :

- participarea preoțimii în acțiunea pentru apărarea păcii ;
- acțiuni de interes obștească.

De asemenea se relevă problemele de asistență socială care se rezolvă prin Casele Sanatoriale și de odihnă din Techirghiol, Bușteni și Schitul Peștera Ialomicioarei.

Dintre obiectivele Sectorului Cultural-Social propuse pe anul 1980, amintim :

- Îmbogățirea conținutului revistei eparhiale «Glasul Bisericii», prin creșterea valorică a materialului de orientare pastoral-misionară a clerului și tinerilor teologi ;
- Editarea unui «Îndrumător Pastoral» cu un bogat material practic pentru îndrumarea personalului bisericesc în activitatea sa ;

— Întocmirea și imprimarea unei noi «Cărți de rugăciuni», foarte mult solicitată de clerul și credincioșii noștri ;

— Întocmirea și imprimarea unui pliant privind : Catedrala Patriarhală, vederi diferite ale Catedralei, Paraclisul Patriarhal, Mănăstirea Radu Vodă ;

— Adoptarea de noi măsuri pentru desfășurarea în bune condiții și cu rodnice rezultate a activității misionare a preoțimii Eparhiei noastre, potrivit îndrumărilor Sfintului Sinod. Până acum s-au delimitat zonele care necesită o mai atentă supraveghere din partea Centrului Eparhial, ca urmare a chestionarului întocmit în acest scop de Sectorul Cultural. S-au numit preoți misionari protopopești și s-au organizat conferințe catehetice cu preoții din Eparhie, pe Protoierii. Această acțiune urmează a se generaliza în anul 1980.

Pentru parohiile care solicită, se va pune și în anul viitor la dispoziție, material orientativ de îndrumare pastoral-misionară și de colportaj, pentru îndrumarea credincioșilor ;

— Organizarea unui nou curs pentru muzeografi, ghizi și gestionari custode sală, cu o tematică bogată ;

— Se va urmări crearea unei zone de protecție în partea de nord la Sanatoriul Preoțesc de la Techirghiol, după obținerea terenului limitrof necesar, prin parohia din Techirghiol și se vor completa obiectele de inventar necesare Sanatoriului ;

— Se va termina restaurarea picturii murale din Catedrala mănăstirii Curtea de Argeș, vopsindu-i-se și acoperișul ;

— Se vor tipări ilustrate și pliante pentru Mănăstirea Curtea de Argeș și Așezământul de la Techirghiol etc.

Expunând toate acestea, Comisia Culturală apreciază că activitatea cultural-socială pe anul 1979 s-a desfășurat potrivit planului de muncă aprobat în ședința Adunării Eparhiale din 3 decembrie 1978, iar planul de lucru pe anul 1980 este judicios întocmit, pentru care fapt propune :

— Să se aprobe Raportul General al Consiliului Eparhial privind activitatea cultural-socială desfășurată pe anul 1979 ; să se aprobe Planul de lucru al Sectorului pe anul 1980 ; să se aducă respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, care a trasat directivele de muncă ale acestui Sector și a urmărit personal îndeplinirea lor ; să se aducă mulțumiri Departamentului Cultelor, care a arătat o deosebită înțelegere pentru lucrarea cultural-obștească și a sprijinit efectiv

realizarea ei; să se aducă mulțumiri PP. SS. Episcopi Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal și Roman Ialomițeanul, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și P.C. Vicar Octavian Popescu, pentru îndrumările și sprijinul acordat Sectorului, în vederea împlinirii cu succes a sarcinilor sale.

Trecînd la *Sectorul Administrativ II*, raportul arată care a fost activitatea acestui sector și anume:

Verificarea și completarea listelor cu monumente religioase și de arhitectură, parohiale și mănăstirești din cuprinsul Eparhiei; evidența colecțiilor de artă și ghi-zilor din Epahrie; măsuri de cunoaștere și control etc.

Pentru buna conservare a fondului valoros de tipărituri vechi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a aprobat stringerea și expunerea lor, pe centre județene, în bune condițiuni, pentru viitor.

III. Raportul Comisiei Economice

Acest sector arată activitatea depusă în două capitole și anume:

Cap. I — Unități productive (Atelierul de luminări și gospodăriile anexe);

Cap. II — Serviciile Sectorului: serviciul Administrativ-Bunuri; serviciul Con-tabilității, cu anexele sale etc.

Dintre obiectivele propuse și aprobate pentru anul 1980, amintim:

Aprovizionarea Atelierului de luminări cu materie primă, îmbunătățirea calității luminărilor; plantarea a 3 ha vie nouă la Gospodăria Chițorani, în locul celor defri-sate în primăvara anului 1979; reparații și amenajări la imobilele de la Chițorani, construirea unei case din cărămidă pentru îngrijitorii la Gospodăria Jercălăi etc.

SECTORUL TEHNIC

Biroul de proiectare și avizare a întocmit în acest an 64 documentații și a veri-ficat 524 documentații. Sectorul tehnic a recepționat și diferite lucrări la: monu-mentele istorice bisericesti; construcții parohiale; ateliere etc.

Pentru viitor, Sectorul tehnic și-a propus să execute în 1980 lucrări de con-strucții, consolidări și reparații.

După ce Consiliul Eparhial a luat cunoștință de activitatea sectoarelor: Admi-nistrativ Bisericesc I, Administrativ Bisericesc II, Cultural-Social, Economic-Gospodă-resc și Tehnic din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor pe anul 1979, au luat cuvîntul:

P.C. Prof. Dumitru Popescu — Rectorul Institutului teologic București, care, în frumoase cuvinte arată grija părintească a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin în legătură cu sprijinul ce îl dă învățămîntului religios prin acordarea de burse, ma-nuale și buna cazare, precum și condițiile optime pentru studiu.

Ca propunere, P.C. Sa insistă asupra faptului ca între Sectorul Cultural și învă-țămînt să existe o colaborare mai strînsă, mai eficientă.

DI. Prof. Dinu Giurescu, luînd cuvîntul, scoate în relief măsura binevenită de a se conserva cartea veche. Propune să se întocmească și tipărească un catalog cu cartea veche, spre a fi la îndemîna istoricilor. De asemenea să se tipărească un Corpus al cărții vechi și să se sprijine cercetarea pentru redescoperirea vechii noastre muzici.

Au mai luat cuvîntul: *DI. Prof. George Nișescu și DI. arhitect Ștefan Boriga*.

Ultimul a vorbit P.C. Pr. Ion Gagi, care a scos în evidență preocuparea permanentă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin pentru menținerea unității suflotești a credincioșilor, în toată eparhia și în toată țara, astfel ca toți să fie una.

La sfârșitul lucrărilor a luat cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin. Mai întâi, Prea Fericirea Sa a mulțumit tuturor vorbitorilor pentru frumoasele aprecieri făcute asupra activității sectoarelor de la Arhiepiscopia Bucureștilor și pentru unele propuneri făcute, de care să se țină seama în viitor.

Totodată, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a semnalat și unele lipsuri ivite în cursul anului 1979, propunând să se intensifice activitatea fiecărui sector și să se găsească noi soluții pentru bunul mers al treburilor din Arhiepiscopia Bucureștilor.

După ce a supus la vot referatele de activitate, pe care membrii Adunării Eparhiale le-au aprobat în unanimitate, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a spus: «Îngăduiți-mi să vă mulțumesc pentru participarea Dvs. la lucrările Adunării Eparhiale pe anul 1979 și în special pentru interesul ce ați depus la aceste lucrări.

Activitatea în care sînteți angajați vă stă la inimă. Apreciez aceasta. Noi vă încredințăm că tot ceea ce stă în puterile noastre vom face ca Biserica noastră Ortodoxă să fie la înălțimea vremurilor pe care le trăim.

Ceea ce zic eu că este specific nouă este evlavia noastră ce se deosebește de evlavia altor popoare.

Cine ne vizitează Biserica vor să mai vină. De aceea am îndemnat să se adîncească studiul fenomenului ortodoxiei românești. Nu înseamnă că ne separăm de ortodoxie. Ortodoxia românească are frumusețea ei.

Țara noastră este o țară ca toate celelalte, dar dacă ne uităm bine, vedem că este a noastră, specifică. Așa este și Biserica, pe care s-o slujim și s-o lăsăm și urmașilor noștri».

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin mulțumește Departamentului Cultelor pentru sprijinul ce-l acordă Bisericii Ortodoxe Române și pentru sollicitudinea arătată ori de cîte ori este nevoie.

Mulțumește membrilor Adunării Eparhiale.

În final, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a spus:

«Încheiem cu un gînd bun pe care-l închinăm d-lui Nicolae Ceaușescu și apoi facem urări tuturor celor de față cu prilejul sărbătorilor ce vor veni».

Cu prilejul ședinței Adunării Eparhiale, s-au trimis următoarele telegrame:

*

DOMNIEI SALE, DOMNULUI NICOLAE CEAUȘESCU, PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

În atmosfera de entuziasm și avînt patriotic care însuflește întreaga noastră Țară în zilele istorice, membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor, întruniți în ședință de lucru, împreună cu Noi, Vă aducem, mult stimate Domnule Președinte, cele mai calde și sincere urări de sănătate și fericire. Dăruirea totală a Domniei Voastre pentru fericirea popoului român constituie chezașia împlinirii idealurilor de progres material și spiritual, pentru care au luptat părinții, moșii și strămoșii noștri.

Clerul și credincioșii Eparhiei noastre ortodoxe Vă asigură, prin glasul reprezentanților lor, că nu vor precupeți nici un efort pentru a-și aduce contribuția lor cu

rivnă sporită la împlinirea mărețelor planuri de transformare multilaterală și de înălțare a scumpei noastre Patrii libere, independentă și suverană.

*

**DOMNIEI SALE,
DOMNULUI ILIE VERDEȚ,
PRIM-MINISTRU AL GUVERNULUI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA**

Intrușiți în ședință de lucru, membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor, împreună cu Noi, Vă adresează Domniei Voastre, Domnule Prim-Ministru, sincere urări de sănătate și de deplin succes în activitatea ce o desfășurați și țin să Vă încredințez de întregul devotament al clerului și credincioșilor din această Arhiepiscopie, care sînt pe deplin angajați în a-și aduce și pe mai departe, cu aceeași dăruire și conștiinciozitate patriotică, întreaga lor contribuție la propășirea și înflorirea scumpei noastre Patrii, Republica Socialistă România.

*

**DOMNIEI SALE,
DOMNULUI ION ROȘIANU,
PREȘEDINTELE DEPARTAMENTULUI CULTELOR**

Membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor, intrușiți în ședință anuală, împreună cu Noi, Vă adresează călduroase mulțumiri pentru înțelegerea pe care Arhiepiscopia noastră a găsit-o întotdeauna în rezolvarea problemelor bisericesti și Vă roagă să asigurați Conducerea de Stat de profunda adeziune a clerului și credincioșilor noștri la efortul general al întregului popor de ridicare pe noi culmi a scumpei noastre Patrii.

*

**CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA PĂCII
DIN
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA**

Membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor, intrușiți în ședință de lucru, împreună cu Noi, adresează Consiliului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România, sincere felicitări pentru munca desfășurată în nobila acțiune de apărare a Păcii și vă asigură că preoțimea și credincioșii noștri vor contribui și pe mai departe la strădania pe care o depune întreaga noastră țară spre realizarea unui climat de destindere și pace în întreaga lume.

*

Cu acestea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a declarat închise lucrările Adunării Eparhiale ale Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Pr. ANTON POȘIRCĂ
Secretar Eparhial

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA BĂRĂITARU, JUDEȚUL PRAHOVA

În dimineața zilei de 16 iunie a.c. credincioșii parohiei Bărăitaru, din una din cele mai frumoase zone ale județului Prahova, așteptau delegația Centrului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor care venea să sfințească lucrările de restaurare și reînnoire a bisericii din satul Bărăitaru. P. C. Preot Octavian Popescu, însoțit de P. C. Pr. David Popescu și Arhidiaconul Traian Petrescu, de la Centrul Eparhial, este întâmpinat de către P. C. Pr. Ștefan Săvulescu, protoiereul orașului Ploiești, în fruntea unui sobor de preoți.

După ceremonia sfințirii bisericii urmează Sfinta Liturghie. Predica zilei este rostită de P. C. Pr. David Popescu, iar răspunsurile liturgice date de către toți cei de față.

În continuare, P. C. Protoiereu Ștefan Săvulescu salută prezența delegaților chiriarhali, în frunte cu P. C. Vicar Octavian Popescu, arătând că ziua aceasta va rămîne de neuitat în ființa credincioșilor din Bărăitaru. După ce prezintă o succintă dare de seamă asupra parohiilor din cuprinsul protoieriei Ploiești, își îndreaptă privirea asupra lucrărilor efectuate la biserica parohiei Bărăitaru, — biserica este locul unde lucrează Sfintul Duh, locul în care se face lucrarea mîntuirii, locul în care darul ceresc al Duhului celui Sfînt se coboară asupra credincioșilor, prin Sfintele Taine și prin rugăciune.

Aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin pentru toate îndrumările date, Departamentului Cultelor, pentru concursul dat în procurarea de materiale și toate cele necesare.

Preotul Ene M. Ștefan, parohul bisericii, prezintă, la rîndul său, o dare de seamă cu desfășurarea lucrărilor de restaurare a bisericii. Arată că a fost hirotonit în 1975. La început a fost timid și fără experiență, totuși a fost primit cu căldură și cu încurajare de către credincioșii parohiei, sfătuindu-se cu cei mai bătrîni și cu cîntărețul bisericii. Era nevoie de o restaurare generală atît la biserică cît și la casa parohială. Astfel a făcut toate reparațiile, la turlă, la tindă, la acoperiș, etc. iar din anul 1977 a trecut și la lucrările de pictură a bisericii, lucrări realizate, așa precum se vede. Aduce mulțumiri Centrului Eparhial, Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și tuturor celor care la cererea sa, l-au ajutat. De asemenea enoriașilor și binecredincioșilor, care, cu obolul lor au ajutat la execuția acestor prea frumoase lucrări.

P. C. Pr. Octavian Popescu, aduce binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și arată că a trecut pragul acestei parohii cu multă bucurie. Tot ce se vede aici reprezintă «evlavie și dragoste». În continuare, P. C. Sa spune credincioșilor că au făcut lucruri minunate. Multe alte biserici s-au transformat în șantiere de reparații, restaurări, picturi etc. Acestea sînt locașuri de închinare, de rugăciuni. Mîntuitorul a alungat din templu pe vinzători. El a spus ucenicilor Săi: «Nu vă voi lăsa singuri, ci vă voi trimite pe Mîngîietorul». Astfel Biserica lui Hristos a prețuit pe fiii Săi, mai ales pe cei care au ținut credința, uneori pînă la jertfă, în Mîntuitorul și Sfinta Sa Evanghelie. Toate cuvintele frumoase au mers la inimile credincioșilor. În încheiere P. C. Sa felicită, încă o dată, pe preotul paroh și pe credincioși pentru realizările făcute și îndeamnă pe toți la credință și dragoste frățească.

Astfel ziua sfințirii Bisericii pentru credincioșii din Bărăitaru a rămas pentru toți o frumoasă aducere aminte.

Pr. DAVID POPESCU

SFINȚIREA BISERICII DIN COMUNA URSEI Filiala Sultanu, județul Dîmbovița

În dimineața zilei de 1 iulie a.c., pe ulițele și potecile ce urcau printre dealuri spre biserica cea nouă din Sultanu — Ursei, zeci de credincioși, cu flori în mîini, veneau să întîmpine pe Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, care sosea să sfințească, pentru a doua oară, în acest sat, o nouă biserică închinată Domnului, după ce, un an mai înainte, sfințise frumoasa biserică din Ursei, păstorită cu vrednicie de același preot — Tomescu Gheorghe. Acest preot, numai în timp de trei ani, cu credincioșii săi, a restaurat și pictat două biserici.

Astfel, Prea Sfințitul Episcop, înconjurat de P. C. Protoiereu Nicolae Marinescu, protoiereul orașului Tirgoviște, P. C. Pr. David Popescu, de la Centrul Eparhial și arhidiaconii Nicanor Motorga și Popescu Constantin de la Catedrala Patriarhală, a săvîrșit Sfînta Liturghie, după ce s-a îndeplinit ceremonialul tîrnosirii Bisericii, cu care prilej toți credincioșii de față au pășit în sfîntul altar să se închine și să sărute Sfîntul Prestol — unii pentru unica dată în viață.

În continuare, P. C. Protoiereu Nicolae Marinescu, salută prezența Prea Sfințitului Episcop Roman, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, care a venit în acest virf de deal înflorit «unde primăverile sînt frumoase, verile răcoroase, toamnele ruginii și iernile liniștite». Aici credincioșii, spune P. C. Sa, — vor urca să se închine și să primească împlinirea rugilor lor, din fața altarului care a fost sfințit astăzi.

Preotul Tomescu Gheorghe, parohul parohiei și slujitorul al acestei filiale, cu deosebită emoție prezintă un scurt istoric al acestei biserițe și o dară de seamă a desfășurărilor lucrărilor de restaurare a ei, locaș care înzestrea un sat cu singurul loc de mîntuire. Menționează, că este conștient și își împarte activitatea sa preoțească între biserica parohială și cea filială, căutînd să mulțumească pe toți credincioșii.

Aduce mulțumiri Prea Sfințitului Părinte Episcop pentru osteneala luată de a veni în acest sat, delegaților oficiali și tuturor celor de față.

Prea Sfințitul Episcop Roman, aducînd binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, preotului și credincioșilor acestei biserici, își arată bucuria că pășește, pentru a doua oară, pe aceste meleaguri pentru ca să sfințească o biserică nouă, dînd început de sfințenie acestui locaș. Într-o cateheză, de o înaltă ținută duhovnicească, Prea Sfinția Sa a vorbit despre sfințirea și sfințenia Bisericii și a spus, printre altele: «O biserică trebuie să aibă un altar sfînt pe care să se slujească, pentru că numai astfel se poate realiza comuniunea cu Iisus Hristos Mîntuitorul. Nu poate fi comuniune cu Iisus Hristos fără altar și fără jertfa din Sfînta Euharistie. Cei care s-au împărtășit azi au devenit una cu Hristos. Acesta nu poate fi decît numai în biserică. Pînă astăzi biserica aceasta era ca un locaș obișnuit. Prin sfințirea ei, ea a devenit alta și a căpătat un har deosebit pe care nu-l avea».

În concluzie, Prea Sfinția Sa îndeamnă pe credincioși să aibe grijă de biserica lor și așa cum în acea zi a fost plină și strălucitoare, așa să fie mereu.

Binecuvîntînd pe toți cei de față slujba sfințirii bisericii din Sultanu Dîmbovița se încheie cu un parastas pentru cei adormiți.

ASISTENT

TÎRNOSIREA BISERICII DIN COMUNA SÎNGERU, JUDEȚUL PRAHOVA

În ziua de 22 iulie 1979 a avut loc tîrnosirea bisericii din Comuna Singeru, comună aleasă, presărată printre dealurile frumoase ale protoieriei Vălenii de Munte.

Ceremonia a fost săvîrșită de către Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, înconjurat de un sobor de preoți și de diaconi de la Centrul Eparhial, Catedrala Patriarhală și din parohiile apropiate.

În prezența credincioșilor din parohie și din satele vecine, după sfințirea apei, stropirea bisericii cu apă sfințită și ungerea cu Sfîntul și marele Mir, toți cei prezenți au trecut prin sfîntul altar și au sărutat Sfîntul Prestol.

La Sfînta Liturghie arhierescă a rostit predica zilei P. C. Preot Ilie Georgescu, Consilier mitropolitan, vorbind despre sfințirea bisericii și însemnătatea acestei zile pentru credincioșii unei comunități ortodoxe.

În continuare a luat cuvîntul P. C. Protoieru Ilie Vasile de la Vălenii de Munte, care salută prezența Prea Sfințitului Episcop Antonie, Vicar Patriarhal, la această parohie și la această bucurie a credincioșilor din Singeru. Prezintă o dare de seamă asupra vieții duhovnicești din parohiile protoieriei Vălenii de Munte, asupra vieții preoților și credincioșilor lor.

Menționează că, în urma cutremurului din 4 martie 1977 multe biserici din cuprinsul protoieriei au avut de suferit. Dintre acestea 25 au fost reparate și opt sînt în curs de restaurare. Ca bogat patrimoniu de artă și cultură, monumentele istorice din cuprinsul protoieriei sînt păstrate cu grijă. Prin ele se arată rolul pe care l-a avut biserica în trecutul și în viața poporului nostru românesc. P. C. Sa arată că preoțimea însuflă credincioșilor dragostea de patrie și de popor. În același timp sprijină toate acțiunile obștești și dispozițiile date de către forurile în drept.

Subliniază munca preotului Dedu Nicolae, — fiu al satului — care este plin de rivnă pentru Casa Dmnnului. În încheiere felicită pe preotul paroh și pe credincioși pentru realizările efectuate.

În cuvîntarea sa, preotul Dedu Nicolae, parohul bisericii, salută venirea P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și-l roagă să prezinte Prea Fericitii Sale mulțumirile credincioșilor din parohia Singeru, încredințîndu-L că preoții și credincioșii lucrează pentru propășirea Bisericii Ortodoxe. În continuare, face un istoric al bisericii, arătînd că prima mențiune despre existența unei biserici la Singeru a fost din 1749, cînd diaconul Dragomir scrie pe o copertă de Evanghelie despre aceasta. Biserica actuală este cea de a III-a și este zidită de Andrei Bugheanu la 1816. După mai multe reparații făcute în 1845—1848 și apoi în 1923 și 1935 i se adaugă clopotnița, iar în 1968—1978 este din nou restaurată, mai ales după cutremurul din 1977, reînnoită și înzestrată cu o frumoasă pictură. Toate

acestea s-au făcut cu ajutorul credincioșilor, cu sprijinul Centrului eparhial și soliditatea arătată de Departamentul Cultelor, cărora le mulțumește, în mod deosebit.

Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul aduce binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și arată că după dezastrul cutremurului din 1977, este o bucurie să vedem cum bisericile noastre se redresează. Este un semn bun, frumos și încurajator că la noi credința se păstrează după tradiție în ființa neamului. Ce bine ar fi, — spune Prea Sfinția Sa — ca și în sufletele noastre să avem această frumusețe ce se află în bisericile noastre, ca niște modele de frumusețe interioară. Aceasta ne face mai buni, mai sensibili la frumusețile naturii, a oamenilor, la învățăături, sensibili la durerile și suferințele altora.

Cuvintele minunate spuse de către Prea Sfinția Sa, au mers la inimile tuturor celor de față.

În încheiere Prea Sfințitul Episcop Antonie îndeamnă pe credincioși să vină la biserică, să dovedească mai buna îngăduială între ei și să fie mai iertători unii față de alții.

Felicită pe credincioși și pe păstorul lor sufletesc pentru opera realizată și le binecuvîntează întreaga lor rîvnă duhovnicească și dragostea pentru biserica noastră strămoșească.

ASISTENT

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA IZVOARELE — ILFOV

În ziua de duminică 9 septembrie 1979, cu binecuvîntare Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a avut loc sfințirea lucrărilor de restaurare și de reînnoire de la biserică parohiei Izvoarele, protoieria Oltenița, Județul Ilfov.

Încă de dimineață, credincioșii satului așteptau pe delegatul chiriarhal Prea Cucernicul Preot Octavian Popescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Cu flori în mîini și cu luminări aprinse, credincioșii au înconjurat biserica, după săvîrșirea sfințirii apei și ungerea ei cu Sfîntul și Marele Mir.

Sfînta Liturghie solemnă a fost făcută de către un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Părinte Vicar, Octavian Popescu, P. C. Preot David Popescu, de la Centrul Eparhial, P. C. Protoieru Savu Chiriță de la Circ. Oltenița și un număr de preoți de la parohiile din jur.

P. C. Preot David Popescu a tilcuit evanghelia zilei, iar credincioșii au dat răs-punsurile liturgice — omofonic — fapt ce a impresionat pe toți cei de față.

După Sfînta Liturghie a luat cuvîntul P. C. Preot Savu Chiriță, protoierul orașului Oltenița, care, după ce salută prezența P. C. Părinte Vicar, arată că este zi de mare bucurie pentru parohia și credincioșii parohiei Izvoarele, pentru refacerea stricăciunilor produse de către cutremurul din 1977.

P. C. Sa arată că toți credincioșii parohiei și ai tuturor parohiilor din cuprinsul protoieriei Oltenița, sînt atașați de biserică și sînt cinstiți fii ai Statului. Credincioșii din parohia Izvoarele au fost favorizați că li s-a repartizat, cu peste 20 de ani în urmă, un preot, care a stat tot timpul în mijlocul lor, reușind să le cîștige încrederea și dragostea lor. Ceea ce a făcut aici, preotul Popa Mircea, parohul bisericii Izvoarele, este o pildă de urmat și pentru alte parohii vecine.

În continuare, P. C. Sa prezintă o dare de seamă asupra activității bisericești din protoierie și arată că pretutindeni, preoțimea își face datoria din toate punctele de vedere.

Mulțumește P. C. Părinte Vicar pentru cinstea ce a făcut preoțimii din protoieria Oltenița și pentru osteneala luată de a sfinți lucrările de la parohia Izvoarele.

P. C. Preot Mircea Popa, parohul bisericii, prezintă o succintă dare de seamă asupra desfășurării lucrărilor de reparații și de reînnoire a bisericii. «Casei Tale i se cuvine sfințenie, Doamne, întru lungime de zile», spune cartea sfință. «Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa», spune tuturor sfința cîntare, zice Părintele Mircea Popa, în numele bunilor săi credincioși, care simt împreună sfințenia acestei zile.

După ce face un istoric al bisericii și al parohiei arată că în mai multe ori, biserica zidită în anul 1834, a suferit mai multe renovări iar, în cele din urmă, după ce i se făcuse restaurare generală în anul 1976, în 1977 s-a năruit totul. Totuși, cu ajutorul lui Dumnezeu, și mai ales cu îndemnul înșuflețit ale soției sale, cu ajutorul credincioșilor, și, mai ales al Centrului Eparhial, a adus biserica la aceeași strălucire.

Pentru toate aduce mulțumiri, Centrului Eparhial, Departamentului Cultelor și credincioșilor parohiei pentru concursul și ajutorul dat. Aduce mulțumiri meșterilor Arpad Pall și Samoilă Nicolae, mare meșter pictor care a înviat pictura murală. Aduce mulțumiri tuturor, precum și reprezentanților organelor locale care l-au ajutat în lucrări.

P. C. Preot Octavian Popescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, aduce binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, preotului Parohiei Izvoarele și credincioșilor ei.

Referindu-se la cuvintele pascale, citate de către preotul Popa Mircea, parohul Bisericii, P. C. Sa spune că «cu adevărat aceasta este o zi în care trebuie să ne bucurăm și să ne veselim într-însa, pentru că după stricăciunile avute după seismul din 1977, Dv. ajutați de Centrul eparhial și alți binevoitori, ați reușit să realizați tot ce se vede.

A reuși să strîngi materialele necesare și să refaci ceea ce natura a stricat într-o clipită nu este prea ușor. Totul se datorește, în primul rînd preotului paroh, care «deși este mic la trup, dar este mare la suflet» a alergat ziua și noaptea și a putut realiza tot ce se vede. Unindu-ne gîndurile și rugăciunile, să mulțumim lui Dumnezeu că am putut vedea o zi ca aceasta pentru credincioșii și pentru preotul din parohia Izvoarele.

În orientarea pe care a dat-o Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, ca preoțimea să facă totul pentru redresarea bisericilor lor, s-au încadrat și credincioșii din această parohie. Prea Fericirea Sa ajută pe toți care pun, nu numai umărul, dar viața și munca lor pentru slava și propășirea Bisericii noastre strămoșești.

În continuare, P. C. Sa aduce mulțumiri Departamentului Cultelor pentru soliditatea arătată preotului și credincioșilor parohiei, felicitîndu-i pentru frumoasele realizări.

Ceremonia s-a încheiat cu parastasul pentru credincioșii decedați, în frunte cu ctitorii acestei frumoase biserici.

ASISTENT

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA VOVIDENIA DIN CAPITALĂ

În ziua de duminică 23 septembrie 1979 parohia Vovidenia din Capitală a întâmpinat una dintre cele mai mari bucurii, căci în ziua aceea Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar-Patriarhal, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, venea să sfințească lucrările de reparații și de restaurare a bisericii.

A fost întâmpinat de credincioși cu luminări aprinse și cu flori și de către preoții bisericii, în frunte cu P. C. Preot Constantin Ștefănescu, protoierul Circ. I Capitală.

După obișnuita sfințire a apei și stropirea bisericii cu aghiasmă, a urmat serviciul Sfintei liturghii arhierestii, după ceremonialul Sfintei noastre biserici. Predica zilei a fost rostită de preotul David Popescu, de la Centrul eparhial, iar răspunsurile liturgice au fost date de corul credincioșilor parohiei.

În continuare, P. C. Protoierul Constantin Ștefănescu, arată că pentru credincioșii parohiei Vovidenia «ziua aceasta este o zi de mare bucurie, pentru că prin venirea P. S. Episcop și prin slujba sfințirii bisericii, s-a desăvârșit dorința credincioșilor de a-și vedea biserica lor din nou sfințită, după lucrările de reparații și de restaurare a picturii». Salutând prezența P. S. Episcop Antonie, Vicar-Patriarhal, P. C. Sa reamintește că această biserică a fost ridicată inițial prin râvna credincioșilor în frunte cu fostul paroh — preotul Gheorghe Giurcanu — care a făcut multe sacrificii personale pentru terminarea și desăvârșirea ei. A fost susținut și de către preoțimea din cuprinsul protoieriei Circa I Capitală prin concursul acordat.

Preotul Iulian Stănculescu, parohul bisericii, salută prezența P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, pentru a sfinți lucrările de restaurare și de reînnoire a bisericii pe care a tirnosit-o, tot Prea Sfinția Sa în anul 1970. Face un istoric al acestei biserici, pomenind râvna și jertfa preotului Gh. Giurcanu, care nu numai la început, dar și după cutremurul din 1977, a ajutat mult la lucrări. Cu concursul, și contribuțiile credincioșilor, al parohiilor din cuprinsul Protoieriei Circa I Capitală, al Centrului Eparhial, etc. s-a putut realiza tot ce se vede — reparații complete, pictură din nou restaurată, mobilier, străni, veșminte, vase sfinte, etc. Aduce mulțumiri P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul pentru faptul că s-a ostenit și a venit să sfințească aceste lucrări și roagă să transmită Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin alese și smerite mulțumiri. Mulțumește Departamentului Cultelor pentru solitudinea arătată, precum și organelor parohiale, ostenitorilor și donatorilor acestor fonduri.

P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, după ce aduce binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, adaugă că «s-a realizat un lucru frumos și este îmbucurător pentru Conducerea Bisericii că preoțimea lucrează pentru înfrumusețarea bisericilor ei. Ne bucurăm că preoții și credincioșii iubesc Biserica strămoșească. Noi sîntem români și creștini dintru început și cu toate că au venit peste noi atîtea popoare migratoare nu ne-am pierdut nici limba și nici credința». În încheiere, Prea Sfinția Sa adresează îndemnuri duhovnicești și părintești preoților bisericii și credincioșilor, pentru realizarea poruncilor evanghelice și mai ales, împlinirea poruncii iubirii, după cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos: «Iubiți-vă unii pe alții».

Ceremonia sfințirii lucrărilor de reînnoire de la parohia Vovidenia s-a încheiat cu slujba parastasului pentru toți ostenitorii și credincioșii adormiți în Domnul.

ASISTENT

REVEDEREA DUPĂ 20 ANI A PROMOȚIEI 1959 A SEMINARULUI TEOLOGIC CURTEA DE ARGEȘ — BUCUREȘTI

La 11 decembrie 1979, promoția 1959 a Seminarului teologic București, care a funcționat primii trei ani la Curtea de Argeș, a organizat revederea colegială, după 20 de ani de la absolvire, la Seminarul «Radu Vodă» din București. Promotorii frumoasei inițiative au fost colegii P. C. Pr. Dumitru Dima, actualul director al Seminarului teologic din București și P. C. Pr. Dumitru Rădună, parohul bisericii «Oboarul nou» (Avrig) din Capitală.

Din partea fostului Corp didactic au participat; P. C. Pr. Prof. Nicolae Ciudin, directorul Seminarului din Curtea de Argeș, P. C. Pr. Prof. Nicolae C. Buzescu, directorul Seminarului teologic din București, Dl. Prof. Ștefan Constantinescu, Dl. Prof. Adrian Popescu — care funcționează și acum ca profesor de Seminar — și Dl. Prof. Chiril Popescu. Fostii elevi au venit în număr de 26, din 37 absolvenți în 1959, dintre care unii împreună cu soțiile.

Programul revederii promoției 1959 a Seminarului teologic Curtea de Argeș—București a început printr-un Te-Deum săvârșit în biserica «Radu Vodă» din București, paraclisul Seminarului teologic, urmat de un parastas pentru profesorii și elevii decedați; Arhim. Prof. Nicodim Sachelarie, Prof. Mihai Chiriță, Prof. Ilie Remus, Prof. Ioan Cristescu, Pr. Prof. Nicolae Trifănescu, Pr. Prof. Alexandru Severin și colegul preot Popescu V. Constantin. De asemenea, parastasul s-a săvârșit și pentru odihna sufletului răposatului patriarh Justinian sub care ne-am făcut studiile seminareale.

A urmat apoi tradiționala «oră», anunțată de neuitatul clopoțel. Distinșii noștri dascăli au pășit, emoționați și dinșii, în clasă, unde au fost salutați de P. C. Pr. *Dumitru Dima*, premiantul seriei. În cuvinte pornite din inimă, acesta a amintit începuturile studiilor seminareale în orașul Curtea de Argeș acum 25 de ani, unde 20 de tineri aparținând Sf. Arhiepiscopiei a Bucureștilor și alți 20 aparținând Sf. Episcopiei a Rîmnicului și-au început pregătirea pentru viitoarea slujire a sfințelor altare străbune.

Din cei 37 absolvenți ai Seminarului în 1959, 30 sînt preoți demonstrînd că și-au înțeles misiunea și rostul pentru care au hotărît să-și canalizeze viața spre slujirea lui Dumnezeu și a semenilor.

În încheiere, Pr. Dima a mulțumit dascălilor de odinioară pentru lumina împărtășită timp de cinci ani, exprimînd recunoștința tuturor pentru dezvoltarea sentimentelor religioase cu care am venit fiecare din familie.

Fostul director de la Curtea de Argeș, P. C. Pr. Prof. Nicolae Ciudin, vădit emoționat, a rostit un cuvînt de bun găsit, urmat de tradiționala strigare a catalogului. Colegii, rînd pe rînd, au prezentat realizările celor două decenii pe plan profesional, social și familiar, demonstrînd, spre bucuria dascălilor noștri, că sămînța aruncată a rodit în pămînt bun, dovadă că 30 dintre noi slujesc astăzi cu demnitate și prestanță în Biserica noastră strămoșească. Pr. Director Ciudin a felicitat călduros

promoția 1959, dintre care unii au ajuns profesori universitari, alții profesori de seminar, alții protoierei, iar majoritatea sînt preoți vrednici ai Bisericii Ortodoxe Române și cetățeni devotați scumpei noastre patrii.

A urmat apoi cuvîntul fostului director al Seminarului teologic din București, *Pr. Prof. Nicolae Buzescu* care a dat glas emoției puternice provocate de revederea cu una din seriile fruntașe ale Seminarului teologic, emoții provocate atît de bucuria revederii și reliefaarea realizărilor celor două decenii de muncă, cît și de durerea pentru profesorii și elevii care nu mai sînt printre noi. Fostul director ne-a amintit că munca înobilează pe om, că se mîntuiește numai cine muncește, cel ce înmulțește talantul primit, și nu-l ascunde sub obroc. Recitînd apoi «Prologul» din Faust a arătat, dialectic, optimismul celor care cred și muncesc cu rîvnă în comparație cu pesimismul celor care n-au realizat prea mult în viață.

A urmat o agapă colegială în localul Seminarului.

Promoția 1959 a Seminarului teologic Curtea de Argeș—București care se va întîlni din nou peste zece ani, este gata să-și aducă și în viitor contribuția la creșterea valorii preoției ortodoxe românești, în slujirea lui Dumnezeu și a credincioșilor încredințați spre mîntuire, ca și la propășirea scumpei noastre Patrii.

La revedere, distinși Dascăli și iubiți colegi, în anul 1989 !

Lector Dr. CEZAR VASILIU

† PREOTUL GHEORGHE POPESCU

După o lungă și grea suferință, Preotul Gheorghe Popescu de la parohia Călugăreni, protoieria Giurgiu, și-a dat obștescul sfârșit în ziua de 3 decembrie 1979.

Se născuse la data de 13 noiembrie 1905 în comuna Babele, pe atunci județul Vlașca, din părinții Maria și Anghel Popescu, de profesie agronom. După absolvirea școlii generale, în dorința de a sluji Bisericii străbune, tânărul Gheorghe Popescu își începe studiile teologice la Seminarul Nifon din București unde, timp de șapte ani (1918—1925), aprofundează tainele credinței creștine. După absolvirea Seminarului, tânărul teolog Gheorghe Popescu își desăvârșește cunoștințele sale la fosta Facultate de teologie din București.

Candidatul la preoție Gheorghe Popescu s-a căsătorit în 1928 cu tinăra Maria Popescu și a fost hirotonit preot la data de 1 aprilie 1929 pe seama parohiei Călugăreni, protoieria Giurgiu, pe care o va păstori pînă la pensionarea sa întimplată la 1 ianuarie 1977.

Din căsătoria preotului Gheorghe Popescu cu preoteasa Maria Popescu s-au născut doi copii, Dumitru (născut la 29 iunie 1929) și Tereza (născută în anul 1931).

Primind în familie o aleasă educație creștină, copiii preotului Gheorghe Popescu vor rămîne legați sufletește de Biserica străbună, astfel că fiul, Dumitru Popescu, pornind pe urmele tatălui său, în aprofundarea învățăturilor lui Hristos, se va desăvîrși în așa măsură, încît va deveni unul dintre cei mai luminați teologi ai Bisericii Ortodoxe Române. Ca o recunoaștere a meritelor sale și ca o frumoasă mîngiere adusă tatălui bolnav, preotul Dumitru Popescu a fost ales, cu puțin timp înainte de moartea preotului Gheorghe Popescu, în funcție de rector al Institutului teologic Universitar din București, unde funcționa de mai mulți an, ca titular al catedrei de Teologie Dogmatică și Simbolică.

În parohia Călugăreni, Preotul Gheorghe Popescu a desfășurat o bogată activitate pastorală, solicitat la aceasta și de grelele tulburări provocate în viața păstorilor săi de cele două războaie mondiale.

Tinărul preot paroh a inițiat mai întii repararea Bisericii parohiale, afectată de evenimentele legate de primul război mondial, ca în 1936 să poată începe pictarea acestui sfînt lăcaș. Cel de-al doilea război mondial a adus cu sine alte nenorociri pentru enoriașii parohiei Călugăreni, aflată doar la cîțiva zeci de kilometri la sud de Capitala țării.

Preotul paroh Gheorghe Popescu își dovedește încă o dată calitățile de bun chivernisitor al Casei Domnului cînd, după cel de al doilea război mondial, repară din nou lăcașul de cult cu hramul Sf. Nicolae.

Dar cel mai important și, în același timp, cel mai meritoriu capitol al activității preotului Gheorghe Popescu îl constituie păstoria credincioșilor între care a activat aproape o jumătate de secol. Această realizare și-a arătat roadele atunci cînd, la prohodirea păstorului lor, oficiată în ziua hramului Bisericii, de Sf. Nicolae, în Bise-

rica parohială, toți credincioșii, tineri și bătrâni, au participat cu durere la așezarea trupului neînsuflețit al părintelui lor duhovnic în cimitirul parohial.

În biserica parohială s-a săvârșit mai întâi Sf. Liturghie de către un sobor în frunte cu P. C. Pr. Profesor Constantin Galeriu, care a și rostit predica zilei la momentul convenit, iar răspunsurile au fost date de către un grup de studenți teologi, sub conducerea P. C. Diacon Conferențiar Nicu Moldoveanu.

După Sf. Liturghie a urmat îndată slujba înmormintării preotului Gheorghe Popescu, slujbă săvârșită de un mare sobor de preoți și diaconi în frunte cu P. C. Pr. Octavian Popescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Din sobor au mai făcut parte P. C. Pr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului teologic Universitar din București, P. C. Pr. Dumitru Soare, consilier patriarhal, P. C. Pr. Aurel Bărică, protopopul locului, precum și alți preoți profesori de la Institutul teologic Universitar din București și preoți foști, colegi ai răposatului. Alături de enoriașii parohiei Călugăreni au mai participat la prohodirea preotului Gheorghe Popescu numeroși preoți profesori și studenți teologi, care împărtășeau durerea rectorului lor.

În cuvântările care s-au ținut cu acest prilej de către P. C. Pr. Prof. Constantin Galeriu din partea Institutului teologic Universitar din București, de către P. C. Pr. Protopop Aurel Bărică și, în încheiere, de către P. C. Pr. Vicar Octavian Popescu, au fost subliniate diferite aspecte ale activității răposatului în cei cincizeci de ani ai săi de pastorație.

În numele Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, P. C. Pr. Vicar Octavian Popescu a adresat sincere condoleanțe familiei îndoliată.

Conduc de către întreaga asistență îndurerată, trupul neînsuflețit al preotului Gheorghe Popescu a fost depus în cripta familiei din cimitirul parohiei Călugăreni, în nădejdea învierii.

Veșnică să-i fie pomenirea!

Diac. Asist. Dr. VIOREL IONIȚĂ

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI ARHIEPISCOPAL GALAȚI

1. Slujbe arhieresti, misionare, hramuri și sfințiri de biserici

— Hramul bisericii Nașterea Maicii Domnului din Municipiul Galați.

La 8 septembrie 1979, la praznicul Nașterii Maicii Domnului, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Antim Nica, a oficiat slujba hramului bisericii Nașterea Maicii Domnului, din Galați, păstorită de preoții Gheorghe Cărnaru — paroh și Dumitru Tofan, înconjurat de un distins sobor de preoți.

În cuvântarea rostită cu acest prilej, I. P. S. Arhiepiscop adresându-se celor de față, a vorbit despre semnificația acestui praznic care «după cum se arată în Troparul Nașterii, este bucurie la toată lumea, pentru că din Fecioara Maria s-a născut Hristos, Soarele dreptății, care ne-a dăruit nouă viață veșnică. Prin Mîntuitorul Iisus Hristos și noi am devenit fii duhovnicești ai Maicii Domnului, iar ea este alături de fiecare din noi, ca să ne ajute.

Plecînd de la Maica Domnului, «gîndul nostru se îndreaptă cu smerenie deosebită la înaintașii noștri care s-au ostenit aici — a spus I.P.S. Sa, — zidind acest măreț lăcaș de închinare, la fericiții ctitori, donatori, slujitori și închinători, la cărturarul episcop Melhisedec, care a sfințit biserica și a fost părtaș la cele mai deosebite evenimente din viața poporului nostru».

În incheiere, Arhipăstorul a elogiat activitatea celor doi preoți slujitori ai parohiei, a organelor parohiale și a credincioșilor, care prin lucrarea lor constructivă merg pe urmele înaintașilor ca fii devotați ai Patriei și ai Bisericii noastre strămoșești. Tuturor, I. P. S. Sa le-a împărtășit arhieresti binecuvîntări.

— La 7 octombrie, I. P. S. Sa a slujit la catedrala arhiepiscopală din Galați și a hironit în diacon pe candidatul Toma Ionică.

— Sfințirea mare a bisericii Sf. Trei Ierarhi din Galați.

La 21 octombrie, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a oficiat sfințirea bisericii Sfinții Trei Ierarhi din Galați, păstorită de preoții Gheorghe Ciocănel — paroh, Constantin Picoș, Gheorghe Petrică și preotul pensionar Emanoil Hogaș — îmbisericit.

În ultimii ani la această biserică s-au făcut reparații capitale și o pictură nouă în frescă prin osîrdia preoților slujitori, a organelor parohiale și a enoriașilor.

Cu acest prilej, candidatul Boghici Vasile a fost hirotonit diacon, iar P. C. inspector bisericesc Dumitru Găureanu a fost hirotesit iconom stravrofor.

Preotul Petrică Gheorghe a rostit predica zilei, iar P. C. protoiereu Măllia Stanciu a făcut o dare de seamă asupra activității bisericești din cuprinsul protopopiatului Galați pe care-l conduce. Preotul paroh Gh. Ciocănel, a prezentat un raport asupra activității și a problemelor din parohie. Din partea consiliului parohial a vorbit de asemenea epitropul-casier Velichi Nicolae.

Incheind șirul cuvîntărilor, I. P. S. Arhiepiscop Antim, luînd cuvîntul, și-a exprimat bucuria pe care o trăiește la resfințirea acestui sfînt lăcaș închinat Sf. Trei Ierarhi, mari dascăli ai vieții spirituale pentru toate generațiile de creștini.

După ce s-a săvîrșit resfințirea aceste case a lui Dumnezeu, a spus I. P. S. Sa, «gîndul nostru se îndreaptă în primul rînd către fericiții ctitori ai acestei biserici care stă mărturie a dreptei credințe de mai bine de 100 de ani, aici pe malul Dunării. Iar în al doilea rînd, către dumneavoastră preoții și credincioșii acestei parohii, care v-ați dovedit a fi buni creștini și păstrători ai tezaurului spiritual lăsat de înaintași, pe care doriți să-l transmiteți urmașilor ca mărturie a vremurilor acestora noi de mare însuflețire, pe care le trăim cu toții în scumpa noastră Patrie».

I. P. S. Sa a prezentat în continuare unele învățături din viața Sfinților Vasile cel Mare, Grigore cuvîntătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur, «bărbați sfinți, de vastă cultură și mult folositori oamenilor. Ei au luptat pentru unitatea credinței și pentru înobilarea sufletului omesc; au luat apărarea celor nedreptățiți și au combătut patimile pierzătoare de suflet din vremea lor. Din întreaga lor trăire noi luăm exemplu de bună conviețuire creștinească și cetățenească și învățătură minuitoare».

Felicitudinu-i pe toți cei de față și mulțumindu-le pentru grija pe care o au de buna podoabă a sfîntului lăcaș, I. P. S. Sa i-a binecuvîntat și le-a urat sănătate și rod bogat în lucrarea lor sub îndrumarea conducătorilor noștri iubiți.

— Hramul bisericii Sfîntul Dumitru din municipiul Galați.

La 26 octombrie, sărbătoarea Sf. M. Mc. Dimitrie, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a săvîrșit sfînta liturghie arhierescă la biserica Sf. Dimitrie din cartierul Bădălan, care și-a prăznuit hramul. Predica zilei a fost rostită de diaconul Eugen Drăgoi. La încheierea slujbei, P. C. protoiereu Măllia Stanciu a rostit un cuvînt de întîmpinare în cinstea Arhipăstorului, iar preotul paroh Cezar Codreanu a prezentat o dare de seamă asupra situației parohiei, care în ultimul timp a făcut unele reparații de întreținere.

I. P. S. Arhiepiscop, luînd cuvîntul, arată că a mai slujit în această biserică și cunoaște activitatea care se desfășoară la această parohie. A istorisit apoi unele fapte din viața Sfîntului Dimitrie și a Sfîntului Nestor, ucenicul său duhovnicesc. Acești doi sfinți reprezintă curăția sufletească în luptă cu păgînatatea. O asemenea luptă există, a spus I. P. S. Sa, și în interiorul nostru, lupta pe care trebuie să o ducem mereu împotriva păcatului. În încheiere, I. P. S. Sa, și-a exprimat bucuria pentru buna întreținere a sfîntului locaș și a împărtășit tuturor arhiereschi binecuvîntări, cu îndemnul ca întotdeauna să fie fii credincioși ai Bisericii noastre și ai scumpei noastre Patrii.

Din încredințarea I. P. S. Sale, P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a oficiat de asemenea următoarele slujbe arhieresti :

— La 2 septembrie, la biserica Sf. Vasile din Galați, păstorită de preotul Boris Dumănescu — paroh, pr. Ioan Teoharie — consilier adm. bisericesc și pr. Vasile Berezescu.

— La 8 septembrie, P. S. Sa a slujit la biserica Nașterea Maicii Domnului din municipiul Tecuci, păstorită de preotul Petruț Rusu, de hram.

— La 9 septembrie, P. S. Sa a săvârșit slujba arhierescă misionară la parohia Piscu, județul Galați, păstorită de preoții Dumitru Ene și Vasile Dicu.

— La 14 octombrie, P. S. Sa a slujit la biserica Sf. Îngeri din Constanța și a hirotonit preot pe diaconul Toma Ionică, pe seama parohiei Cîrlomănești, județul Galați.

— La 15 octombrie, a slujit la biserica Adormirea I-Constanța, și a hirotonit preot pe diaconul Antoche Constantin, pe seama parohiei Tichilești, județul Constanța.

— La 20 și 21 octombrie, P. S. Sa a slujit la catedrala din Constanța și a hirotonit diacon în prima zi pe candidatul Begu Lucian, iar în a doua zi ca preot, pe seama parohiei Zorile, județul Constanța.

— La 26 octombrie, a slujit de hram la biserica Sf. M. Mc. Dimitrie din municipiul Constanța, păstorită de preoții Ion Dragomir-paroh și Constantin Crețu. Cu acest prilej, diaconul Boghici Vasile a fost hirotonit preot, pe seama parohiei Cîrjelari, jud. Tulcea, iar pe candidatul Ganea Lucian ca diacon.

— La 28 octombrie, P. S. Sa a slujit, la catedrala din Constanța și a hirotonit preot pe diaconul Ganea Lucian, pentru parohia Independența, jud. Constanța.

2. Vizite canonice și de lucru în eparhie

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a făcut următoarele vizite la parohii, protoierii și mănăstirile din eparhie :

— 24 septembrie, vizită de lucru la parohia Sf. Arhangheli-Metoc, monument istoric, din Galați.

— 25 septembrie, vizită la sediul protoieriei Tecuci.

— 27 septembrie, vizită la sediul protoieriei Tulcea.

— 28 septembrie, vizită la mănăstirile Cocoș, Celic-Dere și Metocul Saon.

Prea Sfințitul Episcop-vicar Epifanie a făcut de asemenea următoarele vizite :

— La 20 septembrie, a vizitat parohiile : Costinești, Mangalia, Eforie-Sud, județul Constanța.

— La 21 septembrie, a vizitat bisericile Sf. Gheorghe, Sf. Dimitrie și Sf. Paraschiva din municipiul Constanța.

— La 16 octombrie, a vizitat bisericile din Valea Seacă, Viișoara, Adamclisi și Petroșani, jud. Constanța.

— La 18 octombrie, a vizitat bisericile din parohiile Cobadin, Dumbrăveni și Cumpăna, jud. Constanța.

— La 23 octombrie, a vizitat bisericile din Lipnița, Ostrov și Rasova, jud. Constanța.

— La 29 octombrie, bisericile Sf. Gheorghe și Capela Cimitir din municipiul Constanța.

3. Conferințe de orientare și administrative ale clerului

La 25 și 27 septembrie a.c., au avut loc conferințele de orientare ale preoților pe tr. III/1979, la sediile celor 6 protopopiate din eparhie, cu tema: «Indatorirea clerului de a cultiva în inimile credincioșilor dragostea de Patrie și de Biserica strămoșească».

Conferințele de la protoierile Tecuci și Tulcea au fost prezidate de I. P. S. Arhiepiscop Antim. Conferința de la Galați a fost prezidată de arhim. Ieronim Motoc-vicar administrativ, conferința de la Babadag de preot Igor Jechiu-consilier cultural, iar conferințele de la protoierile Constanța și Medgidia de pr. D. Găureanu-inspector bisericesc eparhial.

I. P. S. Arhiepiscop Antim, deschizând ședința la protoieria Tecuci, a arătat că: aniversarea împlinirii a 35 de ani de la eliberarea României a fost un prilej de manifestare a dragostei noastre pentru generația care a înfăptuit acest mare act istoric și de angajamente solemne pentru noi împliniri pe drumul pe care pășește cu încredere întregul nostru popor.

Slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, întruniți în conferința de orientare cinstesc astăzi marele eveniment cu hotărîrea de a sprijini politica țării noastre de destindere internațională, de pace și de progres. Biserica noastră este o Biserică istorică, care de aproape două milenii străjuiește — la creșterea și unitatea poporului român. Ea a avut un rol însemnat în perioada de formare a neamului, de asimilare a culturii romane și a limbii, odată cu pătrunderea timpurie a creștinismului în Scitia Mică.

Dacă toate popoarele din jurul nostru își cunosc data cînd s-au creștinat, căci toate au adoptat noua religie tîrziu, poporul nostru n-o poate preciza, deoarece el s-a născut creștin în mod spontan, natural, odată cu formarea romanității sale, la a cărei desăvîrșire creștinismul și-a adus o contribuție dintre cele mai de seamă». Așa cum arată un istoric, a spus I. P. S. Sa, «noi sîntem romani fiindcă sîntem creștini și creștini fiindcă sîntem romani». (Prof. Radu Vulpe, «De la Dunăre la Mare» — 1977, p. 21). «Biserica noastră a cultivat dragostea de pămîntul străbun. Actul de la 23 august 1944 a deschis drum nou glorios de orînduire socialistă, cu bogate înfăptuiri, la care sîntem martori și sprijinitori.

Ca slujitori ai altarului și cetățeni, alături de întregul popor și urmînd exemplul Președintelui țării noastre, Nicolae Ceaușescu și a conducerii de stat, vom sprijinii mai departe cu dragoste și patriotism tot ceea ce contribuie la înălțarea Patriei noastre pe noi trepte de progres», a încheiat Înalț Prea Sfinția Sa.

Tema conferinței a fost mobilizatoare. Atît din rapoarte cit și din discuțiile purtate pe marginea acestui subiect, preoții de la toate protoierile au subliniat importanța marelui act istoric de la 23 August 1944, transformările sociale culturale și economice din perioada celor trei decenii și jumătate de viață nouă în țara noastră și contribuția Bisericii la aceste înfăptuiri.

Din prezentarea acestora, preoțimea a tras noi învățături și sarcini pentru activitatea pastoral-misionară care îi revine.

— În zilele de 30 și 31 octombrie s-au desfășurat la sediile protopopești conferințele administrative ale clerului pe sem. II/1979 cu tema: «Căi, mijloace și metode pastorale pentru îndrumarea credincioșilor în duh ortodox, în combaterea învățăturilor și practicilor străine rînduieiilor bisericești. Rolul consiliilor și comitetelor parohiale».

La tratarea temei și la discuții au fost recapitulate și analizate principalele sarcini pastoral misionare, administrative, gospodărești și sociale. Totodată au fost subliniate unele deficiențe actuale și s-a cerut îndreptarea lor.

La concluzii s-a arătat că folosirea de către preot a metodelor și mijloacelor indicate de conducerea bisericească în activitatea pastorală are darul de a face sudura sufletească dintre preoți și credincioși și a-i strânge pe toți ca într-o familie în jurul Altarului străbun.

La această conferință, odată cu preoții, au participat și cîntăreții bisericești. În partea a doua a conferinței, cîntăreții au dezvoltat tema «Rolul cîntăreților bisericești, al consiliilor și comitetelor parohiale», în care au fost analizate sarcinile de serviciu ale cîntărețului și ale organelor parohiale.

În ultima parte a conferinței, s-a făcut în mod separat, un instructaj de natură contabilă cu delegați din Centrul eparhial, cu privire la noua clasificație bugetară.

Conferințele au fost prezidate de delegați chiriarhali. Cele de la protoieriiile Constanța și Medgidia, au fost prezidate de P. S. Episcop-Vicar Epifanie Tomitanul; cele de la Tulcea și Babadag, de arhim. Ieronim Motoc, conferința de la Galați a fost prezidată de pr. Ioan Teoharie-consilier administrativ bisericesc, iar cea de la Tecuci de P. C. Pr. Igor Jechiu consilier cultural.

† PREOTUL ICONOM STAVROFOR ILIE SANDA

În ziua de duminică, 2 septembrie, a.c., după o îndelungată suferință, s-a stins din viață preotul iconom stavrofor Ilie Sanda, de la parohia Sf. Îngeri, din municipiul Constanța. Acest vrednic slujitor al altarului a slujit cu jertfelnicie și înțelepciune Altarul străbun și obștea credincioșilor încredințată păstoririi sale.

S-a născut în anul 1913, în comuna Sisești, județul Mehedinți, ca fiu al părinților săi Ion și Domnica, oameni vrednici și păstori ai bunelor tradiții ale poporului nostru, care au avut 5 copii.

Cel mai mare dintre aceștia, Ilie, care încă din școala primară se dovedise a fi doritor de învățătură și cu înclinare către cele bisericești, a fost dat să urmeze cursurile Seminarului Central din București, unde a fost printre cei mai silitori elevi. Tot așa, la Facultatea de teologie din București, la care a urmat mai departe, tînărul Ilie Sanda a fost printre cei mai merituoși studenți la învățătură și la purtare.

În anul 1939 s-a căsătorit cu tovarășa sa de viață Eleonora, profesoară, din comuna Stupina, județul Constanța, care ca soție și maică prezviteră avea să-l urmeze cu devotament pretutindenea și să-l ajute în misiunea sa.

Căsătoria lor a fost binecuvîntată de Dumnezeu cu un fiu, astăzi medicul stomatolog Anton Sanda.

În anul 1940, pe cînd se afla ca pedagog la Seminarul Sf. Nicolae din Rîmnicul Vilcea, a fost hirotonit preot pe seama parohiei Sf. Ioan Botezătorul, din orașul Turnu-Severin, unde a făcut cunoștință cu lucrarea preoțească, făcîndu-se folositor enoriașilor săi, ca un adevărat părinte duhovnicesc.

În 1945, s-a transferat în cadrul Cancelariei Episcopiei din Constanța, iar în 1947, ca preot la parohia Sf. Dumitru din acel oraș. Din 1956 s-a stabilit ca preot la biserica Sf. Îngeri.

Avînd aplicație către studiu și misionarism, a fost ales ca membru în Consiliul Eparhial și în Consistoriul Eparhial, iar în cadrul protopopiatului Constanța ca misionar protopopesc și membru în Comitetul de lectură pentru studierea conferințelor preoțești de orientare.

Slujba înmormîntării sale a fost oficiată, marți, 4 septembrie a.c., în biserica Sfinții Îngeri, de un sobor de preoți constănțeni, avînd în frunte pe p. c. preot Găureanu Dumitru, inspector bisericesc, delegatul Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim și p. c. protoiereu Stănei Dumitru, în prezența unui mare număr de credincioși.

La momentul convenit pentru cuvîntări, p. c. inspector bisericesc Găureanu Dumitru a dat citire telegramei de condoleanțe a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim, adresată familiei prezviterii Eleonora Sanda, cu prilejul acestei grele încercări, în care arată: «Adînc îndurerat de încetarea din viață a soțului dumneavoastră, preotul Ilie Sanda, slujitor destoinic al Altarului străbun și misionar protopopesc, vă exprimăm cele mai profunde sentimente de regret și compasiune. Rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu să așeze sufletul său cu cei aleși ai Săi și să-i facă parte de fericire veșnică, iar pe dumneavoastră și familia greu încercată să vă mîngie cu milostivirile Sale cele cerești».

O telegramă de condoleanțe a trimis familiei și P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul.

P. C. protoiereu Stănei Dumitru, luînd cuvîntul, după ce prezintă datele mai însemnate din viața preotului Ilie Sanda, în cuvinte calde a descris devotamentul preoțesc al acestuia, care s-a remarcat printr-o tărie — pilduitoare și printr-o bogată activitate pastoral-misionară și obșească. În încheiere p. c. sa arată că în calitatea de misionar-protopopesc el a participat la multe slujbe arhieresti și în sobor, a ținut predici și cateheze, învățînd pe credincioși adevărurile credinței și îndemnîndu-i să împlinească toate cele ce țin de buna rînduială și unitatea poporului nostru.

Preotul paroh Mihai Verbal, slujitor la aceeași biserică, în numele conducerii parohiale și al enoriașilor, arată că preotul Ilie Sanda a fost preot al timpurilor noastre, care a manifestat mult interes și înțelegere pentru tot ceea ce poate promova pacea și progresul spiritual-moral și obștesc. Prin trecerea lui din viață, lasă un gol adînc în sufletele credincioșilor parohiei.

După terminarea serviciului religios, sicriul cu corpul neinsuflețit al adomnitului întru Domnul, preotul Ilie Sanda, a fost depus în cripta familiei din Cimitirul Central din Constanța, spre veșnică odihnă.

Dumnezeu să-l ierte!

Arhim. IERONIM MOTOC
Vicar-administrativ

EPISCOPIA BUZĂULUI

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPARHIEI

CONFERINȚA DE ORIENTARE PE LUNA NOIEMBRIE 1979

Ultima Conferință de orientare din luna noiembrie 1979, la Episcopia Buzăului s-a desfășurat între 12—14 noiembrie avînd ca temă fixată de Sf. Sinod al B.O.R.: «Învățămintele morale și sociale în opera Sf. Vasile cel Mare, necesare activității preoților în vremea noastră» (cu prilejul comemorării a 1600 de ani de la moartea sa — 379).

Lucrările conferințelor au fost conduse de delegații Centrului Eparhial după cum urmează: La protoieriiile Brăila și Panciu — P.C. Pr. Grigore Dionisie — consilier administrativ (13—14 noiembrie 1979), la protoieriiile Buzău și Rm. Sărat, P.C. Pr. Guță Gheorghe — consilier economic (12 noiembrie și 14 noiembrie 1979) și la protoieriiile Focșani și Pătirlagele P.C. Pr. Cristișor Manea — inspector eparhial (12—13 noiembrie 1979).

La fiecare sediu de protoierie unde s-a ținut Conferința, mai întii s-a oficiat un Te-Deum și apoi apelul nominal al preoților.

În cuvîntul de deschidere P.C. Pr. protopopi au salutat prezența delegaților P.S. Episcop Dr. Antim Angelescu exprimîndu-și convingerea că preoțimea din aceste protoierii își va aduce un aport prețios potrivit cu îndemnul și sfaturile Sfintului Vasile cel Mare.

De asemenea au arătat sumar și evenimentele politice interne și internaționale petrecute în ultima perioadă.

Aducînd mulțumiri pentru cuvîntul rostit părinții președinți-delegați, au adresat tuturor preoților prezenți la Conferință arhieresti binecuvîntări din partea P.S. Episcop Antim și succes deplin în desfășurarea lucrărilor Conferinței și în munca pastorală și socială pe care o depune fiecare preot în parohia sa, arătînd că împlinirea a 1600 de ani de la moartea Sf. Vasile cel Mare este un prilej bun pentru noi, preoții, de a ne împodobi viața și activitatea noastră cu marile idealuri propovăduite de Sf. Vasile cel Mare — dreptate, libertate, egalitate și dragoste creștină. Biserica Ortodoxă Română prețuiește și cinstește foarte mult pe Sf. Vasile cel Mare prin operele sale sociale și morale, prin frumusețea Sf. Liturghii din care radiază nesfîrșita dragoste a lui Dumnezeu, față de om și de lume, știind că prin biserică sîntem nedespărțiți de el, iar el ne este unul din marii îndrumători și mijlocitori către Dumnezeu.

Tema Conferinței a fost susținută de următorii preoți: la protoieria Buzău — Pr. Dumitran Ion — Grăjdana; la Brăila — Pr. Tureacă Costache — Mihai Kogălnițeanu; la Focșani — Pr. Puiu Dumitru — Lăstuni; la Panciu — Pr. Ciubotaru Grigore — Mărășești; la Pătirlagele Pr. Briciu Ioan — Nehoiși și la Rm. Sărat Pr. Ionescu Constantin — Nicoleşti.

La discuțiile purtate în legătură cu temele conferințelor au adus completări însemnate un număr destul de mare de preoți, arătând că principiile Sf. Vasile sînt valabile și în zilele noastre fiind profund umane și universal valabile. Scriitor, orator și ascet desăvîrșit Sf. Vasile ne-a lăsat un vast exemplu de conduită și comportare în viață, a predicat dreptatea și egalitatea, a combătut lăcomia, lenea, bogăția și alte vicii omenești.

A înființat instituții de binefacere «Vasiliada» și a arătat că bunurile materiale trebuie distribuite în mod egal, a întruchipat rugăciunea și munca și a scris liturgia care îi poartă numele, constituind pentru noi preoții și credincioșii un model de trăire morală și duhovnicească.

ȘEDINȚA CONSILIULUI EPARHIAL

În ziua de 25 noiembrie 1979, a avut loc studierea referatelor celor trei sectoare de activitate administrativ, cultural și economic, sub președinția P.C. Pr. Vicar Administrativ Octavian Popescu, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin.

După apelul membrilor care au fost toți prezenți, s-au ratificat hotărârile Permanenței Consiliului Eparhial și s-au rezolvat lucrările de ordin administrativ bisericesc, privind numiri, transferări și pensionări de preoți cu îndeplinirea tuturor formelor legale.

La sectorul economic s-au rezolvat probleme pe baza referatelor întocmite privind gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, donațiile și casarea obiectelor de inventar, dotații pentru burse la studenți și elevii Seminarului, dotații pentru lucrările executate la parohiile din cuprinsul Eparhiei și din alte eparhii, ajutoare acordate unor persoane nevoioase, etc.

În numele membrilor Consiliului Eparhial, Dl. profesor Constantinescu Zamfir, a adus mulțumiri P.C. Pr. Vicar Octavian Popescu pentru dragostea și înțelegerea de a prezida această ședință a Consiliului Eparhial.

În încheierea acestei ședințe P. C. Pr. Vicar Octavian Popescu a făcut frumoase aprecieri asupra referatelor celor trei sectoare de activitate, apreciind munca depusă de ostenitorii Centrului Eparhial, aducînd mulțumiri tuturor celor prezenți.

ADUNAREA EPARHIALĂ

În ziua de 26 noiembrie 1979, Adunarea Eparhială a Sfintei Episcopii a Buzăului s-a întrunit în ședință de lucru anuală, avînd de rezolvat lucrările potrivit ordinei de zi comunicată tuturor membrilor Adunării.

La ora 9, în prezența P.C. Pr. Vicar Administrativ Octavian Popescu, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a membrilor Adunării Eparhiale și a unui număr însemnat de credincioși s-a oficiat în Catedrala episcopală un Te-Deum de către un sobor de preoți, în frunte cu P.C. Pr. Guță Gheorghe — Consilier Economic.

După oficierea Te-Deumului, membrii Adunării au fost invitați în sala de recepție a Palatului episcopal, unde s-au ținut lucrările Adunării Eparhiale.

În calitate de președinte al Adunării P.C. Pr. Vicar Administrativ Octavian Popescu a deschis ședința, rostind cuvântarea ocazională de această ședință.

De asemenea, din partea P. S. Episcop onorar Dr. Antim Angelescu P. C. Sa a transmis arhieresti binecuvântări, întărirea credinței creștine și a dragostei, pacea sălășluind în inimile tuturor pentru bunăstarea și înflorirea scumpei noastre Patrii.

P.C. Pr. Octavian Popescu, în continuare, a dat citire unor texte de telegrame, în care se exprimă sentimente de dragoste, prețuire și devotament, față de Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, Prea Fericitul Patriarh Dr. Iustin Moiescu, Dl. Ion Roșianu — Președintele Departamentului Cultelor.

Ședința se suspendă pentru a se da posibilitatea Comisiilor Adunării Eparhiale să examineze rapoartele de activitate pe sectoare și de a întocmi referatele asupra lor.

La reluarea ședinței Prof. Constantinescu Zamfir — raportor, citește referatul Comisiei bisericești asupra raportului sectorului administrativ-bisericesc, întocmit în numele Consiliului Eparhial de către P. C. Pr. Grigore Dionisie — consilier administrativ.

Pe marginea raportului administrativ, a luat cuvântul P.C. Preot Petrache Grigore protopop de Rm. Sărat, care a făcut aprecieri pozitive asupra raportului administrativ însușindu-și propunerile și concluziile din el.

Supus la vot referatul administrativ a fost aprobat de către toți membrii Adunării Eparhiale.

Referatul Comisiei culturale, privind activitatea sectorului Cultural-Social al Eparhiei pe anul 1979, a fost prezentat de dl. prof. Dianescu Ion.

Raportul acestui sector a fost întocmit de P.C. Pr. Grigore Dionisie — consilier administrativ.

S-a înscris la discuții P.C. Pr. Dobrin Constantin — protopop de Panciu, făcând deosebite aprecieri și propuneri.

SERBAREA POMULUI DE CRĂCIUN LA CENTRUL EPARHIAL

Potrivit tradițiilor, serbarea Pomului de Crăciun la Centrul Eparhial a avut loc în seara zilei de 23 decembrie.

P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu a fost întâmpinat cu imnul arhieresc intonat de corul Sf. Episcopii, sub conducerea dirijorului P. C. Arhid. Stoica Dumitru, care a executat un program de colinde, prilejuit de marele praznic al Nașterii Domnului care s-a încheiat cu «Bună dimineața» de I. D. Chirescu.

P. C. Pr. Guță Gheorghe — consilier economic, în cuvântul său, a vorbit despre frumusețea colindelor noastre care fac parte din tradiția și din zestrea cea mai prețioasă pe care ne-au lăsat-o strămoșii noștri, ele fiind vechi ca și neamul românesc. P. C. Sa remarca printre altele: «dacă în colindele și cîntecele de vitejie se preamărește bărbăția și eroismul poporului nostru, pentru apărarea ființei lui, a dreptății și a dorului de libertate, dacă în doinele noastre se oglindesc suferința, durerea și bucuria acestui neam, în colinde se oglindește sufletul bun al credincioșilor noștri, credința lor, tradițiile noastre etc.

La sfîrșitul cuvîntării, P. C. pr. consilier Guță Gheorghe a adus mulțumiri P. S. Episcop Dr. Antim pentru prezența P. S. Sale, pentru îndemnul date și pentru tot

ce a realizat în această Eparhie a Buzăului în cei 35 de ani, la împlinirea vârstei de 86 de ani, acum când s-a pensionat să se bucure de rezultatele muncii depuse.

În încheiere P. S. Episcop a adus mulțumiri celor de față dorindu-le tuturor multă sănătate, ani mulți și fericiți, tuturor copiilor ostenitorilor Centrului eparhial li s-au împărțit daruri de la Pomul de Crăciun.

SERBAREA POMULUI DE CRĂCIUN LA SEMINARUL TEOLOGIC

În seara zilei de 20 decembrie 1979, la Seminarul teologic, în prezența elevilor, a părinților elevilor și a corpului didactic, a avut loc serbarea colindelor de Crăciun.

În cadrul programului fixat, P. C. Pr. profesor Mihai Gheorghe a vorbit despre importanța colindelor românești pentru tot creștinul ortodox.

După aceasta, în cadrul programului, vorbitorul a dat citire ultimei pastorale dată de Prea Sfințitul Episcop onorar Dr. Antim Angelescu, cu prilejul sărbătorilor Crăciunului și anului nou 1980.

În numele corpului profesoral, al elevilor și al ostenitorilor Seminarului teologic din Buzău, vorbitorul a exprimat sentimente deosebite pentru retragerea demnă și onorabilă din scaunul episcopal al Episcopiei Buzăului, a vrednicului și bunului arhipăstor Dr. Antim Angelescu, care timp de 35 de ani a păstorit cu înțelepciune și pricepere Eparhia Buzăului.

În continuare, Pr. prof. Mihai Gheorghe și-a exprimat, și bucuria, pentru noul ales în scaunul vacant de Episcop al Buzăului în persoana P. S. Sale Dr. Antonie Plămădeală, fost Episcop-vicar patriarhal, spunând printre altele :

«Ne bucurăm în același timp, cu aceeași vie emoție și deplină mulțumire sufletească pentru alegerea providențială și numirea făcută de Sfântul Sinod și recunoscută de autoritatea superioară de stat, în scaunul de episcop al Buzăului a P. S. Episcop-vicar patriarhal, Dr. Antonie Plămădeală, eminent teolog și cărturar, iscusit literat și orator, strălucit reprezentant al Ierarhiei Bisericii noastre superioare, care în scurt timp va fi înscăunat ca Episcop al Eparhiei Buzăului.

Sîntem convinși că prin această alegere și numire s-a pus temei noi și trainic pentru o arhipăstorie de excepție, în vatra istoriei noastre Eparhii, că această lucrare de continuitate în acest scaun episcopal va oferi tuturor dovada sigură a vredniciei și consacrării înaltului prestigiu de care Prea Sfinția Sa se bucură atât, în țară, cit și peste hotare.

În cadrul programului elevii Seminarului, sub conducerea arhidiaconului prof. Tudor Mihalache, au cîntat cîteva colinde la Nașterea Domnului, încheind cu «Plugușorul».

P. C. Pr. Inspector Eparhial, Cristișor Manea, delegat din partea P. S. Episcop onorar Dr. Antim, a împărțit arhierasca binecuvîntare tuturor elevilor și celor de față, profesori și credincioși. Cuvîntul de încheiere și de mulțumire pentru această frumoasă serbare a colindelor a fost rostit de P. C. Pr. director, Dumitrescu Teofil care a mulțumit P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu și I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica al Dunării de Jos, pentru grija și interesul pe care-l poartă Seminarul «Chesarie din Buzău», pentru a-și desfășura în mod normal activitatea școlară, în vederea pregătirii viitorilor slujitori ai Bisericii noastre, care trebuie să devină adevărați preoți și buni cetățeni ai Patriei noastre.

ÎN AJUN DE ANUL NOU LA P. S. EPISCOP ONORAR DR. ANTIM ANGELESCU

În seara zilei de 31 decembrie 1979, potrivit unei vechi tradiții, personalul Centrului Eparhial, cadrele didactice de la Seminarul teologic din Buzău, preoții din municipiul Buzău și alți oaspeți s-au prezentat în palatul episcopal pentru a prezenta Prea Sfințitului Episcop Antim, omagiile de supunere fiască de recunoștință, mulțumire și devotament, împreună cu urări de sănătate și viață îndelungată.

La sosirea P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, corul Catedralei episcopale sub conducerea Arhid. Soica Dumitru a intonat imnul arhieresc, după care a executat un bogat program, de colinde de Crăciun.

Cu acest prilej, în numele celor prezenți, cuvântul de urare a fost rostit de P. C. Pr. Grigorie Dionisie, Consilier-administrativ, care a adus prinosul de recunoștință P. S. Episcop onorar Dr. Antim Angelescu, pentru activitatea rodnică în cei 35 de ani la Episcopia Buzăului, pînă la 1 septembrie 1979 cînd a cerut pensionarea. Biserica Ortodoxă Română prin slujitorii ei a dovedit mereu, că ține seama de realitățile vieții sociale, din Patria noastră și acordă tot sprijinul pentru împlinirea idealurilor scumpe ale poporului nostru.

În încheiere a amintit evenimentele petrecute în țara noastră, în acest an, cu o deosebită importanță pentru poporul românesc.

Tuturor celor de față P. S. Episcop onorar Dr. Antim le-a mulțumit dînd îndemnuri și sfaturi ca să ne facem slujbă deplin, cu frică de Dumnezeu, spre binele Bisericii și înflorirea Patriei noastre scumpe Republica Socialistă România, transmițînd tuturor urări de sănătate și fericire pentru noul an 1980. Festivitatea s-a încheiat cu «Imnul Arhieresc» și «Mulți ani trăiască».

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA COȚATCU, JUDEȚUL BUZĂU

Biserica cu hramul Sfinții Arhangheli, Mihail și Gavril a fost zidită în anul 1843 de credincioșii satului Coțatcu.

În anul 1914 i s-a făcut prima reparație, iar în 1930 biserica a fost pictată de pictorul Constantinescu din Rm. Sărat.

În 1940 biserica a fost grav avariata de cutremur reparîndu-se în 1950 sub conducerea Pr. paroh Constantin Garcea.

Deteriorîndu-se pictura, au început lucrările de reparații pregătindu-se pereții pentru pictură în frescă, care s-a executat între anii 1970—1977, prin dania credincioșilor parohiei.

În ziua de duminică, 11 noiembrie 1979, a avut loc resfințirea Bisericii în urma lucrărilor de restaurare a picturii, ce s-a executat de către pictorița Petrescu Florentina din București.

Delegat al P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, la redeschidere, a fost P. C. Pr. Consilier-administrativ, Grigorie Dionisie, împreună cu P. C. diacon Nicolae Popescu-secretar Eparhial și P. C. diacon Sibiescu Gabriel.

Simbătă seara s-a săvîrșit slujba vecerniei cu priveghere și litie la care a luat parte P. C. Pr. Grigorie Petrache-protopop de Rm. Sărat, P. C. Pr. Crețu Costică și P. C. Pr. Crăciun Aurel.

Diminică dimineața, încă din zori, mulți credincioși din parohie și împrejurimi au venit să ia parte la acest moment solemn din viața parohiei lor.

După sfințirea apei celei mici,ocolirea bisericii, stropirea și cu aghiazmă, citirea Sf. Evanghelii, cu rugăciunile în fața Sfintei Biserici și Sfințirea Bisericii cu Sfințul și Marele Mir în interior s-a oficiat Sf. Liturghie de un sobor de preoți, în frunte cu delegatul Centrului eparhial.

După oficierea Te-Deumului preotul Horhocea Ioan-parohul biserciii, prezintă darea de seamă asupra lucrărilor efectuate, aducând mulțumiri tuturor credincioșilor și organelor superioare bisericești și ale statului care l-au sprijinit pentru a termina și infrumuseța Casa Domnului.

În continuare a luat cuvîntul P. C. Pr. Protopop Petrace Grigore, care a elogiat munca depusă de preotul paroh împreună cu credincioșii parohiei.

În încheiere a luat cuvîntul P. C. Pr. Grigorie Dionisie, Consilier-administrativ care a transmis tuturor celor de față arhieresti binecuvîntări și mulțumiri din partea P. S. Episcop-onorar Dr. Antim Angelescu, pentru frumoasele realizări din parohie.

Am felicitat pe preotul paroh Horhocea Ioan, Consiliul și Comitetul parohial, precum și pe credincioșii parohiei, care au contribuit la realizarea acestei frumoase lucrări, fiind o mărturie vie a continuării muncii pe care au depus-o înfațaii noștri, dorindu-le sănătate multă, cu realizări dintre cele mai frumoase și pe viitor în ogorul Sfintei Biserici și al Patriei dragi.

Ziua de 11 noiembrie 1979 va rămîne, pentru totdeauna o zi scumpă în memoria credincioșilor parohiei Coțatcu.

H I R O T O N I I

1. Boldeanu Gheorghe — parohia Dedulești, Seminarul teologic, protoieria Brăila — 30 octombrie 1979.
2. Munteanu Ștefan — parohia Colacu, Seminarul teologic, prot. Panciu 12 noiembrie 1979.
3. Tatu Vasile — parohia Bisoca, Seminarul teologic, prot. Rîmnicu Sărat, postul II, 11 noiembrie 1979.
4. Tirlea Vasile — parohia Pădureni, Seminarul teologic, protoieria Focșani, 17 noiembrie 1979.
5. Mititelu Gheorghe — parohia Sihlea, Seminarul teologic, protoieria Focșani, 21 noiembrie 1979.
6. Hudiță Constantin — parohia Colți, Seminarul teologic, protoieria Pătirlagele, 20 noiembrie 1979.
7. Bolovan Ticu — parohia Burca, Seminarul teologic, protoieria Panciu 18 noiembrie 1979.
8. Dinu C. Vasile — parohia Albești, Seminarul teologic, protoieria Buzău, 24 noiembrie 1979.
9. Enache Culiță — parohia Prahuda, Seminarul teologic, protcleria Panciu 22 noiembrie 1979.
10. Ciupag Leu-Dragomir — parohia Chiliile, Seminarul teologic, protoieria Pătirlagele, 19 noiembrie 1979.
11. Băbătie Ștefan — parohia Lanurile, Institutul teologic, protoieria Rm. Sărat — 23 noiembrie 1979.

12. Călin Constantin — parohia Cățiașu, Seminarul teologic, protoieria Pătirlagele, 28 noiembrie 1979.
13. Crihan Gheorghiiță — parohia Dealul Lung, Seminarul teologic, protoieria Focșani, 2 noiembrie 1979.
14. Gălățeanu Ghiță — Focșani, parohia Cindești, Seminarul teologic, 1 decembrie 1979.
15. Mortu Costică — parohia Serbești, Seminarul teologic, protoieria Panciu, 29 noiembrie 1979.
16. Sbirciog Nicu — parohia Coza — Seminarul teologic, protoieria Panciu, 30 noiembrie 1979.

D E C E S E

† Preot CURCĂ IOAN — Cîmpineanca Focșani

În ziua de 6 decembrie 1979 s-a stins din viață, în urma unui atac de cord fulgător, Pr. Curcă Ioan, parohul parohiei Cîmpineanca din protoieria Focșani, județul Vrancea, în vîrstă de 70 de ani.

Născut în 1909 în comuna Jariștea, face cursurile școlii primare în comuna natală pe care a absolvit-o în 1922. În toamna anului 1922 se înscrie la Seminarul teologic din Roman pe care îl termină în 1930, iar Facultatea de teologie a făcut-o între 1930—1935.

A fost hirotonit preot la 31 ianuarie 1932 pe seama parohiei Cîmpineanca, județul Vrancea, unde a activat 47 de ani, neîntrerupt, timp în care s-a dăruit suflește tuturor credincioșilor încredințați spre păstorie.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în ziua de 9 decembrie, în biserica din Cîmpineanca, în asistența enoriașilor parohiei de un sobor mare de preoți. Răspunsurile la strană au fost date de un frumos cor bisericesc format de elevii Seminarului teologic din Buzău.

P. C. Pr. Pensionar Ioan Munteanu, fost protopop, Pr. Gheorghe Dumbravă, parohia Sf. Gheorghe Nord — Focșani, Pr. Moise Gheorghe — Bacău, au evidențiat viața pilduitoare a răposatului și meritele pastorale precum și munca rodnică depusă la restaurarea bisericii și la înzestrarea ei cu pictură nouă.

Pentru toate meritele sale, duhovnicești, pastorale, gospodărești și obștești i s-a acordat rangul de «Iconom Stavrofor».

Au fost adresate condoleanțe familiei îndoliată și tuturor credincioșilor parohiei. Dumnezeu să-i facă veșnică odihnă!

Pr. GRIGORIE DIONISIE, Consilier cultural

R E C E N Z I I

Jamgon K o n g r t u l, *The Torch of Certainty (Făclia siguranței)*, translated from the Tibetan by Judith Hanson, Foreward by Chögyam Trungpa, The Clear Lights Series, Shambhala, Boulder and London, 1977, p. XVIII + 161. Ilustrații 8.

Făclia siguranței (Nges-don sgron-me în tibetană) este unul din textele fundamentale privind practica meditativă budistă în școala Vajrayana — vehicolul luminii, după cum este cunoscut budismul tibetan sau lamaismul.

Traducerea textului este precedată de două capitole introductive. În primul capitol sînt date informații cu privire la viața și activitatea autorului lucrării de față și cîteva detalii privind secta din care face parte. Cel de al doilea, cuprinde o prezentare a structurii generale a practicii meditative întemeiată pe acest text, precum și interviuri, în care trei lamas încearcă să schițeze noțiunile și practicile cele mai eficace pe care un începător trebuie să le stăpînească ca material aperceptiv și introductiv în exercițiul meditației.

Textul propriu-zis este împărțit în capitole, fiecare capitol fiind precedat de note introductive ce conțin noțiuni și instrucțiuni detaliate privind practica meditației (cap. 2 și 5), date de Kalu Riponche și reprezentantul său Tsengyur Riponche (Tsewong Gyurme).

Kalu Riponche este una din întrupările contemporane ale lui Jamgon Kongrtul și deține funcția de îndrumător pentru practicarea meditației în cadrul ramurilor sectare Shanpa și Karma ale sectei Kagyud.

Tsengyur Riponche (Tsewong Gyurme) este îndrumător spiritual al centrului Kagyu KunKhyab Chuling din Vancouver, Canada.

Făclia siguranței reprezintă în esență un manual de meditație budistă tibetană ce conține îndrumări practice și explicații teoretice privind cele «Patru temelii» (sngon-'gro), adică practicile fundamentale ale meditației în cadrul sectei Kagyud. Totodată el pune la dispoziția ucenicilor instrucțiuni esoterice (thun-mong-gi gdams-ngag) care nu se citesc în cadrul sesiunilor de meditație, ci sînt studiate cu anticipație. Textul ritual ('Phags-lam bgrod-pa'i shing-rta) propriu-zis care este cîntat în timpul acestor sesiuni nu a fost inclus în traducerea de față.

Secta Kagyud, căreia îi aparține acest tratat, face parte din tradiția meditativă și este cunoscută în Tibet încă din secolul al XI-lea, secol în care apar concomitent mai multe secte. Această tradiție meditativă este cunoscută sub numele de sgrub-brgyud. Cele mai de seamă secte care apar acum sînt Nyingmapa, Sakyapa și Kadampa (această sectă a fost absorbită mai tirziu de secta Gelupu).

Linia genealogică a sectei Kagyudpa începe cu Buddha Vajradhara (Droje Chang), simbolul supremei iluminări. Vajradhara nu este o persoană istorică ca Shakyamuni, ci una din acele ființe iluminate, permanent prezente și care împărtășesc oamenilor binecuvîntările lor. Fiecare persoană angajată în practica meditativă trebuie să vadă în jurul său un Vajradhara, pentru ca în acest fel să se poată apropia mai ușor de Buddha.

Originea genealogică pornește de la Tilopa (988—1069), despre care se spune că a fost instruit de Buddha Vajradhara prin intermediul unor viziuni speciale și mijloace supranaturale, și Naropa (1016—1100). Tilopa și Naropa pun bazele practicii meditative ce va rămâne ca trăsătură fundamentală a sectei Kagyud.

Din această sectă a mai făcut parte și Marpa, un laic învățat, care îl va instrui pe Milarepa (1052—1135), unul dintre cei mai mari gânditori ai budismului tibetan. După Milarepa, secta Kagyud se fărâmițează în mai multe grupări: Karma Kagyud — fondată de Dusum Khenpa (1110—1193); Baram Kagyud — fondată de Barampa Dharma Wongchung (circa 1100); Tshalpa Kagyud, fondată de Tsondragpa (1123—1194); Phamo Kagyud, fondată de Phamodrupa (1110—1170); și o serie de opt secte mai mici fondate de ucenicii lui Phamodrupa: Drikhung Kagyud; Talung Kagyud; Tropu Kagyud; Drugpa Kagyud sau Tod-drug cu diviziunile sectare: May-drug; Bar-drug; Bar-ra și Lho-drug. În 1959 aceste secte funcționau încă în Tibet.

Dintre toate aceste grupări sectare ne interesează doar fracțiunea Karma Kagyud, fondată de Dusum Khyenpa (1110—1193), ca prim Karmapa. Karmapa este cel mai înalt *tulku*, adică cap spiritual. Karmapa mai reprezintă și autoritatea juridică și spirituală supremă în cadrul tuturor sectelor Kagyud, ceva asemănător în rang cu Dalai Lama, conducătorul suprem al sectei Gelupa. Alți Karma Kagyudpa cit și Dalai Lama sînt considerați ca fiind intrupări ale lui Avalokiteshvara, Bodhisattva al îndurărilor. Formula de adresare este *yid-bzhin nor-bu*, adică «gemă împlinire de dorinți». Spre deosebire de Dalai Lama, Karmapa nu a avut angajamente politice și astfel nu a reprezentat niciodată un simbol național.

Teza sediului central al sectei a fost mănăstirea Tshurpu din Tibetul central, majoritatea Karmapa-șilor s-au născut în provincia Kham, în partea de răsărit a Tibetului. Sediul oficial al sectei este acum mănăstirea Rumtek din Sikkim.

Karmapa poartă o pălărie neagră ca semn distinctiv al autorității sale spirituale, de aici și numele de «purtător al pălăriei negre». Se spune că prima pălărie de acest gen ar fi fost dată lui Dusum Khyenpa și era invizibilă. O replică materială a acestei «pălării» sau «mitre» spirituale a fost dată celui de al cincilea Karmapa, Deshin Shegpa (1384—1415) de către Împăratul Yung-lo Ch'eng tsu, ca un garant al frumuseților ce vor să fie în cerurile înalte și pentru ca acestea să poată fi văzute de toți. Se crede că actualul Karmapa, Rongjung Rigpay Dorje (născut în 1924) poartă aceeași pălărie în timpul ceremoniei «Pălăriei negre». Această ceremonie este un ritual cheie al Karmapa-șilor întrucît el reactualizează «încoronarea spirituală» a lui Dusum Khyenpa. Au existat pînă în prezent 16 Karmapas :

1. Dusum Khyenpa (1110—1193)
2. Karma Pakshi (1206—1283)
3. Rongjung Dorje (1284—1339)
4. Rolpay Dorje (1340—1384)
5. Deshin Shegpa (1384—1415)
6. Tongwa Dondan (1416—1453)
7. Chodrag Gyatso (1454—1506)
8. Michod Dorje (1507—1554)
9. Wongchung Dorje (1556—1603)
10. Choying Dorje (1604—1674)
11. Yeshe Dorje (1675—1702)
12. Jongchub Dorje (1703—1732)
13. Dudul Dorje (1733—1797)
14. Tegchong Dorje (circa 1797—1845)
15. Khakhyab Dorje (circa 1845—1924)
16. Rongjung Rigpay Dorje (născut în 1924)

Actualul Karmapa, al 16-lea, a studiat la Tshurpu și își are reședința la mănăstirea Rumtek din Sikkim.

Aurul cărții «Făclia siguranței», Jamgon Kongtrul (1833—1899) a fost o personalitate multilaterală: medic, diplomat și politician. S-a născut în Kham, în Tibetul de răsărit. A studiat la Bon sub îndrumarea tatălui său după nume Sonam Pel, un lama de la mănăstirea Bon. Jamgon Kongtrul susține că tatăl său natural a fost

însă Yingdrung Tendzin, un lama budist din genealogia Khyungpo. Educația budistă o primește în cadrul tradiției Nyingma, iar în 1832 este primit în cadrul comunității de la mănăstirea Zhe-chen. După un an, în 1833, a fost numit îndrumător pentru literatura budistă la mănăstirea Palpung. Aici trebuie să fie însă «rehirotonit» în sinul comunității Karma Kagyud.

Împreună cu Jamgang Khyentse Wongpo (1820—1890), el inițiază «Mișcarea Rimay» (Mișcarea celor fără prejudecăți), în cadrul unei tendințe reformatorice și ca reacție împotriva sectarismului atît de răspîndit și împămîntenit în Tibet. Cei ce intrau în această mișcare nu trebuiau să renunțe la vechile tradiții și credințe, ci să considere că învățătura tuturor sectelor era de o valoare egală și că oricare din secte poate fi acceptată și trăită cu același folos ultim.

Scrierile lui Jamgon Kongtrul sînt cuprinse în colecția «Cele cinci comori» (mDzog-lnga), tipărită la Palpung, în ultima parte a secolului al XIX-lea. Cartea de față, Nges-don sgron-me (1844), a fost printre primele sale lucrări.

Textul propriu-zis al «Făcliei siguranței» este împărțit în cinci secțiuni.

Prima secțiune intitulată «Cele patru fundamente obișnuite» expune motivele care îl pot determina pe credinciosul budist să adopte o atitudine religioasă în viață. Dintre acestea amintim :

1. Nașterea ca om dă posibilitatea unei aprecieri profunde a caracterului unic și a valorii existenței umane. Ea oferă o posibilitate unică de a acționa potrivit doctrinei budiste și astfel să se realizeze starea de «buddha».

2. Împermanența confruntă pe om cu ciclul etern al nașterii și morții, cu fluctuația care stă la baza existenței și din care omul trebuie să încerce o evadare superemă și ultimă.

3. Acțiune, cauză și efect sau rezultat. După doctrina budistă karma este ceea ce omul săvîrșește prin faptă sau gînd. Cauza este starea emotivă sau intenția ce stă la baza faptei, iar efectul este experiența ce izvorăște dintr-o faptă sau din intenția sa. Aceste rezultate sînt simțite nu în viața aceasta ci în cea viitoare, în cadrul unei noi întrupări.

Faptele au un caracter cumulativ și stau la baza reîntrupării (samsara). În ele însele faptele nu sînt nici rele și nici bune, deoarece izvorăsc din ignoranță (avidya) sau din emoții conflictuale (în tibetană: nyon-mongs-pa. În sanskrită: klesha).

4. Defectele reîntrupării (samsara). Acest capitol reîntărește convingerea că singurul țel al vieții este eliberarea din reîntrupare, care este ciclică și la niveluri ființiale diferite.

Cel de al doilea capitol sau secțiune «Refugiul la Buddha și nașterea unei atitudini iluminate» relevă primele acțiuni ce trebuie săvîrșite de un om în scopul realizării eliberării finale din samsara. Acest lucru se efectuează prin concentrare meditativă asupra condiției umane și dăruirea față de scopul ultim al vieții, eliberarea tuturor ființelor.

Secțiunea a treia «Mantra celor 100 de silabe ale lui Vajrasattva merită să aducă purificare de faptele dăunătoare și să înlăture necunoașterea», se concentrează asupra metodelor de consolidare a stării realizate anterior și asupra iradicării totale a necurăției acumulate de-a lungul procesului samsaric. Acest lucru dă posibilitate credinciosului budist să acumuleze cele cinci merite sau mijloace de realizare a eliberării, pe de o parte și o cunoaștere pătrunzătoare, ca stare per se, pe de altă parte.

Secțiunea a patra expune metodele și practicile prin care credinciosul budist poate realiza condiția necesară premergătoare stării de «Yoga-guru, care conferă cu repeziune binecuvîntarea ultimă», adică realizarea eliberării finale, intrarea în nirvana.

Ultima secțiune încearcă să contureze sau să descrie ultima stare de eliberare, adică starea nirvanatică. Eliberarea din samsara și din cătușele lumii empirice nu trebuie luată ca scop în sine, căci acest lucru vine în mod inevitabil ca rezultat al acumulării de calități pozitive și al cunoașterii adevărate.

Lucrarea se încheie cu un bogat indice pe probleme și un glosar necesar înțelegerii terminologiei budiste tibetane.

**Lector,
REMUS RUS**

Constantin D a n i e l, *Civilizația feniciană*, Editura Sport-Turism, București, 1979.

În urmă cu nu prea mulți ani, în sala de comunicări a Asociației Orientaliștilor din R.S.R., mă aflam într-o situație fără ieșire. Susținusem înția mea comunicare, în calitate de armenolog amator¹. Audiența fusese neobișnuit de numeroasă pentru aceste ședințe de comunicări căutate uzual de cițiva savanți răzleți, singurii în stare să urmărească cercetări de cea mai înaltă specializare lingvistică (de obicei). Nu eu atrăsesem publicul, ci tema comunicării, căci, în majoritate, cei veniți acolo erau de origine armeană.

Înainte mea cuvintase despre Urartu, Corina Nicolescu.

Acum, la încheierea ședinței, ea mă atrăsese într-o discuție. Deși abia începuse să vorbească, cei amatori de dispute cu caracter științific se și adunaseră în jurul nostru și continuau să se înmulțească. Simțeam din frazele sale că nu era de acord cu cele expuse de mine. Mai simțeam că în ceea ce privea disciplina yoga, informațiile ei nu era suficient de bogate, ceea ce nu avea nici o importanță pentru ea, dar pentru mine, cel amenințat, avea una foarte mare. Și nici nu mă vedeam în stare să fi spun că, așa necunoscut cum eram, puteam cunoaște, în respectivul domeniu, suficient pentru a fi sigur de cele expuse.

Eram jenat ca om de cultură, ca bărbat obligat să contrazic o femeie, ca tînăr obligat să se aperse de careva mai în vîrstă.

Cineva dintre persoanele care făceau cerc în jurul nostru i s-a adresat, profitînd de o pauză între două fraze grăbite :

— Tînărul Mihai Rădulescu are dreptate.

Și a început să își dezvolte afirmația.

Era un bărbat în plinătatea maturizării, cu o frunte deosebit de înaltă, cu ochi calmi, prin care greu transpira vreun sentiment, cu un viguros nas drept, cu o gură dintre cele cu buze subțiri, trăind concentrarea omului de carte și ambiția muncii, cu o linie angulară a întregului cap, lăsînd să se întrevadă o voință tenace. Capul i se sprijinea pe un git vînjos, răsărit dintre niște umeri masivi ce coborau fără a simți către un piept bine hrănit cu carne, ca întreg trupul, de altfel, ce nu era însă gras ci «solid», cum spune cu precizie vorbirea neliterară. Ca statură, nu domina cu mult pe conlocutoarea mea. Ca prezență, totuși, era statuar.

De cum a început a vorbi, îngrijorarea îmi dispăru. Dealtfel, răpise gustul oricui de a mai comenta ceva în contradictoriu cu cele spuse de el. Cercul de oameni se sparse. Mă luă de braț și ieșirăm. Era psihiatrul Constantin Daniel.

Ca urmare a invitației sale de a-l vizita, am început să-l frecventez atît acasă, cît și la cabinetul de la policlinică, serile, după consultații. Preferam vizitele cele din urmă deoarece însoțindu-l, la plecare, ele repetau scurta plimbare inițială și euforia pe care o trăisem atunci, datorată atenției conferită mie de cel mai mare orientalist din România. Cititorul ghicește cu ușurință ce poți să resimți atunci cînd te știi la început de drum (ba ce departe de început chiar) și o coloană a științei rîvnite se apleacă asupra ta și-ți surdise ocrotitor...

Mai inclinam către întîlnirile acestea nocturne și pentru motivul că, acasă, imensele dicționare de limbă egipteană, cu paginile lor pe care păreau să miște ibiși, crocodili, plante ciudate, simbolurile acelea criptice pentru neinițiat ale scrierii însoritei delte a Nilului, dicționarele de limbă aramaică, ebraică veche, greacă, latină, enciclopediile ultravoluminoase în toate limbile moderne de seamă, pereții

1. Avea să apară într-o variantă în limba franceză sub titlul : *Un message hindou dans une miniature chrétienne arménienne*, în «Revue Roumaine d'Histoire de l'Art, Série Beaux-Arts», abia peste cîțiva ani.

anilor 3200 î.e.n. Așadar și civilizația feniciană este socotită de C. Daniel ca precedând această epocă (spre deosebire de opinia Sabatino Moscati). Cea mai veche inscripție, însă, menționându-i pe fenicieni, este Piatra de la Palermo (2723).

Statele-cetăți poartă relații, cind comerciale, cind războinice, cu egiptenii, cu hitiții și acoliții lor (libienii, aheeni, lidienii, etruscii, derdanii, sardanii), cu cretanii, iudeii, asirienii, babilonienii, persii, macedonenii. În prima jumătate a mileniului I î.e.n. ele încep înființarea de colonii, motivată de trei cauze: suprapopularea (rezolvată și prin arderea pruncilor și prostituția sacră masculină și feminină), lupta dintre grupuri rivale și aceea împotriva opresiunii externe; în plus, setea de înăvuiere găsește astfel o cale mai lesnicioasă de realizare. Atari colonii apar în Cipru, Egipt («contoare și piețe mai degrabă decât colonii», p. 43), Creta, Sicilia, Africa, Spania, Malta, Sardinia, Insulele Baleare; o parte dintre ele au fost întemeiate chiar de către o colonie feniciană: Cartagina care a devenit concurenta statelor-cetăți mamă.

Cartagina, fondată în 814 și distrusă în 146 î.e.n., a fost cea mai renumită dintre aceste colonii. Ea a confederat coloniile feniciene, în timp creînd un imperiu vrăjmaș grecilor și romanilor. Pe cei dintii îi izgonește din Corsica, Libia, Spania, Dar înfrîngerea ei de către greci la Himera (480 î.e.n.) reprezintă începutul declinului cartaginez, grăbit și desăvîrșit de romanii incitați de noii lor supuși, grecii, în urma celui de al treilea război punic (149—146 î.e.n.), cînd Cartagina e nimicită din temelie. Șapte cetăți feniciene, aliate Romei în acest război, și-au continuat existența perpetuînd în Africa folosirea limbii punice cînd în statele-cetăți ea era de mult înlocuită de aramaică.

Autorul ne avertizează din prefață că cercetarea modului de producție tributar al acestor cetăți feniciene constituie una dintre contribuțiile sale absolut originale. Este vorba despre o aplicație și o dezvoltare a unor cercetări economice efectuate de filozofii K. Marx și Fr. Engels, rețeluate la noi de doi comentatori. În acest sistem productiv domnia «exploatarea muncii colective a membrilor comunităților agrare sătești» (p. 65). Sistemul îngăduia «o arecare autonomă economică» (p. 66) membrului comunității sau chiar a comunității. Printr-o foarte migăloasă muncă de selectare a textelor vechi. C. Daniel izbuteste să ajungă la concluzia: «modul de producție care a dominat în mai toate orașele feniciene a fost cel asiatic sau oriental (tributar, *n.n.*) și nu cel sclavagist» (p. 70). Nu același lucru este valabil și pentru Cartagina.

Autoritatea în aceste state-cetăți au avut-o inițial regii (care, adesea, erau și mari preoți), ulterior judecători, apoi guvernatorii străini. În plus, se cuvine menționat că sistemul de conducere era oligarhic. Nobilimea constituia o pătură latifundiară, preocupată de o agricultură intensivă. Preoțimea venea imediat după rege, în rang. Ritualul impunea slujitorilor automutilări. Ei practicau și jertfa umană. Scopul jertfelor, în general, era reînnoirea forțelor supranaturale ale zeităților. Majoritatea își rădeau părțile piloase. Unii (la Gades) observau celibatul. Dar castitatea nu avea un caracter permanent și general. Ei proveneau numai din anumite familii limitate ca număr. Printre ceilalți slujbași dependenți de temple se înscriau scribii, măcelarii, bărbierii sacri. Templele lor erau dotate cu cite o bibliotecă («casă a vieții»). Dezvoltarea elenismului a impus, ca reacție, o reformă în teologia feniciană, în urma căreia predominanța în panteon o preia cuplul Baal-Hammon și Tanit (sec. al V-lea î.e.n.). Poate că la aceasta a contribuit și influența școlii pitagoreice cartagineze din care făceau parte filozofi celebri.

Negustorii pe uscat și în special pe apă constituiau forța economică cea mai dinamică a Feniciei. Comerțul maritim pare să se fi dezvoltat sub influența miceniană. El se practica în mare taină, în vederea evitării concurenței. Curiozitatea netemperată a cercetătorului român îl face să profite de discutarea negoțului cu corabia pentru a izbuti o foarte convingătoare demonstrație a veridicității unor informații biblice menționînd o expediție feniciano-iudaică în Ofir, în căutare de aur, pentru Templul lui Solomon (II Cronici IX, 10).

Ce exportau fenicienii? Obiecte de sticlă (ei au creat pe cea colorată), parfum, obiecte de bronz și orfevrerie, lemn de cedru, piese de broderie, bitum, fructe uscate, vinuri, țesături, purpură, pietre scumpe. «Ei mergeau de la un port la altul înlocuind o parte din încărcătura corabiei lor cu produsele localnicilor» (p. 111).

Într-un «poem ugaritic citim un alt rit de purificare, pe care trebuie să-l îndeplinească o femeie înainte de a naște. Căci în poemul Hadad vedem că i se dă poruncă unei slujnice care era însărcinată: «Slujnică, presară-ți corpul, miinile și picioarele cu țărână, încolăcește-te și naște».

Desigur ritul cataric al purificării prin presărarea de pământ pe trupul unei femei care va naște este o *analogie* (un rit analogic deci) cu puterea de a da viață unor plante, de a germina, pe care o posedă pământul și pe care trebuie să o confere și femeii care va naște. În ceea ce privește *încolăcirea*, poziție ce i se impune slujniciei ce va naște, amintim că egiptenele din imperiul faraonilor nășteau în genuchi sau în poziție verticală, așezate cu genunchii flectați între două cărămizi. Se pare că nașterea era mai ușoară fiindcă la contracțiile uterine se adăuga și greutatea fătului care îl făcea să treacă mai ușor prin strimtorile bazinului. Poate despre o astfel de postură vorbește textul «ugaritic» (p. 250). Nu există referire la un obicei fenician care să nu fie comentată științific, fără ca vreedată concluziile să se tragă categoric de pe pozițiile omului din zilele noastre, ci un «poate», un «se pare», un «este posibil» le îmblinzește și le conferă un aer de bun simț și de modestie.

Specifică zeilor este purificarea în singe (care-l spurcă pe muritor), iar preoților ea le este acordată de raderea părților piloase de pe întreg trupul, de către bărbierii sacri. Alimentație conținând singe spurcau. Orientalistul urmărit de noi socotește că întreaga catartica grecească provine din influența feniciană «așa cum au preluat (grecii, *nn.*), alfabetul fenician, zeii fenicieni (cum este Adonis), arta navigației, orientarea pe mare după stele (p. 253).

«Nu este îndoielnic că în Fenicia templele atrăgeau credincioșii și mai ales își aveau venituri însemnate prin prostituția sacră» (p. 255). În Babilon absolut orice femeie autohtonă trebuie să se dăruie o dată în viață, pe bani, unui străin de țară, Herodot specifică faptul că cele urite puteau rămâne în templu și patru ani în șir așteptind să fie alese. În schimb, în Fenicia și Canaan prostituția era un privilegiu sacru al preoteselor (hierodule) și preoților (hieroduli). Lămurirea celor petrecute la Sodoma și Gomora este corelată de C. Daniel de această prostituție masculină și feminină: «putem conchide că există un ritual la Sodoma de a avea relații sexuale cu străinii» (p. 256).

Autorul discearnă în textele de la Ugarit urme ale *manducației* sacre (canibalism). Practica circumciziei amintește prima sacrificare a propriului copil. Până în secolul al III-lea e.n. în Cartagina se ardeau de vii copiii (rudelor nu le era îngăduit să plîngă), ca și prizonierii de război (practica se numea *molek*). Oasele calcinate ale înților născuți se îngropa la temelia caselor.

Sacrificarea copiilor, ca și prostituția ambelor sexe, urmărea reducerea populației în niște state-cetăți amenințate de creșterea ei. Mai mult, «căsătoriile foarte timpurii cu fetițe de 10—12 ani» se poate «să fi dus la prim-născut debil fizic, cu puține șanse de a trăi, de aici ritul sacrificiului primului născut» (p. 261). În caz de pericol național era sacrificat și fiul adult. Popoarele învinse erau sacrificate integral.

Cu 2000 de ani înaintea lui Vasco da Gama, fenicienii au dat ocol Africii; ei au ajuns în Marca Sargaselor, în Mexic, pe coastele Breitaniei.

În America de Nord și de Sud urmele lor au fost descoperite în statele New-Hampshire, Massachussets, nu departe de Rio de Janeiro, pe cursul Amazonului inferior, în jungla braziliană, la Tiahuanaco. La alt capăt al oceanelor, ei au ajuns în India. Constantîn Daniel pune bazele logice ale unor cercetări viitoare ce ar putea demonstra participarea fenicienilor din Milet la crearea cetăților grecești de pe teritoriul patriei noastre. Unul dintre argumente este un «paralelism destul de uimitor între credințele religioase ale geto-dacilor și cele feniciene» (p. 278).

Prin mijlocirea grecilor, fenicienii au dăruit lumii steaua polară, tirema, purpura, sticla colorată, alfabetul, tăblița de scris — *deltos*, cartea — *byblos* și trestia de scris — *kanna*, multe cuvinte (împrumuturi lexicale conform cărora se bănuiește că obiectele denumite de ele au fost cunoscute tot datorită lor), toponime (până și *Athens*), antroponime, theonime; multe etimologii dintre cele citate în carte aparțin autorului.

Prin profunđa cercetare originală a civilizației feniciene, prin punerea ei în paralel cu celelalte civilizații contemporane, prin analiza rolului ei civilizatoric și cultural în lume și, îndeosebi, prin contribuțiile inedite ale lui Constantin Daniel, eminentul cercetător român se impune încă o dată ca un pionier de prima mărime al orientalisticii românești, al cărui glas nu poate fi ignorat de savanții de pe oricare meridian.

Lector MIHAI RĂDULESCU

G. Călinescu, *Scrisori și documente*. Ediție îngrijită, Note și indici de Nicolae Scurtu — Prefața de Alex. Piru. Ed. Minerva București, 1979 (IX — 309 p.).

Coroșpondența marelui nostru critic literar nu e prea «vastă». În Prefața din fruntea volumului Prof. Alex. Piru, unul dintre colaboratorii cei mai apropiați ai lui G. Călinescu, face un minuțios inventar al scrisorilor criticului. Criticul era prea «absorbit de munca depusă la edificarea operei sale, el n-a avut vreme să converseze în scris, deși considera conversația o formă de obiectivare capabilă să dea naștere la lucruri solide. «Înțeleg, spunea G. Călinescu în *Sensul clasicismului* din 1946, o corespondență care, pornind de la contingente, se ocupă în fond cu schimbul de idei generale» (Pref. V).

Preocuparea de idei, de generalități, de universal și infinit se manifestă la G. Călinescu încă de la începutul studiilor sale universitare. Interesul său pentru problemele spirituale este de asemenea foarte susținut. Între ele și problemele religioase, așa de strins împletite cu poezia și cu toate artele. Traduce din *Sfântul Francisc* și cere să i se trimită revistele în care au apărut traduceri «pentru a le strînge în volum» (*Sfântul Francisc, Sărăcuțul lui Christos*, în rev. *Roma*, 4, nr. 3, mart. 1924, p. 1—4 (în vol. p. 25). Căci «Bun ă Dumnezeu» (29). «Să dea Dumnezeu ca totul să fi fost un vis urit» exclamă altădată (39). «Chemîndu-mă Gheorghe, eu cred în Sfîntul Gheorghe» (79). Cunună pe dr. Giugiuc, feliicită pe Prof. Ioan Petrovici «cu urări de sfințele sărbători» (107).

Dar prezenta ediție, pe limbă exclamației sporadice și uzuale, ca cele transcrise aci, prezintă două texte de analiză și de atitudine. Primul este lucrarea de seminar din anul I (1920) asupra poeziei *Gethsemani* a lui Duiliu Zamfirescu (p. 183—189) și al doilea este o însemnare de *Jurnal* intitulată *Idei despre religie ca criterii pentru orice literatură mistică* (p. 290—294) (1937?).

Dintru început, foarte tinărul critic constată că unul dintre subiectele cele mai cercetate pe toate tărîmurile artei este, fără îndoială, acela pe care îl oferă viața Mintuito-rului și momentele în strînsă legătură cu ea. «Mai nu e, de pildă, pictor care să nu fi încercat cituși de puțin a contribui la înlăturarea ceței pe care mîrginirea minții omenestii o așterne pe chipul dumnezeiesc a lui Christ» (183). Artiștii și poeții dau viață nouă marilor întemeietori de religii și îi fac să trăiască în noi. «Se înțelege cit de interesant este dacă trăiesc într-un geniu».

Această observație se aplică lumii sub toate aspectele ei, dar mai cu seamă în cazul de mai sus. Cu deosebirea că lumca o avem sub ochi, toți, mereu, și cu diferite nuanțe avem «cam aceeași concepție despre ea. Pe Dumnezeu însă ni-L imaginăm după credința noastră. Poezia pe care o analizăm aci are ca idee lupta dintre Dumnezeu și om întrupați în persoana lui Iisus». Ideea nu e nouă, ea aparține protestantismului romantic din sec. XIX și o aflăm la poetul Alfred de Vigny, însă «cu mult deosebită ca înfățișare și concluzie».

Să urmărim analizele criticului. El observă că poetul începe prin a ne pregăti sufletește și prin a ne oferi un cadru potrivit cu «natura subiectului». Cîteva imagini plastice, un cer străveziu, într-un amurgit de seară, răsărit de lună, ceas de taină, o undă de melancolie care nu trece peste marginile seninătății, ne vestesc evenimentul sufleteș ce se va desfășura :

Pe cerul plin de idealuri
 În limpezimea străvezie
 Răsare luna de pe dealuri
 Iradiind melancolie.

E ceasul tainei. Ziua moare
 În depărtările senine,
 Se vede vremea trecătoare
 În geana ultimei lumine.

Strofa care urmează este un «admirabil tablou» în patru versuri numai, o alee de cedri luminată de lună. Înșurirea lui de căpetenie este mișcarea :

Cînd cedrii virfu-și încunună
 Cu mlădieri de albe flamuri
 Pe sub copacii prinși de lună
 Se mișcă umbrele de ramuri.

În acest cadru feeric trebuie să apară Domnul Iisus. «Iisus este Dumnezeu intrupat în om. Ca să fie cît mai apropiat de divinitate, poetul îl dezbracă de tot ce e omenesc. Apariția lui Christ în acest cadru luminat de lună ne surprinde ca o arătare luminoasă în care numai statura amintește pe om. El nu merge — mersul sugerînd prea mult făptura omenească — El înaintează :

Nedeslușită se ivește
 În luminișul din grădină
 Statura unui om.

Melancolia pe care ne-o transmit primele strofe, «apariția lui Iisus în grădină «la ceasul tainei» ne face să bănuim «că e la mijloc o luptă sufletească». Impresia se accentuează în versurile :

... Ea crește
 Înaintează în lumină
 Și stă. Apoi pornește iară
 Și iarăși stă.

Criticul observă că «acum figura Mintuitorului ce crește aureolată de lumină se completează; nici un amănunt n-a venit să strice efectul pricinuit la început» :

... În două rînduri
 Se vede, galben ca de ceară,
 Cu ochii albaștri, plin de gînduri,
 Cum îndelung brațe întinde
 Spre bolta albelor misteruri,
 De care sufletu-i se aprinde
 Cu dor neistovit de ceruri.

Criticul mărturisește că atunci «cînd am zis luptă am greșit». Prea îl vedem pe Dumnezeu ca să-I putem atribui așa ceva. E un nor omenesc ce vine să întunece sufletul lui Christ. El știe că are să moară și omului din El începe să-i fie teamă. Nu e o luptă, căci «gîndurilor» din ochii Săi albaștri, ce-I fac fața galbenă ca de ceară, li se «opune un dor neistovit de ceruri». E așa de mare acest dor și atît de măreață natura înconjurătoare, care prevestește pe Dumnezeu dincolo de cerul plin de idealuri, încît în mod firesc ne așteptăm ca Iisus în prada neliniștei să întindă brațele spre cer. Ca un ecou răsună în sufletele noastre :

Părinte, Tu...

«E atîta căldură în acest strigăt, că nici nu ne mai îndoim că omul va fi biruit». Privirile noastre se îndreaptă acum cu acelea ale lui Iisus spre nemărginirea puterii dumnezeiești, care ne stăpînește sufletele.»

Sînt aci versuri care cu imagini, care mai plastice, care mai vagi, ne dau impresia atotputerniciei divine :

Părinte Tu, ce toate cele
Le duci pe dreapta lor cărare ;
Ce cîrmuiești prin haos stele,
Talazuri pe pustiu de mare ;

Tu cel ce legi de lumi create
Pe cele ce vor fi să fie
Prin arcuri de singurătată
Și temelii de armonie.

În două rînduri Mîntuitorul imploră pe Tatăl Creator, iar cînd pentru a treia oară răsună :

Părinte, Tu . . .

și cade în genunchi, e semn că «s-a făcut liniște deplină în sufletul Său. Dumnezeu a învins omul». Și într-adevăr ruga Domnului Iisus se reazemă de data aceasta pe însăși firea dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu :

Părinte Tu, ce-ai pus în Mine
Senin din Sfînta Ta Ființă
Mărește-mi sufletul spre bine,
Puterile spre suferință.

. Eteric
Sclipește luna peste dealuri
Lăsîndu-i chipu-n întuneric
Iar gîndul sus, în idealuri.

Concepția optimistă «ce caracterizează întreaga operă a lui Duiliu Zamfirescu — «dîstinsul» D. Zamfirescu (75) — se vedește și în această poezie, al cărei fond și a cărei formă sînt potrivite cu mărețta simplitate a Divinității. Criticul subliniază «importanța acestei poezii», care «crește» din faptul că poate avea o dublă valoare : prin sine însăși, ca expresia unui adevăr sufletesc, și valoare simbolică, închipuind opoziția dintre partea brutală și spirituală a omului și în care concluzia e opusă celeia din *Lucațărul* lui Eminescu» (185).

De asemenea concluzia este opusă și lui Alfred de Vigny. La Vigny avem «o luptă între Spiritul și materia lui Iisus. El se îndoiește. Nimic nu-i vine în ajutor. Cerul e negru, nu plin de idealuri. Bate un vînt sinistru. El este trist de moarte. De trei ori imploră pe Dumnezeu, dar nu-i răspunde decît vîntul. Atunci are asupra lumii o gîndire omenească» (186) Pe scurt, «la Vigny Iisus e om, dar om superior, apropiindu-se de Divinitate, pe cînd la Zamfirescu El e Dumnezeu întrupat în om» (186).

Poetul Duiliu Zamfirescu a găsit și forma, — vocabularul, versul, rima — care să se potrivească cu mărețta subiectului, dar și cu simplitatea lui. Peste tot verificarea și rimarea sînt «strălucitoare», iar vocabularul nu conține nici un cuvînt care să strice armonia totului. Un fond sublim și o formă perfectă.

Al doilea text este format din mai multe pagini din Jurnal. Și aci își pune problema Domnului Iisus : «Iisus nu e un mit universal, ci un factor istoric, național» (289).

Probabil că se lasă atras de această alternativă polemică, poate în legătură cu *Viața lui Iisus* de Hegel, pe care încearcă s-o citească (290). Părăsește însă pe Hegel și se avîntă într-o șarjă plină de vervă împotriva gînditorului catolic H. Massis : «Massis e sigur că Papa deține cheia morții și a vieții, precum orice francez a încredințat că nu mai e nimic în afară de Franța. Raiul e francez» (291).

În cele două pagini cu titlul *idei despre religie ca criterii pentru orice literatură mistică* criticul urmărește să distingă tranșant că faptul «brut» al sentimentului religios are două aspecte și anume *credința și credulitatea*. «Acestui termen din urmă nu-i dăm nici un înțeles pejorativ» (292). Credulitatea este aptitudinea de a-și însuși

«o convingere nu numai fără nici un control al adevărului, dar cu incapacitatea oricărei metode de investigație».

Credulitatea se reduce, se «subțiază» pe măsură ce spiritul se urcă pe un plan intelectual mai înalt, «de unde ar rezulta că un om cu mintea fină, un om de știință, nu poate fi religios. Acest punct de vedere este negat de însăși esența inteligenței. În fenomenul religios un spirit de elită poate vedea mai întâi un fapt indiscutabil sociologic: orientarea religioasă universală a umanității. O problemă pe care și-o pune toată umanitatea nu poate fi decât cea mai serioasă, esențială problemă. Deci un intelectual nu poate fi niciodată — dacă nu e un spirit mediocru — indiferentist, ci va încerca să se potrivească problemei cu mijloacele sale. Omul credul n-are încă o problemă, ci o teroare, o neliniște, o stare emotivă. Starea aceasta nu devine problemă decât la intelectual. Acesta vrea să dea religiei substitut rațional, căci religia devine pentru el o nevoie a rațiunii. Credința e efectul rațional al jertfei, ca și al dogmei, de unde observarea că un intelectual e întotdeauna un teolog, adesea un filosof refugiat în dogme» (292).

Un intelectual respinge elementele religiei care nu i se par raționale și aci se ivește conflictul între religiozitate și biserică. «Biserica s-a arătat întotdeauna indiscretă, agresivă și tiranică (ceea ce nu înseamnă că nu are dreptate din punctul ei de vedere). Ea cere individului să creadă întocmai în toate dogmele sale. Ea acuză pe intelectual de necredință... Dar ce om inteligent va putea primi vreodată toate propozițiile religiei lui, afară de cazul cînd ar fi un credul, adică un om fără măsura adevărului».

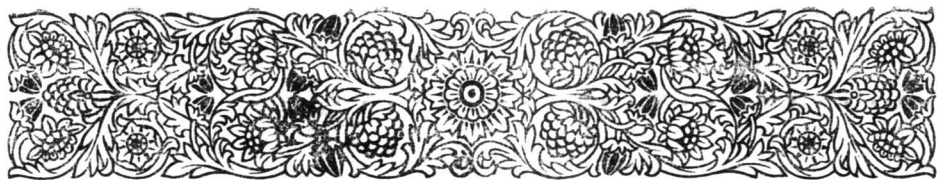
«Și totuși, un intelectual poate accepta biserica. Atunci face un act politic, de înțelepciune... intelectual să nu încerce a turbura mitologia religioasă, biserica să nu insulte cu naivitate și indiscreție pe intelectual. Din colaborarea înceată a celor doi factori se naște evoluția religiei, care e și ea un fapt» (293).

«Ortodoxismul (ca și catolicismul occidental) pot fi atitudini foarte serioase și de altfel numai un intelectual e ortodoxist. Românul e numai ortodox. Ortodoxismul înseamnă aceasta. Problema religiei este a mea și a întregii omeniri. De răspunsul dat de ortodoxie se leagă însă o anume unitate de simțire a popoului român. Și în principiu, de continuitate organică a acestuia. Așadar, din criteriile culturale, renunț de a-mi face religia mea proprie și-mi însușesc religia nației mele» (294).

Am urmărit de aproape și gîndirea și chiar în bună parte și textele lui G. Călinescu. Sînt scilicitoare impresii ca niște fîntîni arteziene multicolore. Unele dintre ele după cite se pare, așteptau mai ample dezvoltări.

Editorul Nicolae Scurtu a depus un efort considerabil ca să adune, să revadă și să clasifice scrisorile și documentele. Întreprindere dificilă, care necesită competență și experiență îndelungată și pe care editorul le posedă excelent. Mai ales notele și indicațiile asupra persoanelor și arhivelor în care se păstrează scrisorile și documentele sînt impresionante prin precizia și amănunțimea lor savantă.

Pr. Prof. SEBASTIAN CHILEA

NOTE BIBLIOGRAFICE

LYDIA STRZEBNIOK. *Jesus hat die Beschränkung auf die Männers Welt nicht akzeptiert.* (Iisus n-a acceptat limitarea (drepturilor) la lumea bărbaților), în «Katholische Korrespondenz» 35/1979.

Problema feminină este azi — fapt bine cunoscut — mult discutată, vizînd egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul și înregistrînd, în bună parte, rezolvarea pozitivă.

De problema aceasta se ocupă succint și articolul de mai sus, autoarea privind problema în lumina unor texte biblice în legătură cu Mîntuitorul.

Redăm din cuprins.

Neobișnuită, chiar revoluționară apare unora — scrie autoarea — atitudinea Mîntuitorului față de femei, în comparație cu concepția vremii de atunci, dominată de iudaism și de cultura greco-romană. În iudaism se recomanda credincioșilor-bărbați a avea minimă discuție cu soția proprie, și deci și mai limitată cu femei străine. Iisus însă se lasă însoțit de femei, admite prezența Mariei la discuții la care în răsărit puteau participa numai bărbații (Ioan X, 1); discută la fîntina lui Iacov cu femeia samariteancă (Ioan IV) spre marea uimire a ucenicilor Săi, și femeile sînt primii martori ai învierii Sale, deși pe atunci în răsărit femeile nu erau socotite apte a fi martori. Apoi se știe că unele însușiri sînt socotite de veacuri a fi proprii bărbaților, iar altele femeilor. Așa d.p. tinerii n-au să plîngă cu atît mai puțin bărbații, și totuși Iisus «a lăcrimat» (Ioan XI, 35), iar apostolul Petru «cu amar a plîns» (Luca XXIII, 62) ceea

ce nu se relatează d.p. despre împăratul Augustin sau despre Pilat.

Deci... ?!

Și autoarea subliniază că atitudinea menționată a Mîntuitorului față de femei este o intervenție conștientă pentru admiterea egalității în drepturi a femeilor — fapt ce, evident, nici nu se poate contesta.

Dar ce l-ar fi îndemnat pe Mîntuitorul — se întreabă autoarea — să accepte an-turajul feminin, mai ales că pe atunci viața în imperiul roman era impregnată de «idealuri bărbătești», iar Iisus vădește și însușiri, care de veacuri pînă azi sînt, considerate ca feminine (plînge etc.). De aci concluzia autoarei că femeia poate colaborare în toate cu bărbatul și că în această colaborare femeia poate fi apreciată cu «măsura bărbătească». Deci Iisus care, după învățătura Bisericii, este un om adevărat, n-a acceptat — subliniază autoarea — limitarea drepturilor individuale și sociale, la lumea bărbaților. «Dumnezeu l-a creat pe om drept chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut bărbat și femeie» (Gen. I, 27).

Concluzia autoarei? Femeia trebuie să dispună de aceleași drepturi, individuale și sociale, ca și bărbatul, inclusiv dreptul nemărturisit direct în articol, la hirotonia în preot, pretenție neîntemeiată.

Prof. Dr. KARL RAHNER. *Die Kirche und die heutige Wirklichkeit.*
(In «Universitas» 8/1979).

Analizând contextul vremii, autorul afirmă că azi trăim într-o lume, în care spațiile istorice, odinioară, în măsură mai mare sau mai mică separate sub raport cultural, social și politic, azi s-au împreunat — sau sînt în proces de împreunare — într-o unitate încît fiecare a devenit aproapele tuturor și «politica internă și externă» a «Bisericilor regionale» abia se deosebește una de alta.

Trăim într-o lume — continuă autorul — în care conștiința generală a societății și a fiecărui membru este impregnată de științele istorice, naturii etc. Astfel, conștiința religioasă a omului poate exista și poate avea șanse în viitor numai cînd formează o simbioză cu aceste științe. Trăim într-o lume în care «libertatea și sociabilitatea» — fapt interesant — formează simultan «noțiuni — cheie», amenințîndu-se și motivîndu-se reciproc. Trăim într-o lume în care societatea este pluralistă, adică în spațiile istorice singulare nu mai există o societate care să dispună de elemente diriguitoare potrivite pentru toate grupele societății. Astfel se poate spune că creștinismul și Biserica se află azi, și cu atît mai mult în viitor, într-o situație, în care conștiința generală, impregnată de științele empirice și de metodele lor, nu cunoaște o lume în care Dumnezeu să fie o realitate singulară, unică între altele.

Biserica dispune de o «spiritualitate», care nu cuprinde numai dragostea altruistă față de aproapele, îndepărtat sau apropiat, ci dragostea aceasta are să activeze pentru aplicarea în societate, în măsură mai mare, a dreptății și libertății,

și abia atunci este ea cu adevărat iubire creștină.

Dar mesajul creștin trebuie prezentat ținînd seama de structura vremii și de structura spirituală a ascultătorilor.

Biserica are să se ocupe, în primul și ultimul rînd, de Dumnezeu. Dar ea trebuie să vorbească despre Dumnezeu, nu pentru a-l elibera pe credincios de îndatoriri pe care el singur trebuie să le rezolve. Despre Dumnezeu trebuie să se vorbească proslăvindu-L. În felul acesta mesajul divin își poate manifesta puterea sa eliberatoare.

Dar mesajul despre Dumnezeu, firește, nu trebuie prezentat ca simplă teorie. În cazul acesta el rămîne fără eficiență în viața reală. El trebuie propovăduit și aplicat, trăit efectiv în viața practică. Biserica trebuie să-L propovăduiască în mod «viu» pe Hristos, indicînd modalitățile de trăire a cuvîntului Său.

Menționăm că profesorul Karl Rahner, autorul studiului rezumat în ideile sale principale, este un fruntaș al teologiei romano-catolice. În lucrările sale — toate cu conținut substanțial — el militează pentru o nouă «întîlnire» între credință și știință. Lăsînd la o parte confruntarea teologiei tradiționale dintre divin și uman, Rahner voiește să secularizeze și să umanizeze credința într-o formă nouă. De aci rezultă o nouă posibilitate de a interpreta credința și astfel a adapta concepția teologică despre lume culturii și gîndirii științifice moderne, fără alterarea fondului doctrinar creștin.

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI

